

Riksdagens snabbprotokoll 2025/26:106

Torsdagen den 16 april

Kl. 12.00–21.40

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 26 mars justerades.

§ 2 Avsägelse

Andre vice talmannen meddelade att *Ulrika Heindorff* (M) av sagt sig uppdragen som ledamot i socialförsäkringsutskottet och som suppleant i utbildningsutskottet,

att *Oliver Rosengren* (M) av sagt sig uppdragen som ledamot i utbildningsutskottet och som suppleant i arbetsmarknadsutskottet samt

att *Caroline Högström* (M) av sagt sig uppdraget som suppleant i socialförsäkringsutskottet.

Kammaren biföll dessa avsägelse.

§ 3 Anmälan om efterträdare

Andre vice talmannen meddelade att Moderaternas partigrupp anmält *Caroline Högström* som ledamot i socialförsäkringsutskottet, *Ulrika Heindorff* som ledamot i utbildningsutskottet och som suppleant i socialförsäkringsutskottet, *Oliver Rosengren* som ledamot i arbetsmarknadsutskottet och som suppleant i utbildningsutskottet, *Peter Ollén* som suppleant i civilutskottet, *Carl Nordblom* som suppleant i arbetsmarknadsutskottet samt *Merit Frost Lindberg* som suppleant i EU-nämnden.

Andre vice talmannen förklarade valda till

ledamot i socialförsäkringsutskottet
Caroline Högström (M)

ledamot i utbildningsutskottet
Ulrika Heindorff (M)

ledamot i arbetsmarknadsutskottet
Oliver Rosengren (M)

suppleant i civilutskottet
Peter Ollén (M)

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Ulrika Heindorff (M)

suppleant i utbildningsutskottet
Oliver Rosengren (M)

suppleant i arbetsmarknadsutskottet
Carl Nordblom (M)

suppleant i EU-nämnden
Merit Frost Lindberg (M)

§ 4 Anmälan om subsidiaritetsprövningar

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in:

prot. 2025/26:37 för tisdagen den 31 mars från försvarsutskottet och

prot. 2025/26:40 för tisdagen den 14 april från miljö- och jordbruksutskottet.

§ 5 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2025/26:430

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:430 Moskées som sprider hat och hot
av *Richard Jomshof* (SD)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras av justitieministern *Gunnar Strömmer* inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 8 maj 2026.

Stockholm den 15 april 2026

Justitiedepartementet
Gunnar Strömmer (M)
Enligt uppdrag
Helena Swenzén
Expeditionschef

§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Motioner
2025/26:4073 och 4074 till justitieutskottet

§ 7 Hälso- och sjukvårdens organisation

Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU16
Hälso- och sjukvårdens organisation
föredrogs.

Anf. 1 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Fru talman! Kristdemokraternas viktigaste frågor inför den här mandatperioden var att öka den statliga styrningen så att människor i hela landet kan erbjudas en jämlik och rättvis vård och att pressa tillbaka de rekordlånga vårdköer som byggdes upp under Socialdemokraternas åtta år vid makten – detta för att den som är sjuk faktiskt ska kunna få vård i tid.

Vårdköerna mer än fördubblades under Magdalena Anderssons år vid makten. De var rekordlånga redan före pandemin. Vi har därför satsat mer än 25 miljarder på fler vårdplatser och kortare vårdköer, och vi har inrättat en nationell vårdförmedling med syftet att du som patient ska kunna vända dig till en annan region eller till en annan vårdgivare om den egna regionen inte kan ge vård i tid.

Vi har dessutom kraftsamlat kring vissa diagnosgrupper där vi vet att vårdköerna har varit långa men där det samtidigt funnits ledig vårdkapacitet i andra delar av landet. Staten har varit beredd att betala för ett utökad antal operationer rörande framfall, grå starr och höftledsproteser. Politiken med fokus på tillgänglighet har nu haft effekt.

När det gäller framfallsoperationer har antalet personer som har väntat för länge minskat med 60 procent. Motsvarande siffra för höftledsproteser är att vårdköerna minskat med 55 procent. Totalt sett är trenden bruten. Vårdköerna har hittills under mandatperioden minskat med 28 procent, och vad vi kan se minskar vårdköerna i hela landet utom i rödgrönt styrda Region Stockholm.

För att fortsätta korta köerna vill vi gå vidare med en betydligt skarpare vårdgaranti så att fler människor ska få vård i tid, och vi går vidare med fler riktade satsningar för att korta vårdköerna. Men det är en välfungerande primärvård som utgör basen för ett effektivt hälso- och sjukvårdssystem, och svensk primärvård behöver därför stärkas. Det behövs mer resurser till primärvården, specifikt till landets vårdcentraler. Vidare behövs satsningar på kompetensförsörjning så att

fler kan utbildas till allmänspecialister, och primärvården behöver tilldelas en större andel av hälso- och sjukvårdens budget.

Vi kristdemokrater anser att det ska finnas en fast vårdkontakt med en namngiven läkare samt tak för antalet patienter på en enskild vårdcentral, liksom för den enskilde distriktsläkaren. Det skulle ge såväl distriktsläkare som distriktssköterskor en bättre arbetsmiljö, men framför allt skulle det skapa den kontinuitet och kännedom om patienten som ger förutsättningar för både trygghet i mötet med vården och vård av högsta kvalitet.

Att ha en fast och namngiven läkare innebär att patienten får vård av en person som känner till patientens sjukdomshistoria och kan erbjuda mer personlig och effektiv vård över tid. Detta stärker inte bara relationen mellan läkare och patient utan det bidrar också till bättre vårdresultat och minskad onödig vårdkonsumtion genom tidig upptäckt och bättre möjligheter att hantera hälsoproblem. Det är därför viktigt för oss att alla invånare är listade på en fast och namngiven läkare som ansvarar för patienten.

Ska vi kunna fortsätta att korta vårdköerna behövs fler allmänläkare och en starkare primärvård, och vi behöver fler bemannade vårdplatser. För att det ska vara möjligt är det helt avgörande att klara kompetensförsörjningen. Regeringen har tagit fram en nationell plan för kompetensförsörjning den här mandatperioden, och i år avsätter regeringen 1 miljard för att regionerna ska kunna jobba efter planen.

Vi kristdemokrater har också tagit fasta på Vårdansvarskommitténs slutsatser, som pekar på att staten behöver kliva fram och ta större ansvar för personalförsörjningen. Staten borde därför få det fulla ansvaret att bedöma behovet av och fördela ansvaret för tillhandahållande av utbildningsplatser mellan regionerna.

Fler bemannade vårdplatser handlar om att förbättra förutsättningarna för den som är sjuk att få vård i tid. Men det är också en fråga om Sveriges beredskap.

Vi kan därför inte ha en situation, som i Sollefteå, där det militära försvaret rustar upp samtidigt som regionpolitiker väljer att lägga ned vård och försvaga sjukvårdens beredskap. Sverige behöver fler vårdplatser, inte färre. Staten måste kunna säkerställa att upprustningen av den militära och civila beredskapen går i takt.

Vi kristdemokrater har därför föreslagit en stopplag för vårdnedläggningar fram till dess att staten har pekat ut ett basutbud av sjukvård. Uppdraget att gå vidare för att inrätta ett beredskapssjukhus, exempelvis vid nedläggningshotade Sollefteå sjukhus eller Ljungby lasarett, ska ses mot bakgrund av detta och mot bakgrund av de säkerhetspolitiska hot som riktas mot Sverige. Vi befinner oss i det värsta säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget.

Fru talman! Staten borde också få det fulla ansvaret att planera, dimensionera och organisera svensk sjukvård. Dagens sjukvårdsorganisation med 21 självstyrande regioner är inte långsiktigt ekonomiskt hållbart. Trots att man är självstyrande med egen

beskattningsrätt klarar regionerna inte i tillräcklig utsträckning uppdraget att erbjuda vård i tid, och människor möts inte heller av en jämlik vård.

21 självstyrande regioner leder till en ineffektiv och byråkratisk styrning, som innebär ett slöseri med skattebetalarnas pengar. Men framför allt leder det till en ojämlig och orättvis vård som gör att patienter hamnar i kläm. Därför säger vi kristdemokrater: Avskaffa regionerna och låt staten ta det fulla ansvaret för och få mandatet att styra svensk sjukvård.
(Applåder)

Anf. 2 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag har lite andra siffror än ledamoten har. En ögonblicksbild från januari för vårdköerna, justerat efter folkmängd, visar 6,24 patienter per tusen invånare i Stockholm. Vidare är det 16,41 patienter per tusen invånare i Skåne. Så ser det ut, och i Region Skåne styr KD tillsammans med Moderaterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna – men nog sagt om det.

En 28 procentig minskning av vårdköerna låter fantastiskt. Grejen är väl att nio regioner hade uteslutits ur den redovisningen. Jag tycker kanske att det är bra om ni nämner det varje gång ni tar upp de siffrorna. Då lämnar jag detta.

År 2024 tillsatte ni en effektivitetsdelegation. Det låter super. Vården ska bli effektivare, och regionerna ska få söka medel där. Detta kan också innebära en del byråkrati. Här kan vi snacka om just byråkrati.

Fru talman! I den delegationen som ville effektivisera vården satt också vårdbolaget Krys direktör, om jag får uttrycka mig så. Och han blev invald samtidigt som Kry anklagades för felaktig fakturering av tre regioner och lite annat smått och gott.

Vi har genom *Ekots* gräv fått lära oss mycket om Krys affärsmodell, som var 100 samtal per läkare och dag. Hej och hå – det var effektivt. Det är skattebetalarna i regionerna som har fått betala för det här. Det vet ju ledamoten.

Är det verkligen en god och jämlik vård efter behov? Vad tänker Kristdemokraterna om det?

Anf. 3 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Det gläder mig att ledamoten Rågsjö vill tala om vårdköerna i Sverige. Det kan nämligen vara värt att zooma ut lite och se hur det har sett ut i Sverige. Vi hade enormt långa vårdköer redan under Göran Perssons tid vid makten. Sedan fick Sverige en borgerlig regering, och Kristdemokraternas Göran Häggglund klev in på Socialdepartementet. Man tror nästan inte att det är sant, men under Alliansens tid vid makten lyckades vi halvera vårdköerna i Sverige.

Vad hände med svensk sjukvårdspolitik när vänstern tog över? Under de åtta åren mer än fördubblades vårdköerna. De var rekordlånga redan före pandemin. Det är alltså inte några pandemiköer, utan det är Socialdemokraternas och Vänsterns vårdköer.

Vad hände sedan när vi tog över igen? Hittills har vårdköerna minskat med 28 procent. Det är inte så att

vi är nöjda med det, utan vi hoppas kunna fortsätta förbättra detta.

Är det en slump att vårdköerna växer när S och Vänstern styr och att de kapas när Kristdemokraterna styr? Det är det naturligtvis inte. Vi sätter nämligen fokus på tillgängligheten och på att patienten ska kunna få vård i tid. Vi styr på det sättet, och det ger resultat, vilket är glädjande. Det är naturligtvis också tack vare alla fantastiska medarbetare inom vården, och många regioner gör också ett bra jobb.

Nu ser vi att vårdköerna har minskat med 28 procent. Det stämmer att nio regioner inte har kunnat inkluderas i statistiken. De har nämligen bytt journalsystem, och vi vill ha trovärdiga siffror. Men vi har ändå alla siffror som är tillgängliga. Trenden är jättestyldig: Vi har minskat vårdköerna med 28 procent. Det är bara Stockholm som sticker ut i det här läget. Vi hoppas naturligtvis att vårdköerna ska minska också där. Människor ska inte behöva vänta för länge på den vård de har rätt till.

Anf. 4 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag undrar om KD har varit på besök i USA och lärt sig hur man tar sig fram med osanning under valåret. 28 procent – den siffran stämmer inte om man gräver lite. Då hamnar det på 8 eller 13 procent, men vi lämnar det.

Christian Carlsson tar upp Stockholm. Jag har nämnt de siffrorna, och jag tycker att det är ganska ohederligt att återigen komma med Stockholmssiffror som är helt falska – det måste jag säga.

Nu går jag över till något annat. Jag har knappt tid, men jag pratar fort. Ni har också tillsatt Produktivitetskommissionen, men ibland blir det inte som man har tänkt sig. Kommissionen och utredaren Clas Olsson lade fram förslag 2025. De ville ta bort den tvingande delen i lagen om valfrihetssystem, som ni införde och som har inneburit en extrem möjlighet för allehanda företag att ta sig fram på olika sätt. Jag ska tala mer om det senare.

Den fria etableringsrätten har inneburit fri lejd för kriminella aktörer och så vidare. Det finns enormt många bra privata vårdföretag – det är inte det. Men ni har öppnat dörren och helt enkelt gjort det möjligt för ohederliga människor att ta över vården.

De har också föreslagit att regionerna ska slippa betala för digital vård. Hur ser ledamoten på det? Så här kan det nämligen inte fortsätta. Ivo kan inte bli större och större för att rätta till misstagen när det gäller det fria vårdvalet. När Krys läkare tar emot 100 patienter var per dag – det här är bara början på det grävet, tror jag – är det klart att det handlar om något slags strukturfel. Det kan inte Ivo rätta till, utan man måste titta på lagstiftningen. Det vägrar Kristdemokraterna att göra. Det beror kanske på att ni har bättre kontakt med vårdföretagen än Vänstern och Socialdemokraterna har.

Det vore fint om man tog eget ansvar för de här fyra åren i stället för att börja prata om Göran Persson.

Anf. 5 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Med tanke på Vänsterns track record när det gäller växande värdköer förstår jag att ledamoten vill lämna den diskussionen. Men det duger inte att komma med anklagelser om osanningar.

Vi har minskat värdköerna med 28 procent. Vad innebär då det måttet? Jo, det är alltså 28 procent färre som väntar längre än vårdgarantin föreskriver. Vi har dessutom justerat det för säsongsvariationer, eftersom vi vet att värdköerna kan variera väldigt mycket under olika månader på året.

Det är de absolut mest tillförlitliga siffrorna vi har. Så kom inte dragandes med anklagelser om osanningar, Karin Rågsjö! Acceptera att när Vänstern styr växer värdköerna, eftersom ni inte riktar något fokus utan tänker att mer pengar ska lösa problemen.

Vänsterns melodi är: Tar vi bara mer av skattebetalarnas pengar och skickar in i välfärden försvinner alla problem. Ni är emot riktade satsningar för att korta köer. Ni vill bara ösa ut pengar i generella statsbidrag. Det är det som inte funkar. Acceptera det! Acceptera att när vi styr får fler människor vård i tid och när ni styr får färre det. Det är väldigt tydligt.

Jag vill försöka hinna svara på några av de andra frågorna också. När det gäller den digitala vården är det uppenbart att den inte fungerar på ett tillfredsställande sätt. Vi kristdemokrater har varit tydliga med att vi vill avskaffa den digitala utomlänstaxan. Vi vill i stället att de digitala vårdbesöken ska knytas till vårdcentralerna, så att vi stärker primärvården på riktigt och kan förbättra kontinuiteten. Vi ska dra nytta av den innovationskraft som finns i de digitala lösningarna, hos de digitala vårdaktörerna, men vi behöver stärka kontinuiteten.

Anf. 6 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Christian Carlsson, för anförandet!

Delar av den svenska sjukvården behöver en ökad nationell styrning. Det handlar om bland annat läkemedelssidan, vaccinationer, screening, luftburna ambulanstransporter, kompetensförsörjning och rättspsykiatrisk vård. Alla de områdena är sådana som Centerpartiet hade som ingång i Vårdansvarskommittén.

Vårdansvarskommitténs arbete hade kunnat vara bra, om de hade fått ägna sig åt det som faktiskt var genomförbart och åt att lägga fram skarpa författningsförslag inom området. Men i stället har en stor del av mandatperioden slösats bort på att utreda en fråga om förstatligande, som var dödfödd redan från början. Det har gjorts att det först nu, när mandatperioden i princip är över, kommer en utredning om ett nytt läkemedelssystem och en utredning om screening för våra patienter.

Någon kompetensförsörjningsutredning finns fortfarande inte. Det finns inte heller några utredningar om luftburna transporter och rättspsykiatrisk vård, därför att Kristdemokraterna har slösat bort tiden. Det Kristdemokraterna vill göra är nämligen att kasta in hela

den svenska sjukvården i ett gigantiskt omorganisationskaos med en generaldirektör i Stockholm som ska styra över 350 000 medarbetare och sätta ramarna för vad som är ett rationellt sjukhus. Om det skulle bli verklighet skulle vi få se en nedläggningsvåg inom svensk sjukvård skölja genom Sverige.

Min fråga till Kristdemokraterna och ledamoten Christian Carlsson är: På vilket sätt skulle svensk vård bli bättre av att tvingas in i en gigantisk omorganisation, i stället för att man tar ta tag i de problem som finns på riktigt?

Anf. 7 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Kristdemokraterna är det parti i Sveriges riksdag som över tid har varit tydligast med att vi anser att det är dags att avskaffa dagens 21 självstyrande regioner och låta staten ta det fulla ansvaret och få det fulla mandatet att styra över svensk sjukvård.

Vi har svenska folket på vår sida i den frågan. Vi har Sveriges läkare med oss i den frågan. Vi tillsatte Vårdansvarskommittén för att kunna ta ett första steg i riktning mot vårt mål om statlig styrning för svensk sjukvård.

Det man har kommit fram till i Vårdansvarskommittén, alltså de sex områden där man tycker att staten ska kliva fram och ta ett större ansvar, är ett fantastiskt bra första steg på vägen mot fullt statligt ansvar för svensk sjukvård. Det arbete som Vårdansvarskommittén har bidragit med är verkligen inte dödfött. Tvärtom har vi nu fått ett underlag som visar var det finns en bred samsyn i riksdagen om hur vi kan stärka den statliga styrningen och också säkerställa tillgång till en mer jämlik vård för patienterna.

Vi har redan sett flera exempel på sådana initiativ från regeringens sida. Det gäller den nya läkemedelsutredningen, som det nu har presenterats direktiv för. Den går i helt den här riktningen. Vi har också presenterat uppdrag när det kommer till vaccinationer och screening. Vi har pågående arbeten på alla de här områdena. Vi har lagt en god grund för att kunna gå vidare mot statlig styrning och erbjuda människor en mer jämlik och rättvis vård.

Det är möjligt att detta skulle vara dödfött i Christofer Bergenblocks värld, men vi ser stora poänger med det arbete som Vårdansvarskommittén har lagt ned. Vi kommer att ta detta vidare.

Anf. 8 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Fru talman! Jag vet inte om ledamoten missförstår mig, men så här är det: Hade man inte lagt ned tid på att utreda ett förstatligande av svensk sjukvård hade en ny läkemedelsutredning kunnat tillsättas redan hösten 2022. Nu tillsätts den våren 2026. En utredning av screening hade kunnat tillsättas hösten 2022. Nu tillsätts den våren 2026. Och de andra områdena har inte börjat utredas överhuvudtaget.

Sanningen är den, fru talman, att Christian Carlsson och Kristdemokraterna har förslösat fyra år som man hade kunnat lägga ned på de områden som

verkligen hade behövt en starkare nationell styrning, vilket vi alltså inte har fått under den här tiden. Man var så fixerad vid att utreda ett förstatligande av hela sjukvården trots att man visste att utgångspunkten var att sex av åtta partier skulle komma att säga nej till det, vilket ju också blev fallet.

Dessutom visade analysen i Vårdansvarskommitténs slutbetänkande att det inte fanns någon som helst evidens för att ett förstatligande skulle leda till en bättre vård utan snarare tvärtom. Vi kan ju alla se hur det skulle kunna drabba svensk lands- och glesbygd, där det redan i dag är svårt att nå ut med vården. Där har vi redan i dag vita fläckar mellan vårdcentralerna i primärvården, och det är svårt med tillgängligheten också till den slutna sjukvården.

Om detta skulle styras av en generaldirektör i Stockholm tror jag inte att det kommer bli större täthet mellan vårdcentraler eller en större tillgänglighet till sjukvården, utan det kommer faktiskt att bli precis tvärtom – som det har blivit i alla andra sammanhang när vi har förstatligat svenska myndigheter.

Anf. 9 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik:

Fru talman! Christofer Bergenblocks antagande att det skulle vara förslösad tid bygger ju på att frågan skulle vara död. Det är den inte. Kristdemokraterna fortsätter att driva frågan om att avskaffa dagens regioner och att låta staten ta över ansvaret. I den processen har vi format sex områden som kan bli ett naturligt första steg. I den processen har Sverigedemokraterna anslutit sig till Kristdemokraternas linje. Detta betyder att det finns en majoritet i det styrande regeringsunderlaget som faktiskt vill låta staten ta ansvar fullt ut.

Detta blir naturligtvis en förhandlingsfråga efter valet. Hur stora steg i den riktningen kan vi gå under nästa mandatperiod?

Varför är då detta viktigt? Jo, det handlar om att det i dag kan ta dubbelt så lång tid för en patient att gå från diagnos till behandling när det gäller en svår cancersjukdom beroende på var patienten bor. I Västmanland eller Gävleborg tar det dubbelt så lång tid som i Uppsala, till exempel.

Med dagens självstyrande regioner gick det mer än ett decennium från det att den första regionen införde det nyaste tarmcancerscreeningprogrammet till det att den sista regionen gjorde det. Detta är ojämlikheter och orättvisor i vården som det inte finns en folklig acceptans för. Det är därför som både Sveriges läkare och svenska folket tycker som Kristdemokraterna, att staten ska ta över ansvaret för svensk sjukvård.

Vi kommer att fortsätta att arbeta med det här. Det är någonting som vi går till val på, och vi kommer att fortsätta att driva på för statlig styrning. Det gör vi för patienternas skull, för att man ska kunna få en rättvis och jämlik vård oavsett var i landet man bor.

Anf. 10 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 12.

I dag debatterar vi hälso- och sjukvårdens organisation. Det kan låta tekniskt, men i grunden handlar det om någonting så mycket större. Det handlar om tilliten i vården, om rättvisan i samhället och om vilket Sverige vi vill vara.

Bakom varje struktur och organisationsfråga finns människor: den äldre som väntar på att få vård, barnfamiljen som inte får kontakt med vårdcentralen och sjuksköterskan som springer mellan patienter utan att räkna till. Just därför duger det inte att luta sig tillbaka.

Fru talman! En av de absolut största bristerna i den svenska sjukvården i dag är bristen på kontinuitet. För många patienter finns ingen fast läkare, ingen som känner deras historia och ingen som tar ansvar över tid. Det är inte värdigt ett välfärdsland som Sverige. Vi måste kunna mycket mer på det här området.

Vi socialdemokrater vill ändra på detta med ett tydligt mål: att fast läkare i primärvården ska gälla alla. Det handlar inte bara om trygghet. Det handlar om kvalitet, effektivitet och i slutändan liv. Tittar man på våra grannländer, exempelvis Norge, som har fast läkare och också har följt upp reformen, ser man att det förlänger livet hos den enskilda människan att ha fast läkare. Kontinuiteten betyder så mycket i tillgängligheten, i mötet och också i behandlingen över tid.

Därför har vi också pekat ut vägen framåt. Det handlar om ett vårdcentrallyft, en stark primärvård och en nationell struktur där staten tar ett större ansvar. I dag är systemet splittrat, och det är många gånger patienterna som betalar priset.

Fru talman! Samtidigt som människor väntar på vård ser vi hur oseriösa aktörer utnyttjar systemet. Välfärds kriminaliteten är inte bara ett marginalproblem, utan den är direkt systemhotande och äventyrar tilltron till vårt gemensamma hälso- och sjukvårdssystem. Våra gemensamma skattepengar som skulle gå till vård, personal och patienter hamnar i fel fickor. Det är oacceptabelt. Vi socialdemokrater är tydliga: Kriminella ska bort från välfärden.

Här har regeringen abdikerat från sitt ansvar. Läget i svensk hälso- och sjukvård kräver skärpt lagstiftning, bättre kontroll och möjlighet att stänga ute oseriösa aktörer som missbrukar systemet. Men det kräver också av oss lagstiftare att vi vågar se att dagens system med fragmentisering och bristande uppföljning har öppnat dörren för någonting som leder oss bort från det som vi i bred enighet säger att vi står upp för, nämligen sjukvårdens grundläggande principer om en jämlik vård och att få vård utifrån behov.

Det är politikens ansvar att stänga den dörren och göra upp med en utveckling där oseriösa eller direkt kriminella aktörer härjar i den svenska hälso- och sjukvården.

Fru talman! I betänkandet finns också frågor om privatisering och vårdval. Här behöver vi vara ärliga. Vi ser en utveckling där marknadstänkandet tillåts gå före behoven. Privatiseringar och vårdval har i vissa fall lett till sämre samordning, ökade kostnader och en vård som inte fördelas utifrån behov. Etableringar styrs mer av var det är lönsamt att kunna etablera sig än var

behoven är som störst. Det är inte en jämlik vård, och det är någonting som vi behöver se. Det är inte bara en åsikt från mig som socialdemokratisk ledamot, utan det är verkligheten runt om i vårt land.

Den här utvecklingen blir väldigt konkret när man tittar på det som nu har avslöjats. Ta bara veckans granskning i Sveriges Radio, fru talman, där läkare vittnar om hur de får bonus om de maxar antalet patienter upp till 100 patienter om dagen. Systemet styr mot korta och enkla besök, medan patienter med större behov hänvisas vidare till någon annan. Det här är inte en effektiv vård till bra kvalitet utan ett löpande band som har ett enda syfte: att en stor vårdgivare ska tjäna så mycket pengar som möjligt.

Det gör mig förbannad, och jag tycker att det borde göra alla socialpolitiker förbannade. Vi betalar skatt för att gemensamt bygga en stark och tillgänglig sjukvård med hög kvalitet över hela landet som möter varje patient utifrån dennes behov. Men här ser vi ett system där både patienter och läkare hamnar i kläm, där noggrannhet och medicinsk kvalitet straffas och där volym och tempo premieras.

Ändå väljer regeringen att inte agera. Tvärtom, man lyfter samma typ av aktörer till och med i sina egna sammanhang. Det säger ju någonting om riktningen.

För oss socialdemokrater finns en helt annan målbild. Vårdens resurser ska gå till vården. Du ska kunna gå till en vårdcentral och få rätt hjälp i tid, i regel av en fast läkare som känner dig och din situation. När vårdcentralen är stängd ska du kunna nå vården digitalt som ett komplement till den fasta läkare och den vårdcentral du har, inte som en ersättning.

Det är så vi bygger en vård som hänger ihop. Vi socialdemokrater säger inte nej till privata aktörer; vi säger ja till ordning och reda. Den modell vi har i dag är inte en modell som gynnar det vi gemensamt i politiken har sagt att vår gemensamma hälso- och sjukvård ska uppnå. Vården ska styras utifrån behov, inte av en marknadslogik, och det offentliga måste ha kontrollen.

Om det här vore en enda granskning, ett enda avslöjande, kunde man väl tänka: Visst, det finns en baksida som vi behöver hantera framöver. Men det här är återkommande, vilket visar att frågan är akut. I flera år har socialutskottet pekat på att vi behöver göra någonting åt den här utvecklingen. Ändå händer det ingenting.

Fru talman! En annan utveckling som oroar är ökningen av privata sjukvårdsförsäkringar. När fler går före i kön förändras hela systemets legitimitet.

Svensk sjukvård bygger på en enkel princip: Den som behöver vård mest ska få den först. Det är inte den som kan betala eller den som har en bättre sjukvårdsförsäkring som ska få vård först utan den som har de största behoven. Vi kan aldrig acceptera en utveckling där vi får ett A-lag och ett B-lag inom vården, för det är början på någonting som riskerar att underminera hela vår gemensamma välfärd.

Fru talman! Svensk sjukvård står inför ett vägval. Antingen fortsätter vi på den inslagna vägen med mer

fragmentisering, ökade klyftor och växande problem. Eller så väljer vi en annan riktning: en starkare primärvård, en fast läkare för alla och krafttag mot välfärds-kriminalitet – en vård som styrs av behov och inte av en marknad.

Vi socialdemokrater har valt vår väg. Det handlar om att återupprätta tilliten, att stärka välfärden och att säkerställa att vården finns där för alla och inte bara för några.

(Applåder)

Anf. 11 JESSICA STEGRUD (SD):

Fru talman! ”Jessica, det finns en mamma som väldigt gärna vill träffa dig när du kommer hit.”

Jag skulle föreläsa i en liten ort i norra Sverige, och propån kom från Sven som hade bjudit in mig. Mamman var enligt uppgift väldigt angelägen, och några dagar senare satt jag i ett litet konferensrum i det lilla kommunhuset mitt emot en mamma och hennes mamma – en mormor.

Kvinnan var mamma till en elvaårig tjej som hastigt hade lämnat jordelivet en dryg vecka tidigare. Jag var förstås tveksam till att ha ett möte med en mamma i akut sorg, men hon hade förklarat hur viktigt det var för henne så nu satt jag där – mitt i sorgens öga. Jag fick höra om hur dottern plötsligt insjuknat, om hur mormor ringt efter ambulans och i väntan på hjälp tappert följt alla instruktioner från 112, hur hon gjort allt hon kunnat för att hålla sitt lilla barnbarn vid liv tills ambulansen kom. Det tog över 40 minuter, och hennes liv gick inte att rädda.

Nu ville mamman, själv verksam inom vården, berättas för mig hur illa ställt det är med tillgång till ambulans och akutvård om man bor i hennes trakter. Hon hade redan långt innan dotterns död varnat för hur illa det hade blivit och att det bara var en tidsfråga innan något riktigt allvarligt skulle hända. Nu hade det allra värsta en förälder kan vara med om hänt just henne.

Det var ett tungt men givande möte, ett sådant möte som påminner oss om att fortsätta jobba för vår – Sverigedemokraternas – vision om en god och nära, trygg och jämlik vård för alla, oavsett postnummer.

Fru talman! Så här ser det ut på sina håll runt om i landet. Det är långa avstånd, få ambulanser och nedlagda akut- och förlossningsavdelningar. När människor i Sverige blir sjuka ska de kunna lita på att vården finns där i tid och med hög kvalitet. Det borde vara en självklarhet i ett land med världens högsta skatter och relativt stora resurser.

Men verkligheten ser tyvärr annorlunda ut. Svensk sjukvård är fortfarande alltför ojämlig, och många patienter tvingas vänta alldeles för länge på ambulans, diagnos och behandling. Jag säger det trots att värdköerna under denna mandatperiod nu faktiskt minskar. De satsningar och riktade insatser som vi har gjort har börjat ge resultat i praktiken, och vi har nu äntligen en tydlig trend mot kortare värdköer inom flera viktiga områden.

Trots denna framgång nöjer vi oss såklart inte. Detta är bara steg på vägen. Det ska helt enkelt inte

hänga på var i landet man bor. Man ska kunna få kvalitativ vård när man behöver den. Det är grundläggande för så många saker, som att kunna leva och verka i glesbygd.

Men, fru talman, ändå ser det ut som det gör. Varför, kan man undra. Vi menar att det i grunden handlar om hur svensk sjukvård styrs och organiseras. I dag ansvarar 21 regioner för stora delar av sjukvården. Det innebär att beslut fattas på många olika håll, att prioriteringar skiljer sig åt och att resurser används på olika sätt. Resultatet blir ett system som är svårt att överblicka och svårt att samordna och där patientens behov ofta hamnar i skymundan.

Vi menar därför att staten måste ta ett tydligare ansvar för sjukvårdens styrning och uppföljning. En starkare nationell samordning är nödvändig för att säkerställa att vården blir mer jämlik och mer tillgänglig. När människor väntar på operationer eller behandlingar ska regiongränser inte stå i vägen, utan man ska kunna använda den kapacitet som faktiskt finns någonstans i landet.

Det är därför viktigt att fortsätta vägen mot en nationell vårdförmedling som gör att patienter kan nyttja ledig kapacitet. På samma sätt behöver vårdgarantin stärkas så att patienter snabbare kan få hjälp hos en annan vårdgivare om den egna regionen inte klarar av att erbjuda vård i tid.

Det handlar dock även om prioriteringar, fru talman – om hur regionerna använder sin beskattningsrätt och hur de disponerar sina resurser. Vi sverigedemokrater anser att det är kärnverksamhet, inte minst sjukvård, som ska prioriteras. Men jag får till mig ganska anmärkningsvärda rapporter om rätt vidlyfta satsningar på kultur, miljö och klimat, fru talman, liksom en hel del annat som inte är regionala kärnuppdrag.

Det kan handla om stöd till företag på icke affärsrättsliga eller livskraftiga grunder, helt undermåliga projekt som drivs igenom med det fantastiska argumentet att EU delfinansierar det och en projektekonomi där enskilda projekt dessutom vinkas förbi och inte följs upp särskilt väl. I kategorin märkliga prioriteringar kan jag nämna Eidfestivaler, inspelning av ljud på bibliotek och att man lägger miljoner på att klona träd. På aggregerad nivå bidrar detta inte till ett effektivt användande av offentliga medel.

Fru talman! Sverige är ett vackert, avlångt och på sina håll väldigt glesbefolkat land. Att erbjuda vård av hög kvalitet över hela landet har sina utmaningar, och även om vi inte ska tumma på vare sig ambitioner eller kvalitet behöver vi öppna upp för nya lösningar. Vi behöver använda ny teknik, som AI, mobila enheter och drönantransporter eller andra tekniska lösningar. Innovation är en av Sveriges styrkor, och det ska vi uppmuntra till inte minst inom sjukvården.

Sjukvårdens kapacitet är dock även en fråga om beredskap och säkerhet. I ett läge där Europa präglas av ökad osäkerhet måste vi ha en sjukvård som klarar kriser och allvarliga situationer. En stark och välfungerande vård är en del av vårt samhälles motståndskraft, och vi sverigedemokrater anser att beredskapen kan

och ska gå hand i hand med parollen att hela landet ska leva. Låt välfungerande, strategiskt placerade sjukhus – exempelvis det i Sollefteå – vara kvar och utvecklas i stället för att avveckla dem!

Fru talman! Man kan dock inte prata sjukvård utan att nämna den viktigaste resursen av dem alla, nämligen personalen. Det handlar om läkare, sjuksköterskor, undersköterskor och många andra yrkesgrupper. Många är välutbildade, erfarna och framför allt dedikerade sina jobb och patienterna. Det är personer som möter människor i svåra situationer och ser till att vården fungerar trots ibland tuffa och utmanande villkor.

Att förse sjukvården med kvalificerad personal som stannar över tid borde ingå i tanken om god beredskap, fru talman. Vi borde helt enkelt vara mer självförsörjande gällande kvalificerad arbetskraft. Men faktum är att dålig politik i stället har gjort oss mer beroende av arbetskraftsinvandring. Det låter ju bra – ja, enligt Centerpartiet verkar det inte finnas något bättre än – att fylla alla omsorgssektorer med personal från jordens alla hörn. Det spelar ingen roll om man kan prata svenska eller faktiskt vill ha en dräglig lön, bara man tar sig hit. Men är detta verkligen en långsiktig lösning, fru talman? Nej, det är det inte.

Vården behöver hålla hög kvalitet och kontinuitet, och det behöver finnas kollegor som kan kommunicera. Personalen måste kunna och vilja jobba kvar. Vi måste på sikt få till en högre grad av självförsörjning även inom detta område. Vi behöver förbättra arbetsvillkoren, belöna personal som jobbat länge och se till att de som utbildat sig inte väljer andra yrken.

Vårdens resurser måste också gå till patientnära arbete i första hand, inte till byråkrati eller digitala infrastrukturprojekt som kostar miljarder och får läggas ned innan de ens tagits i bruk.

Gällande personalen vill jag slutligen också säga att ingen – absolut ingen – ska behöva vara rädd för att gå till jobbet. Allt fler akutintag tvingas i dag ha både säkerhetsslussar och vakter, och en del personal kan inte ha namnskyltar på grund av risken för hot och repressalier. Gäng- och klankriminalitet har ätit sig in till och med i de inrättningar som är skapade för att hjälpa svårt sjuka och skadade medborgare. Så ska vi inte ha det, fru talman.

Det är därför vi under den här mandatperioden har genomfört historiska satsningar och lagändringar på kriminal- och migrationsområdena. Nästa steg, som pågår, är att få bort den organiserade, ofta importerade, välfärds-kriminaliteten. Om vi ska kunna leverera en god och nära vård till alla medborgare i framtiden måste kriminaliteten bort. Det handlar om att inte dränera välfärden på resurser och förtroende.

Fru talman! Det tar tid att vända en atlantångare, och det tar tid att få till ett paradigmskifte. Men även i denna fråga har vi nu kommit en bra bit på vägen. Sverige är sakta men säkert på väg att bli tryggt, fritt och svenskt igen.

Med det yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 12 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Jessica Stegrud, för anförandet!

Sverigedemokraterna gick i stora delar till val på att säkra upp saker på Sveriges landsbygder. När valet väl var över såg man till att sänka priserna på drivmedel; det kan jag inte ta ifrån Sverigedemokraterna. Samtidigt är väl priserna nu ungefär lika höga som när Sverigedemokraterna tillträdde.

Efter drivmedelssänkningen tog det dock slut. Vägarna har inte blivit bättre på våra landsbygder, och vården har inte blivit bättre på våra landsbygder. Om-sorgen har inte blivit bättre, och skolan har inte blivit bättre. Intresset falnade helt enkelt från Sverigedemokraternas sida.

Nu har man suttit vid makten i fyra år, och tillgängligheten till sjukvården på våra landsbygder har inte blivit bättre än den var när Sverigedemokraterna tillträdde. Fortfarande är det bara en femtedel av de boende på våra landsbygder som anser sig ha en fast läkarkontakt i vården, jämfört med en tredjedel i landet i stort. När det gäller patienter som avlider i ett tillstånd som anses ha varit behandlingsbart är frekvensen fortfarande dubbelt så hög på våra landsbygder som i våra storstadsområden. Det är naturligtvis inte rimligt.

Samtidigt ser vi att det är betydligt svårare att tillgodose kompetensbehoven på våra landsbygder än i våra stadsområden. Vi ser att resurserna är ojämnt fördelade och att man fortfarande inte har den tillgång till luftburna ambulanstransporter som man borde ha – trots att Sverigedemokraterna har suttit vid makten i fyra år.

Fru talman! Min fråga är: Varför har tillgängligheten inom sjukvården inte blivit bättre på våra landsbygder efter att Sverigedemokraterna har haft snart fyra år på sig att rätta till detta?

Anf. 13 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Bergenblock för frågan. Det var en väldigt intressant exposé över de år som har förflutit sedan vi fick lite inflytande, måste jag säga.

Vi pratar om tillgänglighet i glesbygd. När det gäller till exempel sjukvård var Centern med och i stort sett stängde ned Sollefteå sjukhus. Det är mycket intressant att man står här och pratar om tillgänglighet efter att ha varit med på den bollen. Vi har i stället kämpat – och kämpar fortfarande – hårt för att regionen inte ska göra detta. Vi anser att regionen borde göra helt andra prioriteringar. Till exempel lägger den mer på öppen scenkonst än vad den lägger på Sollefteå sjukhus. Är det rätt prioritering?

När det gäller prioriteringar kan jag också notera att Centern är det parti här i riksdagen som vill lägga minst på sjukvården. Det är ändå rätt fascinerande.

Vad har vi mer? Ja, när det gäller kompetensförsörjningen är den ett dilemma. Precis som jag sa är den långsiktiga målsättningen att få välkvalificerad personal att stanna kvar i sjukvården – och vilja vara där.

Då tror jag till exempel att det lönegolv som vi har infört för arbetskraftsinvandringen faktiskt gynnar oss på sikt. Man ska inte kunna dumpa löner hur som helst. Vill man ha kvalificerat folk som kan prata svenska och som har rätt utbildning och engagemang för yrket får man sätta lön därefter. Det är otroligt viktigt.

Fru talman! Ledamoten nämnde också detta med vad vi har gjort för glesbygden. Jamen herregud, vi har ju sänkt skatter för vanligt folk. Man har mer att leva på. Hade det inte varit för vår politik när det gäller till exempel drivmedel hade priserna varit enormt mycket högre nu med Centerns politik.

Centern vill ju för övrigt också strypa hela lands- och glesbygden med sina extrema klimatmål. Trots att Sverige ligger på nettominus när det gäller utsläpp, skogen inräknat, och är bästa land i världen på området vill man fortsätta att straffa framför allt landsbygd och bönder genom extrema klimatmål.

Anf. 14 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Fru talman! Om jag gav en bred exposé över vad som hänt under de här fyra åren fick vi i ledamotens svar ett antal minimalistiska nedslag på olika saker.

Låt mig stanna upp vid en av dessa saker. Kompetensförsörjningen är ett av våra stora problem. Rege- ringen har aktivt verkat för att försvara kompetensförsörjningen i hela Sverige, men det har slagit särskilt hårt mot våra landsbygder. Det finns ett äldreboende i Harads utanför Boden som fick lägga ned en hel avdelning på grund av det lönegolv som regeringen infört.

Men – och nu vänder jag mig till er som tittar på anförandet på tv – notera att Sverigedemokraterna nu säger att ett lönegolv på 33 390 kronor, vilket är det som kommer att gälla från den 1 juni, också är ett rimligt lönegolv för alla som jobbar inom svensk hälso- och sjukvård. Jag tycker att det är alldeles utmärkt att man vill höja lönen till den nivån.

Snittlönen inom LSS, äldreboenden och hemtjänst ligger i dag på 29 980 kronor. Nu kom ett löfte om att alla de lönerna ska höjas, inte bara för invandrare, vilket tidigare har varit kravet från Sverigedemokraterna, utan för alla dessa som annars enligt Sverigedemokraterna är lönedumpade.

Jag tror att det viktigaste vi nu kan göra för att klara kompetensförsörjningen inom svensk hälso- och sjukvård är att ta vara på all den arbetskraft som vi har där i dag – se till att man är trygg på sitt arbete och vet att man har kvar det i morgon – och se till att det kommer nya medarbetare.

Vad gäller Centerpartiets satsningar har vi gjort väldigt specifika sådana i vår budget. Vi har lagt 2 miljarder kronor på fler läkare på våra landsbygder. Vi har lagt 1 miljard kronor mer än regeringen på ST-läkare i hela landet.

Anf. 15 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Nej, jag tror att ledamoten missförstod mig. Jag påstår inte att alla ska tjäna en viss summa pengar. Jag påstår däremot att det underlättar för folk

att stanna kvar. Om man tjänar hyfsat blir man mer motiverad att stanna kvar i ett ganska tufft yrke.

Ni vill dock inte ha något lönegolv över huvud taget. Det kan vara hur låga löner som helst, bara man kommer någon annanstans ifrån i världen. Det spelar liksom ingen roll med centerpartistisk politik.

De här åren har väldigt mycket gått åt till att städa upp efter centerpartistisk politik i form av massinvandring och total kravlöshet. Man har inte haft koll på vem som har kommit in i landet. Vi har importerat både ett vårdbehov och ökad kriminalitet, och där riktar man in sig på välfärdsområdet.

Ledamoten nämnde LSS. Det är verkligen ett område som drabbats av importerad organiserad brottslighet under Centerpartiets inflytande över makten under dessa åtta år. Att stå här och prata om ordning och reda och att lägga resurser på rätt saker blir minst sagt magstarkt, måste jag säga.

Anf. 16 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S)
replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Stegrud för anförandet. Det fanns en hel del att replikera på, men jag ska ändå försöka hålla mig till några större delar.

Ledamoten pekar på att läget är allvarligt inom sjukvården, att den har stora utmaningar och liknande. Samtidigt har ju Sverigedemokraternas och regeringens prioriteringar under mandatperioden verkligen försatt sjukvården i ett oerhört tufft läge. Ni hade kunnat använda mandatperioden till att genomföra stora satsningar och vara den garant för välfärden som Sverigedemokraterna lovade väljarna att vara. Verkligheten är dock en helt annan. Ni har valt att prioritera sänkta skatter för dem med de absolut högsta lönerna i stället för att säkerställa resurser till hälso- och sjukvården.

Det kan inte heller ha undgått någon att den här mandatperioden verkligen har inneburit enormt stora utmaningar. Redan i början av mandatperioden pekade regionerna på att den kostnadskris vi alla har levt under slog stenhårt mot hälso- och sjukvården.

Inom hälso- och sjukvården är personalen det absolut viktigaste. Det var ledamoten inne på. Det är också personalen som under denna mandatperiod har fått betala priset för att läget har varit jättetufft. Personalen går på knäna. Regionerna har haft det oerhört tufft.

Min fråga är: Varför blev det så mycket viktigare att sänka skatten för de rikaste än att tillföra de pengar till välfärden som skulle garantera en starkare hälso- och sjukvård, vilket ju var Sverigedemokraternas löfte?

Anf. 17 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, Fredrik Lundh Sammeli!

Jag vill ge ledamoten rätt i en sak: Det har varit en väldigt tuff period, och väldigt mycket handlar om prioriteringar och vad vi lägger pengarna på.

Ledamoten säger att det har dränerats på resurser. Då måste jag säga att få saker har dränerat svenska

skattebetalare och enskilda människor så mycket på resurser som massinvandringspolitiken, den totalt ansvarslösa massinvandringspolitik som ni mer eller mindre har stått för i årtionden.

Detsamma gäller exempelvis nedstängningen av kärnkraften. Få saker har inneburit en sådan förmögenhetsförflyttning och gjort det så otroligt mycket dyrare att leva och verka i Sverige. Det gäller både företag och vanliga hushåll. Där kan vi snacka om prioriteringar.

Vidare har ledamotens parti vurmat för och hyllat alla dessa miljarder som har satsats på helt utsiktslösa projekt, till exempel Northvolt. Det blir lite märkligt. I slutändan är det samma resurser vi har att fördela, helt enkelt.

Jag hörde också att ledamoten i sitt anförande tidigare pratade om kriminalitet i välfärden och att det måste sättas stopp för den. Ja, det håller vi sverigedemokrater helt och hållet med om. Problemet är att det inte gjordes någonting på det området under Socialdemokraternas senaste åtta år vid makten – ingenting! Jag har pratat med Försäkringskassan. Jag har pratat med polisen. Jag har läst rapport efter rapport. Ingenting gjorde Socialdemokraterna åt saken under sina åtta år vid makten! Det är magstarkt.

Avslutningsvis, fru talman: Reformtakten har aldrig i modern tid varit så hög som under de år vi haft inflytande i Regeringskansliet.

Anf. 18 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S)
replik:

Fru talman! Jag börjar gärna där ledamoten slutade. Takten i reformerna är ett av problemen den här mandatperioden. Det är inte antalet reformer som avgör om det är bra reformer. Den här regeringen kastar ur sig reform efter reform som är dåligt förberedd, som har dåliga underlag, som Lagrådet säger vid fotknölnarna och där effekterna på område efter område är svåra att överblicka. Det kommer att vara verkligheten för den här kammaren och en blivande regering att hantera under lång tid framöver. Att slå sig för bröstet för den höga reformtakten kommer nog att ge en besk eftersmak.

Politik handlar helt klart om att vilja och välja. Det är tydligt att Sverigedemokraterna inte blev någon garant för välfärden. Man prioriterade i stället sänkta skatter för dem med allra högst inkomst. För något parti här inne i kammaren är sänkt skatt ofta svaret på allting. För Sverigedemokraterna är invandringen förklaringen till alla problem.

Vi kommer från ett utskott där vi har tittat på och fördjupat oss i äldreomsorgen. Det finns tack och lov människor från andra delar av världen som bär upp svensk äldreomsorg till hälften.

Det finns definitivt utmaningar, men jag tror att med den demografiska utveckling vi har framför oss ska vi vara glada att människor kommer till Sverige. Vi behöver bli bättre på att integrera dem och göra dem till en del av samhället. Det är viktigt, men det täcker inte behovet.

Mina följdfrågor är dels varför man prioriterar sänkta skatter före stärkt sjukvård, dels varför man inte har gjort mer av det Vårdansvarskommittén kom fram till, om man nu menar att staten ska ta över ansvaret.

Anf. 19 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Ja, vad ska man säga? Jag hoppas att Socialdemokraterna inte kommer till makten i höst. Det saknas totalt verklighetsförankring i analysen av vad som har hänt i Sverige de senaste 10–20 åren och av problemen vi har nu. Socialdemokraterna tar inget som helst ansvar trots att de i interna och även officiella rapporter medger att massinvandringen har varit ett stort problem – som de har bidragit till, bland annat av rädsla för att framstå som lite sverigedemokratiska. Det är ju ytterst fascinerande.

Om vi ska tala ekonomi har regeringen och Sverigedemokraterna den här mandatperioden genomfört den största tandvårdsreformen i modern tid över huvud taget. Numera har varenda 67-åring och uppåt råd att gå till tandläkaren, och det har skapat mycket bättre ekonomiska förutsättningar för den gruppen. Målsättningen är att under nästa mandatperiod ska alla ha råd att gå till tandläkaren oavsett vilka problem man har. Jag vet inte hur många mejl jag har fått från glada pensionärer. De har skickat med sina kvitton. ”Kolla här, Jessica! Jag hade råd att gå till tandläkaren. Jag betalade 1 000 i stället för 10 000 kronor”, och så vidare.

Vi har sänkt skatten för Magdalena Andersson. Det stämmer. Men framför allt har vi sänkt skatten för personer med helt vanliga yrken. En polis och en sjuksköterska till exempel får nu ut 5 000 kronor mer i månaden. Det är mycket pengar för vanligt folk.

Vad gäller att allt skulle vara invandringens fel skyller jag i stället på politikerna och de politiska besluten. Det har förts totalt ansvarslös politik utan krav på integration och så vidare. Därför sitter vi i den här sitsen, och därför är reformtakten hög. Jag är otroligt stolt över alla reformer vi har lyckats få igenom på det här området, på kriminalområdet och på migrationsområdet. Vi är på rätt väg igen, helt enkelt.

Anf. 20 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Jag ska plocka upp några frågor ur detta enorma bollhav. Jag tänker på hälso- och sjukvårdspersonalen. Det har ju kommit flera rapporter om att de går på knäna från Arbetsmiljöverket och Försäkringskassan. Det är väldigt tydligt. Vad tänker Sverigedemokraterna om det? Vi hade velat se en långsiktig vårdberedning och inte så korta puckar som den här regeringen och SD arbetat med. Det behövs långsiktiga förutsättningar för att titta framåt.

På tal om brottslighet är allt inte invandrarnas fel, så som ledamoten säger. I går sände *Ekot* ett gräv om Kry, där läkare har jobbat på provision. Att ta emot 100 besök per dag låter ju extremt effektivt och ger också en bonus. Men allt betalas med våra skattepengar. Det tycker jag är intressant. Jag vill veta SD:s inställning till den här typen av avarter. Det har skett en kriminalisering. Man kan casha in om man gör någonting åt

det här, det vill säga reglerar marknaden. Hurdant är ert intresse för att reglera marknaden? Det undrar jag.

Produktivitetskommissionen har lämnat en rapport där det är tydligt att man vill släppa valfrihetssystemet LOV när det gäller vårdcentraler eftersom man har sett att det är dysfunktionellt. Det är härligt att fler än Vänsterpartiet ser det. Det är också en fråga till ledamoten, fru talman: Hur tänker ni angående det här? Det är ju väldigt mycket pengar som rinner ut från välfärden på det sättet. Vad kan man göra åt det, anser ledamoten?

Anf. 21 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Tack, Karin Rågsjö, för frågorna! Nej, det är inte invandrarnas eller invandringens fel. Det är Vänsterns fel. Jag kan vara väldigt tydlig där. Återigen: Det beror på politiken. Jag skyller inte saker på enskilda grupper men däremot på politiker som har varit totalt ansvarslösa och huvudlösa i sin politik. Många av dem hör till Vänsterpartiet. Det bara är så. Man har inte tagit något som helst ansvar.

Det är så lätt att varje gång säga att det är invandringens fel. Men nej – det är Vänsterpartiets fel. Karin Rågsjö och övriga har stått för en ansvarslös invandringspolitik med alla konsekvenser det har medfört. Det är ni som har öppnat dörren på vid gavel för allehanda kriminalitet.

Vad gäller granskningen av Kry och den typen av verksamhet är vi faktiskt överens. Avarter ska bort. Sverigedemokraterna är för en marknad i den bemärkelsen att det ska finnas flera aktörer. Offentlig kommunal verksamhet är inte fri från bekymmer. Den är inte alltid effektiv och inte heller skyddad från kriminalitet på något sätt. Det har jag många exempel på. Men ska vi ha en marknad eller en sektor med flera aktörer måste avarterna bort. Där måste vi gå vidare och se på problemen.

Precis som jag sa till föregående ledamot vidtar vi faktiskt åtgärder när det gäller till exempel välfärds kriminaliteten. Det var häpnadsväckande att komma till det här utskottet och konstatera att ingenting hade gjorts under de åtta föregående åren. Absolut ingenting! En stor del av arbetet under den här mandatperioden går ut på att rensa upp efter tidigare totalt oansvarig politik.

Anf. 22 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! SD hade tidigare en helt annan ingång till vårdmarknad och skolmarknad, men efter att ha närmat sig dessa aktörer har de ändrat riktning också i de här frågorna. Det är ju ganska uppenbart vad gäller vårdmarknadsfrågorna.

Demografi är alltid intressant. Det blir fler och fler äldre. Det föds färre barn. Jag är väldigt tacksam över de personer som har kommit hit och jobbar inom hälso- och sjukvården. Av dem som jobbar i hälso- och sjukvården i Stockholm har 25 procent invandrarbakgrund. Det är läkare, sjuksköterskor och annan vårdpersonal. Det är tack vare dem som vi klarar det här.

Det är inte förvånande att Sverigedemokraterna kommer att fortsätta med invandrarfrågan som den stora grejen inför valet 2026. Men SD pratar inte om vad som händer om alla invandrare skulle dra. De kan ju känna att de inte vågar bo kvar i det här landet och att de kan bli utslängda när som helst. Då står vi där.

Fru talman! Jag undrar fortfarande över vårdpersonalens situation i dag. Hur tänker ledamoten framåt? Vårdpersonalen har ju under de här fyra åren verkligen varit illa på grund av otillräckliga budgetar till regionerna. Regionerna har haft enorma ekonomiska problem, eftersom vi har levt i en lågkonjunktur som regeringen har gjort ännu värre. Vad säger ledamoten till vårdpersonalen som sitter med örat mot och lyssnar på det här?

Anf. 23 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar än en gång för frågorna.

Ledamoten får det att låta som att regionerna inte får någonting, men de får miljard efter miljard. Så är det bara. Det handlar om hur man prioriterar. Jag nämnde några saker innan. Man behöver kanske inte lägga pengar på Eidfestivaler, på att spela in ljud på bibliotek eller på 7 miljoner för ett klonat träd. Det är kanske bättre att lägga det på sjukvård. Prioriteringar är ett nyckelord här, helt enkelt.

Det stämmer att det jobbar många invandrare eller personer med invandrarbakgrund inom äldreomsorgen och sjukvården. Om jag får säga så, fru talman, tycker jag dock att det är en ganska kolonial tanke att det skulle vara så bra. Vi ska tydligen ta hit folk från jordens alla hörn för att de ska utföra de så kallade enkla jobben – jag tycker inte att det alltid är enkla jobb – inom omsorgssektorn. Vad är det? Det är inget samhälle jag vill ha i alla fall.

Man verkar också helt ha missat den otrygghet som det har skapat för alla äldre som inte kan förstå den som de söker hjälp hos. Det kan vara en läkare eller någon form av omsorgspersonal. Det är en otrolig otrygghetssituation. Det här är ingen långsiktig lösning.

Med det sagt finns det fantastiska människor av alla etniciteter och från alla möjliga håll som gör ett utmärkt jobb. Jag tjarar alltid om det. Men det är ingen långsiktig lösning att förlita sig på arbetskraftsinvandring, att sänka löner och att sänka krav. Det är bara inte det. Det leder i slutändan till allt sämre kvalitet, och det är precis där vi sitter i dag.

Det var så mycket i ledamotens replik att ta upp, så jag tappade bort mig lite grann. Jag tror ändå att jag summerade det hela ganska bra.

Anf. 24 NILS SEYE LARSEN (MP) replik:

Fru talman! Jag tänkte mig faktiskt ett replikskifte som handlar om hälso- och sjukvårdens organisation. Det har varit för lite samtal om sjukvård i replikskiftena, tycker jag.

Anledningen till min replik är den inledande berättelsen, som ju var gripande och är en del av den situation som vi ser. Det handlar om de nordliga regionerna,

där jag bor. Det är en verklighet som många upplever ute i Sveriges väldigt glesa områden.

Det jag saknar och som jag skulle vilja veta mer om gäller vad Sverigedemokraterna rent konkret har gjort under de fyra år som de haft makt att förbättra sjukvårdssituationen, tillgången, kompetensen och vården ute i våra glesbefolkade regioner. Det är min absolut viktigaste fråga.

Min andra fråga handlar om problemet vi har med välfärds kriminalitet. Nätläkarna utgör *ett* problem, men vi ser också att det funnits problem med till exempel vårdcentraler som drivits eller ägts av kriminella aktörer. Samma problem ser vi på skolmarknaden och flera andra marknader som har öppnats upp. Det är alldeles uppenbart att det finns en stor utmaning här.

Är Sverigedemokraterna beredda att jobba för att ta tillbaka kontrollen i offentlig regi för att minska problemet med välfärds kriminalitet?

Anf. 25 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Låt mig börja med välfärds kriminaliteten. Den är otroligt bekymmersam. Det finns just nu ett stort uppdrag med en utredning som snart ska leverera konkreta åtgärder för hur vi får bukt med det här, och det gäller alla områden inom välfärdssektorn.

Det här är ett stort problem, eftersom det dränerar välfärden på resurser. Det gör att människor som till exempel skulle ha fått vård inte får det för att pengarna går till annat. Det underminerar förtroendet för hela systemet. På sikt kommer vi inte att ha så mycket resurser att fördela om det här får fortsätta.

Som jag nämnde innan blir jag bedrövad av att se hur lite som har gjorts på området under föregående mandatperioder, trots att allehanda myndigheter har flaggat och varnat. En hel del utredningar har också legat på bordet.

Att få Sverige tryggt igen är verkligen ett sverigedemokratiskt fokus. Bort med kriminaliteten inom alla områden!

Tyvärr minns jag inte ledamotens första fråga. Jag får ta den i nästa omgång.

Anf. 26 NILS SEYE LARSEN (MP) replik:

Fru talman! Det var egentligen den viktigaste frågan. Den utgick från berättelsen. Jag tar den igen.

Det är kanske så att ledamoten inte minns, för jag är osäker på om ledamotens parti ens har konkreta åtgärder som man vidtagit eller vill vidta i den här situationen.

Så där ligger det till i flera av våra nordliga län och kommuner. Man har inte sett alls särskilt mycket av satsningar på förbättrad välfärd ute i våra glesbefolkade kommuner.

Kompetensförsörjningen är en jättestor utmaning. Bilden av att vi bara måste försöka få fler av den arbetsföra befolkningen att vilja jobba inom vård och omsorg hjälper inte i Västerbotten. Vi saknar folk till alla yrkesområden. Där jobbar pensionerade mekaniker och ingenjörer kvar i företagen för att dessa

yrkesgrupper saknas. Om vi skulle få fler att vilja jobba inom vården ökar bara behoven i andra sektorer.

Vad har Sverigedemokraterna konkret gjort för att förbättra tillgången till sjukvård ute i Sveriges glest befolkade regioner? Vad har Sverigedemokraterna konkret gjort för att förstärka kompetensförsörjningen? Det är nog den viktigaste frågan, och den vill jag väldigt gärna få svar på.

Jag undrar också över en annan sak. När vi nu känner till problemet med till exempel privata aktörer inom sjukvården och nätläkare som är under stor granskning, varför har ingenting hänt de senaste fyra åren för att komma åt problemet? Trots att man ser problemen med till exempel primärvårdscentraler med kriminella kopplingar vill man inte under några omständigheter tumma på den lagstadgade etableringsrätten. Det skulle jag vilja få svar på.

Anf. 27 JESSICA STEGRUD (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågorna! Jag ska försöka svara på dem. Jag märker att jag är lite trött i dag.

Vad har vi gjort för glesbygden? Vi har bland annat kämpat hårt för att Sollefteå ska kunna ha kvar sin verksamhet. Det handlar återigen om prioriteringar. Regionen där lägger mer på öppen scenkonst än vad man lägger på Sollefteå sjukhus. Jag menar därför att det inte bara är mer pengar från staten som räddar det här. Man måste också prioritera själv.

Vi är dock väldigt öppna för nya former av samverkan. Det kan vara samverkan mellan kommuner eller med andra regioner. Vi har varit inne på lite samma linje där, det vill säga att man antingen minskar antalet regioner eller samverkar.

I praktiken har vi satsat på kompetensförsörjning i vården. Bara i år har det varit närmare 1 miljard. Det har också gjorts direkta satsningar.

Samtidigt är vi inne i en ond spiral. Personal som jobbar inom vården i dag får ta ett väldigt stort ansvar när kollegor inte har rätt kvalifikationer. Det kan handla om språk, men det kan även vara annat, som att man inte har adekvat utbildning. Det blir alldeles för tungt. Det handlar inte bara om lönekuvertet utan också om hur man jobbar. Det är en spiral vi måste komma ur, och det tar tid. Men vi är öppna för nya driftsformer.

Sedan ställdes en fråga om vårdcentralerna. Först och främst stängs vårdcentraler ned. Det sker nu en hel del sådant. Det måste naturligtvis göras på ett rättssäkert sätt. Jag har pratat med Åklagarmyndigheten, men de är överbelastade. Där tillskjuter vi också mer resurser.

Sådana fall som dessa uppdagas ibland, och trots att det finns mängder med bevis tar det tid. Det är en kö i systemet. Vi hoppas att det kommer att lättas.

Men återigen ska alla avarter och all kriminalitet bort. Vi måste ha bättre kontroller. Jag vill ändå höja ett varningens finger. Bara för att det utförs i offentlig regi är det inte fritt från kriminalitet. Det har vi många exempel på. Vi behöver styra upp det här på alla håll.

Anf. 28 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! God och nära vård – hur nära är den? År 2022 fastställde Socialstyrelsen 1 100 invånare per läkare som ett nationellt riktvärde. Den senaste kartläggningen från Myndigheten för vård- och omsorgsanalys visar att omkring 30 procent av befolkningen har en fast läkarkontakt på en vårdcentral.

Vänsterpartiet anser, precis som Läkarförbundet, att frågan måste prioriteras högre. Regeringen bör intensifiera arbetet med att nå de fastslagna målen om en fast läkarkontakt. Det krävs långsiktighet i vården, inte de korta puckar som regeringen och SD har jobbat med.

Staten måste ta ett större ansvar för finansieringen av sjukvården och skjuta till mer resurser till regionerna, särskilt till primärvården. Statsbidragen måste bli mer långsiktiga och räknas upp varje år, för då kan vårdcentralerna anställa läkare, förstås, men också psykologer och sjuksköterskor. Målet är att fördubbla antalet läkare på vårdcentralerna så att alla kan få en fast läkare, och för det måste man ha en lång färdplan. En viktig del i detta blir kraftigt utökad utbildning av allmänläkare i hela landet och att staten tar samtliga kostnader för specialistutbildningen.

Mer resurser betyder också bättre arbetsmiljö: fler kollegor, rätt till heltid, arbetstidsförkortning och betald kompetensutveckling. Dessutom bör man se till att de vårdcentraler som är belägna i glesbygd eller på orter med sämre hälsa har väldigt bra resurser för att kunna möta behoven. Jag yrkar bifall till reservation 5 i detta sammanhang.

Lagen om valfrihet kom 2009, och marknadsinslagen är mest framträdande i storstäder, specifikt Stockholm. Marknadslogikens intåg i den svenska vården har inneburit att i huvudsak väldigt många friska, välbeställda personer ges möjlighet att överkonsumera vård. Detta har man tittat på i olika utredningar. Samtidigt har patienter med sämre hälsa och sämre ekonomi, äldre och människor med stora vårdbehov flyttats ned, visar det sig. Då måste man se över systemet.

De ökade inslagen av privata aktörer och införandet av valfrihetsmodeller ger också upphov till större byråkrati i och med att behoven av kontroll har ökat maximalt. Vänsterpartiet anser att valfriheten ska gälla för dem som behöver vård och omsorg, inte för privata företag. Sanningen är att vårdföretagens valfrihet inte direkt har handlat om att patienterna ska få välja sin vård utan snarare om att privata vårdgivare ska välja sina patienter. De flesta andra länder har sedan länge insett att fri etableringsrätt i sjukvården är en väldigt dålig idé.

Vår slutsats är att det räcker nu. Man måste reglera detta på olika sätt. Vi har sett avarter. Vi har sett applikationsföretag som skickligt har utnyttjat systemet och kryphålen i den svenska sjukvården för att helt enkelt dränera regionerna på pengar – senast, häromdagen, handlade det om Kry. Detta har pågått länge. Det här är inga nya saker, utan det har bara rullat vidare. Och det är skattebetalarna som står för fiolerna.

Vi har sett privata vårdcentraler och vaccinationscentraler, stora som små, återkommande ertappas med fusk och fiffel i syfte att tjäna eller tvätta pengar. Detta är oerhört obehagligt; det är systemhotande, helt enkelt.

Det finns väldigt många välfungerande, bra och uppskattade privata vårdcentraler i Sverige. Men att de goda exemplen skulle försvinna för att det offentliga återtar kontrollen över detta stämmer inte. Det behöver helt enkelt regleras.

Ibland blir det inte riktigt som man tänkt sig. När Tidöregeringens utredning Produktivitetskommissionen nyligen lämnade sitt betänkande i oktober 2025 fanns en rad förslag som Vänsterpartiet drivit i flera år med på listan. Bland annat vill utredaren Clas Olsson att den tvingande delen av lagen om valfrihetssystem, LOV, för vårdcentraler ska slopas.

Den fria etableringsrätten i primärvården har lett till försämrade kostnadskontroll, över- och underetableringar och mer eller mindre fri lejd för kriminella aktörer att dränera regionens kassor. Detta slår utredningen fast. Det här tycker vi är välkommet; det behövs en rejäl genomlysning av lagen om valfrihet.

Det finns också en väldigt stark vårdlobby runt det här. Den måste man också titta på lite, på något sätt – hur dess tentakler når politiker och andra. Företagen går ihop och vill hålla kvar systemet. Vad ska vi göra åt det?

Kristdemokraterna har alltid kallat sig regeringens sjukvårdsparti och pratar ofta och gärna om att staten behöver ta ett större ansvar. Men i den här frågan lyser ansvaret med sin frånvaro. Produktivitetskommissionen föreslår också att regionerna ska slippa betala för digital vård som sker i andra regioner, den omstridda utomlänstaxan. Det kanske är något som den här regeringen hade kunnat ta tag i under de här åren. Nuvarande system har lagt grunden för nätläkarföretagens möjlighet att tälja guld i svensk sjukvård. De har varit extremt duktiga på det.

Fru talman! Ofta faller individer med beroendeproblem mellan stolarna. Det måste finnas möjligheter för personer med beroendeproblem att få behandling också mot psykiatriska tillstånd inom regionernas psykiatri. Forskningsresultat visar att missbrukare eller personer med beroende helst vill söka hjälp inom hälso- och sjukvården. Endast 5 procent vill helst söka hjälp inom socialtjänsten.

I de flesta jämförbara länder organiseras vården på ett helt annat sätt än i Sverige. De har också lägre dödstal. Den här problematiken har adresserats väldigt tydligt i Samsjuklighetsutredningens betänkande *Från delar till helhet*, som presenterades 2023. Vi har länge väntat på att det ska hända något, och nu är det på väg framåt. Det är vi väldigt glada för; det är sent men välkommet. Men vi vill se lite mer action.

För Vänsterpartiet är det självklart att det är vårdbehovet, inte storleken på plånboken, som ska avgöra vem som får vård först och i vilken omfattning. Privata sjukförsäkringar är en del av problematiken med vinster i välfärden. Man har haft en långtgående,

ideologiskt driven privatiseringslinje och en vinstjakt, som har präglat vården. Detta är helt uppenbart inte förenligt med vare sig människovärdesprincipen eller principen om vård efter behov. Systemet med privata sjukvårdsförsäkringar är inte bara orättvist och leder fel. Det kan också bli väldigt kostnadsdrivande då de med försäkringar ofta kräver en second opinion.

Dessutom fungerar det så att man i väldigt många städer och kommuner i Sverige, exempelvis i Stockholm, där jag bor, får en fråga när man ringer privata aktörer som har ett avtal med regionen: Har du en försäkring, tryck 1 – har du inte en försäkring, tryck 2. Det är exempelvis vårdcentraler och specialistmottagningar. Men oavsett om du har en försäkring eller inte är det samma personal som jobbar där. Det kommer inte 20 nya läkare springande, utan det är samma verksamhet man går in i. Då blir det alltså en sortering där de med försäkring förstås går före. Det är självklart; de har betalat för detta.

Vi vill att regeringen tar initiativ till att förbjuda privata sjukvårdsförsäkringar inom den offentligt finansierade vården. Jag yrkar därför, fru talman, bifall till reservation nummer 13.

Anf. 29 THOMAS RAGNARSSON (M):

Fru talman! Vi debatterar i dag socialutskottets betänkande SoU16 *Hälso- och sjukvårdens organisation*. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Fru talman! Den svenska hälso- och sjukvården är en komplex verksamhet att organisera. Samtidigt har vi 21 regioner som ska lösa detta på bästa sätt. Med tanke på de geografiska skillnader som råder samtidigt som antalet medborgare inom varje region skiljer sig åt avsevärt och det finns problem av varierad art i olika delar av landet har tillgänglighetsproblematiken varit ett stort problem. Där kan vi dock nu se ett trendbrott gällande köerna.

Den här regeringen är inte nöjd med det. Vi har större ambitioner än så och kommer att fortsätta arbetet med att minska dessa köer. Tyvärr kan vi konstatera att dagens hälso- och sjukvårdsorganisation inte uppfyller kraven i hälso- och sjukvårdslagen gällande att erbjuda patienter god och jämlik vård. Det är till stor del kopplat till geografiska utmaningar och bristande styrning och ledning.

Fru talman! De geografiska skillnaderna är inget som har uppkommit nu. Denna vetenskap har funnits länge. Skillnaden är att den moderatledda regeringen tillsammans med sitt samarbetsparti nu har tagit frågan på allvar och pekat ut ett antal områden i Tidöavtalet. Man utreder nu hur staten ska ta ett större ansvar för att de patienter som är involverade ska få bättre och mer jämlik vård. I Vårdansvarskommittén landade man i att en nationellt styrd vård inte är lösningen på problemet. Det anser jag vara en klok konklusion, med tanke på tidigare nämnda geografiska och demografiska utmaningar, som skiljer sig åt i landet.

Fru talman! Den moderatledda regeringen ser frågan som så viktig att området blivit speciellt belyst i

Tidöavtalet. Vi är på god väg att lösa ut frågor som bör ligga på den nationella nivån, såsom en nationell plan för kompetensförsörjning, inrättande av en nationell vårdförmedling, en nationell plan för hur bristen på vårdplatser ska elimineras, utökning av samverkan i regionala centrum, reformering av den digitala infrastrukturen i vården, en nationell förlossningsplan, utbyggnad av primärvården, fortsatt utveckling av cancer- och barnoncervården, jämställd vård och forskning om kvinnors sjukdomar och hälsa.

Fru talman! Detta är exempel på områden där staten ska ta ett tydligare ansvar för hälso- och sjukvården. Den vårdkris som vi ser behöver brytas ned och analyseras noggsamt. Men det finns några punkter som redan i dag är kända. Det nära ledarskapet är helt avgörande för att en verksamhet ska fungera. Tyvärr har vi under årens lopp sett en alltmer centraliserad ledningsstruktur i regionerna. Detta har fått stora negativa konsekvenser för hur vården fungerar, vilket i sig talar för att ytterligare centralisering av ledningsstrukturen skulle få ytterligare negativa konsekvenser.

Fru talman! Det är lätt att i ett läge när något inte fungerar börja titta på organisationsförändringar. Vi politiker, men även tjänstemän, har en enorm övertro på just organisationsförändringar. Men om man tittar på andra verksamheter som har tagit steget mot en centraliserad organisation kan man konstatera att resultatet är ganska nedslående.

Det jag ofta saknar i debatten är grunden. Var finns patientperspektivet? Det är något som vi alla borde fundera på. I stället för att bygga en organisation som patienterna ska inordna sig i borde vi titta på patienterna och bygga organisationen utifrån deras behov. Det är inte rimligt att vi i dag har patienter som trillar mellan stolarna eller hamnar i vårdköer, vilket leder till fortsatt försämrad hälsa eller i värsta fall död. Det är inte rimligt att någon nekas en behandling som sedan visar sig finnas tillgänglig i en grannregion. Denna typ av skillnader är helt orimliga. Det är här jag ser den stora vinsten med ett ökat statligt engagemang och en ökad statlig styrning.

Fru talman! För att uppnå en bättre jämlik hälsa är nivåstrukturering i den högspecialiserade vården helt nödvändig. De regionala samarbetena, såsom de regionala cancercentrum som finns i dag, behöver utökas. Patienter har i allmänhet inga större problem med att förflytta sig, utan för dem är det viktigare att få hjälp. Detta omöjliggörs i dag av regionernas självstyre, administrativa hinder och ekonomiska diskussioner, saker som faktiskt är helt ointressanta för den patient som söker vård. Där spelar en nationell vårdförmedling en mycket stor roll.

Fru talman! Vi har i detta land ett av världens bästa sjukvårdssystem. Jag har sagt det förr, och jag säger det igen, för jag menar det verkligen. Men vi dras med organisatoriska och strukturella problem som i slutändan riskerar att drabba patienten. Detta är inte acceptabelt.

Därför behöver vi göra förändringar i organisation och styrning samtidigt som uppföljningen av hur vård

bedrivs och hur statliga medel används ökar. Men dessa förändringar behöver ha patienten i centrum, och vi behöver skapa en politisk enighet om hur vi fortsatt ska utveckla den svenska vården och öka patientnyttan.

Jag vet att det finns de som tror att mer pengar till regionerna är lösningen. Men att skicka in pengar i ett dysfunktionellt system är meningslöst. De pengarna hamnar i det berömda slukhålet. Så länge man inte kan följa pengars nytta ska man inte dela ut dem. (Applåder)

Anf. 30 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Thomas Ragnarsson för anförandet. Det var i många delar ett väldigt klokt och bra anförande, och jag kan hålla med om det allra mesta som sades. Inte minst delar jag ledamotens syn att idén om att förstatliga hela sjukvården är dödfödd – det är inte en väg vi ska gå. Detta har utretts av Vårdansvarskommittén.

Samtidigt är det så att Moderaterna stod bakom utredningen i Vårdansvarskommittén, vilket har fått till följd att många reformer som är viktiga för svensk hälso- och sjukvård har fördröjts under hela den här mandatperioden. Vi visste ju redan när mandatperioden började att vi behövde se över systemet för läkemedel och vaccinationer och att det behövde tas ett tydligare statligt ansvar. Hade Moderaterna och regeringen tillsatt en utredning om det här när man kom till makten hösten 2022 hade nu den utredningen kunnat vara färdig, propositionen behandlad i riksdagen och implementeringen påbörjad. Men först nu, våren 2026, tillsätts utredningen.

Hade man tagit hand om frågan om screening och likvärdighet i screeningverksamheten i Sverige hade man även där kunnat ha en färdigberedd proposition på riksdagens bord och en påbörjad implementering. Men det har ju inte skett. Detsamma gäller de luftburna transportererna, kompetensförsörjningen och den rättspsykiatriska vården. Allt det här har förskjutits på grund av den överenskommelse man ingick i och med Tidöavtalet, där Moderaterna varit delaktiga. Hur ser ledamoten på att man från Moderaternas sida medverkat till att fördröja reformer som är väldigt viktiga för svensk hälso- och sjukvård?

Anf. 31 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Bergenblock för frågan. Men nu måste vi väl ändå reda ut vissa saker här. Att säga att vi skulle ha kunnat lägga fram en proposition hösten 2022 på grundval av det som Vårdansvarskommittén kom fram till är ju lite konstigt, för Vårdansvarskommitténs arbete hade inte ens påbörjats då. Den tillsattes som en del i en utredning av om vi skulle ha nationell sjukvård.

Jag kan hålla med om att det i den bästa av världar – för här är det några områden som vi faktiskt är överens om – skulle ha varit igång. Men samtidigt har vi faktiskt haft lite annat att titta på och tänka på. Jag

tycker faktiskt att vi har levererat på rätt hög nivå inom många områden fram till dags dato – på bekostnad av någonting annat, men så är verkligheten.

Men jag hoppas verkligen på det här första steget, som nämndes tidigare, att man har tittat på ett antal områden. Det är extremt viktiga områden. Därför tycker jag att det är någonting som vi ska ta tag i när vi har vunnit valet – och det vet vi i september.

Anf. 32 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Fru talman! Jag tror kanske att ledamoten missförstod mig lite om han uppfattade att det skulle ha legat en proposition på riksdagens bord hösten 2022. Nej, däremot var vi väl medvetna redan hösten 2022 om att läkemedelsfrågan, exempelvis, behövde utredas. Där behövde det nämligen tas ett tydligare nationellt ansvar. Det behövde egentligen inte analyseras inom ramen för Vårdansvarskommittén, utan man hade kunnat tillsätta en utredning med direktiv att titta på läkemedelssituationen redan hösten 2022. Då hade utredningen kunnat vara klar ett år senare. Den hade kunnat vara "remissad" i mitten av mandatperioden, och propositionen hade kanske kunnat ligga på riksdagens bord redan för ett år sedan. Men så har det inte blivit.

Låt mig fastna vid en annan sak som ledamoten tog upp, nämligen detta med en nationell vårdförmedling. Från Centerpartiet har vi ett annat förslag. Vi menar inte att vi ska ha en stor byråkratisk modell för en nationell vårdförmedling där regionerna ska sitta och rapportera: Nu har vi en ledig plats för höftledsoperation på sjukhuset i Halmstad om tre månader. I stället ska man ge ett större ansvar direkt till patienterna genom att tillgängliggöra information på 1177 om hur det ser ut med vårdköer och kvaliteten på vården. Och man ska som patient ha rätt att välja redan från dag ett, när man har fått en remiss.

Den vårdförmedling som Moderaterna och regeringen pratar om är i praktiken efter att vårdgarantin har tagit slut. Hur kommer det sig att regeringen och Moderaterna inte vill ge patienterna den här möjligheten och det här ansvaret, som man faktiskt har när man får välja vårdcentral alldeles själv från dag ett?

Anf. 33 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Fru talman! Då missförstod jag ledamoten Bergenblocks fråga initialt, och jag sa nog fel. Jag menade inte proposition. Detta med att vi skulle ha börjat inleda en utredning hösten 2022 var känt. Men samtidigt har det spretat en hel del när det gäller läkemedelsfrågan. Det är en oerhört komplex fråga. Jag tycker ändå att det var bra att den togs upp som en del i Vårdansvarskommittén. De sex punkter som är i Vårdansvarskommittén står ju alla partier bakom, och det tycker jag är en styrka när det gäller att göra ett framtida arbete.

Ledamoten, som stödde en regering under åtta års tid, hade kunnat lyfta läkemedelsfrågan om han hade ansett att detta borde effektueras. Ledamoten hade kunnat lyfta den det sista året under mandatperioden.

Sedan gällde det vårdförmedling. Det ska inte bli en stor och tung koloss. Det tycker inte jag heller. Det är det som är det stora problemet inom svensk hälso- och sjukvård i dag. Vi har administrerat sönder den svenska hälso- och sjukvården. Ibland blir vi som politiker också systemets försvarare: Jo, vi måste ha det här. Så här har det alltid varit.

Jag hoppas att detta ska kunna bli en ganska smidig organisation som faktiskt gagnar patienten. Skulle man lägga in det på 1177 skulle det fortfarande vara någon som ska lägga in det. Då är det alltså fortfarande en administrativ börda.

Jag tror att fördelen med det här systemet är att vi ändå får lite ordning och reda. Annars kan det vara så här: Vissa människor är extremt drivna och kommer nästan att söka vård innan de har fått problem. De har lite ont i höften och tycker att det nog behöver bytas höft och så vidare.

Jag tror att man behöver den här perioden, som Vårdansvarskommittén föreslog, att vi håller oss till väntetiden.

Anf. 34 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Det är mycket jag kan hålla med Thomas Ragnarsson om. Det gäller exempelvis Vårdansvarskommittén. Där är vi helt överens.

Jag tänker så här: Vi hade också velat se någon form av vårdberedning, ungefär som Försvarsberedningen, där alla partier, vårdaktörer och så vidare sätter sig ned och tittar på de långsiktiga förutsättningarna för svensk sjukvård. Det tycker jag hade varit bra. Jag upplever att det under regeringens fyra år har varit lite plottriga insatser, måste jag säga, och det blir aldrig bra.

En fråga som vi inte har berört så mycket gäller personalsituationen, alltså hur vårdpersonalen mår. Man har ju sett i exempelvis Arbetsmiljöverkets rapport och i Försäkringskassans rapport att det ser väldigt illa ut, så att säga. Det handlar om att personalen ska få en arbetsmiljö som gör att de kan hålla ihop och jobba ett helt arbetsliv. Då frågar jag Thomas Ragnarsson: Kan arbetstidsförkortning för vissa som jobbar skift vara något?

Jag nöjer mig med den frågan, och så går jag vidare sedan.

Anf. 35 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Rågsjö, för frågan! Det var en väldigt glädjande fråga. Jag känner ju att jag kan någonting om hälso- och sjukvården och personalsituationen. Jag har varit chef i tolv år.

Jag kan konstatera en sak. Det finns en bra undersökning där man har tittat på varför sjuksköterskor väljer att lämna yrket. Många gånger hör man att det handlar om dåliga löner. Men det vanligaste svaret är faktiskt att det handlar om dåligt ledarskap. Det nära ledarskapet saknas. Och när det nära ledarskapet saknas – oavsett om det är på ett sjukhus eller i en kommunal hemsjukvård eller hemtjänst – får man problem. Man ser inte saker som uppstår i sin linda, utan det har

gått för långt innan de upptäcks. Då får man sjukfrånvaro.

Hos personalen handlar det nog också om känslan av att inte bli sedd och hörd. Det lyfter människor något otroligt om bara ens chef varje morgon kommer och säger: Hej, Karin, så trevligt att se dig! Eller: Jag tycker att du ser lite hängig ut i dag. Är det något som har hänt?

Det är små saker som gör att man känner sig uppskattad och sedd. Jag tror att vi måste återta detta.

Det är faktiskt en regional fråga. Jag brukar säga – och det står jag för – att vi har alldeles för många chefer och för få ledare. Om vi hade ledare inom hälso- och sjukvården och inom kommunal hemsjukvård skulle vi inte se de problem som vi ser i dag. Det är jag faktiskt helt övertygad om.

Anf. 36 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Fru talman! Många pratar om att de behöver kortare arbetstid. För dem som jobbar jour, exempelvis, är det väldigt svårt att hålla ihop ett helt arbetsliv.

Nu till någonting helt annat. Ni har tillsatt en effektivitetsdelegation – det låter ju bra – för att vården ska bli mer effektiv. Där kan man söka pengar, och det ökar ju administrationen. Detta var ett svar på regionernas stora besparingar 2024, då man också fick varsla personal för första gången sedan 1990.

Här blev det alltså väldigt mycket byråkrati för att man skulle söka de här pengarna. Och när man tillsatte den här effektivitetsdelegationen tog man inte in vårdpersonal, som kan frågan. Jo, man tog in en person som har jobbat i vården men som chef. Man tog in chefen för Kry, och det gjorde man precis under den period då de hade fått återkrav från tre regioner. Det var felaktig fakturering, polisanmälningar och så vidare. Jag tycker att det var lite djärvt att ta in Kry.

Nu visar det sig ytterligare att Kry jobbar vidare på att vara effektiva genom att exempelvis ha en läkare, eller flera läkare, som tar 100 samtal per dag. Då får man också cash för det. Det låter oerhört oseriöst.

Jag frågar ledamoten: Vad ska vi göra åt detta haveri när det gäller vårdval och förutsättningarna för att verka? Det handlar om att våra skattepengar rinner iväg.

Jag vill inte att de ska rinna iväg till en läkare som har 100 telefonsamtal, eller möjligheter att ta väldigt korta besök under en hel dag. Det låter totalt oseriöst med 100. Vad anser ledamoten att vi ska göra åt detta?

Anf. 37 THOMAS RAGNARSSON (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Jag kommer att börja med frågan om kortare arbetstid. Det är jättebra, för det har vi redan. Det finns inte någon hälso- och sjukvårdspersonal som jobbar mer än 35 timmar i veckan om man har rotationstjänstgöring. Vi har redan en kortare arbetstid.

Frågan är: Skulle det hjälpa att sänka till 30 timmar? Nej, det tror jag faktiskt inte. Framför allt skulle det skapa andra problem. Varje gång vi sänker arbetstiden måste vi ha in mer folk. Det är oftast

kompetens vi talar om som måste in. Det innebär att vi får ett kompetensminus.

Vi måste se till att vårda den personal vi har. Den ska ha rimliga arbetsförhållanden. Det är grunden i allt arbetsliv. Men att vi skulle sänka arbetstiden ytterligare ser jag inte ens komma. Det finns inte möjligheter till det.

Inom hälso- och sjukvården har vi ofta varit väldigt oroliga för och haft lite svårt att tala om effektivitet och produktivitet. Det finns en tanke med Effektivitetskommissionen som är väldigt bra. Det handlar om att våga börja tala om de frågorna inom hälso- och sjukvård.

Varför skulle det vara fult att tala om produktivitet och effektivitet i hälso- och sjukvården? Vi skapar ju hälsa. Det är det finaste man kan göra. Det tycker jag är alldeles utmärkt.

När det gäller LOV och den delen står vi inte bakom att människor fuskar. Det är jag helt emot. Vi är kanske det parti som är allra starkast emot fusk och kriminalitet när det gäller sådana här delar.

Vi är framför allt väldigt duktiga på att jaga dem, och det gör vi nu. Det ska vi fortsätta med. Vi skapar inte lagar eller bygger system för att kriminella element ska utnyttja dem.

(forts. § 9)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.53 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då statsministerns frågestund skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 8 Statsministerns frågestund

Krys vd som ledamot i effektivitetsdelegationen

Anf. 38 LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Jag utgår från att statsministern har tagit del av *Ekots* granskning av digitala vårdgivare och mer specifikt av Kry.

Granskningen visar hur Krys affärsmodell ser ut. Det är läkare som pressas och rangordnas efter snabbhet och patienter som hamnar i kläm. Dessutom är kostnaden för samhället enorm, och de enda som tjänar på detta är Kry.

Ännu en bransch med giriga aktörer som sätter vinstintresset främst – kosta vad det kosta vill – har därmed avslöjats. Under den här mandatperioden har miljardbelopp kunnat tas ut ur välfärden samtidigt som vårdens och skolans grundläggande uppdrag urholkats.

Herr talman! Det här är något som väcker starka reaktioner hos många människor – med all rätt, vill jag

säga. Trots tydliga varningssignaler och flera tidigare granskningar har regeringen inte vidtagit några åtgärder alls för att stoppa oseriösa aktörer som Kry eller för att förbättra vårdcentralerna och bygga upp seriösa digitala alternativ.

Herr talman! I stället utsåg regeringen så sent som förra året Kry vd till ledamot i den så kallade effektivitetsdelegationen för hälso- och sjukvården. Där ska han vara med och fördela en kvarts miljard till omställnings- eller effektivitetsåtgärder. Det framstår, herr talman, som att det är just Kry's metoder som regeringen vill premiera och att det är den här så kallade värden som regeringen anser är effektiv.

Mina frågor till statsministern är därför: Tycker han att det var ett bra utnämmande att sätta Kry vd i regeringens delegation? Kommer regeringen att skilja Kry vd från uppdraget med tanke på att det nu är glasklart vad bolaget ägnar sig åt?

Anf. 39 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):
Herr talman! Jag har några reflektioner.

Först och främst är det bra att *Ekot* gör en sådan här granskning. Alla seriösa verksamheter som använder skattebetalarnas pengar behöver granskas, och det är bra att det här görs.

Sedan tror jag att jag talar för en väldigt stor majoritet av svenska folket när jag säger att de digitala möjligheterna till vård har kommit för att stanna. De kortar kötider, och de ökar tillgängligheten. Väldigt många barnfamiljer tycker att det är otroligt bra att inte behöva ta sig fysiskt till en vårdcentral eller hälsocentral om det inte är absolut nödvändigt.

Jag tror att jag talar för lika många när jag säger att alla regler självklart ska följas. Detta ska självklart granskas, och om något går fel ska det påpekas. Då kan det få konsekvenser.

Till sist: Som alla vet är det självfallet regionerna som har ett ansvar för vilka avtal man över huvud taget sluter med olika privata aktörer, oavsett om de är fysiska eller digitala.

Jag är väldigt mycket för att använda teknologin så att patienter får kortare väntetid och tillgängligheten ökar. Den gamla tiden, då allting skulle ske helt fysiskt, kommer inte att komma tillbaka. Men det ska ske under mycket noggranna och ordnade former.

Anf. 40 LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Statsministerns mandatperiod går mot sitt slut, och jag kan konstatera att det är fyra förlorade år på många sätt.

Vi har en ekonomi där arbetslösheten har bitit sig fast, en tillväxt som inte har tagit fart och ett kostnads-läge som har gjort att vardagen inte går ihop för hårt arbetande människor.

Det är också fyra år som har inneburit att miljarder har läckt ut ur välfärden till oseriösa bolag. I och med granskningen av Kry står regeringen i dag inför ett val: Antingen markerar man tydligt mot arbetssätt som urholkar välfärden, eller så låter regeringen uppdraget ligga kvar och signalerar då att det här är acceptabelt,

och till och med önskvärt, och något som Kry vd kan fortsätta att skryta om i bolagets kanaler.

Min fråga handlade inte om huruvida det är bra med digital vård, utan min fråga var om statsministern anser att det är rimligt att utnämningen av Kry vd står fast trots den kritik som nu är känd.

Anf. 41 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Nu granskas det här noggrant. Det är bra att *Ekot* har gjort en granskning, och regeringen kommer självklart att följa upp detta.

Men vi är alltså inte emot digitala vårdkontakter. Ni har i grund och botten varit skeptiska hela tiden, för ni vill ju ha ett kösamhälle – det vet alla. I grund och botten är vi för de digitala kontakterna, och vi är för att förenkla för människor – men under väldigt ordnade former.

Det är bra att vi kan diskutera vad som har skett under mandatperioden. Sjukvårdsköerna i Sverige har minskat med 28 procent under mandatperioden i alla regioner utom – surprise! – Stockholmsregionen, som Socialdemokraterna styr. Sverige har gått från botten till toppen i tillväxtligan och från 10 procents till 2 procents inflation, och i morse fick vi höra att arbetslösheten sjunker för nionde månaden i rad.

Vi vill hålla kursen. Ni vill byta riktning. Man undrar vilka av de här sakerna ni vill reversera och gå i motsatt riktning med. Det kanske är dödsskjutningarna ni vill ha tillbaka eller invandringen som ska öka igen. Lycka till!
(Applåder)

Arbetslinjen och ett ekonomiskt skyddsnät

Anf. 42 LINDA LINDBERG (SD):

Herr talman! Under denna mandatperiod har vi gjort arbetet för att stärka hushållsekonomin för vanligt arbetande folk och familjer, eller hur?

Vi tror på människans förmåga och drivkraft att vilja vara självständig, och vi har uppmanat detta. Det ska löna sig att arbeta, och man ska kunna leva på sin lön. Vi pratar om tusentals kronor mer i månaden för en genomsnittlig familj. Det är bra för våra familjer, och det är bra för Sverige.

Genom att städa upp i bidragsträsket via bidragstak och kvalificering till välfärden samt genom att vi har ökat kontrollen för att stoppa de kriminella organisationernas dränering av välfärdssystemet ser vi till att skattemedel hamnar där de ska vara. På sikt kan vi då också stärka stöden.

Jag tänker inte minst på exempelvis sjukförsäkring, a-kassa, LSS och ledsagning, det vill säga försäkringar och stöd som gäller under en begränsad tid, då behoven finns på riktigt hos den enskilde. Syftet är inte, och har aldrig varit, att man ska kunna leva på bidrag år efter år, som det har fungerat i Sverige under lång tid. Det är inte heller rättvist.

Oppositionen, å sin sida, pratar givetvis om höjda bidrag. Nu ska det bli ett brett karensavdrag och så vidare för att i någon mening legitimera bidragsberoende

och lågt ställda krav på individen. Det är dåligt för Sverige, och det är som vanligt alltid någon annan som ska betala. Det är tydligt att Socialdemokraterna inte längre är arbetarpartiet utan bidragspartiet.

Det är också tydligt att det finns stora skillnader. Vår linje bygger på ett starkt och robust samhälle genom kravställande och tron på individens förmåga till självständighet och därmed frihet, och Socialdemokraternas linje bygger på lågt ställda krav på individen genom att sörja för ett ökat bidragsberoende och på så vis knyta medborgarna till partiet självt och beroendet av staten.

Jag har en snabb fråga till statsministern. Vi är överens om att arbete ska löna sig. Moderaterna brukar kalla det arbetslinjen. Parallellt med detta behöver vi också se till att det finns ett starkt skydds nät. Delar vi även den bilden?

Anf. 43 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Vi brukar ju säga – alla har väl varianter på detta – att ansträngning ska löna sig och brott straffa sig. Det säger ganska mycket om en grundläggande etik. Ansträngning, vare sig det är på jobbet, i familjen, i föreningslivet eller när man hjälper en granne, ska uppmuntras och belönas. Brott, missbruk och fusk ska däremot alltid straffa sig. Det tycker jag är en bra grund för ett gott samhälle.

Linda Lindberg tog upp en viktig sak, nämligen kopplingen mellan legitima bidragssystem och välfärden. Det är ju precis så. Det är bara när människor jobbar vitt och hederligt och betalar skatt som går till det gemensamma som vi har råd med olika välfärdsinsatser för dem som – permanent eller bara tillfälligt – inte kan arbeta. Den här logiken är otroligt viktig.

Jag vill värna legitimiteten i välfärdssamhället. De som får bidrag ska också vara de som behöver bidrag. Det finns alltid människor som behöver bidrag under lång tid därför att de av olika skäl inte kan arbeta. Det finns en stark enighet i Sverige om att vi ska hjälpa dem. Det finns också en mycket stark legitimitet i att den som kan jobba möjligen kan få bidrag en kort tid mellan två jobb eller om man hamnar i svårigheter, men sedan ska man tillbaka till arbete igen.

Det är också detta som har byggt jämlikhet i Sverige. Det är lönearbete och egna inkomster som har skapat jämlikhet – inte bidragsinkomster. Tvärtom är det så att de barn som nu växer upp i värst fattigdom är de barn vars föräldrar inte går till jobbet över huvud taget. Några kommer alltid att tycka att man ska höja bidragen så att de får det lite bättre just nu, men vi vet att det är en garanti för långvarig fattigdom och så småningom dåliga pensioner.

Arbetslinjen och välfärdslinjen är egentligen två sidor av samma mynt. Jag vill slå vakt om båda.

Anf. 44 LINDA LINDBERG (SD):

Herr talman! Tack, statsministern, för tydliggörandet! Ibland hörs narrativet att vi bara värnar det ena systemet, vilket såklart är helt felaktigt.

Under nästa mandatperiod kommer vi att fortsätta göra det lite enklare och lite bättre att leva och bo i Sverige för den som sköter sig och gör rätt för sig eller som tillfälligt behöver samhällets stöd via någon form av välfärdssystem. Jag brukar kalla det rättvisa och sunt förnuft, helt enkelt.

Vi har kommit en bit på vägen, men vi är inte i mål. Detta arbete behöver fortgå. Jag vet att vi även här är eniga. Vi är garanten för att detta arbete ska fortgå.

Jag har också en lite övergripande fråga: Hur tänker sig statsministern att vi framöver ska fortsätta arbeta för att göra det lite bättre att bo och lite lättare att leva tryggt här i Sverige?

Anf. 45 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! En del handlar om det arbete som vi håller på med för att få ned den grova brottsligheten. Vi har lite mer än halverat det dödliga gängvåldet. Det är ju en fantastisk framgång, men det är också som Gunnar Strömmer säger: Då återstår hälften.

Januari var den första månaden helt utan dödligt gängvåld; alla andra månader har det varit någonting. Det är alltså en massa jobb kvar, men ju mer kontroll vi får över den grova organiserade kriminaliteten, desto mer tid får polisen till vardagsbrottsligheten. Jag tänker på alla källarinbrott och allt antastande – saker som inte är dödliga men som är förfärliga i ett rätts-samhälle.

Jag sa ju att det finns två sidor av samma mynt. Vi sa alldeles nyss i en annan diskussion att företag som fuskar och missbrukar ska möta mycket hårda nypor. Människor som fuskar och missbrukar ska också möta hårda nypor. Det finns väldigt mycket fusk i det svenska välfärdssystemet. Det måste vi komma åt så att pengarna kan gå till dem som behöver dem.
(Applåder)

Frikoppling av gaspriser från svenska elpriser

Anf. 46 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Statsministern sa den 22 mars att vi inte kan ha elpriser som är beroende av Ryssland och Mellanöstern. Det statsministern pratade om är att gaspriserna blir oerhört höga. De skenade när Ryssland gick in i Ukraina, och vi har sett samma sak nu när Mellanöstern attackerats. Tyvärr påverkar gaspriserna de svenska elpriserna oerhört mycket. De styr elpriserna i Europa, och vi smittas av det via denlexport som vi har.

Det vi skulle behöva göra för att sänka elpriserna är att frikoppla gaspriserna från de svenska elpriserna. Det var precis detta som EU-kommissionen var inne på – von der Leyen var ute och sa att de mycket höga gaspriserna måste frikopplas från elpriserna, bland annat de svenska.

Men hör och häpna – statsministern och energiministern vill stoppa detta. De skickade brev och pres-sade EU-kommissionen att inte frikoppla de höga gaspriserna från de svenska elpriserna, vilket också var en lobbyverksamhet som fungerade. EU-kommissionen

fick backa och förhindrades att frikoppla gaspriserna från de svenska elpriserna. Det är mycket tveksamt om detta var i linje med det som Ulf Kristersson sa den 22 mars. Det har inneburit att vi fått oerhört höga elpriser i Sverige de senaste månaderna.

Förstår statsministern att det framstår som hyckleri att först säga att man vill ha låga elpriser men sedan göra allt i mötesrummen för att gaspriserna inte ska frikopplas från de svenska elpriserna?

Anf. 47 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Man måste ju se vad som har hänt på riktigt. Förra gången vi hade riktigt allvarliga oljeprisstörningar och energistörningar var på 70-talet. Då drog Sverige slutsatsen att orimligt höga oljepriser är skadliga för svensk industri. Alltså kompletterade vi vår bastanta vattenkraft med en massiv satsning på svensk kärnkraft. Då handlade det i första hand om pris; därefter har klimatargument och säkerhetspolitiska argument tillkommit.

Är det inte en ödets ironi att vi rätt många decennier senare har lagt ned så mycket svensk kärnkraft att vi än en gång är beroende av oljepriserna i Mellanöstern, som i sin tur påverkar gaspriserna, som i sin tur påverkar elpriserna i Europa? Detta är en ödets ironi. Vi kunde ha fortsatt att vara helt oberoende av den prissättningen för vår el. Vi hade världens bästa elsystem tack vare vattenkraft, kärnkraft och förnybart.

Jag kan inte begripa det, Nooshi Dadgostar – ni är mer än några andra ansvariga för den politik som har misslyckats. Elektrifiering är vägen framåt. Då måste vi ha förmåga att producera fossilfri el i vårt eget land så att södra Sverige, där kärnkraften är nedlagd, inte blir beroende av tysk energiförsörjning. Tyskland har lagt ned sin kärnkraft, satsar allt på vindkraft och får höga priser. Man måste inte vara fysiker för att förstå att detta är ett problem. Det här problemet tycker jag att ni har skapat.

Sedan är det en total missuppfattning. Det vi sa till EU-kommissionen var något helt annat: Lägg inte rubarber på svenska flaskhalsintäkter! De pengarna har svenska elkonsumenterna betalat – ta inte dem ifrån oss! Ge oss tvärtom ökad frihet när det gäller hur vi vill använda dem! Satsa inte allt på att koppla ihop länder, utan skapa också produktionskapacitet – annars blir det ingen el!
(Applåder)

Anf. 48 NOOSHI DADGOSTAR (V):

Herr talman! Med all respekt: Det är obegripligt vad Ulf Kristersson pratar om. Vi pratar alltså om gaspriserna, som skulle frikopplas från de svenska elpriserna, och att Ulf Kristersson i egen hög person har närmat sig EU-kommissionen för att pressa kommissionen att inte frikoppla gaspriserna från de svenska elpriserna. Om vi hade gjort den frikopplingen hade de svenska elpriserna varit betydligt lägre.

Det handlar inte om kärnkraft eller om ny elproduktion – bort med det nu! Svara på frågan! Varför har den svenska regeringen med all kraft motarbetat det

som EU-kommissionen och von der Leyen var inne på, nämligen att ta bort det höga gaspriset som det som definierar de svenska elpriserna och övriga elpriser? Det är detta som kallas marginalprissättning.

Varför kämpade den svenska regeringen för detta? Det har ju svenska konsumenterna fått betala för. Svara nu på den frågan!

Anf. 49 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Först vill jag säga att det visst handlar om elproduktion. Har man ingen elproduktion kan man inte heller fördela el – svårare än så är det inte.

Vi har lagt ned halva förmågan till fossilfri baskraft i södra Sverige på grund av vår energipolitik, Nooshi Dadgostar. När Tyskland har samma dåliga energipolitik blir konsekvenserna förödande för vår del av världen.

Herr talman! Det andra är ett totalt missförstånd. Det vi sa till EU-kommissionen var: Låt inte Europa ta hand om svenska flaskhalsintäkter! Vi sa till dem att om man vill subventionera gasen i olika länder, så feel free. Det var också precis det beslut som fattades. I Italien, som till 90 procent är beroende av gaspriserna, är det efter EU-beslutet helt lagligt att subventionera gaspriserna så att de inte slår igenom på elpriserna i den mån de annars skulle göra. Detta har Sverige inte varit emot på något sätt, men vi vill inte vara beroende av gaspriserna. Inga svenska konsumenter, förutom ett antal på västkusten, är beroende av gasen, och Sverige ska inte heller vara beroende av gasen.

(Applåder)

Målet för svensk livsmedelsproduktion

Anf. 50 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Herr talman! Vi lever i en mycket orolig tid. Säkerhetsläget är spänt i Mellanöstern, kriget i Ukraina fortsätter och USA:s president agerar oförutsägbart med sina uttalanden och åtgärder. Detta får konsekvenser för vår försörjningstrygghet. Priserna på viktiga insatsvaror till jordbruket, bland annat diesel och gödningsmedel, har den senaste tiden ökat kraftigt. Det blir också alltmer osäkert hur man ska få tag på dessa insatsvaror framöver och till vilket pris. Detta påverkar nästa odlingsår men också den säsong vi nu går in i.

Att Sverige lever med ett stort importberoende för att klara livsmedelsförsörjningen är i sig också en stor sårbarhet och påverkar vårt säkerhetsläge och tryggheten för vår befolkning. Samtidigt brottas svenska livsmedelsproducenter med tilltagande byråkrati, höga kostnader och pressad lönsamhet. Det behövs därför stora satsningar som stärker förutsättningarna att både producera mer livsmedel och få till produktion på hemmaplan av dessa insatsvaror, till exempel gödning och drivmedel, dels för att stärka tryggheten, dels för att tillförsäkra att detta finns i dessa orostider.

Då behövs det konkreta, siffersatta och mätbara mål i regeringens livsmedelsstrategi. I höstas återkom Jordbruksverket med förslag på nya målsättningar,

men regeringen har ännu inte gått vidare i frågan. Tiden är knapp, och det är viktigt att agera.

Min fråga till statsministern är: Hur kommer regeringen att gå vidare med Jordbruksverkets förslag på mål för svensk livsmedelsproduktion så att svensk livsmedelsförsörjning kan stärkas i en orolig tid? (Applåder)

Anf. 51 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag vill först instämma i att omvärldsläget är allvarligt och svårbedömt på så många olika sätt. Vi har kriget i Ukraina sedan mer än fyra år tillbaka i tiden, USA:s nya, oförutsägbara agerande i inte minst handelsfrågor och ekonomiska frågor och nu också alla konsekvenser av kriget i Mellanöstern. För att säga det uppenbara: Det är rätt lite Sverige kan göra åt frågan om krig eller fred i Mellanöstern, men detta får stora konsekvenser här hemma.

Jag brukar dra slutsatsen att i ett sådant här läge är den första läxan för regeringen att göra allt rätt här hemma. Chansa inte, hoppas inte bara på det bästa och slarva inte, utan värna svenska intressen säkerhetsmässigt och ekonomiskt! Det är vår absolut viktigaste uppgift. Detta gör vi nu på så många olika sätt när det gäller de ekonomiska konsekvenserna för hushåll och företag.

En viktig signal när det gäller livsmedelsproduktionen, som frågeställningen handlade om, är att få ned dieselpriset. I första hand sänker vi skatten till EU:s miniminivå, och vi har ansökt hos EU om att vi vill kunna gå under den med motsvarande 3 kronor per liter om det behövs. Det är ingen liten sak vare sig för hårt pressade hushåll eller hårt pressade livsmedelsproducenter. Det är precis denna sorts insatser vi gör i detta krisläge.

Regeringen jobbar just nu med livsmedelsstrategin, och jag tänker inte föregripa det arbetet. Men vi tittar på ett stort antal förslag och återkommer.

Det går dock inte att komma ifrån en viktig sak: Jag har respekt för Centerpartiets uppfattning i dessa frågor, men med vilka partier på vänsterkanten skulle ni kunna få igenom en prissänkning på diesel? Jag ser inte någon sådan möjlighet.

Anf. 52 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Herr talman! Precis som när det handlar om totalförsvaret i sin helhet behöver vi breda överenskommelser och en samlad, långsiktig politik som stärker Sveriges livsmedelsproduktion. Men just nu är många av regeringens presenterade förslag kortsiktiga och åtgärderna tillfälliga. Ett exempel är den tillfälligt sänkta matmomsen. En jordbrukare får ut 10 öre på varje matkrona medan staten plockar ut lite mer. Det visar på obalansen och på att systemet är felkonstruerat.

Vi ser att lönsamheten påverkar framtiden. Om lönsamheten uteblir försvinner fler gårdar, vilket påverkar förutsättningarna framåt. Vi behöver därför vidta åtgärder som stärker produktionen.

Min fråga till statsministern är: Kommer man att vidta andra konkreta åtgärder för att på kort sikt stärka livsmedelsproduktionen i Sverige?

Anf. 53 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Att göra saker på kort sikt är den viktigaste uppgiften. Först gällde det att bekämpa inflationen, och det har vi lyckats med. Nu handlar det om att se till att konsekvenserna av ekonomisk oreda på andra ställen inte fortplantar sig in i svensk ekonomi. Det handlar också om att återställa väldigt många familjers realinkomster, där tio år gick förlorade under höginflationsåren. Alla dessa saker är helt avgörande för att få igång hjulen i svensk ekonomi igen.

Jag är väldigt mycket för breda överenskommelser om man är överens om riktningen på överenskommelserna. Men det är svårt att göra breda överenskommelser med partier som tycker precis tvärtom i centrala frågor. Hur skulle en bred överenskommelse om säkerhetspolitiken se ut med Miljöpartiet och Vänsterpartiet, som är emot det avgörande steget? I dag lade vi fram skogspropositionen. Hur skulle en bred överenskommelse med Miljöpartiet och Vänsterpartiet se ut när de vill gå i precis motsatt riktning mot den vi har stakat ut?

Men ni är välkomna i vår riktning i ett stort antal frågor.

(Applåder)

Regeringens klimatpolitik

Anf. 54 AMANDA LIND (MP):

Herr talman! Inför valet lovade statsministern att man skulle få ordning på Sverige, men det har regeringen misslyckats med. Klyftorna ökar, och vårdköerna är långa. Dessutom ökar klimatutsläppen, och Sverige är på väg att missa samtliga klimatmål.

På EU-nivå är utvecklingen också extremt oroväckande, för samtidigt som företag skriker sig hessa efter långsiktighet i politiken för att våga göra investeringar i ny teknik och omställning är Moderaternas partigrupp med och river upp just detta.

Även här i Sverige är regeringens klimatmisslyckande tydligt. Klimatpolitiska rådet slår i sin senaste rapport fast att regeringens politik har varit otillräcklig för att få ned utsläppen och för att göra den klimatomställning som Sverige så väl behöver och också har allt att vinna på. Stora utsläppare pausar nu sina planerade klimatinvesteringar, och detta har mycket att göra med extremt otydliga politiska besked.

I lördags svajade statsministern betänkligt om det så viktiga 2030-målet för transporter, ett mål som alla partier i Sveriges riksdag så sent som i höstas var överens om skulle ligga fast.

Mina frågor till statsministern är: Nu när statsministern kan sammanfatta mandatperioden, är statsministern nöjd med hur regeringens politik har bromsat upp industrins möjligheter och förutsättningar för omställning? Vad händer med 2030-målet? Kommer

regeringen att hålla fast vid klimatmålen? Nu vill vi ha ett besked.

Anf. 55 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det där är en rätt besynnerlig verklighetsbeskrivning. Vi har fått ned inflationen från 10 till 2 procent, Sverige har gått från botten till toppen i tillväxtligan, vi har halverat det dödliga gängvåldet och vi har fått ned invandringen till 1985 års nivåer så att Sverige får en chans att klara integrationen. Efter att vi har gjort allt detta som tar Sverige i rätt riktning står ni och hittar på att Sverige går i fel riktning. Jag skulle ha respekt för detta om ni med en ny kurs menar att ni vill gå tillbaka till det andra och att ni verkligen tycker så. Men det tror jag inte att ni tycker.

Låt oss i stället vara ärliga. Vi tycker radikalt olika på minst två områden. Det ena är energipolitiken. Ni är emot kärnkraften, medan jag är för kärnkraften.

Det andra är reduktionsplikten. När det gäller att ha en reduktionsplikt i Sverige som driver upp dieselpri serna till de i särklass högsta i Europa, för att klara av ett eget påhittat mål enbart i Sverige, till priset av att familjer inte har råd att använda sin bil, tycker vi rejält olika.

I en intervju häromdagen instämde därför jag i det som Romina Pourmokhtari sagt om det målet, att det i grund och botten borde handla om ett elektrifieringsmål i stället. Det handlar om att elektrifiera fordonsflottan, både privatbilismen och de tunga transporterna, parallellt med industrierna. Man kan titta på den stora investering som nu görs i till exempel Stegra och stålindustrin. Det är den sortens investeringar vi vill se. Då krävs det massiva mängder fossilfri el, men där har ni i oppositionen inga svar.

Beskrivningen är helt felaktig. På EU-nivå var vi rädda för att ETS, alltså utsläppshandelssystemet, var hotat, men vi räddade det nyligen på ett EU-toppmöte. Det finns länder som är oroliga för att det prisar ut deras industri, men vi sa tvärtom att industrin nu har gjort stora investeringar i den gröna omställningen och att vi måste stå upp för det. Det gjorde vi, och systemet finns kvar.

Vi tycker olika om kärnkraft, och vi tycker olika om reduktionsplikt. Låt oss nöja oss så.

Anf. 56 AMANDA LIND (MP):

Herr talman! Klyftorna har ökat under Ulf Kristerssons regering, vårdköerna är fortsatt långa och utsläppen ökar. Vi är på väg att missa samtliga klimatmål, och vi ligger sämre till i dag än i början av mandatperioden. Det här kommer Ulf Kristersson inte ifrån.

Klimatpolitiska rådet är tydligt: Mandatperiodens politik har varit otillräcklig. Man skriver att utrymmet att skjuta beslut på framtiden är uttömt. Regeringens strategi att skjuta viktiga politiska beslut på framtiden döms alltså ut av experterna.

Vårändringsbudgeten var regeringens absolut sista chans att leverera något på klimatområdet, men inte heller där ser vi att regeringen gör det som industrin

har skrikat efter i flera år, nämligen levererar den tydlighet som krävs.

Kan man nu få ett rakt besked från statsministern: Kommer regeringen att hålla fast vid klimatmålen, även transportmålet till 2030, som vi var överens om i höstas?

Anf. 57 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Man blir frestad att ställa frågan tillbaka: Kommer Miljöpartiet att hålla fast vid att Sverige ska leva upp till det så kallade LULUCF-målet och lägga ned en stor del av svensk skogsindustri och låta andra länder dra nytta av svensk skog för att klara sina mål? Det finns inga partier som har politik som ens är i närheten av att nå upp till det målet. Jag hör er väldigt sällan prata om just detta. Stå upp för konsekvenserna av den politik som ni säger er föreslå! Det där håller inte.

Enligt prognosen kommer utsläppen att vara lägre 2026 än de var 2022. Vi har hanterat en riktigt allvarlig kris internationellt. Vi har räddat svenska hushåll undan en enögd klimatpolitik som lade alla ägg i samma korg och kallade det reduktionsplikt.

Vi står för elektrifiering. Detta kräver fossilfri energi, och det kräver kärnkraft. Det är också precis vad industrin efterfrågar och nu är med och investerar i.

(Applåder)

Budgetmedel till IVF-behandling

Anf. 58 NORIA MANOUCHI (M):

Herr talman! Ett av sex svenska par drabbas av ofrivillig barnlöshet. För många innebär det en fruktansvärd sorg och saknad – att aldrig få uppleva de första sparkarna i magen, att aldrig få följa det lilla livet genom alla stora förändringar och att aldrig få skapa den helhet som familjen innebär. Att dessutom kämpa sig igenom de få möjligheter som erbjuds i Sverige och få höra att ens chanser är över – jag tror att det är svårt att beskriva vad det gör med en kvinna, med ett par, både känslomässigt och psykiskt.

Nu dubblar regeringen antalet IVF-försök. Jag undrar om statsministern kan beskriva vilka effekter detta förväntas få.

Anf. 59 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Först ska det sägas att ofrivillig barnlöshet är den privata dimensionen av ett brett samhällsproblem, nämligen låga födelsetal. Vi har nu de lägsta födelsetalen sedan mätningarna påbörjades någon gång på 1700-talet. För den som är lite nördigt intresserad kan jag berätta att talet är 1,42. Vi hade 1,9 så sent som 2010. Det innebär att den svenska befolkningen skulle halveras på ungefär hundra år. Alla förstår att det är ett samhällsproblem, men det är också ett stort individuellt problem.

Jag är den första att säga att politiken – regering och riksdag – inte ska ha några åsikter om hur många barn varje familj ska ha; det är en privat fråga. Men jag

skulle vilja se ett samhälle där man kan få en ärlig chans att få de barn man skulle vilja ha, och där är IVF en liten men viktig del.

Vi tycker att det har varit för snålt med enbart tre försök. Nu dubblar vi det till sex försök så att fler får en chans att få ett barn i Sverige.

(Applåder)

Den småskaliga vattenkraften

Anf. 60 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Herr talman! Regeringen har tagit beslut om att bygga ut den havsbaserade vattenkraften. Regeringen har tagit beslut om ny kärnkraft, och regeringen arbetar för att underlätta för den småskaliga vattenkraften. Denna vattenkraft motsvarar ungefär en reaktor, och om den skulle få utvecklas fritt skulle den på kort tid motsvara ungefär två reaktorer.

Regeringen införde tidigt ett moratorium för omprövning av vattenkraft därför att vi såg vilka oerhörda konsekvenser de tidigare reglerna fick för den småskaliga vattenkraften. Det finns dock en oro hos vattenkraftsägare för att regeringens förändringar inte kommer att vara tillräckligt tydliga gentemot myndigheter och domstolar.

Hur ser regeringen till att de nya direktiven följs så att den småskaliga vattenkraften kan fortsätta att producera fossilfri energi, framför allt i södra Sverige?

Anf. 61 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det här är en viktig fråga. Som vi och inte minst Ebba Busch ofta framhåller är vi för all fossilfri energi. Vi behöver mer av all fossilfri energi, inte mindre, och vi behöver en kombination av stabil baskraft, såsom vattenkraft och kärnkraft, och väderberoende kraft. Det är märkligt att vi har käbblat om detta i svensk politik i 45 års tid. Nu får vi saker gjorda.

Den småskaliga vattenkraften har varit hotad av ett antal miljöregler som inte har varit väl anpassade, men nu har vi ändrat på dem. Vi ökar chansen att behålla den småskaliga vattenkraften, och vi pausar omprövningen av den.

Vi har också givit Svenska kraftnät i uppdrag att ta fram en vägledning som ska tydliggöra exakt hur man ska se på avvägningen mellan miljöhänsyn och elproduktion. Alla förstår att det finns avvägningar att göra, och det måste ske på ett sätt som gör att man behåller viktig småskalig vattenkraft.

Ungas psykiska ohälsa

Anf. 62 LINA NORDQUIST (L):

Herr talman! Statsministern! Jämfört med förr uppgår fler unga i dag turligt nog att de mår väldigt bra, men fler uppgår också att de mår dåligt.

Enligt forskningen är risken betydligt större för unga som rör sig mindre. De fastnar vid skärmar som håller dem vakna på nätterna, de sover för lite och de klarar inte skolan. När de ligger vakna med sina skärmar möter de dessutom otäcka kroppsideal och

människor som inte vill dem väl och som i värsta fall drar in dem i riktigt eländiga situationer.

Jag vet att regeringen tar detta på stort allvar. Kan statsministern beskriva vad som görs i praktiken för att vända denna utveckling?

Anf. 63 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det här är en av våra riktigt stora folkhälsorisker. Många familjer ser det redan, och många befarar vad som kan komma. Det finns inte en familj som inte pratar mycket om detta. Jag är väldigt engagerad i den här frågan. I värsta fall är det livsfarliga risker. Vi pratar om allt från psykisk ohälsa, som man i bästa fall kan lösa själv eller med hjälp, till sådant som bokstavligen talat är livsfarligt.

Det handlar om några saker. Lina Nordquist nämnde rörelse. Vi vet att det är bra att röra på sig, och därför gör vi mycket för att aktivera just rörelse, gentemot föreningslivet, med fritidskort och sådana saker.

Sedan finns naturligtvis riskerna med skärmarna. Det handlar om att skolan är alldeles för skärmfixerad. Från skärm till pärm i skolan, brukar vi säga, och det är ett bra sätt att uttrycka det. Men det handlar också om att lägga restriktioner på sociala medier. Vi utreder nu åldersgränsfrågan, till exempel, som jag tror är en central del i att hjälpa föräldrar att göra det som många föräldrar egentligen själva skulle vilja göra.

Regeringens syn på ätstörningsvården i Region Stockholm

Anf. 64 MATTIAS VEPSÅ (S):

Herr talman! Regeringen ska i sin maktutövning hålla sig till saktighet och opartiskhet och inte ge en missvisande bild av verkligheten. Enklare uttryckt: Man ska inte ljuga.

Trots detta har statsministern och regeringen i flera debatter här i kammaren hävdade att Region Stockholm av ideologiska skäl har stängt ned ett privat vårdbolag i ätstörningsvården.

Det här har prövats rättsligt, och tingsrätten ger Region Stockholm rätt på samtliga punkter i målet om vårdbolagets systematiska felfaktureringar och bristande vårdkvalitet.

Samtidigt har tillgängligheten i ätstörningsvården och uppfyllandet av vårdgarantin i Stockholm ökat kraftigt. Vi närmar oss 100 procent.

För 27 minuter sedan sa statsministern själv här i kammaren att företag som fuskar ska möta väldigt hårda nypor. Mot bakgrund av detta vill jag fråga statsministern: Ångrar statsministern i dag att han och hans regering försvarade det nu dömda vårdbolaget?

(Applåder)

Anf. 65 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! För det första försvarar jag aldrig några enskilda bolag, utan jag diskuterar i dessa termer: Vill vi ha fristående aktörer i svensk vård, eller vill vi inte ha det? Det är en ganska välkänd konflikt sedan lång tid tillbaka. Ni socialdemokrater är nästan

alltid negativa, och vi på den borgerliga kanten är väldigt positiva. Låt oss stå för det!

Därför kanske det inte var alldeles chockerande att det började läggas ned en del privata fristående kliniker i Stockholm. Jag vet naturligtvis inte den enskilda grunden för enskilda beslut, och det lägger jag mig heller inte i. Det får Region Stockholm sköta själv. Men det var inte så förvånande, tror jag, att just Stockholm visade sig vara skeptiskt till privata aktörer.

För det andra är köerna en viktig del. Alla vet att svensk sjukvård är riktigt bra när det händer allvarliga saker. Det vet alla, och det är vi otroligt tacksamma för. Alla vet också att det på många håll i landet är långa köer.

Nu har köerna kapats med 28 procent i Sverige – men inte i socialdemokratiskt styrda Region Stockholm.

Socialdemokraternas uttalanden om Tidöpartierna

Anf. 66 ALEXANDER
CHRISTIANSSON (SD):

Herr talman! Statsministern! Sverige är en stark demokrati, och i flera mätningar ökar vi i index. Vi blir allt starkare som demokrati.

Trots detta väljer Sveriges största parti, Socialdemokraterna, att måla ut oss och den här regeringen som en brun och fascistisk och nazistisk regering, vilket är obehagligt. Det är ett lögnaktigt och svekfullt sätt att argumentera på.

Forskaren Johan Wennström på Forsvarsdepartementet skrev nyligen en text i 100% där han menade på att man nu kan se att Kreml och Putin använder sig av Socialdemokraternas berättelse om Sverige för att sprida propaganda och desinformation för att undergräva vår demokrati när vi stöder det de kallar ett nazistiskt Ukraina.

Det här är allvarligt och något som måste tas på allvar. Vi kan inte sprida desinformation på det sätt som Socialdemokraterna gör. Hur ser statsministern på detta? Och vad vill regeringen göra för att bekämpa den här formen av säkerhetshotande beteende i det här landet?

Anf. 67 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! För det första tycker jag att vi inte minst i den här kammaren har ett gemensamt ansvar att stå upp för och vårda vår demokrati, inte minst i en värld där demokrati verkligen inte är en självklarhet. Vi har en väl fungerande demokrati i Sverige, men det är inte givet att det ska vara på det sättet. Hur vi agerar i den här kammaren påverkar människors förtroende för den svenska demokratin.

Därför är jag lite orolig över den här tendensen att när man tycker olika i sakfrågor ska det beskrivas som ett hot mot demokratin. Det är nonsens, med all respekt. Socialdemokraterna skrev artiklar efter maktskiftet för tre och ett halvt år sedan som var snubblande nära den sortens retorik.

Jag samlade alla partiledarna för bara några veckor sedan, tillsammans med våra säkerhetsmyndigheter, för att gå igenom risken för utländsk desinformation och otillbörlig valpåverkan i Sverige. Jag uppfattade då att vi alla var rörande överens om att den sortens saker inte hör hemma i den svenska valrörelsen.

(Applåder)

Skatt på prostitution

Anf. 68 GUDRUN NORDBORG (V):

Herr talman! Jag uppskattar att statsministern har skapat ett råd för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. I det begreppet ingår prostitution. Kvinnor som är involverade i prostitution är brottsoffer.

Det är också så att statsministern leder en regering som vill driva igenom ett paradigmskifte för att stärka stödet till brottsoffer.

Nu upprörs jag med flera över att kvinnor i prostitution krävs på skatt för detta. Jag har en begränsad men symboliskt mycket viktig fråga: Kan vi utgå från att statsministern i sin iver att sänka skatter för vissa vill inkludera och avfärda också sådan skatt?

Anf. 69 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Tack, Gudrun Nordborg, jag uppskattar det! Jag tror att Rådet för kvinnofrid som vi har tillsatt, med alla de statsråd som har olika delansvar, tillsammans med en tydlig nollvision när det gäller dödligt våld mot kvinnor är otroligt viktigt. Det går att med samma kraft göra det vi nu gör mot den grova organiserade gängbrottsligheten när det gäller våld mot kvinnor, och det är precis det vi avser att göra.

Det första mötet handlade om vansinnesdåden. Det andra handlade om våld i nära relationer. Det tredje kommer att handla om sexualiserat våld, sexuellt våld och sexualiserat våld. Där finns också en nära koppling till prostitutionsfrågor. Det fjärde kommer att handla om hedersvåld. Jag tar verkligen med detta.

I det konkreta fallet tror jag att Skatteverket har gjort några bedömningar som ligger bortom regeringens kontroll men som jag förstår väcker en del frågor om beskattning. Jag ber att få ta med den frågan. Det är Skatteverket självt som har gjort den sortens bedömningar och fattat sådana beslut, inte regeringen, men jag förstår att det väcker några frågor.

Arbetslösheten

Anf. 70 MARTIN ÅDAHL (C):

Herr talman! Jag tror att statsministern minns att han i förra valrörelsen figurerade på en affisch där han sa: "Europas fjärde högsta arbetslöshet borde göra regeringen arbetslös."

Nu har Sverige Europas tredje högsta arbetslöshet och 100 000 fler arbetslösa. Samtidigt är det få prognosmakare i dag som tror på regeringens prognos att tillväxten blir 2,8 procent i år. IMF kom nyligen med 2 procent tillväxt som prognos.

Givet att Sverige har Europas tredje högsta arbetslöshet, är det inte läge för regeringen att satsa mer än de 65 kronor per arbetslös som man lade fram i vårandringsbudgeten i måndags? Inte minst är det läge att sänka kostnaderna för små företag som vill växa och anställa och att satsa på utbildning i bristyrken.

Vad är det man väntar på? Är inte situationen tillräckligt allvarlig? Man kanske väntar på att bli arbetslös?

Anf. 71 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Bevisligen får vi resultat av det vi gör. För nionde månaden i rad minskar arbetslösheten – nu även den strukturella, detta politikerbegrepp för arbetslöshet som inte handlar om hur konjunkturen utvecklas utan om människor som långvarigt står utanför. Det är i mycket högre grad invandrare som inte talar svenska eller har någon utbildning. Även den arbetslösheten minskar just nu. Den politik för arbetslinjen som vi systematiskt för – att minska bidragsberoende, rusta människor med svenska och ställa krav för svenskt medborgarskap, bidragsreformer, allt detta – får alldeles uppenbart effekt.

I grund och botten har vi två arbetslöshetsproblem i Sverige.

Det ena är den strukturella arbetslösheten, människor som långvarigt inte arbetar i Sverige. De måste in på arbetsmarknaden. Där har vi reformerna. Det har inte vänstersidan.

Det andra är konjunkturarbetslöshet. Lågkonjunktur ökar arbetslösheten. Det har det alltid gjort. Nu får vi igång hjulen igen – inte utan problem, givet det som händer i Mellanöstern, men den arbetslösheten minskar också. Vi drar igång tillväxten i Sverige och har gått från botten till toppen av tillväxtligan. Vi är på rätt väg, men mycket återstår.

(Applåder)

Tonårsutvisningar

Anf. 72 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Herr talman! Sedan statsministern på en pressträff sa att han nu stoppar tonårsutvisningarna har flera ungdomar tvingats lämna Sverige. De som redan har fått sina avslagsbeslut påverkades inte av det stopp hos Migrationsverket som beslutades efter den pressträffen.

Ungdomarna Darya och Donya, som hann utvisas till Iran innan Sverige slutade skicka människor dit, har fått avslag på att komma hem, överklagat och fått avslag igen.

Det har blivit tydligt att ungdomar som har många skäl att vilja komma hem till Sverige har svårare att få ja när de söker uppehållstillstånd för arbete eller studier, för då kan man misstänka att det inte bara är därför de vill komma hit.

Är statsministern beredd att ändra reglerna så att ungdomarna kan komma hem igen och att stoppa alla utvisningar?

Anf. 73 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Låt oss vara ärliga även i den här frågan. Jag vet att vi tycker helt olika i invandringspolitik. Ni är emot en stram migrationspolitik, ni vill ha amnestier och ni vill i princip inte att ja eller nej ska ha någon betydelse, utan ni vill att man ska få stanna i Sverige oavsett beslut. Vi tycker olika på den punkten, och då får väljarna avgöra vem som har rätt och vem som har fel.

När det gäller de specifika fallen har vi aviserat en proposition som rättar till ett antal problem med unga vuxna som inte har egna asylskäl men som fortfarande är beroende av sina föräldrar, och Migrationsverket har aviserat att de inte kommer att fatta några nya beslut förrän propositionen kan beslutas i denna kammare denna sommar – om nu riksdagen orkar samlas under sommaren och fatta dessa beslut.

Självklart gäller gammal lag tills ny lag gäller, men i avvaktan på den nya propositionen fattas inte några nya beslut av Migrationsverket. Det är mycket bra, och därmed kan vi lösa ett problem.

Vår åsiktsskillnad är att ni inte vill ha en stram invandringspolitik, medan vi vill ha en fortsatt stram invandringspolitik.

Problematiske skolfrånvaro

Anf. 74 MARIE-LOUISE HÄNEL
SANDSTRÖM (M):

Herr talman och statsministern! Det har hänt väldigt mycket positivt inom utbildningsområdet under den här mandatperioden, och det är bra. Men det behöver göras ännu mer.

Den här veckan har jag med mig en praoelev, Leia Skarin, som sitter på läktaren här ovanför. Hon tycker mycket om skolpolitik och tycker att politik är väldigt intressant, men hon är lite orolig när det gäller skolfrånvaron – alltså den problematiska skolfrånvaron med hemmasittare. När hon och jag gjorde en sökning tillsammans såg vi att det ibland står att upp till 19 000 har problematisk skolfrånvaro.

Vår gemensamma fråga till statsministern är: Vad gör den moderatledda regeringen, och vad kan vi göra mer? Dessa elever far ju väldigt illa.

Anf. 75 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag vill först säga att jag delar engagemanget för det här, och jag har stött på detta själv genom åren med tre egna barn i skolan. Det här är ett stort problem för skolor men framför allt för familjer som har detta problem. Många måste göra rätt samtidigt för att det ska fungera.

Det kan vara problem som handlar väldigt mycket om skolan – som mobbning, för att nämna det självklara – men ofta finns det en bredare social problematik, där fler kompetenser måste vara inblandade. Jag tror väldigt mycket på de skolsociala teamen, där skola och socialtjänst jobbar tillsammans. Det kan också behövas sjukvård och psykiatri i detta också – det tror jag är utmärkt bra.

Jag tror att det är bra att vi nu häver mycket sekretess, alltså att sekretessproblem mellan skola, socialtjänst och ibland också polis tas bort. Det kan finnas många andra okända skäl för hemmasittare också.

Vi gör verkligen saker för att man ska få rätt stödinsats i rätt tid och för att därmed minska risken för fler hemmasittare.

Ökad statlig styrning av sjukvården

Anf. 76 LILI ANDRÉ (KD):

Herr talman och statsministern! Svensk sjukvård är en av våra viktigaste välfärdsinstitutioner. Under den här mandatperioden har regeringen gjort mycket för svensk sjukvård, men det är fortsatt alltför ojämnt. Skillnaderna mellan regionerna är stora vad gäller väntetider, tillgång till vård och kvalitet.

Den nuvarande regionstrukturen utgör ett ineffektivt resursutnyttjande med dubbelarbete, administration och bristande helhetsansvar. Skattebetalarnas pengar används därmed inte så effektivt som Sveriges hälso- och sjukvård behöver för ökad likvärdighet, bättre styrning och mer effektiv användning av resurser.

Vi kristdemokrater menar därför att tiden är mogen för att ta nästa steg mot en mer sammanhållen samt statligt styrd sjukvård där patientens behov sätts i centrum och resurserna används bättre.

Min fråga till statsministern är: Ser statsministern ett behov av att ta nästa steg mot ökad statlig styrning av hälso- och sjukvården?

Anf. 77 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Vi är ju mitt inne i en sådan process, där vi har enats om den ganska exakta formuleringen ökad statlig styrning – ökat statligt ansvarstagande – gällande ett antal saker.

Jag tycker att Lili André pekar väldigt väl på ett antal saker, som köproblematiken. Patienten måste kunna välja andra regioner om den inte kommer fram hemmavid. Det är orimliga kvalitetsskillnader mellan olika regioner och olika sjukvård som inte kan förklaras av någonting annat än att man saknar styrning och kompetens. Det handlar om kvalitetsuppföljning och journalsystem, till exempel.

Här görs det otroligt mycket för att öka den statliga styrningen för att det ska bli en mer rättvis vård av jämn och hög kvalitet.

Arbetarkvinnor och regeringens ekonomiska politik

Anf. 78 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! Statsministern säger här att regeringen inte kan styra över krig och fred men att han kan göra allt rätt här hemma, så låt oss prata om hur det är här hemma.

Här har regeringen lagt fram en budget som slår hårt mot dem som bor i hyresrätt och åker kollektivt. Inte sällan är det hårt arbetande kvinnor i äldreomsorgen, i vården eller i förskolan. De blir nu utan elstöd,

de får dyrare bussbiljett och de får slita hårdare för att få pengarna att räcka.

Arbetarkvinnorna är förlorare i KristerSSons och Åkessons budget. Är det att göra allt rätt här hemma? Är det inte så just dessa kvinnor, som arbetar som hårdast, förtjänar mer och att det faktiskt är de som skulle behöva de här stöden som mest?

Anf. 79 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Först vill jag säga att elstödet, det retroaktiva elstödet för de här kalla och dyra vintrarna, alltså går till alla som har en egen elräkning – av rätt uppenbara skäl – så det träffar rättvist.

Jag tycker att man måste bredda frågan. Att göra allt rätt här hemma i otroligt oroliga och ovissa tider internationellt handlar om att värna den svenska ekonomin och om att få ned inflationen så att inte allting blir 10 procent dyrare varje år.

Vi sänker matmomsen och återställer en del av köpkraften. Vi sänker arbetsgivaravgifter så att fler kan anställa yngre personer. En vanlig tvåbarnsfamilj har fått 5 000 kronor mer i plånboken *varje månad* under den här regeringen. Vi ökar rörelsefriheten för helt vanliga hårt arbetande svenskar.

Jag ser att frågeställaren skakar på huvudet, men jag vet att det är på det här sättet, och ni hade inte ens kunnat lägga de här propositionerna på riksdagens bord, för ni hade inte varit eniga på er sida.

(Applåder)

Åtgärder mot arbetslösheten

Anf. 80 MAGNUS PERSSON (SD):

Herr talman! Trots att vi fortfarande befinner oss i en lågkonjunktur och det är en väldigt orolig omvärld kan vi i den senaste rapporten från Arbetsförmedlingen se att arbetslösheten sjunker och är den lägsta på två år. Det är ett tydligt tecken på att regeringens och Sverigedemokraternas arbetslinje ger resultat, till skillnad mot Socialdemokraternas tidigare, dysfunktionella, bi-dragslinje.

Det var en linje som man drev i åtta år och som lämnade efter sig en av Europas högsta arbetslöshets-siffror och placerade tusentals människor i ofrivillig långtidsarbetslöshet. Det ska tilläggas att en stor del av detta skedde under en högkonjunktur.

Herr talman! Det är för tidigt att ropa hej, och mycket kan fortfarande hända även om vi ser att det går åt rätt håll. Min fråga till statsministern är: Vilka åtgärder blir viktigast framöver för att fortsätta bekämpa arbetslösheten och få folk i jobb och sysselsättning?

Anf. 81 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Vi är på vår sida överens om att vi behöver en robust a-kassa som hjälper människor när de förlorar ett jobb på väg till nästa jobb. A-kassan är otroligt viktig, för utan den kommer människor inte att våga ta chanser och ta risker och ta ett nytt jobb och flytta. Det är dock lika viktigt att a-kassa inte blir en

långvarig försörjning, utan man ska tillbaka till arbete. Därvidlag har den gamla bidragspolitiken varit helt förödande.

Så länge det finns jobb att söka i landet – och det finns många landsändar som dagligen vittnar om behovet av att få arbetskraft till sina orter – kan man inte sitta långvarigt arbetslös i en annan del av Sverige. Det är en del av den strukturella arbetslöshet som inte minst gäller många som har kommit till Sverige och inte talar bra svenska eller har högre utbildning. Det är ett sådant slöseri med skattebetalarnas pengar och med deras förmågor.

De stora framtidsfrågorna är bidragsreformer som omöjliggör detta och en ekonomisk politik som får igång hjulen och tillväxten i Sverige på en permanent högre nivå.

(Applåder)

Livsvillkoren för funktionsnedsatta

Anf. 82 NADJA AWAD (V):

Herr talman! Det är inte bara statsminister Ulf Kristersson som ska kunna ta en promenad i skogen, laga en hemlagad måltid, åka på semester med sin familj, ta en lite för lång dusch ibland eller något annat så självklart som att ha en inkomst att leva på och ett meningsfullt arbete att gå till eller att få bra vård.

Även personer med funktionsnedsättningar ska kunna leva i denna frihet och självständighet, men det gör de inte i dag. Färre får personlig assistans och ledsagning, och de får avslag gällande färdtjänst. Döva kan vakna från en operation och inte ha en tolk bredvid sig, och elever med NPF-diagnoser som autism och adhd får inte stöd i tid.

Många lever i fattigdom och är långtidsarbetslösa, och assistansersättningen är för låg, så personliga assistenter är bland de fattigaste arbetarna i Sverige.

Min fråga är: Tycker statsministern att han har gjort allt i sin makt för att förbättra livsvillkoren för dessa människor så att de också kan leva ett liv i frihet och självständighet?

Anf. 83 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Först vill jag reservationslöst instämma i att det är lika viktigt för alla människor att få leva sitt liv fullt ut, så långt det bara är möjligt. Har man funktionsnedsättningar har vi ett extra stort ansvar för detta. Låt mig kvittera den uppfattningen.

Många saker måste göras, till exempel att få en diagnos i tid och att få sjukvårdsinsatser i tid. Ett exempel är att vi har satsat mycket kraft på barn- och ungdomspsykiatri.

Det handlar också om att ha robusta och respekterade system, det vill säga att det ska finnas assistans för den som verkligen behöver det. Det betyder också att vi måste vara noggranna med att det inte missbrukas och fuskas. Även här har vi sett betydande fusk och betydande missbruk av ersättningar som är livsviktiga för andra människor. Därför har vi varit tuffa mot dem som missbrukar systemen.

Allt detta är kärnan i det svenska välfärdssamhället: varför vi måste arbeta och få skatteinkomster. Därför är arbetslinjen så viktig.

(Applåder)

Migrationslagstiftningen och utvisade tonåringar

Anf. 84 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Herr talman! Regeringen såg tillsammans med Socialdemokraterna till att många tonåringar utvisades. Det var tonåringar som hade haft sin uppväxt och bakgrund här i Sverige.

Nu får de inte komma tillbaka. Regeringen säger att det bara är att söka, men de får inte komma tillbaka. De får inte lov att studera här om de har för stark anknytning till Sverige. Anknytning är ett hinder för att komma tillbaka. Den här frågan vill jag ha ett svar på.

Frågan handlar inte om den påstådda pausen, utan frågan handlar om en nödvändig lagändring. Är statsministern redo att ändra migrationslagstiftningen så att tonåringar inte längre ska straffas när de söker sig tillbaka till Sverige för att de har anknytning och familj här i Sverige?

Det här är en ja-eller-nej-fråga. Det är inte fråga om den gamla lagstiftningen eller den påstådda pausen, utan det är fråga om huruvida ni är redo att ändra lagstiftningen så att tonåringarna inte längre straffas för sin anknytning när de ansöker om att få komma tillbaka till Sverige.

(Applåder)

Anf. 85 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Den här frågan påminner om en tidigare fråga.

Vi är i grund och botten oeniga om själva invandringspolitiken. Ni förefaller, precis som Miljöpartiet och Vänsterpartiet, vilja gå tillbaka till en gammal och ohållbar invandringspolitik. Det vill inte vi.

Med detta sagt har vi aviserat att vi ska lägga fram en proposition, som ska behandlas i denna kammare denna sommar – om riksdagen vill komma tillbaka tidigare från sitt sommarlov. Så kan beslut fattas om en bättre ordning som gör att ett antal unga vuxna inte kommer att drabbas på det sätt de gör i dag. I väntan på detta har Migrationsverket bestämt att inte fatta några nya utvisningsbeslut.

Vill man sedan komma som arbetskraftsinvandrare till Sverige, vilket är möjligt och lagligt, ska man leva upp till ett antal krav för att få göra det. Där ska vi i första hand satsa på människor som tillför kompetens som vi annars inte har i Sverige.

(Applåder)

Statsministerns frågestund var härmed avslutad.

§ 9 (forts. från § 7) **Hälsa- och sjukvårdens organisation** (forts. SoU16)

Anf. 86 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till Centerpartiets reservation 2 under punkt 1 om hälso- och sjukvårdens organisation och finansiering.

För Centerpartiet är målet att vi ska ha en jämlik och tillgänglig vård i hela landet. Tillgången och kvaliteten på vården ska inte påverkas av var du bor; antingen du bor i glesbygd eller i storstad måste vården vara nära, god och tillgänglig. Men det är den inte i dag. Det påverkar hur ofta man söker sig till vården och vilken vård man får. I grunden handlar det om hur vården är organiserad och hur resurserna fördelas.

Centerpartiet vill se en tydlig utveckling av primärvården, få bort operationsköerna och stärka resurserna på våra landsbygder.

Navet, herr talman, i den svenska vården är primärvården. Det är dit man i första hand ska vända sig som patient, det är där man ska ha en läkare som man känner igen och det är där bedömningen ska göras om man behöver specialistvård eller inte.

Förutsättningarna för att det här ska fungera är att primärvården är tillgänglig och patientnära. Men det är den inte i tillräckligt hög grad i dag. Två av tre patienter säger att man vill ha en fast läkarkontakt, men bara en av tre patienter upplever att man har det. På våra landsbygder är det bara en av fem patienter som upplever att man har en fast läkarkontakt. Det här är naturligtvis inte rimligt.

När avstånden till vården blir längre riskerar även besöken att bli färre, vilket kan leda till att sjukdomar förblir obehandlade eller inte upptäcks i tid. Svensk sjukvård behöver en politik för att tillgängliggöra vården och fylla igen de vita fläckarna på kartan.

Centerpartiet vill därför införa en ny del inom primärvården, som vi har valt att kalla landsbygdsläkare. I praktiken handlar det om små läkarledda enheter som till sitt minimum kan bestå av en läkare och en sjuksköterska, som ska täcka upp där det är glest mellan vårdcentralerna i dag. Själva poängen är att man därför inte behöver alla de kompetenser och resurser som annars krävs på en fullgod vårdcentral med de specialistfunktioner man måste ha där.

Även tillgänglighet till vårdcentralerna måste se olika ut på olika ställen i vårt land. Vi i Centerpartiet bejaktar därför den tekniska och digitala utvecklingen. Med hjälp av egenmonitorering och digital uppkoppling kan patienten komma i kontakt med sin läkare antingen direkt i hemmet eller via mindre mottagningar. Vi vill även se att kompetensen på apoteken utnyttjas på ett betydligt bättre sätt än vad som sker i dag, vilket inte minst skulle vara bra för vården på våra landsbygder.

Genom att ge farmaceuter möjlighet att förlänga recept, lämna ut vissa förskrivningsläkemedel direkt via ett farmaceutiskt sortiment och införa farmaceut på distans skulle vården avlastas. I förlängningen vill vi även se på möjligheten att utföra vaccinationer på

apoteken och låta apoteken fungera som digitala hubbar till vårdcentralerna på orter där avstånden är långa.

Herr talman! Navet i den svenska vården är, som sagt, primärvården. Men när man behöver hjälp av specialistvården ska man få det inom rimlig tid. Precis som när mandatperioden började är köerna till specialistvården fortfarande olagligt långa i Sverige. I februari månad var det 49 917 patienter som hade väntat mer än 90 dagar på operation eller annan åtgärd. Det är förvisso en nedgång jämfört med för fyra år sedan men ett helt oacceptabelt och dessutom olagligt resultat.

För att komma till rätta med det här vill Centerpartiet stärka patienternas makt i systemet. I dag måste man som patient invänta att vårdgarantins 90 dagar har passerat innan man har rätt att vända sig till en annan vårdgivare för att få sin operation utförd. Vi vill ge en patient som har fått en remiss den makten redan från dag ett. Genom att information om vårdköerna och kvaliteten på vården tillgängliggörs via 1177 kan patienten själv välja om man vill att operationen ska utföras i den egna hemregionen eller om man vill vända sig till en vårdgivare i en annan region där väntetiderna är kortare. På så sätt skapas en större dynamik i systemet än i dag, och patienter behöver inte vänta 90 dagar på att få vända sig till en snabbare vårdgivare.

Herr talman! Avslutningsvis kan jag inte låta bli att ta upp frågan om sjukvårdens organisation på en övergripande nivå. Vården ska naturligtvis även fortsättningsvis skötas av våra 21 regioner. Där har man som medborgare direkt närhet till de beslutsfattare som styr vården.

Att kasta in vården i ett gigantiskt omorganisationskaos för tio år framåt genom att förstatliga den skulle vara en fullständig katastrof för svensk hälso- och sjukvård. Det skulle framför allt slå hårt mot våra lands- och glesbygder. Om vårdens 350 000 medarbetare skulle styras av en generaldirektör i Stockholm skulle det inte gynna landsbygden och ännu mindre glesbygden. Vi skulle sannolikt få se en nedläggningsvåg av aldrig skådat slag när det gäller små sjukhus och vårdenheter skölja genom vårt land. Därför är det betydande att sex av åtta partier har sagt bestämt nej till detta kaos.

Det finns däremot vissa områden, herr talman, där det behövs större nationell styrning än i dag för att öka likvärdigheten över landet. Dit hör screening, läkemedel, vaccinationer, kompetensförsörjning, dimensionering av utbildningsplatser och inte minst ansvar för luftburna ambulanstransporter. Det sistnämnda är en särskilt viktig fråga för att kunna ge snabb tillgång till ambulans även i våra glesbygder och landsbygder. Men dessa förändringar har fördröjts på grund av utredningen om ett totalt förstatligande av vården. (forts. § 11)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.13 på förslag av talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 15.20, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 15.20.

§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 15 april

TU14 Yrkestrafik och taxi

Punkt 1 (Reglering och kontroll av yrkestrafiken)

1. utskottet
2. res. 2 (C)

Votering:

162 för utskottet
18 för res. 2
107 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 S, 59 SD, 53 M, 16 KD, 15 MP,
13 L, 4 -

För res. 2: 18 C

Avstod: 86 S, 18 V, 3 -

Frånvarande: 18 S, 11 SD, 13 M, 6 C, 4 V, 3 KD,
3 MP, 3 L, 1 -

Karin Sundin (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Kontrollplatser och säkra rast- och uppställningsplatser)

1. utskottet
2. res. 4 (S, V, MP)

Votering:

163 för utskottet
124 för res. 4

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 53 M, 18 C, 16 KD, 13 L, 4 -

För res. 4: 88 S, 18 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 18 S, 11 SD, 13 M, 6 C, 4 V, 3 KD,
3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 7 (Översyn av taxibranschen)

1. utskottet
2. res. 7 (S, V, MP)

Votering:

163 för utskottet
124 för res. 7

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 53 M, 18 C, 16 KD, 13 L, 4 -

För res. 7: 88 S, 18 V, 15 MP, 3 -

Frånvarande: 18 S, 11 SD, 13 M, 6 C, 4 V, 3 KD,
3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 9 (Prissättning inom taxibranschen)

1. utskottet
2. res. 9 (V)

Votering:

267 för utskottet
20 för res. 9

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 59 SD, 53 M, 18 C, 16 KD,
15 MP, 13 L, 5 -

För res. 9: 18 V, 2 -

Frånvarande: 18 S, 11 SD, 13 M, 6 C, 4 V, 3 KD,
3 MP, 3 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU15 Järnvägs- och kollektivtrafikfrågor

Punkt 3 (Organisering av järnvägsunderhåll)

1. utskottet
2. res. 5 (S)

Votering:

145 för utskottet
91 för res. 5

50 avstod

63 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 53 M, 16 KD, 13 L, 4 -

För res. 5: 88 S, 3 -

Avstod: 18 C, 18 V, 14 MP

Frånvarande: 18 S, 11 SD, 13 M, 6 C, 4 V, 3 KD,
4 MP, 3 L, 1 -

Camilla Hansén (MP) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Punkt 6 (Nattåg)

1. utskottet
2. res. 12 (S, V, C, MP)

Votering:

144 för utskottet
142 för res. 12

1 avstod

62 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 59 SD, 53 M, 16 KD, 13 L, 3 -

För res. 12: 88 S, 18 C, 18 V, 15 MP, 3 -

Avstod: 1 -

Frånvarande: 18 S, 11 SD, 13 M, 6 C, 4 V, 3 KD,
3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 11 (Ett nationellt biljettsystem för kollektivtrafiken)

1. utskottet
2. res. 23 (S, V, C, MP)

Votering:
145 för utskottet
142 för res. 23
62 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 59 SD, 53 M, 16 KD, 13 L, 4 -
För res. 23: 88 S, 18 C, 18 V, 15 MP, 3 -
Frånvarande: 18 S, 11 SD, 13 M, 6 C, 4 V, 3 KD,
3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 15 (Stärkt kollektivtrafik)

1. utskottet
2. res. 31 (S)
Votering:
145 för utskottet
89 för res. 31
53 avstod
62 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 59 SD, 53 M, 16 KD, 13 L, 4 -
För res. 31: 88 S, 1 -
Avstod: 18 C, 18 V, 15 MP, 2 -
Frånvarande: 18 S, 11 SD, 13 M, 6 C, 4 V, 3 KD,
3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 18 (Färdtjänst)

1. utskottet
2. res. 39 (V)
3. res. 40 (C)
Förberedande votering:
20 för res. 39
18 för res. 40
249 avstod
62 frånvarande
Kammaren biträdde res. 39.
Huvudvotering:
233 för utskottet
20 för res. 39
34 avstod
62 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 87 S, 59 SD, 53 M, 16 KD, 13 L, 5 -
För res. 39: 18 V, 2 -
Avstod: 1 S, 18 C, 15 MP
Frånvarande: 18 S, 11 SD, 13 M, 6 C, 4 V, 3 KD,
3 MP, 3 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU15 Kriminalvårdsfrågor

Punkt 1 (Trygghetsberedningens förslag)

1. utskottet
2. res. 1 (S, V, C, MP)
Votering:
145 för utskottet
142 för res. 1

62 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 59 SD, 53 M, 16 KD, 13 L, 4 -
För res. 1: 88 S, 18 C, 18 V, 15 MP, 3 -
Frånvarande: 18 S, 11 SD, 13 M, 6 C, 4 V, 3 KD,
3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 7 (Ett nationellt avhopparprogram för kvinnor)

1. utskottet
2. res. 4 (V, C, MP)
Votering:
234 för utskottet
53 för res. 4
62 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 88 S, 59 SD, 53 M, 16 KD, 13 L, 5 -
För res. 4: 18 C, 18 V, 15 MP, 2 -
Frånvarande: 18 S, 11 SD, 13 M, 6 C, 4 V, 3 KD,
3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 8 (Utbyggnaden av anstalter och häkten)

1. utskottet
2. res. 5 (S)
Votering:
196 för utskottet
89 för res. 5
2 avstod
62 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 59 SD, 53 M, 18 C, 18 V, 16 KD,
15 MP, 13 L, 4 -
För res. 5: 88 S, 1 -
Avstod: 2 -
Frånvarande: 18 S, 11 SD, 13 M, 6 C, 4 V, 3 KD,
3 MP, 3 L, 1 -

Punkt 11 (En utredning om intagna kvinnors behov)

1. utskottet
2. res. 8 (V, MP)
Votering:
251 för utskottet
35 för res. 8
63 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 87 S, 59 SD, 53 M, 18 C, 16 KD,
13 L, 5 -
För res. 8: 18 V, 15 MP, 2 -
Frånvarande: 19 S, 11 SD, 13 M, 6 C, 4 V, 3 KD,
3 MP, 3 L, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 11 (forts. från § 9) Hälso- och sjukvårdens organisation (forts. SoU16)

Anf. 87 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Tack till Christoffer Bergenblock!

Centerpartiet och Vänstern är ju väldigt överens om hälso- och sjukvårdspolitiken, men det finns några småsaker som vi inte är överens om, exempelvis privata sjukvårdsförsäkringar och hur vi ska använda oss av sådana.

Vi anser att det har sparat ur lite, om man får uttrycka sig så, herr talman. Privata sjukvårdsförsäkringar kan innebära att det uppstår en kravkultur hos dem som kommer in på det sättet och kanske begär en second opinion. Det bör i och för sig alla göra, men här kanske det blir flera gånger, och det har vi uppmärksammat på olika sätt.

Men det stora problemet, tycker vi, är exempelvis att där jag bor i Stockholm, och även i andra storstäder där det här är väldigt vanligt förekommande, får man en fråga när man ringer till en privat aktör eller specialistavdelning: ”Har du försäkring, tryck 1, har du det inte, tryck 2.” Det här är vårdcentraler, specialistmottagningar och så vidare. Det innebär att om du har en försäkring så kommer du förstås först i kön. Du har ju betalat för det här; det är en affärsuppgörelse.

Men det blir också en sortering som blir lite märklig, och min fråga till Centerpartiet är därför: Hur ska vi ställa oss till privata aktörer som har avtal med regionerna och som har de här två ingångarna? Vi använder ju samma sjukvårdspersonal och hus, om man får uttrycka sig så. Vad ska vi göra? Ska vi låta det här fortgå, eller ska vi se över just de här avtalen?

Anf. 88 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Karin Rågsjö, för möjligen att ha ett replikskifte mellan Vänsterpartiet och Centerpartiet!

Synen på de privata vårdgivarna är en tydlig skiljelinje där vi från Centerpartiets sida väldigt tydligt företräder möjligheten till valfrihet, något som vi vet är väldigt bra för patienterna och väldigt bra för utvecklingen och kvaliteten inom vården.

Den specifika frågan från ledamoten handlar om privata sjukförsäkringar och inte om den offentliga vården. Från Centerpartiets sida har vi inga synpunkter på att det finns privata sjukförsäkringar. Det måste vara upp till var och en om man vill ha det, och det måste vara upp till varje arbetsgivare om man vill erbjuda det.

Däremot kan man möjligen se det som ett symptom på att den svenska hälso- och sjukvården inte är tillräckligt tillgänglig och inte håller tillräckligt bra kvalitet. Det är någonting att bära med sig, och vi kan inte se att det har blivit några stora förbättringar under den här mandatperioden i alla fall.

Hur det fungerar på den enskilda vårdcentralen och om man trycker en etta eller en tvåa för att komma till den offentliga respektive den privata vården har jag

egentligen inga synpunkter på. Däremot måste det när regioner tecknar avtal med de privata vårdgivarna garanteras att den offentliga vården inte trängs undan av de privata vårdgivarna. Det är dock en fråga för det avtal som skrivs mellan regionen och den privata vårdgivaren, och det är där den frågan måste regleras. Sedan får man trycka en etta eller en tvåa efter behag.

Anf. 89 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Jag tolkar det ändå som att Centerpartiet inte gör tummen upp för privata vårdgivare som har två ingångar och använder sig av skattemedel från regionen för att finansiera det. Så tolkar jag det, men jag kanske övertolkar – vad vet jag.

Det fria vårdvalet är alltid en intressant fråga – den skulle Centerpartiet och Vänsterpartiet kunna ha ett seminarium om. Det är väldigt bra att patienter får välja, men här har det ju blivit företagen som väljer var de ska placera exempelvis vårdcentraler. Var väljer de privata aktörerna att placera vårdcentraler? Ja, de har ju valt exempelvis Kungsholmen, Östermalm och Djursholm. De har inte valt att bygga upp sin verksamhet i exempelvis glesbygden, för där finns det ingen cash att hämta. Man har inte heller valt att så att säga öppna upp de större vårdcentralerna i ytterstäderna. Det tycker jag är ett problem.

Ett annat problem som jag tycker bör uppmärksammas är den senaste händelsen – jag ska kanske inte kalla det en skandal – med Kry. Det är ändå ett privat företag som jobbar vidare genom att exempelvis ragga kunder i tunnelbanan, vilket sker nästan dagligen. Nu har man också ett system där läkare får bonus för att de har 100 samtal per dag. Det låter ju helt vansinnigt, och jag undrar vad Christofer Bergenblock och Centerpartiet har för funderingar kring det.

I Region Stockholm, där Centern sitter med i styret och där vi är samverkanspart, har man ju plockat av några av de privata aktörerna deras tillstånd eftersom de har misskött sig. Så ska det förstås vara, men vad ska vi göra strukturellt i den här frågan – som bara växer?

Anf. 90 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för ytterligare frågor.

Först får jag väl konstatera att ledamoten, precis som hon själv misstänkte, övertolkade mig när det gäller de privata vårdförsäkringarna och vårdgivarna. Det kan naturligtvis vara möjligt att ha vårdverksamhet både gentemot privata sjukförsäkringar och gentemot det offentliga. Min poäng är att det måste vara en väldigt tydlig rågång däremellan och att det måste regleras från regionens sida.

Vad gäller den andra frågan, som handlade om nätläkarna, är det ett exempel på att kvaliteten i vården och tillgängligheten till vården har utvecklats på ett fantastiskt sätt. Det hade förmodligen inte skett om vården enbart hade varit offentligt driven. Nätläkarverksamheten har gjort att patienter har vant sig vid att

kunna komma i kontakt med en läkare digitalt. Man kan se läkaren på monitorn och behöver inte ta sitt sjuka barn med sig och åka in till vårdcentralen eller akuten. Man kan direkt på nätet vända sig till en läkare för ett digitalt vårdbesök och sedan hantera situationen därefter.

Detta har dock varit en relativt oreglerad verksamhet, och i förlängningen har det system med utomlänstaxa som vi har i dag inte fungerat. Därför behöver man se över hur nätläkarverksamheten kan bli en integrerad del av primärvården. Vi ska nämligen inte ta bort funktionen, utan den ska vara kvar. Man ska kunna nå sin läkare digitalt lika väl som fysiskt, men det måste in i den normala primärvårdsstrukturen nu när det här systemet har utvecklats.

Anf. 91 LINA NORDQUIST (L):

Herr talman! Vi debatterar nu hälso- och sjukvårdens organisation. Liberalerna vill organisera svensk sjukvård med tydliga nationella ramar i strategiska frågor, och jag tänkte här berätta om några av huvuddragen.

Till att börja med, herr talman, måste staten sätta ramar för läkemedel och behandlingar som ges – både praktiskt och, i vissa fall, finansiellt. Den vård vi får när vi blir sjuka ska inte skilja sig åt baserat på postnummer. Det ska heller inte spela någon roll hur sällsynt en sjukdom är, vad man har för position i livet eller hur fattig ens region är.

Framför allt vill Liberalerna ge tillbaka sjukvården till patienterna. En väldigt viktig del i detta är att vi tänker genomföra husläkarreformen hela vägen i svensk lag, herr talman, och kraftigt minska antalet listade patienter per allmänspecialist. Det handlar om att säkra en god vård och en god arbetsmiljö i vården. Vi har drivit detta sedan 1976, vilket är helt vansinnigt – det är 50 år! Det är skönt att andra partier nu har slutat riva upp de reformer vi har lyckats lagstifta om och i stället säger sig stå helhjärtat bakom detta.

En annan viktig sak är att frigöra tid för sjukvårdens yrkesgrupper så att patienterna i sin tur får den tiden i stället för toppadministratörer och kravmaskiner. Den administration som behövs ska naturligtvis finnas kvar, men den ska utföras av andra än sjukvårdens yrkespersoner. Patientjournaler och digitala arbetsverktyg ska stötta, inte äta tid och ställa till det, och journalerna ska också vara kompatibla över hela landet.

Regeringen har tagit tag i detta, och det kommer att göra stor skillnad både för patientsäkerheten och för människor som jobbar i svensk sjukvård. Vi invånare ska ha vår patientinformation samlad. Det är inte svårare än så. Den ska inte vara uppdelad på olika kommuner och regioner, och det måste vara ett nationellt ansvar att genomföra detta.

Vi vill också inkludera fler yrkesgrupper och fler aktörer i svensk sjukvård för att avlasta och frigöra tid. Farmaceuter och apotek kan på ett helt annat sätt bli en del i vårdkedjan, och även detta genomdrivs nu den liberala borgerliga regeringen. Det handlar om att

patienten lättare ska få de läkemedel hen behöver och att människor i sjukvården ska kunna ägna sig åt patienter som behöver dem till annat än enkla ärenden.

Vi är därutöver övertygade om att vården får mer tid för patienterna om det blir enklare att bedriva småskalig vård, herr talman. Många vårdcentraler har i dag så många patienter listade att det motsvarar en mellanstor stad. Vi vill sätta stopp för den här stordriftsfixeringen, som bara är vansinnig. Vi vill ge vårdyrkena större mandat och göra det möjligt för dem att ha fokus på varje patient.

Legitimerade yrkespersoner ska helt enkelt enklare kunna driva små vårdmottagningar och skapa nära vård på riktigt. Vi bedömer att detta kommer att locka många människor tillbaka till ett arbete inom sjukvården och även göra det roligt att jobba i högre åldrar än i dag. Patienterna får i sin tur närmare till vården – särskilt i förort, i bruksort och på landsort.

Tiden för patienterna ökar givetvis också genom att vårdens anställda får fler kollegor. Staten behöver ta ett helhetsgrepp för att säkra kompetensförsörjningen, inklusive specialistkompetensen, i hela landets sjukvård. Patienter och kollegor behöver allihop ha fler specialiserade läkare, sjuksköterskor, fysioterapeuter, biomedicinska analytiker och så vidare. I framtiden ska regionerna inte kunna utbilda specialister enbart för sitt eget behov eller i värsta fall knappt det, utan de ska tillsammans ta ansvar för hela landets specialiserade yrkesgrupper.

Det måste också bli enklare att få lön efter kompetens. En klok specialistsjuksköterska jag en gång pratade med liknade löneutvecklingen i kvinnodominerade vårdyrken vid en trött banan. Ni kan ju tänka er. Löneutvecklingen – eller ja, bristen på löneutveckling – är orättvis och krånglar till kompetensförsörjningen något alldeles enormt.

En nyanställd ska inte behöva kliva in på en arbetsplats med hektisk dygnetruntverksamhet och inse att den allra mest erfarna i samma yrke tjänar kanske 30 procent mer – om ens det. Det gör att människor säger upp sig, att vårdplatser stängs och att vårdköer växer. Kvar står kollegor och patienter och får ta konsekvenserna.

Liberalerna tänker säkra löneutvecklingen med nationella kompetensstegar. Även här behöver staten ta ett strategiskt ansvar. De mest kompetenta ska tjäna det dubbla jämfört med en nyutexaminerad.

Jag går vidare till rätten till kunskap. Även där behöver staten kliva in. Rätt till kunskap får fler att stanna i sjukvården och gör dem också ännu klokare än vad de redan är. Liberalerna vill lagstadga att legitimerade yrkespersoner har rätt till fortbildning och kompetensutveckling hela yrkeslivet. Även här har regeringen satt igång ett väldigt viktigt arbete. Vi pressade på mycket för detta under förra mandatperioden, då utan framgång. Nu händer det dock saker.

Regionerna måste också få ett tydligt ansvar att bidra till forskning och till sjukvårdens utveckling. Även det behöver skrivas in i lag. Dessutom vill Liberalerna att staten delfinansierar kliniska prövningsledare för

att underlätta prövning av lovande läkemedel. Här får inte regionerna vara en stoppkloss. De måste hjälpa till att driva sjukvården framåt.

Nu får somliga som lyssnar kanske hålla för öronen: Ytterligare en viktig sak som vi behöver hantera nationellt, om än inte fullt ut statligt, är att förenkla vägarna för pengar och beslut. Regionerna finansierar ju sjukvården. Staten skjuter till några procent, och de procenten glesnar ganska radikalt på sin väg till klinikgolven.

Medlemsorganisationen Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, behöver avkrångliggöras. SKR är en viktig arbetsgivarorganisation, men för patienterna och skattebetalarna kan den tidvis bli väldigt otymplig och otransparent. Inflytandet över välfärdens styrning måste vara öppet, begripligt och fullt ut demokratiskt ansvarstagande. Detta måste åtgärdas.

Sammanfattningsvis måste vi helt enkelt sluta göra vården krångligare än den behöver vara. Förenkling är svår att genomdriva, och därför tror vi att vårt mål och alla våra delmål kräver långsiktighet i form av en regelbunden, parlamentarisk sjukvårdsgrupp, motsvarande Forsvarsberedningen eller riksdagens pensionsgrupp.

Vi tänker sätta stopp för ojämställdhet, överbyråkrati, underbemanning och organisatorisk långsamhet. För oss invånare innebär det kortare vårdköer och klokare använda skattemedel. Framför allt blir patienter friskare och betydligt mer delaktiga.
(Applåder)

Anf. 92 NILS SEYE LARSEN (MP):

Herr talman! Hälso- och sjukvården står i dag inför stora utmaningar. Det gäller i hela landet. Det gäller primärvården, sjukhusvården och den psykiatriska vården. Den viktigaste förklaringen till problemen är att sjukvården under lång tid varit underfinansierad och inte fått de resurser som krävs för att den ska klara sitt uppdrag.

Underfinansieringen märks på flera sätt. Den märks i en pressad arbetsmiljö och hög arbetsbelastning. Den märks i svårigheterna att rekrytera och behålla personal. Den märks i att sjukvården har svårt att både klara det dagliga arbetet och samtidigt utveckla kvalitet, effektivitet och nya arbetssätt.

Detta är inte bara ett problem för personalen. Det påverkar direkt patienterna. När vården är underbemannad, när medarbetare slits ut och när det saknas tid för kontinuitet och uppföljning försämras också tillgängligheten och kvaliteten.

Herr talman! Om riksdagen menar allvar med att vården ska vara jämlik och tillgänglig och hålla hög kvalitet måste den också få långsiktigt hållbara ekonomiska förutsättningar. Det räcker inte att regeringen kommer med tillfälliga satsningar, detaljstyrning och nya krav om de långsiktiga och ekonomiska förutsättningarna samtidigt saknas.

Herr talman! Detta syns mycket tydligt i omställningen till en god och nära vård. Primärvården skulle vara navet i vården. Patienter skulle få bättre

kontinuitet. Vården skulle komma närmare människor. En starkare primärvård skulle också avlasta den övriga specialiserade vården.

I rapporten *Omtag för omställning* konstaterar dock Myndigheten för vård- och omsorgsanalys att inget av omställningens mål har uppnåtts och att en viktig förklaring är att verksamheterna inte har fått tillräckligt med förbättrade ekonomiska eller personella resurser.

Socialstyrelsen gör i sin delredovisning samma bedömning: Resurser och kompetensförsörjning har inte stärkts i den utsträckning som krävs för att genomföra omställningen.

Herr talman! Därför behövs ett tydligt primärvårdslyft. Det behövs ökade resurser till primärvården. Det behövs satsningar på kompetensförsörjning. Det behövs bättre arbetsvillkor. Det behövs också konkreta förslag från regeringen om hur primärvården ska stärkas utifrån de slutsatser som redan finns i myndigheternas rapporter.

Vi vet att tillgången till allmänläkare, distriktssköterskor, psykologer med flera inte har förbättrats inom primärvården trots att behovet är stort. Vi vet också att tillgängligheten skiljer sig åt mellan olika delar av landet. Det här slår särskilt hårt i glesbygd och i de delar av landet där det redan är svårt att rekrytera personal. Därför behöver regeringen också tillsätta en särskild utredning om hur kompetensförsörjningen inom primärvården kan stärkas i hela landet.

Men det handlar inte bara om fler händer. Det handlar också om hur arbetet organiseras. Primärvården behöver i större utsträckning bygga på teamarbete, där fler yrkeskategorier tas till vara i det dagliga arbetet. Dietister, logoped, psykologer och specialist-sjuksköterskor behöver vara en tydligare del av vårdens grundstruktur. När fler professioner används rätt blir vården både mer tillgänglig och mer effektiv.

Herr talman! Jag vill också lyfta regeringens effektivitetsdelegation. Om regeringen menar allvar med att utveckla vårdens kvalitet och effektivitet måste arbetet ha förankring i vårdens verklighet. Det är därför anmärkningsvärt att den delegation som regeringen har tillsatt i praktiken saknar bred representation från vårdens professioner. Den består i nuläget av en enda läkare, som dessutom är vd för ett stort nätläkarbolag, medan tyngdpunkten i övrigt ligger på hälsoekonomer, en analytiker och en som dessutom är välfärdsansvarig för Svenskt Näringsliv.

Det duger inte. Om man menar allvar med att utveckla sjukvården behöver vårdens medarbetare vara delaktiga. Det behövs representanter för olika vårdyrken. Det behövs vårdgivare med praktisk erfarenhet. Det behövs patientorganisationer. Det behövs forskning med ett bredare perspektiv än enbart hälsoekonomi.

Därför är vårt besked tydligt: Skrota den nuvarande effektivitetsdelegationen! Gör om och gör rätt! Tillsätt i stället en ny kvalitets- och effektivitetsdelegation där vårdpersonal, forskare, vårdgivare och patientorganisationer ingår! Det skulle ge betydligt bättre

förutsättningar för ett långsiktigt utvecklingsarbete som faktiskt tar sin utgångspunkt i vårdens behov.

Herr talman! Regionerna har ansvar för att organisera primärvården men bakbinds samtidigt av en nationellt påtvingad etableringsrätt enligt lagen om valfrihet för privata aktörer. Det har skapat en obalans. I vissa storstadsområden finns många vårdcentraler och hård konkurrens. I glesbygd och i socioekonomiskt utsatta områden är etableringarna betydligt färre. Det gör det svårare för regionerna att styra vården efter behov. Det förvärrar också problemen i ett läge där kompetensbristen redan är stor.

Miljöpartiet anser därför att den nationellt påtvingade etableringsrätten inom primärvården ska avskaffas. Regionerna måste få större möjlighet att styra etableringar så att vården finns där den behövs, inte bara där det är mest lönsamt att etablera sig.

Herr talman! Primärvården behöver ta ett större ansvar för tidiga insatser vid psykisk ohälsa. Alla vårdcentraler bör ha psykologisk eller psykosocial kompetens, och samtalsstöd ska kunna erbjudas utan remiss. Det är nödvändigt för att människor ska få hjälp i tid och för att specialister ska kunna fokusera på dem med störst behov. Omkring en miljon människor varje år söker hjälp i primärvården för besvär kopplade till psykisk ohälsa, samtidigt som en fjärdedel av vårdcentralerna saknar psykolog.

När det gäller samsjuklighet är behovet av bättre organisering ännu tydligare. Personer med både beroendeproblematik och psykisk ohälsa riskerar att bollas runt mellan olika huvudmän och få bristfälliga insatser. Därför behöver Samsjuklighetsutredningens förslag genomföras så att behandlingsansvaret samlas hos hälso- och sjukvården.

När det gäller barn och unga måste det finnas en tydligare väg in till vården. Många vet inte vart de ska vända sig. Därför behöver arbetssättet En väg in införas i alla regioner. Första linjens psykiatri för barn och unga behöver organiseras bättre och mer likvärdigt i hela landet.

Herr talman! Jag vill också säga något om klimatarbetet i vården. Hälso- och sjukvården är en stor samhällssektor med betydande klimat- och miljöpåverkan. Därför behöver vården bli bättre på och få ett bättre stöd i arbetet med att minska sina utsläpp och sin miljöpåverkan och fasa ut hälso- och miljöfarliga ämnen. Här behövs ett mer samordnat nationellt arbete där staten tar tydligare ansvar för kunskapsstöd, datainsamling, investeringar och samverkan med regionerna. Det är också en del av att organisera vården så att den blir långsiktigt hållbar och ansvarsfull.

Herr talman! Sammanfattningsvis är vårt budskap tydligt: Sjukvårdens problem kan inte lösas med kortsiktig detaljstyrning från regeringen. Det som krävs är långsiktiga ekonomiska förutsättningar för regionerna och större satsningar på sjukvården generellt. Det krävs ett tydligt primärvårdslyft. Det krävs bättre arbetsmiljö och bättre villkor för personalen. Det krävs att staten stöder vårdens utveckling på ett sätt som tar

till vara professionens kunskap i stället för att köra över dem. Det är den inriktningen Miljöpartiet står för. Jag vill avsluta med att yrka bifall till reservation 3.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 22 april.)

§ 12 Prioriteringar inom hälso- och sjukvården

Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU17
Prioriteringar inom hälso- och sjukvården
föredrogs.

Anf. 93 NORIA MANOUCHI (M):

Herr talman! Svensk sjukvård är i grunden stark, men den har under lång tid haft allvarliga strukturella problem med tillgänglighet, kapacitet och styrning. Det märks inte minst i vårdköerna. Det är människor som väntar på operation, patienter som får sin diagnos sent och kvinnor som inte alls får den vård de har rätt till. Det är utifrån detta vi har utformat vårt reformarbete.

Låt oss vara ärliga med att problemen inte är nya. De är resultatet av ett system som under lång tid har saknat tillräcklig styrning, samordning och långsiktighet. De borde ha åtgärdats för länge sedan.

Herr talman! Regeringen driver en tydlig och omfattande reformagenda för svensk hälso- och sjukvård. Det handlar om att bygga kapacitet, stärka strukturer och få system att fungera bättre i praktiken, även långsiktigt. Det handlar om vårdköerna. Att människor får vänta på vård är inte bara ett organisatoriskt problem. Det orsakar också ett omfattande mänskligt lidande. Därför har regeringen vidtagit flera konkreta åtgärder i form av satsningar för att öka vårdens kapacitet att korta köerna. Resultatet är 28 procent kortare köer.

Man ser tydlig skillnad beroende på vem som styr i respektive region. I moderatstyrda Skåne kortas köerna mest i hela landet. I socialdemokratiskt styrda Stockholm växer i stället köerna. Jag gissar att det är Stockholm Magdalena Andersson talar om när hon pratar om vårdkrisen. I så fall är jag faktiskt villig att instämna.

Tillsättandet av en nationell samordnare för att hjälpa de 21 regionerna med deras respektive utmaningar med att korta köerna är ett effektivt sätt att komma till rätta med problematiken. Det arbetas även på en nationell vårdförmedling för att patienter ska kunna få vård där den finns i stället för att stå i långa köer i sin egen region.

Det handlar också om att skapa bättre förutsättningar för ett gemensamt system. Det är därför regeringen satsar på en nationell digital infrastruktur som ska göra det möjligt att dela information genom hela vårdkedjan. Det minskar dubbelarbetet, frigör tid för personalen och gör att patienter snabbare får rätt vård. Detta är ingen teknisk detalj, även om den i allra högsta grad är teknisk. Det är en avgörande reform för att

korta köer på riktigt, minska administrationen, få bättre arbetsplatser och mer tillgänglig vård.

Herr talman! Vi måste också tala om kvinnors hälsa. Det är ett område där vården under lång tid inte har levererat tillräckligt. Detsamma gäller för politiken. Det är ett område som regeringen genomgående under mandatperioden har satsat på – alltifrån mödrhälsovård och förlossningsvård till eftervård och vård vid kvinnospecifika sjukdomar och inte minst forskning. Det handlar också om vård av kvinnor som utsätts för våld och sexuella övergrepp. Flickors och kvinnors hälsa är inte ett särintresse. Det är ett grundläggande vårdbehov som nu tas på större allvar.

Samtidigt genomför regeringen ett brett arbete för att stärka läkemedelssystemen. Prissättningen analyseras i en ny global kontext. Ett större statligt ansvar ska tas för läkemedel, och kliniska prövningar ska effektiviseras och tillgängliggöras. Innovation stärks genom vår forskningsbudget. Det kommer att vara avgörande för både patienterna och vårdens långsiktiga hållbarhet.

Herr talman! Gemensamt för de här reformerna är att de hänger ihop. De syftar inte till att vinna en enskild debatt eller en enskild väljare, utan de syftar till att få vården att fungera bättre för patienter i hela landet, också framåt.

(Applåder)

Anf. 94 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Om man tar fram siffror på det sättet, Noria Manouchi, då får man en replik. Det låter ju fantastiskt med 28 procent. Det tyckte vi när vi lyssnade på det här. Det är väldigt bra att vårdköerna minskar. Men det jag vill tala om är var och hur de minskar.

Ni ska nog ligga lite lågt med att nämna siffran 28 procent, för den visar att ni har exkluderat regioner på grund av att systemen har bytts ut i Dalarna, Gävleborg, Halland, Norrbotten, Sörmland, Västerbotten, Västernorrland och Örebro. Några av de regionerna ligger bra till. Andra ligger väldigt dåligt till. Om man räknar som ni gör kommer man fram till 28 procent. Gör man på ett annat sätt och tittar på andra perioder kan man komma fram till 13 procent, som i oktober 2022 till januari 2026. Det låter bra det också. För januari 2023 till januari 2026 är siffran 8,4 procent. Men inte någonstans finns siffran 28 procent. Det var det ena jag ville ta upp.

Sedan talas det hela tiden om regionerna. Stockholm är jättedåligt. Det blir retoriskt ganska speciellt, tycker jag, när man hela tiden får med väldigt märkliga siffror. Jag säger något helt annat. Genomsnittlig väntetid till operation i specialistvården var under 2025 80 dagar i Stockholm och 148 dagar i Skåne. En ögonblicksbild från januari 2026 av en vårdkö, justerad för folkmängd, visar att 6,24 patienter per tusen invånare stod i kö i Stockholm. I Skåne var det 16,41 patienter. Jag skulle önska att vi, när vi pratar om regionerna och kommer ned på den här nivån, åtminstone försöker hitta siffror som är okej. Skåne har extrema problem

inom vården. Där styr M, KD och L tillsammans med SD. Jag vill bara säga det.

Anf. 95 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Herr talman! Det vore kanske lite märkligt om vi hade räknat in de regioner som inte riktigt kan redogöra för hur läget är i respektive region. När de byter digitala system och vi vet att flera av dem har omfattande problem tror jag faktiskt att det skulle skapa fler frågor än svar. Det är heller inte så att Moderaterna eller regeringen hittar på de här siffrorna. De finns. De är offentliga handlingar. Det är bara att söka på dem. SKR är exempelvis en källa som man kan använda sig av.

Herr talman! Det är inget nytt att Vänsterpartiet ifrågasätter data för att få dem att passa sin retorik och sina argument. Det har vi sett förut. Det kommer vi att få se framöver.

Min fråga till ledamoten är om det verkligen är positivt för svensk sjukvård att vänsterpartierna fortsätter hävda att sjukvården befinner sig i en vårdkris, att det går fruktansvärt dåligt för svensk sjukvård, att ingen får vård i tid och att allting håller på att förfalla.

Tror vänsterpartierna verkligen att detta har en god effekt för svensk sjukvård? Skulle det göra att fler vill arbeta där och att förtroendet för svensk sjukvård höjs? Det tror inte jag. Jag tror tvärtom att svensk sjukvård är någonting att skryta om. Det borde vi göra oftare.

Man har förlossningskris, ambulanskris och personalkris, och man lägger ned fungerande sjukvård. Patienter från Stockholm – unga flickor – söker sig, hör och häpna, till ledamöter från Skåne för att vädja om hjälp för att stoppa Socialdemokraternas och Vänsterns framfart i Stockholms region. Att hävda något annat än att deras livsöden bör tas på allvar kommer jag inte att göra. Men vill Vänsterpartiet göra det får det stå för dem.

(Applåder)

Anf. 96 KARIN RÅGSJÖ (V) replik:

Herr talman! Det här var ord och inga visor.

Det papper med siffror som jag håller i min hand kommer också från SKR, som har gjort en djupdykning i detta. Vi har kanske olika källor hos SKR, what do I know?

Sedan talades det om Stockholm, och så har vi Skåne. Skånes vård, om jag får uttrycka mig på ett stockholmskt sätt, är ju vård på dekis. När det gällde Stockholm pratade du om den där anorexikliniken som fick lägga ned. Ja, det fick den göra för att de inte hade skött sin ekonomi. De förhöll sig också till sina patienter på ett sätt som det inte fanns evidens för.

Som skattebetalare och som ansvariga i regioner kan vi inte ha en verksamhet som inte följer riktlinjer från Socialstyrelsen, utan man gör något helt annat. Dessa flickor har dessutom fått annan vård i Stockholmsregionen. Men jag jobbar inte med Stockholmspolitik, utan med riksplanet.

När det gäller riksplanet har vi i Sverige en fantastisk vård, särskilt om man blir sjuk, om man får cancer,

stroke, hjärtinfarkt och så vidare. Då får man väldigt bra hjälp.

Där man inte får bra hjälp är exempelvis inom psykiatri. Jag blir varje vecka nedringd av människor som har kontakt med psykiatri lite varstans i Sverige. De säger att psykiatri i Sverige inte är funktionell längre för dessa patienter men inte heller för den personal som jobbar där. Det är någonting som vi äger tillsammans, och vi skulle behöva göra någonting åt hela psykiatri.

Jag tror ärligt talat att regionerna har haft en väldig kris. Det försvann extremt stora medel för dem under den stora ekonomiska krisen, då man till och med sa upp folk. Det märktes på personalen, och det märks i den analys som man har gjort av hur personalen har det på jobbet. Det är verkligen uruselt. Det säger exempelvis Arbetsmiljöverket. Det borde ni titta på.

Anf. 97 NORIA MANOUCHI (M) replik:

Herr talman! Jag förstår att det måste vara fruktansvärt jobbigt för en stockholmare att få höra hur illa det faktiskt kan gå i Stockholm. Ni är vana vid att vara bäst i klassen, att stå i centrum för svensk politik och att vara i hela landets fokus när vi diskuterar det här, oavsett vilken fråga och vilka satsningar det gäller.

Som skåning är man väl medveten om exakt den här situationen och hur ni ser på övriga delar av landet. Detta är inget nytt för oss. Jag förstår att det här är svårt och att ledamoten har ett enormt behov av att försvara Stockholms styre, trots den fruktansvärt allvarliga situation som Stockholm befinner sig i.

Det är inte så som ledamoten säger att dessa flickor har fått annan vård, i varje fall inte om man ska lita på dem som i sin desperation hör av sig till riksdagsledamöter från landets alla hörn. De står nu tvärtom helt utan vård och får klara sig själva med mycket svåra diagnoser.

Detta tycker jag att ledamoten borde ta på större allvar och kanske sända en tydligare signal hemåt till Stockholm om att vi inte kan jobba så här i Sverige. Det är inte värdigt.

Ledamoten nämner psykiatri, ett oerhört viktigt område som blivit eftersatt i tid och otid. Det är därför den här regeringen har genomfört de största satsningarna någonsin på psykiatri. Vi gör det genom hela kedjan, från barn- och ungdomspsykiatri till vuxenpsykiatri. Vi reformerar till och med elevhälsan så att ett större fokus ska ligga på barns psykiska mående. Detta kan inte ha gått ledamoten förbi. Det har stått i alla tidningar, även dem som stockholmarna läser.

(Applåder)

Anf. 98 CHRISTIAN CARLSSON (KD):

Herr talman! Vill man rösta på ett parti som prioriterar vården ska man rösta på Kristdemokraterna. Vi är ett sjukvårdsparti. Vi prioriterar sjukvården i budgetförhandlingar och i vårt reformarbete. När det gäller våra prioriteringar inom hälso- och sjukvården vill jag särskilt lyfta fram tre områden.

För det första vill vi avskaffa regionerna och låta staten ta över ansvaret för svensk sjukvård så att vi kan säkerställa att människor i hela landet har tillgång till den bästa vården. Vi ska kunna säkerställa att vi har en jämlik och rättvis sjukvård. Vi vet att vi har Sveriges läkare på vår sida i den frågan. Vi vet också att vi har svenska folket på vår sida.

Vårdpersonalen gör fantastiska insatser, men dagens sjukvårdsmodell med 21 självstyrande regioner är inte ekonomiskt hållbar. Dagens sjukvårdsorganisation är byråkratisk och ineffektiv, och den innebär ett slöseri med skattebetalarnas pengar. Trots att man är självstyrande och har full beskattningsrätt för att klara sin uppgift att erbjuda människor vård klarar man inte i tillräcklig utsträckning av att erbjuda människor vård i tid. Människor möts i dag inte av en jämlik och rättvis vård.

Väntetiderna mellan diagnos och behandling för svår cancersjukdom varierar alldeles för mycket. Det skiljer sig mycket åt vilka behandlingsmetoder och vilka läkemedel man kan komma i fråga för.

Svensk sjukvård skulle kunna fungera på ett mycket bättre sätt. Det var mot den bakgrunden vi kristdemokrater såg till att tillsätta den parlamentariska Vårdansvarskommittén, vars slutsats är att staten bör ta ett utökat ansvar och därmed också stärka sin styrning när det gäller kompetensförsörjning, läkemedel, vaccinationer, screening och en rad andra områden.

Att göra verklighet av detta – att låta staten utöka sitt ansvar på de områden som Vårdansvarskommittén har pekat ut – är en av Kristdemokraternas prioriteringar framgent. Det är ett första steg för oss mot vårt slutmål om att avskaffa regionerna och låta staten ta över ansvaret för sjukvården.

För det andra prioriterar vi att pressa tillbaka de rekordlånga värdköer som byggdes upp under Socialdemokraternas åtta år vid makten. Vi har satsat mer än 25 miljarder på fler vårdplatser och kortare värdköer. Vi har påbörjat inrättandet av en nationell vårdförmedling så att den som är sjuk och fastnar i regionens värdkö kan vända sig till en annan region eller en privat vårdgivare för att få den vård som man enligt vårdgaranti har rätt till.

Vårt fokus på ökad tillgänglighet har effekt. Den negativa trend som vi har sett under tidigare mandatperioder är nu bruten. Vi ser att värdköerna minskar. Värdköerna har hittills minskat med 28 procent. Att utvecklingen nu går i rätt riktning är också en bild som bekräftas av expertmyndigheter som Socialstyrelsen och av SKR.

Att fortsätta sätta fokus på tillgängligheten och kortare värdköer är en prioritering för Kristdemokraterna. Vi vill göra det genom en skarpare vårdgaranti, flera riktade satsningar för att korta värdköerna och en fullt utbyggd nationell vårdförmedling så att fler människor får vård i tid.

För det tredje har Kristdemokraterna en prioritering om en betydligt starkare primärvård och fast läkare för alla, herr talman. Det behövs mer resurser till primärvården och specifikt till vårdcentralerna. Vi

behöver satsningar på kompetensförsörjning så att fler utbildas till allmänspecialister. Primärvården behöver tilldelas en större andel av hälso- och sjukvårdens budget.

Det ska finnas en fast vårdkontakt med namngiven läkare samt tak för antalet patienter på en enskild vårdcentral, liksom för den enskilda distriktsläkaren. Det skulle ge en betydligt bättre arbetsmiljö men framför allt skapa den kontinuitet och kännedom om patienten som ger ett tryggt bemötande och också leder till en vård av högsta kvalitet.

En starkare primärvård med starkare vårdcentraler och fast läkare för alla är alltså vår tredje huvudprioritering framåt.

Herr talman! Kristdemokraterna står bakom det mesta i utskottets förslag i dagens betänkande. Men vi vill därutöver yrka bifall till vår och Sverigedemokraternas reservation 15, som berör frågan om att riva upp den nya könstillhörighetslagen.

Den 1 juli 2025 infördes den nya lag som gör det betydligt enklare att byta kön. Det blev fritt fram att byta juridiskt kön även om man inte har könsdysfori. I och med Socialstyrelsens vägledning, som kom i maj förra året, skulle det dessutom räcka med ett enda videosamtal för att byta kön.

Många människor i Sverige har ställt sig frågande till den här nya lagen. Det var våren 2024 som riksdagen, på Moderaternas och Liberalernas initiativ, i brett samförstånd tillsammans med samtliga rödgröna partier beslutade om den nya lagen som gör det betydligt enklare att byta juridiskt kön. Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna var de enda partier som reserverade sig då, och vi bedömer fortfarande att den nya lagen riskerar att få allvarliga konsekvenser.

Det var fel att sänka åldersgränsen för juridiskt könsbyte till 16 år så att den möjligheten nu omfattar barn. Jag är väl medveten om att det finns rödgröna partier som skulle vilja gå ännu längre. Att sänka åldersgränsen till 12 år är ju något som Miljöpartiet driver – det har språkröret Daniel Helldén varit tydlig med. Vi får alltså se hur denna lagstiftning kan komma att förändras med ett rödgrönt styre efter valet.

Problemet med detta är att professorer och specialläkare inom psykiatri varnar för att möjligheten att byta juridiskt kön i unga åldrar kan leda till att den här självuppfattningen förstärks och bli första steget mot hormonbehandlingar och, ytterst, oåterkalleliga fysiska ingrepp som annars kanske inte hade behövts och som man kan komma att ångra i vuxen ålder. Det har nämligen visat sig att könsdysfori kan avta eller helt försvinna efter puberteten. Det är också därför det var fel att sänka åldersgränsen.

Vi motsätter oss för det andra den förenklade prövningen av könsidentiteten i den nya könstillhörighetslagen. När möjligheten att ställa krav på diagnosen könsdysfori inför ett juridiskt könsbyte nu försvinner och läkarna inte heller får fästa någon vikt vid hur länge man har känt sig som att man tillhör det andra könet är risken att andra förklaringar till hur en patient

mår och upplever sig själv missas. Risken är stor att de här barnen då inte får det stöd som de behöver.

Vi vet att psykisk ohälsa, exempelvis ångest och autism, är vanligt bland personer som lider av könsdysfori. Det är vanligt att de, särskilt i tonåren, inte fullt ut kan relatera till sin kropp. Därför är det inte ansvarsfullt att bekräfta barn och ungdomar i deras upplevda könsidentitet genom ett könsbyte utan att man först har gjort en ordentlig utredning.

För det tredje anser Kristdemokraterna inte heller att juridiskt kön är något som alla fritt ska kunna välja även om det inte finns någon diagnos om könsdysfori. Om man är man eller kvinna är inte något godtyckligt. Vår utgångspunkt är att det juridiska könet ska stämma överens med det biologiska könet. Om man ska byta juridiskt kön tycker vi att det ska krävas medicinsk utredning, en diagnos om könsdysfori och ett godkännande från Socialstyrelsen – precis som det har funkat fram till förra sommaren. I annat fall öppnas det för missbruk, särskilt eftersom man tilldelas ett nytt personnummer varenda gång man ber om att få byta juridiskt kön.

Sedan den nya lagen trädde i kraft finns färskt exempel på mördare, bland annat en dubbelmördare i Södertälje, som dömts till fängelse och i fängelset byter juridiskt kön för att därefter flyttas till kvinnoanstalt för att avtjäna straffet bland kvinnor. Detta upplever väldigt många som stötande. Mot bakgrund av den nya könstillhörighetslagen och hur lätt det har blivit att byta juridiskt kön behövs en bestämmelse i fängelselagen om att placering i häkte och fängelse som utgångspunkt ska baseras på den intagnas biologiska kön.

Men det räcker inte, för det var fel att sänka åldersgränsen. Det var fel att göra kön till en fråga som bara handlar om självidentitet, det vill säga att juridiskt könsbyte inte kräver vare sig någon könsdysfori eller att man under en längre tid upplevt sig tillhöra motsatt kön. Det är fel att man tilldelas ett nytt personnummer varenda gång man ber om att få byta juridiskt kön.

Riksdagen behöver göra om, göra rätt och riva upp den nya könstillhörighetslagen. Jag yrkar därför bifall till reservation 15.

(Applåder)

Anf. 99 KARIN SUNDIN (S) replik:

Herr talman! Jag tvekade om jag skulle begära replik och ge mer syre till debatten om könstillhörighetslagen, där Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna vill veva om en fråga som avgjordes i riksdagen för två år sedan. Men jag har haft ett litet barn i min närhet som föddes som en Johanna. Redan i förskolan konstaterade Johanna själv: Ni säger att jag är en flicka, men ni har fel – jag är en pojke. Och Johanna blev Johan. Så jag begär replik för Johans skull.

Jag vet, och undersökningar visar tydligt, att könsdysfori är en svår diagnos att leva med. Det är en lång process att byta kön, särskilt för en ung människa. Transpersoner som grupp löper större risk att utsättas för våld, diskriminering och trakasserier än befolkningen i stort.

Att riva upp könstillhörighetslagen är en byråkratisk fråga som handlar om att stoppa möjligheten för Johanna att bli Johan i byråkratin, folkbokföringen och passet – inte om någonting annat. Könstillhörighetslagen ändrar ingenting i den medicinska processen mot ett könsbyte. Men den ger individen rätt att identifiera sig som det som hen upplever sig vara innan det medicinska könsbytet är fullt ut genomfört. Det underlättar i kontakterna med myndigheter när Johan inte måste börja varje samtal med att berätta varför han ser ut som en man men heter Johanna i folkbokföringen.

Det här handlar inte om många individer, men för de individer det handlar om är rätten, friheten och tryggheten att få vara sig själva lika viktigt som för alla oss andra.

Anf. 100 CHRISTIAN CARLSSON (KD)

replik:

Herr talman! Tack, Karin Sundin, för repliken och för att du väljer att berätta om det här fallet.

Jag känner väldigt stor respekt för den svåra situation som många transpersoner upplever, och det är väldigt viktigt att samhället visar stöd för den utsatta gruppen. Men jag har själv också lyssnat till transsexuella personer. Jag har pratat med föräldrar till barn som har genomfört könsbyten som har varit lyckade – det är personer i min närhet. De tycker fortfarande att det är fullt rimligt att man är 18 år när man fattar ett så långtgående beslut som beslutet att ändra juridiskt kön. De ger uttryck för att detta inte är några enkla frågor. Därför förtjänar denna fråga att tas på stort allvar och behandlas med full respekt oavsett vilken ståndpunkt man kommer fram till.

Ledamoten beskriver det som att det bara skulle vara en byråkratisk fråga. Så enkelt är det ju inte. De här professorerna och läkarna varnar för att den bekräftelse av könsidentiteten som ett juridiskt könsbyte innebär kan förstärka och förvärra könsdysforin. Därmed ökar risken att man påbörjar hormonbehandlingarna – just därför att könsdysforin har blivit förvärrad på ett sätt som den inte hade behövt bli med en annan typ av stöd.

Det är därför det är problematiskt att man sätter in det här i för tidig ålder. Det är också därför vi fortsätter att driva frågan. Det är inte så att den är avdukad bara för att vi har haft en omröstning en gång i riksdagen, utan vi tar oss friheten att driva den. Det gör vi för de här barnens skull.

(Applåder)

Anf. 101 KARIN SUNDIN (S) replik:

Herr talman! Nej, det här är ingen enkel fråga. Men jag vill vara tydlig med att alla transpersoner som jag känner välkomnar den förändring som gjordes i lagstiftningen om juridiskt kön. Jag vill att Sverige ska vara ett samhälle där vi är rädda om varandra – oavsett varifrån vi kommer, vilken religion vi tillhör, vilket biologiskt kön vi har och vilket juridiskt kön vi har. Jag vill att vi ska ha en lagstiftning som betraktar varje

människa som unik och värdefull och inte behandlar människor enkom utifrån kön.

Jag är glad att vi lever i en tid då ett flickebarn som föds i fel kropp och döps till Johanna har rätten och möjligheten att byta kön och bli Johan. Vi får inte relativisera eller stigmatisera människor utifrån de här snäva biologiska måttstockarna, som genom historien har drivit människor ut ur samhällsgemenskapen och faktiskt ibland till och med in i döden.

Jag vill inte att Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna ska vrida klockan tillbaka i frågan om transpersoners rätt att få leva livet fullt ut. Det handlar om att få byta juridiskt kön. Det ändrar ingenting i den biologiska process som ledamoten lyfter fram. Det handlar om att så långt det är möjligt få leva i den identitet man uppfattar att man har. Jag vill att Johan ska ha rätten att få vara Johan i juridisk bemärkelse. Johan och de andra – de här individerna är inte många, men deras rättigheter förtjänar att tas på största allvar.

Därför beklagar jag att vi står och vevar den här frågan en gång till. Men jag tycker inte att detta får stå oemotsagt. Sverige förtjänar bättre än så här.

Anf. 102 CHRISTIAN CARLSSON (KD)

replik:

Herr talman! Ja, vi ska vara rädda om varandra. Vi ska värna ett samhälle där varje människa behandlas med värdighet och respekt. Vi framhåller alla människors lika värde oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller vad vi nu pratar om. Vi ska värna allt detta.

Det är för att vi värnar om sådana som Johan och andra barn som vi ska vara försiktiga med vilken lagstiftning vi beslutar om här i kammaren. Det är därför vi ska lyssna på experterna som säger att det är problematiskt att låta barn byta juridiskt kön eftersom könsdysforin kan förvärras, vilket kan leda till konsekvenser som de inte hade behövt vara med om annars. Det är därför vi ska behandla frågan med försiktighet.

Det hjälper inte de här barnen att man inte gör en medicinsk utredning. Det hjälper inte de här barnen att den som inte har könsdysfori kan byta juridiskt kön fritt för att man bara säger det. Det hjälper inte de här barnen att man varje gång man byter juridiskt kön får ett helt nytt personnummer, oavsett hur många gånger man byter.

Det var en ogenomtänkt lagstiftning. Vi har chansen att göra om och göra rätt. Därför ligger vårt förslag på bordet om att riva upp den nya könstillhörighetslagen.

Anf. 103 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)

replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Christian Carlsson för anförandet. Låt oss börja med sjukvården och sedan gå över till könstillhörighetslagen.

Ledamoten lyfter Kristdemokraternas tre viktigaste frågor inom sjukvården: att öka det nationella ansvaret, ta bort de olagliga vårdköerna och stärka primärvården. Det var ju det här som var Kristdemokraternas

ingång i valrörelsen 2022 också, inte minst att stärka det nationella ansvaret och få bort de olagliga vårdköerna.

Nu har det gått en hel mandatperiod med Kristdemokraterna vid rodret för den svenska hälso- och sjukvården, men inget av de viktiga områden som behövde ett stärkt nationellt ansvar har fått det. Vi behöver ett stärkt nationellt ansvar för läkemedel, vaccination och screening. Man har tillsatt en utredning våren 2026 men inte påbörjat något arbete. Vi behöver ett stärkt nationellt ansvar för rättspsykiatri, men man har inte ens tillsatt en utredning. Vi behöver ett stärkt nationellt ansvar för den luftburna ambulanssjukvården. Inte heller där har någon utredning tillsatts. Vi behöver ett stärkt nationellt ansvar för kompetensförsörjningen. Där finns en strategi, men man tar fortfarande inte ett helhetsgrepp kring de frågorna. Man har inte gjort något av detta på fyra års tid.

I valrörelsen pratades det om de olagligt långa vårdköerna, som skulle tas bort. I februari var det 49 917 personer som stod i olagligt långa vårdköer i Sverige. Visst har siffran minskat sedan valet, men nästan 50 000 människor i olagligt långa vårdköer kan ju inte vara annat än ett misslyckande. När det gäller att stärka primärvården och öka möjligheten till fast läkarkontakt fick vi häromdagen en rapport från Vård- och omsorgsanalys som visar att det nu är 31 procent som har fast läkarkontakt. Det är precis lika dåligt som när Kristdemokraterna tog över ansvaret. Hur kan det vara så här?

Anf. 104 CHRISTIAN CARLSSON (KD)
replik:

Herr talman! Vi har påbörjat ett arbete som för svensk sjukvård i rätt riktning. Att vi har tillsatt Vårdansvarskommittén och nu fått med oss alla partier på sex områden där staten ska kliva fram och ta ett större ansvar är ett led i vårt arbete för ökad statlig styrning. Vi har fått med oss Sverigedemokraterna på Kristdemokraternas linje om att avskaffa dagens 21 regioner och låta staten ta över ansvaret. Vi har på område efter område tagit flera steg under den här mandatperioden. När vi tillträdde fanns till exempel ingen nationell plan för kompetensförsörjning. Vi hade heller ingen nationell vårdförmedling. Arbetet pågår för att öka statens styrning och ansvar, så att vi kan säkerställa att människor får vård i tid.

Vårdköerna halverades när Alliansen styrde. Sedan mer än fördubblades de när Socialdemokraterna styrde. Nu har de minskat med 28 procent, om man renser för säsongsvariationer. Det är ett stort steg i rätt riktning. Det beror på den politik som vi för, med mer resurser. Det blir fler operationer, kortare köer och fler vårdplatser, och vi satsar på den nationella vårdförmedlingen. Vi kommer att fortsätta det arbetet med en skärpt vårdgaranti och fortsatta satsningar. Vi har nu lyckats med någonting som de rödgröna partierna aldrig lyckades med när de styrde.

Varför har vi inte fått en starkare primärvård? Det beror ju på det dysfunktionella systemet med 21

självstyrande regioner. Vi har satsat mer än 35 miljarder på att stärka vårdcentralerna och primärvården. Men det märks inte i hur regionerna budgeterar, för vi kan inte lita på överenskommelserna med SKR. Därför behöver vi en starkare statlig styrning, så att pengarna når fram till vårdcentralerna och patienterna kan få den vård de behöver.

(Applåder)

Anf. 105 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)
replik:

Herr talman! Vi behöver en bättre resursfördelning i det här landet. Det har inte att göra med om sjukvården styrs av en generaldirektör i Stockholm eller inte, utan det har att göra med hur staten fördelar sina pengar. Kan vi komma överens om att fördela dem på ett annat sätt, så att regionerna i norra Sverige och våra inlandslän får en bättre ekonomi för att bedriva vården, är det alldeles utmärkt. Det är ju faktiskt på våra landsbygder och glesbygder som den stora glesheten finns mellan vårdcentralerna, inte här i Stockholm, där det är väldigt nära och tätt mellan vårdcentralerna. Det löses inte genom att det sitter en person i Stockholm och bestämmer över svensk vård. Det ska ingen inbilla mig, för det tror jag inte en sekund på.

Det jag kan konstatera är att det under de här åren har skett marginella förändringar och förbättringar men att vi fortfarande har väldigt många människor i olagligt långa vårdköer. Vi har fortfarande inte fått till det nationella ansvaret på något av de här områdena, eftersom Kristdemokraterna lade all sin tid och kraft på att utreda ett förstatligande av vården när vi egentligen direkt hade kunnat utreda förslag om författningsändringar. Men några sådana förslag fick Vårdansvarskommittén inte ens lägga fram. Vi hade kunnat få en bättre tillgänglighet inom primärvården.

Nu hann jag inte riktigt, herr talman, gå in på det här med juridiskt kön. Men jag kan bara konstatera att det är oerhört viktigt att vi behåller den lagstiftning vi har. Den har betydelse väldigt mycket för de människor som nu har fått en möjlighet att göra en ansökan om byte av juridiskt kön. Socialstyrelsen kom med en rapport härommånaden som visade att de inte kunde hitta några exempel alls på ansökningar som inte var allvarligt menade.

Anf. 106 CHRISTIAN CARLSSON (KD)
replik:

Herr talman! Det är lustigt att lyssna på vissa av landets regioner – och också på Centerpartiet. De säger nämligen: Vi klarar inte vår uppgift. Regionerna klarar inte uppgiften. Vi måste ha mer pengar av staten. Vi måste hela tiden ha mer pengar för att lösa vår uppgift.

Man ska bestämma allting, och när vi skjuter till medel ska inte staten ha möjlighet att styra vart de pengarna går. Man ska liksom ha fri dragningsrätt när det gäller de statliga pengarna.

Det funkar inte. Vi kan inte fortsätta på det sättet. Det blir nämligen otidligt när det gäller ansvarsutkrävande när det är regionerna som ska bestämma hur alla

pengar ska användas och när det bygger på att staten hela tiden ska skjuta till pengarna.

Vi behöver göra om. Staten behöver få ansvar för att styra svensk sjukvård. Det betyder inte att alla beslut behöver fattas i Stockholm. Men det betyder att staten måste kunna ha det fulla ansvaret för finansieringen och det fulla mandatet att gå in och säkerställa att vi har en god beredskap inom sjukvården och att vi har en jämlik och rättvis vård i landet.

Jag tycker att Sollefteå sjukhus är ett klockrent exempel på hur dysfunktionell styrningen av svensk sjukvård är i dag. Det är det värsta säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget. Vi kraftsamlar när det gäller militär upprustning i en stad som Sollefteå. Men vi har regionpolitiker som sitter och drar ned på antalet vårdplatser och försvagar sjukvårdens beredskap. Och staten kan inte påverka det. Vi får hoppas att man vill ha ett sjukhus i Sollefteå.

Det duger inte. Det är dags att inse vilka utmaningar Sveriges står inför. Det är dags att ge staten det fulla ansvaret, så att vi kan ta ansvar för Sveriges beredskap.

(Applåder)

Anf. 107 LINA NORDQUIST (L):

Herr talman! Den här debatten rör sjukvårdens prioriteringar. Det är naturligtvis till stor del en etisk fråga, som sedan blir politisk.

Herr talman! Liberalerna vill ta ett nationellt ansvar för alla sjukdomar och för att alla patienter ska få ett gott omhändertagande oavsett postnummer, oavsett ålder och oavsett bakgrund. Det gäller oavsett vilken sjukdom det är, om den är vanlig eller ovanlig, om den är kroppslig eller själslig eller vilket organ den råkar sitta i.

Sjukvården ska helt enkelt ge vård efter behov.

De prioriteringar som Sveriges riksdag har fattat beslut om är mycket bra, men de skulle behöva förtydligas. Människovärdet ska, precis som nu, vara det allra viktigaste. Vi ska inte få vård utifrån position, ålder eller lön. Människors behov ska sättas framför kostnadseffektiviteten. Vi ska naturligtvis inte bota billiga sjukdomar först.

Allt detta är helt rätt. Men sjukvårdens prioriteringar, på den grund vi redan står på, behöver fördjupas och konkretiseras. Vad är egentligen förebyggande vård? Får den verkligen den prioritering som den bör få enligt nuvarande prioriteringsplattform?

Vad har ren nätvård för roll i svensk sjukvård? Liberalerna vill integrera den digitala vården med all övrig vård. Utomlänsersättningen ska bort. Hög ersättning är till för människor som faktiskt fysiskt får sin vård någon annanstans, inte en person som sitter i soffan med den digitala vården i fickan. Då är man inte utomläns. Digital vård är per definition nära.

Herr talman! Vi tycker också, prioriteringsmässigt, att detta med att få vård och detta med vem som ska betala för vården kan vara helt olika saker. Självklart ska varje människa få vård utifrån vad han eller hon behöver. Men skattepengarna ska i första hand gå till

vanlig vård, så att säga. Den som drabbas efter skönhetsingrepp ska få den vård som den behöver, men de pengarna behöver komma från den klinik som faktiskt har orsakat lidandet. Där behöver vi sätta mycket större press på skönhetsbranschen, att den behöver vara försäkrad för kostnader som uppkommer. Det är inte skattebetalarnas ansvar.

En ytterligare prioritering för Liberalernas del är att staten måste ta större ansvar för att den bästa vården faktiskt ges över hela landet – utifrån bästa möjliga kunskap. Nationella riktlinjer behöver bli styrande. De kan inte vara fritt valt arbete. Nationellt behöver vi ta mycket större ansvar för screening och för att screeningen når människor i hela landet. Vi behöver följa kunskap och säkra kunskapsstillväxt, så att vi kan ändra screeningrekommendationerna när mer kunskap finns eller, för all del, när den behövs men inte finns.

Herr talman! Sällsynta sjukdomar behöver särskilt prioriteras. När det gäller dem finns det ofta mycket, mycket mindre kunskap. Därigenom får man sämre vård. Kunskapen är för liten. Den sprids för dåligt. Och patienterna drabbas allra hårdast. Den här regeringen har satt igång arbetet på riktigt när det gäller sällsynta sjukdomar. Det gäller både strategi och steg mot finansiering. Mer behövs. Staten och även EU-samarbetet behöver växla upp när det gäller sällsynta sjukdomar och de patienter som drabbas av dem.

Sedan vill vi liberaler prioritera självbestämmande för patienter. Man ska inte bli ofri för att man blivit sjuk. Man ska kunna välja en personlig läkare. Den läkaren ska känna en och följa en över tid. Vi vill få bort stordriftsfixeringen. Mer småskalig vård ska in. Den ska som sagt vara digifysisk. Man ska kunna träffas på en mottagning, via ett mobilt team där någon kommer hem till en eller via digital vård, beroende på vad som passar en som patient i vårdmötet. Människan måste gå före systemet.

Som vi ser det är det också självbestämmande att en kvinna ska kunna välja att genomgå sin abort hemma om det är det hon vill och känner sig mest trygg med. Det kommer lagen snart att tillåta, och det är hög tid för detta. Det är också hög tid för det arbete som pågår med att befästa kvinnans rätt att själv bestämma över sin kropp och sin framtid i grundlagen. Rätten till abort ska inte gå att rycka bort med en knapptryckning i Sveriges riksdag.

Det är också självbestämmande – för att fortsätta listan – att slippa utsättas för oskuldskontroller eller helt omotiverade ingrepp grundade på fördomar. Detta sätter svensk lag nu stopp för. Även detta är det hög tid för.

Det är självbestämmande att få större chanser att försöka bli förälder om det är det man vill. Nu stärker vi möjligheten till fler IVF-försök.

Vi liberaler prioriterar också kunskap. Det har med den här regeringen blivit lättare att få fram mer kunskap och lättare att sprida den kunskapen. Vi tar steg för rätt till fortbildning för de anställda i sjukvården. Under nästa mandatperiod vill vi liberaler lagfästa att regionerna aktivt ska bidra till forskning.

Slutligen vill vi prioritera transparens, herr talman. SKR är en viktig arbetsgivarorganisation. Men för patienter och skattebetalare kan den tidvis bli otymplig, obegriplig och otransparent. Inflytandet över välfärdens styrning ska vara öppet, begripligt och fullt ut demokratiskt ansvarstagande. SKR behöver reformeras.

Det här gäller också Rättsliga rådet, som behandlar ansökningar om till exempel de sena aborterna. Rådet är svårt att följa i dag. Patienter som med hjälp av sin sjukvårdspersonal ansöker om sena aborter får inga motiveringar av rådet till besluten som fattas. De kan inte säkert förstå rådets beslut. Det kan inte heller sjukvården som hjälper dem. Därför kan sjukvården inte lära sig till nästa gång en patient behöver dess hjälp.

Det sker inte ens en strukturerad uppföljning som gör att rådets egna ledamöter har en möjlighet att förstå att besluten fattas stringent över tid.

Det här måste förändras. Transparens är helt avgörande.

Sammanfattningsvis: Liberalernas prioriteringar när det gäller svensk sjukvård är att den ska vara trygg för varje patient, att vi själva ska kunna styra våra liv även när vi blir sjuka och att kunskapen ska finnas, nå ut till hela sjukvården och ständigt växa. Och sjukvården ska alltid vara bättre i morgon än vad den var i går.

Anf. 108 KARIN SUNDIN (S):

Herr talman! Den här debatten är tänkt att sammanfatta riksdagens arbete om hälso- och sjukvårdens prioriteringar efter den allmänna motionstiden i höstas. Det finns med 172 motioner i betänkandet.

Det är bara en av flera debatter vi har om sjukvården utifrån höstens motioner. Tidigare i dag hölls en debatt här i kammaren om hälso- och sjukvårdens organisation. Årligt talat är det ibland svårt att skilja det ena från det andra.

Betänkandet handlar om vård och behandling av olika sjukdomar och patientgrupper, om kunskapsstyrning, screening, och svåra etiska avvägningar i vården.

Också den här debatten förtjänar att man påminner om det uppenbara: De prioriteringar som regering och riksdag gör på hälso- och sjukvårdsområdet påverkas i stor utsträckning av hur hälso- och sjukvården är organiserad och finansierad. Det är precis på samma sätt som att de prioriteringar som varje enskild region eller kommun gör i hög grad påverkas av hur vården är organiserad och finansierad.

Det går inte att debattera sjukvårdens prioriteringar utan att påtala att den svenska sjukvården i dag är gravt underfinansierad. Det är tufft i kommuner och regioner att få ekonomin att gå ihop efter år av kostnadskris och kostnadshöjningar.

Dessutom är sjukvården satt på svältkur av Tidöregeringen. Att regeringen väljer att sänka skatterna med miljarder samtidigt som man inte höjer statsbidragen till kommuner och regioner i takt med inflationen och sjukvårdens kostnadsökningar är en Tidöregeringsprioritering.

I det här betänkandet finns bland annat kvinnosjukvård och sexuell och reproduktiv hälsa med. Att

regeringen inför 2026 valde att skära ned på statsbidraget till kvinnors hälsa och förlossningsvård med 600 miljoner kronor är en Tidöregeringsprioritering.

Vi har i dagarna kunnat följa *Ekots* avslöjande om hur nätläkarföretagen jobbar för att maximera antalet patienter och minimera antalet minuter per patient. Man prioriterar därför patienter som egentligen inte behöver läkarvård utan kanske en Alvedon, och man tar betalt för läkarbesök som inte ens har ägt rum.

Vi har de senaste dagarna hört företrädare för regeringspartierna i radion och här i kammaren ta avstånd från detta och säga: Det här är förskräckligt. Men det är inga nyheter. Att regeringen stillatigande, år efter år, har sett på när skattepengar har flödat ut ur sjukvården i form av snabba cash till privata vårdbolag är en Tidöregeringsprioritering.

Herr talman! Vi socialdemokrater hade velat prioritera annorlunda. Med vår budget hade regioner och kommuner fått 13 miljarder mer till välfärden än vad de fick med regeringens budget, och det hade varit 600 miljoner mer till förlossnings- och kvinnosjukvård.

Vi är tydliga med att vi vill återta den demokratiska kontrollen över sjukvården. Vi vill att det görs en ordentlig genomlysning av hur marknaden har påverkat välfärden och sjukvården. Vi vill att sjuka människor ska ses som patienter och inte som handelsvaror som säljs till styckepris på en vårdmarknad till nätläkarföretagen.

Vi vill ändra lagen om fri etableringsrätt. Nya vårdcentraler ska starta där det finns behov, inte där riskkapitalister ser störst möjlighet att göra vinst på dem som är sjuka, eller kanske på dem som är minst sjuka.

Vi bygga ut 1177 med en nationell nätläkartjänst, utan vinstjakt och utan vilseledande reklam. Vi vill att sjukvården ska finnas där när du behöver den. Vi vill att den patient som har störst behov ska gå först, inte den patient som råkar bo där det finns flest vårdcentraler, inte den som har råd att betala för sig och inte den som är mest högljudd. Det är därför som vi väljer att prioritera åtgärder och förslag som leder i den riktningen och ingen annanstans.

Herr talman! Bland de åtgärder och förslag som vi lyfter fram i det här betänkandet om hälso- och sjukvårdens prioriteringar finns bland annat förslag om kvinnors hälsa.

Kvinnor i min ålder hör alldeles för många berättelser om hur kvinnor som söker vård för klimakteriebesvär möts av både ointresse och okunskap i sjukvården.

Det har skett en hel del positivt på det här området de senaste åren. När Lena Hallengren fortfarande var socialminister gav hon i uppdrag till Socialstyrelsen att kartlägga insatserna vid klimakteriebesvär i vården och att bedöma hur man kan förbättra råd, stöd och behandling.

Den kartläggningen blev en viktig grund för det arbete som har lett fram till att det i dag finns nationella riktlinjer för vård vid klimakteriebesvär. Det är på tiden, och det är verkligen välkommet. Men för att de nationella riktlinjerna ska få verklig effekt, så att

kvinnor i klimakteriet verkligen får hjälp när de söker vård, kommer det att krävas mer vårdpersonal och satsningar på kompetensutveckling.

Det finns andra områden inom kvinnors hälsa där det går trögt. Det finns sedan 2018 nationella riktlinjer för endometrios. Det är väldigt bra, eftersom endometrios drabbar ungefär en tiondel av alla kvinnor, varav hälften får stora besvär. För den som lyssnar som eventuellt inte känner igen vad jag pratar om ska jag berätta att det ofta viftas bort som mensvärk, men att det är när livmoderslemhinnan växer utanför livmodern. Det är precis så smärtsamt som det låter.

De nationella riktlinjerna var välkomna, men de har tyvärr inte inneburit någon revolution i vården av de kvinnor, ofta tonåringar, som söker hjälp för svår mensvärk. Vi socialdemokrater menar att det är hög tid att följa upp riktlinjerna.

Klimakteriet och endometrios är två viktiga områden som skulle behöva mer fokus, mer av prioriteringar och mer resurser. Det är två områden som i sig är argument nog för att inte spara 600 miljoner på kvinnors hälsa på det sätt som Tidöregeringen gör.

Herr talman! Ett annat område jag särskilt vill lyfta fram är de många sällsynta sjukdomarna. De blir fler. Eller rättare sagt: Vi har en utveckling där allt fler sällsynta hälsotillstånd kan identifieras och behandlas. Socialstyrelsen har en kunskapsdatabas innehåller ungefär 300 beskrivningar av sällsynta hälsotillstånd, men vi vet att det finns tusentals.

Utvecklingen går fort. Det innebär att sjukvården står inför en stor utmaning. Sällsyntheten för sjukdomarna i sig innebär att det handlar om få patienter, och de är spridda över landet. Dels är det svårt att ha kompetens i takt med utvecklingen som pågår och kunskaperna som ökar, dels är det svårt att organisera vård och behandling utan att det blir oerhört kostsamt.

Vi socialdemokrater välkomnar att regeringen har gett i uppdrag att ta fram en nationell strategi på området, men vi vet ju redan i dag att det inte kommer inte att räcka. Sverige behöver mobilisera för att möta utvecklingen. I ett första steg skulle det behövas en nationell samordningsfunktion för att samordna och stimulera uppbyggnaden av centrum för sällsynta diagnoser vid landets universitetssjukhus.

Dessutom behövs det ett annat system för prissättning och förhandling om läkemedel, men det är föremål för en av de andra debatterna som handlar om hälso- och sjukvård.

Sammanfattningsvis, herr talman: Prioriteringar inom hälso- och sjukvård är svårt. Det är mycket som skulle behöva prioriteras, och jag står förstas bakom alla Socialdemokraternas yrkanden. Men jag yrkar bifall till reservation 9.

Anf. 109 LINA NORDQUIST (L) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för anförandet!

Det är verkligen en lättnad, och jag blev glad när jag hör att ledamoten upprörs över det som i dag händer med nätläkeriet. Digital vård är otroligt bra och en väldigt viktig del av sjukvården när den används på ett

klokt sätt och integreras i sjukvården. Den ger människor en möjlighet att få vård på ett enklare sätt samtidigt som man behåller kontinuiteten.

Som ledamoten säger finns det ett växande och långdraget bekymmer med att den digitala vården i dag i stället till viss del används till att avlöva regioner på pengar de behöver. Man får snabba och korta besök som i praktiken inte hjälper människor att bli särskilt mycket friskare. Den digitala vården har stora fördelar men också väldigt stora nackdelar.

Jag har fyra frågor till ledamoten. De är ganska korta allihop, så de är nog lätta att komma ihåg.

Min första fråga är: Är Anders Henriksson socialdemokrat?

Min andra fråga är: Är Anders Henriksson den som är ordförande för Sveriges Kommuner och Regioner, SKR?

Min tredje fråga är: Är Anna-Lena Hogerud socialdemokrat?

Min fjärde och sista fråga är: Är det hon som är ordförande i SKR:s, Sveriges Kommuner och Regioners, sjukvårdsdelegation?

Anf. 110 KARIN SUNDIN (S) replik:

Herr talman! Det där var väl en vacker uppvisning i avdelningen retoriska frågor! Ja, så är det ju; de som ledamoten nämner finns i ledningen för hälso- och sjukvården i Sveriges Kommuner och Regioner.

När det kommer till hur nätläkarföretagen har organiserat sig i hälso- och sjukvården kan man konstatera att det är ett område där regionerna hade haft stor nytta av stöd i form av lagstiftning och riktlinjer från en regering som bryr sig.

I stället har regionerna nu under många år försökt att arbeta och vara i takt med den utveckling som har skett med olika nätläkarföretag som har etablerat sig i olika regioner. Vi har ett system som inte fullt ut förmår möta det här ... ja, jag vet inte vad man ska kalla det – fullständigt oanständiga utnyttjandet av vårt offentligt finansierade sjukvårdssystem.

Det hade behövts en regering som på ett tydligare sätt hade sagt att detta inte är okej. Det är inte okej att vi har företag som på det här sättet kan fakturera för vård som inte genomförs. Det hade inte minst behövts mer resurser till Ivo, som ärligt talat tydligt har formulerat att de inte klarar sitt uppdrag på alla områden, så att myndigheten hade haft bättre förutsättningar att följa upp att lagen efterlevs på det sätt som den borde efterlevas.

Anf. 111 LINA NORDQUIST (L) replik:

Fru talman! Jag står här och vet inte riktigt vad jag ska säga, men tack, ledamoten, för snubbelpuddingen!

Jag kan inte få ihop detta. Hur kan en socialdemokratisk riksdagsledamot stå och skrika på regeringen och på borgerliga ledamöter i Sveriges riksdag om detta regelverk? Jag läser ju samtidigt innantill att det är de två socialdemokratiska ledamöterna i SKR:s sjukvårdsdelegation och ytterst SKR:s styrelse som

fattar beslutet om ersättningarna för digital utomlänsvård.

Allt det som nu händer och som vi hör om på Sveriges Radios *Ekot* och ser på nyheterna om hur incitamenten ekonomiskt nu styr vården fel är ju ett socialdemokratiskt ansvar. Eller hur?

Anf. 112 KARIN SUNDIN (S) replik:

Fru talman! Jag kan konstatera att vi nu ser ett utmärkt exempel på en regering som inte vill ta ansvar för ett sjukvårdssystem som ger privata företag fri dragningsrätt på skattepengar utan i stället skyller det på kommuner och regioner.

Vi har en lagstiftning som styr hälso- och sjukvården. Vi behöver ha en ordentlig genomlysning av vad de privata företagen har inneburit inom välfärdens olika sektorer, inte minst på hälso- och sjukvårdsområdet, där vi de senaste dagarna har sett alldeles tydliga exempel på att man kan utnyttja lagstiftningen. Man fakturerar för vård som inte ens bedrivs och ser till att maximera det antal patienter som en läkare hinner med under en dag.

Jag tänker att en ansvarsfull regering ser till att ha en ordentlig tillsyn och göra en ordentlig genomlysning och ser till så att skattebetalarnas pengar används på rätt sätt, det vill säga att de går till hälso- och sjukvården utifrån hälso- och sjukvårdslagstiftningens paragrafer om att den som behöver vård ska få vård och att den som behöver vården mest ska ha företräde. Den lagstiftningen efterlevs inte i dag, och det är faktiskt en uppgift för regeringen och riksdagen att se till att ändra på.

Anf. 113 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till Sverigedemokraternas och Kristdemokraternas reservation 15 under punkt 8. Den handlar om den nya könstillhörighetslagen.

Jag börjar där, fru talman. Sverige har fört en extrem transvårdspolitik. Den senaste revideringen av könstillhörighetslagen var helt tydligt ett steg i fel riktning. Man gjorde det lättare att få tillgång till irreversible kirurgiska ingrepp på frisk vävnad. Det handlar alltså inte bara om juridik här.

Man valde att förstärka ett system som bekräftar och släpper taget om personer som annars skulle behöva diagnos och vård. Man valde att göra lagen lättare att missbruka för personer som faktiskt inte har en autentisk transidentitet.

Det är också många som får den här experimentella vården på felaktiga grunder och sedan ångrar sig. Det hade kunnat bli ännu värre med de rödgröna, så låt mig påminna om hur lagrådsremissen såg ut före regerings-skiftet. Då skulle den som har fyllt 12 år få byta juridiskt kön utan prövning. Det skulle inte heller krävas något tillstånd från Socialstyrelsen för att genomgå kirurgi. Och det kanske mest hänsynslösa: Barn som har fyllt 15 år skulle få genomgå kirurgi i könsorganen.

Så hade det kunnat se ut. Nu blev det inte fullt så illa, tack och lov. Men vi har ändå nått Sveriges mest

progressiva könstillhörighetslag, och den har redan gett effekt: En man som mördade sina två barn fick byta namn och juridiskt kön för att därefter bli flyttad till ett kvinnofängelse. Kriminalvården sa att hon ska placeras i en lämplig anstalt för att hon ska ges möjlighet att återgå i gemensamhet.

Sverigedemokraterna var kritiska till lagen från början. Det enda som kanske var lite positivt var just att Kriminalvården skulle få utgå från biologiskt kön vid placering. Nu står det i alla fall helt klart att det är det juridiska könet som är helt dominerande och helt vägledande.

Vi sverigedemokrater anser å vår sida att det ska vara biologiskt kön och biologisk och medicinsk utgångspunkt som också avgör det juridiska könet, och inte subjektiva upplevelser. För oss är vägen framåt väldigt klar: Vi ska riva upp den nya könstillhörighetslagen.

Jag hörde i ett tidigare replikskifte att man på den rödgröna sidan menade att vi i så fall skulle vrida tillbaka klockan och gå tillbaka i tiden – till 2025. Det är inte så farligt långt tillbaka. Dessutom menar inte jag att det här är att gå tillbaka i tiden, utan snarare tvärtom. Vi går framåt. Vi lämnar en misslyckad ideologi bakom oss med vård som inte grundar sig på evidens, som är experimentell och som faktiskt riskerar framtiden för väldigt många unga.

Vi sverigedemokrater tar det här på väldigt stort allvar, och vi gör det med den absolut största empati för dem som lider av könsdysfori. Slutsatsen blir att de här människorna ska få en noggrann utredning och all den vård de behöver i stället för att slussas igenom systemet så snabbt som möjligt.

Fru talman! Det här ska inte bli en upprepning av budgetdebatten eller ens debatten som fördes här tidigare. Det är som föregående talare sa: Vi har väldigt breda betänkanden här. Jag kan ändå inte undgå att nämna den kanske viktigaste prioriteringen, nämligen det statliga huvudmannaskapet, som Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna vill gå emot.

I samband med att jag nämner det måste jag också nämna den andra sidan: regionerna och regionernas prioriteringar. Vårdens kvalitet varierar mycket från region till region. Jag kan inte slänga alla under en buss här, men det är också lite grann det som är problemet. Det ska inte variera, utan man ska få bra vård oavsett var man bor.

Låt mig ta Region Stockholm, min hemregion, som exempel. Jag har nämnt detta tidigare, fru talman, men jag upprepar det.

Bara här i Region Stockholm uppgår språktolkskostnaderna till cirka 160 miljoner kronor. Sedan har vi det som kallas care need index, som för några år sedan kostade Region Stockholm ungefär 1 miljard kronor. Av den summan betalades ungefär 400 miljoner kronor ut endast baserat på variabeln utlandsfödd. Man skulle ju inte kunna spara in alla pengar där, men det är helt klart vad man lägger pengar på. Det går att kalla det en prioritering.

Kostnaden för vård av illegala, alltså människor som inte ens ska vistas här i landet, uppgår till mångmiljonbelopp årligen – ungefär 233 miljoner kronor bara i Region Stockholm. Förhudsritualer på barn, alltså icke-medicinsk omskärelse av små pojkar, är också en mångmiljonkostnad – tro det eller ej.

Vidare har vi islamistiska studieförbund och menskonst i tunnelbanan; det har varit aktuellt. Jag kan nämna Norrlandsoperan och Konserthuset. Min kollega Jessica Stegrud nämnde detta tidigare, men jag kan lika gärna fortsätta här. Det handlar om ungefär 25 miljoner kronor respektive 160 miljoner kronor. Detta kan ställas i kontrast till Sollefteå sjukhus, som man kanske skulle ha prioriterat i stället, apropå regionernas prioriteringar.

Vindkraftverk köps och säljs med mångmiljonförlust – cirka 60 miljoner kronor för Gävleborg i det här fallet.

Deltagande i Almedalsveckan har kostat hundratusentals kronor. Hbtqi-diplom är inte gratis, kan jag informera om. Jämställdhetsintegrering sysslar man också med.

Varför inte avsluta med det bästa exemplet? Jag tänker på en klonad gran för 8 miljoner kronor.

Med detta vill jag säga två saker. För det första: Mer pengar i ett system som funkar dåligt resulterar inte nödvändigtvis i bättre kvalitet. För det andra: De statliga bidragen måste även fortsatt vara villkorade för att de ska ge effekt och för att vi medborgare ska få bättre vård för pengarna.

Fru talman! I övrigt står jag bakom utskottets svar i betänkandet. Jag vill dock slutligen nämna den nationella strategin för hjärt-kärlhälsa. Sverigedemokraterna var tidigare ganska ensamma om att efterfråga en nationell strategi för detta. Vi välkomnar att fler partier tar upp det i betänkandet. Framför allt välkomnar vi att regeringen har plockat upp förslaget och nu har gett Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram en nationell handlingsplan. Det är vi jättegglada för. Vi är också stolta över att vi i vår budget för 2026 har en fortsatt satsning om ytterligare 500 miljoner kronor på cancerområdet. Det innebär totalt 1,5 miljarder kronor under 2026.

Jag är inte först på talarlistan, fru talman. Jag hänvisar i övrigt till mina Tidökollegor, som har redogjort för betänkandet på ett föredömligt sätt.
(Applåder)

Anf. 114 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Den här debatten handlar om allt möjligt; det känns som att vi tar om den förra debatten.

Jag kan inleda med att säga att Stockholmsregionen gick ungefär 5 miljarder plus 2025, så att ni vet det. Det tickade in väldigt bra.

Jag ska snabbt säga vad Vänsterpartiet vill göra i vården. Det gjorde vi i och för sig även förra gången.

Vården lider sedan decennier av kronisk underfinansiering, och nuvarande regering har inte lagt två strån i kors för att lindra den ekonomiska krisen i regionerna. Vänsterpartiet kommer att driva att staten måste ta ett större ansvar för finansieringen av

sjukvården och skjuta till mer resurser till regionerna, specifikt till primärvården.

Statsbidragen måste indexeras, och de måste vara långsiktiga. Vi måste ha en långsiktig politik – vi kan inte hålla på med duttande hit och dit.

En ny rapport från Vård- och omsorgsanalys visar att en tredjedel nu har en fast läkarkontakt. Det är en otroligt dålig siffra. Vi vill fördubbla antalet läkare på vårdcentralerna. Vi vill se att alla får en fast läkare. Det är en nyckel för en kraftigt utökad utbildning, och då måste man också utbilda fler.

Nog om det – jag går tillbaka till våra prioriteringar på ett annat sätt. Jag kommer att ta upp lite om barn och unga.

Enligt Folkhälsomyndigheten känner sig en fjärdedel av landets barn och unga spända eller nervösa. Varningsklockorna ringer. Den växande psykiska ohälsan har flera orsaker som samverkar med varandra.

Skolan är den enskilt viktigaste delen i det här. Där ska man kunna se sin framtid och få bildning och kunskap, men så är det inte i dag. Den skola vi har i dag är djupt segregerad och spår på den psykiska ohälsan. Framtiden är osäker i och med världsläget. Om du kommer från en invandrad familj lever du med en speciell oro: Kommer vi att få stanna, och varför vill politiker inte ha oss här? Varför pekas vi ut som ett problem?

Sverige har 700 000 fattiga, och det är klart att det påverkar. Tidiga insatser gör skillnad. Att klara av skolan är en nyckelfaktor för ett fungerande vuxenliv. Skolan måste prioriteras på ett helt annat sätt.

Alltför många barn och unga får inte rätt hjälp i tid. Köerna är enorma på olika ställen. Elevhälsan måste förstärkas, och det har vi gjort i vår budget. Att det finns en fungerande elevhälsa – att det finns läkare, psykologer och sjuksköterskor på plats – är A och O. I dag är elevhälsan organiserad på helt olika sätt. En del skolor ringer in personal på konsultbasis. Det är vansinnigt.

Barnombudsmannen har i samband med rapporten *Det har alltid funnits våld, alltså när det har funnits problem* genomfört djupintervjuer och gjort en enkätundersökning med frihetsberövade barn och unga. Man har sett att förekomsten av neuropsykiatriska diagnoser bland barn och unga som är frihetsberövade är mycket hög.

Hade man haft ett bättre förebyggande arbete hade man fångat upp de här barnen och ungdomarna. Då hade man kunnat göra någonting med dem på ett mycket tidigare stadium i stället för att, som nu, sätta barn i fängelse när de är 13 år. Samtliga remissinstanser, däribland Lagrådet, är emot detta. Vi tycker att det är en väldigt dålig idé. Här behöver man förebygga.

En sak som oroar oss är den extrema medicineringen av barn när det gäller ångest och så vidare. Den har gått upp extremt mycket. Jag förstår inte att fler partier inte hänger på. Vi har bland annat väckt motioner. Här måste någonting göras. Någonting är fel.

Även antalet diagnoser ökar astronomiskt. På något sätt hänger dessa saker ihop. Skolan säger att man

måste ha en diagnos för att få hjälp. På det sättet tror jag att det kan spåra ur. Knappt hälften av de barn som har problem som kan tyda på adhd eller autism får insatser i skolan. Då är det klart att föräldrarna försöker få hjälp på olika sätt.

Vi måste se till att barn och unga får stöd och hjälp tidigt. Vi måste ha ett manifest för barn som far så illa som många barn gör.

Jag går över till ett helt annat ämne. Cancer är en fråga som vi blir berörda av lite till mans på ett eller annat sätt. Överlevnaden i cancer har ökat i samtliga socioekonomiska grupper de senaste 20 åren. Glappet mellan grupperna kvarstår dock, och det har inte påverkats. Om överlevnaden hade varit lika hög för alla som i grupperna med flest överlevande hade ungefär 3 000 liv kunnat räddas per år. Högutbildade får tillgång till behandlingar, hjälp och samtal i större utsträckning än personer med lägre utbildningsnivå. Det här är en klassfråga.

Vi vill att regeringen ger lämplig myndighet i uppdrag att i samverkan med de sex regionala cancercentrumen ta fram förslag på insatser för ökad jämlikhet inom cancervården – det behövs.

Varje år insjuknar 3 000 kvinnor i gynekologisk cancer. Vi måste bli betydligt bättre på screening och få igång det på ett annat sätt över hela landet.

Även de kliniska prövningarna, eller de kliniska studierna, måste öka för att kvinnor med gynekologisk cancer ska få bättre hjälp. 80 procent av alla som får en bröstcancerdiagnos är över 50 år. Samtidigt som bröstcancer blir vanligare ökar chansen att överleva sjukdomen. Chansen att botas ökar, helt enkelt. Det handlar förstås om förbättrad behandling och mammografi. Ungefär hälften av alla fall av bröstcancer upptäcks just vid screening med mammografi. Tre fjärdedelar av tumörerna upptäcks hos kvinnor som är över 55 år. Två av tre fall i ålderskategorin 40–74 år upptäcks tack vare screening.

Vi införde tillsammans med den tidigare regeringen avgiftsfri mammografi; det tyckte vi var bra. Åldersgränsen är baserad på Socialstyrelsens rekommendation om åldersgränser. Man har motiverat detta med att det inte går att bevisa att bröstcancerscreening för kvinnor över 74 år minskar dödligheten hos äldre. Problemet är att det knappt finns några studier om bröstcancerscreening för denna grupp. Då har man inte tagit ställning till andra data eller efterlyst nya data eller pilotprojekt. Detta beklagar Vänsterpartiet. Men nu har Socialstyrelsen fått i uppdrag av regeringen att titta på detta, vilket vi tycker är bra. Mot bakgrund av att medellivslängden har ökat i denna åldersgrupp är det oerhört viktigt att man kan fånga in dessa kvinnor. Vi kan ju inte ha åldersdiskriminering inom cancervården.

Prostatacancer är Sveriges vanligaste cancersjukdom. Ökad screening är därför oerhört viktigt.

Ett helt annat område som också måste lyftas upp är sepsis, som förr kallades blodförgiftning. Sjukdomen har ett snabbt och allvarligt förlopp. Enligt Socialstyrelsens dödsorsaksregister dog ungefär 860

svenskar till följd av sepsis 2021. Men en studie av Karolinska institutet visar något helt annat: att 8 500 svenskar avlider av sepsis varje år. Kunskap om denna vanliga sjukdom, som man måste få vård för direkt, måste spridas till hela hälso- och sjukvården.

Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 115 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Först vill jag yrka bifall till Centerpartiet reservation 16 under punkt 9 om dödshjälp.

Nu debatterar vi socialutskottets motionsbetänkande om prioriteringar inom hälso- och sjukvården. Det är ett rätt spretigt område, och jag tänker kommentera några olika delar inom det.

Låt mig börja med området screening. Det är ett av de områden där Vårdansvarskommittén föreslog att det behövs ett nationellt ansvar för att öka jämlikheten över landet, och den slutsatsen delar vi i Centerpartiet fullt ut. Det är inte rimligt att tillgången till screening för olika sjukdomar skiljer sig beroende på var i landet man befinner sig eller på vem man är.

I den mån vi har åldersgränser i screeningen måste de vara underbyggda av fakta, inte av brist på fakta. Men så är det i dag inom screeningen för bröstcancer. Centerpartiet är oerhört kritiskt till dagens övre åldersgräns, som inte bygger på vetenskapliga rön utan på brist på vetenskapliga rön. Det är inte rimligt att man stoppar screeningen för bröstcancer efter 74 års ålder på grund av att det saknas populationsstudier som kan visa hur effektivt detta är. Vi vet att kvinnor över 74 också drabbas av bröstcancer och att de riskfaktorer man har haft med sig genom livet finns kvar även på äldre dagar.

Bröstcancerscreeningen behöver också övergå till att bli mer individ- och riskbaserad så att den som är i riskzonen kallas med tätare intervaller än den som inte har samma höga risk. Det är en betydligt bättre utgångspunkt än strikta åldersgränser.

Fru talman! Vad som är ännu mer anmärkningsvärt inom screeningen för bröstcancer är den uppenbara diskriminering som sker av kvinnor med funktionsnedsättningar. Det har visat sig att kvinnor med intellektuella funktionsnedsättningar eller autism genomför färre screeningar och att tumörer därmed upptäcks senare och att fler då avlider i cancer. Anledningen till detta är ofta att kallelserna inte uppmärksammas. Ibland hamnar de på ett LSS-boende utan att bli öppnade, och bland gode män uppger 45 procent att de inte anser att det är deras ansvar att bevaka. Socialstyrelsen har i en rapport visat att risken att dö i bröstcancer är sex gånger större för en kvinna med intellektuell funktionsnedsättning än för övriga kvinnor. Detta är helt otillständigt.

Så här kan det naturligtvis inte få vara, och därför är det bra att regeringen nu äntligen, ett år efter Vårdansvarskommitténs slutbetänkande, har tillsatt en utredning om screeningverksamheten. Men det borde ha skett för länge sedan.

Fru talman! Ett annat viktigt område som behandlas i betänkandet handlar om sexuell och reproduktiv

hälsa. För många par är drömmen om ett barn något av det viktigaste de har i ett förhållande, men för många av paren är den drömmen väldigt svår att nå. Av olika skäl kan det vara svårt att få ett eget barn, och därför har möjligheten till IVF blivit allt viktigare. Regionernas generella erbjudande är tre gratis försök, och sedan hänvisas man till privata kliniker där man får betala med egna pengar. I höstas såg vi i *Kalla faktas* granskande reportage Barnmakarna exempel på hur människors desperation hänsynslöst utnyttjas.

Centerpartiet har länge krävt att antalet fria försök måste öka och att även den som redan har ett barn ska få möjlighet till IVF för att kunna skaffa ett syskon. Nu har regeringen, sent omsider, landat i att man vill öka antalet IVF-försök. Det är givetvis en bra start, men det räcker inte. Det bör även bli möjligt att få IVF för den som redan har ett barn.

År 2025 föddes bara 97 500 barn i Sverige, vilket är den lägsta siffran på 23 år. Det är naturligtvis oroande, och det minsta vi kan göra för att förbättra den siffran är att så mycket som möjligt hjälpa dem som faktiskt vill skaffa barn.

Ett område som på många sätt är svårt att debattera, är komplicerat och berör oss på djupet är frågan om dödshjälp.

Centerpartiets ingång i den frågan är att alla människor har rätt att bestämma över sitt eget liv, få bästa möjliga vård och få dö under värdiga former. Vid smärtsam och obotlig sjukdom som orsakar ett bestående och outhärdligt lidande bör den som vill under ordnade former kunna bestämma över sin död. I sådana situationer bör det finnas en rätt till aktiv dödshjälp.

Regeringen bör därför tillsätta en utredning med uppdrag att analysera hur aktiv dödshjälp kan införas i Sverige på ett sätt som innebär att det ställs upp tydliga gränser för när sådan dödshjälp ska kunna ges.

Fru talman! Allra sist vill jag å det kraftigaste yrka avslag på Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas reservation om att riva upp den svenska konststillhörighetslagen. I februari kom en rapport från Socialstyrelsen som visade att det hittills har kommit in 1 500 ärenden sedan lagen tillkom och att det inte finns några tecken på att lagen missbrukas. Däremot har den betytt oerhört mycket för många människor som tack vare den nya lagen äntligen kunnat få en trygghet i sin identitet. De är också oerhört tacksamma mot de sex partier som argumenterade för och voterade för lagen här i Sveriges riksdag.

Anf. 116 NILS SEYE LARSEN (MP):

Fru talman! Jag börjar med kvinnosjukvården. Trots att jämställd vård är ett nationellt mål finns det fortfarande stora skillnader i hur kvinnors sjukdomar upptäcks, utreds och behandlas. Många kvinnor får vänta länge på diagnos och behandling. Många beskriver också att deras besvär inte tas på tillräckligt stort allvar.

Ett tydligt exempel är endometrios. Sjukdomen drabbar många, men det tar fortfarande i genomsnitt

sju till åtta år att få rätt diagnos. Det visar att kunskapen behöver stärkas och att vården behöver bli mer systematisk. Därför vill vi att ett nationellt kvalitetsregister för endometriosis inrättas. Vi vill också se ett kvalitetsregister för abortvård och förstärkt forskning om kvinnosjukdomar, bland annat om endometrios, PMS och klimakteriebesvär.

Förlossningsvården är också ett område där det krävs tydliga förbättringar. Det behövs bättre kontinuitet i vården före, under och efter förlossningen. Den födande ska ha inflytande över sin vård och över vem som ska närvara under förlossningen. Vi vill se fler utbildningsplatser på barnmorskeprogrammet, bättre villkor för barnmorskeforskning och större möjligheter till hemvård och hembesök när det är medicinskt säkert. Kunskapen om förlossningsskador behöver också stärkas.

Mot den bakgrunden är vi kritiska till att regeringen har minskat satsningarna på kvinnosjukvården och förlossningsvården med nästan en tredjedel i budgeten. Det visar tyvärr att regeringen inte valt att prioritera kvinnosjukvården och förlossningsvården i sin budget.

Fru talman! Antalet cancerpatienter väntas öka under de kommande decennierna. Det ställer krav på hela vårdkedjan, från tidig upptäckt till behandling, rehabilitering och palliativ vård. För att förbättra möjligheterna till tidig upptäckt behöver screeningprogrammen utvecklas. Fler måste nås av screening, och deltagandet behöver öka. Det behövs också bättre förutsättningar i primärvården att upptäcka cancer tidigt, för många gånger är det där cancer identifieras.

Vi anser också att cancervården behöver en tydligare nivåstrukturerad. Avancerade ingrepp ska utföras där kompetensen och erfarenheten är som störst. Nationella kvalitetsregister bör användas mer systematiskt för att följa resultat och bidra till bättre beslut om hur vården organiseras. När cancervården blir mer specialiserad ökar också behovet av samordning kring patienten. Därför är kontaktsjuksköterskor en viktig funktion som behöver byggas ut. Vi vill också se fler kliniska studier i Sverige och ökade statliga anslag för att möta de växande kostnaderna i cancervården.

De regionala cancercentrumen och de standardiserade vårdförloppen har förbättrat cancervården. Det visar att nationell samordning och tydliga arbetssätt kan ge resultat. Den erfarenheten bör tas till vara också på andra områden.

Fru talman! En avgörande framgång när det gäller den svenska cancervården har varit den nationella cancerstrategin. Det strategiska sättet att arbeta med cancer som vi tillämpat sedan 2009 har varit en inspiration för det europeiska arbetet med deras strategi – EU-kommissionens beating cancer plan.

Nu vill vi i Miljöpartiet, precis som man gjort i Europa, gå vidare och på samma samlande strategiska sätt arbeta med att ta fram en nationell hjärt-kärlstrategi.

I Sverige lever 2,2 miljoner invånare med hjärt-kärlsjukdomar. Det är den vanligaste dödsorsaken i

landet och orsakar nära en tredjedel av alla dödsfall. Här behövs ett samlat strategiskt arbete som innefattar det förebyggande arbetet för att minska risken för hjärt-kärlsjukdom, primärvårdens arbete för tidig upptäckt och behandling, den specialiserade vården inom hjärt-kärlsjukdomar såväl som forskning inom området. Vi yrkar därför på att regeringen ges i uppdrag att ta fram en nationell strategi för hjärt-kärlsjukdomar. Jag yrkar därför bifall till reservation 10.

Fru talman! För personer med sällsynta diagnoser är vården ofta ojämn och splittrad. Kompetensen är sårbar, och tillgången till rätt vård skiljer sig mellan olika delar av landet. Därför måste vi komma vidare med en nationell strategi för sällsynta diagnoser och sjukdomar.

Socialstyrelsen har överlämnat ett förslag till strategi till regeringen. Mycket av innehållet är bra, men arbetet behöver tas vidare då det står och stampar lite. Det behövs mer konkreta åtgärder gällande att säkerställa tillgång till vård, stöd och behandling hela vägen. För att kunna förverkliga den nationella strategin för sällsynta diagnoser behöver vi tillsätta en nationell samordnare för sällsynta hälsotillstånd.

Vi måste också se till att tillgången till särsläkemedel förbättras. Det arbetet har gått på tok för långsamt, vilket får förödande konsekvenser för människor med sällsynta diagnoser, som i värsta fall tvingas resa utomlands för att få tillgång till livsavgörande läkemedelsbehandling.

Fru talman! Den medicintekniska utvecklingen går snabbt. Nya behandlingar och läkemedel ger nya möjligheter men leder också till svåra beslut om införande, resursfördelning, patientgrupper och så vidare. Sådana beslut måste fattas på ett transparent och professionellt sätt och med tydlig förankring i vårdens etiska principer.

Därför tror vi att regionala etiska råd kan vara ett viktigt stöd i vården. De bör bestå av vårdens professioner och kompletteras med kompetens inom etik, juridik och patientperspektiv. De bör också ha en tydlig koppling till Smer, Statens medicinsk-etiska råd, för att skapa en mer enhetlig tillämpning i hela landet.

Fru talman! Vi lyfter också upp flera frågor inom området sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Det gäller bland annat behovet av internationella begränsningar för hur många barn en donator får ge upphov till, en översyn av reglerna för när den som tillkommit genom donation kan få information om donators identitet och en modernisering av abortlagen så att den omfattar alla som kan bli gravida.

Avslutningsvis vill jag lyfta upp något som vi i Miljöpartiet, i likhet med Centern, har drivit, nämligen att frågan om aktiv dödshjälp bör utredas ordentligt. Det är en svår fråga med stora etiska och rättsliga konsekvenser. Just därför behöver den hanteras genom en seriös och bred utredning där alla olika aspekter vägs mot varandra och där individens rätt till egna val ska vara stark.

Fru talman! Miljöpartiets förslag i betänkandet syftar till att göra vården mer jämlik, mer

kunskapsbaserad och bättre samordnad. Vi vill stärka kvinnosjukvården och förlossningsvården, utveckla cancervården, ta fram en nationell hjärt-kärlstrategi och förbättra vården för personer med sällsynta diagnoser. Det är konkreta förslag för en vård som svarar bättre mot patienternas behov.

Anf. 117 PATRIK BJÖRCK (S):

Fru talman! Det som den tidigare talaren från Miljöpartiet sa här i talarstolen blir en bra ingång till det jag tänker prata om. Det är en ledamot som vill göra två olika saker samtidigt och gå både framåt och bakåt.

Å ena sidan vill man stärka kvinnosjukvården, men å andra sidan vill man plocka bort ordet kvinna från sjukvården. Någonstans måste man veta vad som är upp och vad som är ned; det tycker jag att man kan kräva av en riksdagsledamot. Men jag kommer till det i mitt anförande.

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till reservation 15. Jag är väldigt glad över att vi kan debattera den reservationen i dag. Jag tror att den här frågan har debatterats alldeles för lite och att det har informerats alldeles för lite.

De ledamöter som känner sig trygga med var de står i den här frågan och som vill att reservation 15 ska avslås borde väl ändå kunna känna sig trygga med att diskutera, debattera och informera om det här. Min uppfattning är att den tryggheten inte alltid är så stark bland dem som står för den nya lagstiftningen. Reservationen syftar till att upphäva riksdagsbeslutet från april 2024 om den nya könstillhörighetslagen. Det är den reservationen jag yrkar bifall till.

Det tas många beslut i denna kammare, fru talman. Det tas en del kloka beslut, och det tas en del mindre kloka beslut. Beslutet om könstillhörighetslagen är ett av de minst kloka beslut som tagits i denna kammare under de snart 20 år som jag har tjänstgjort här.

Många, kanske de flesta, beslut som klubbas här handlar om ideologiska uppfattningar och bedömningar. Då är det naturligtvis det parti och den ideologi man företräder som avgör om man anser att ett beslut är bra eller dåligt.

Och ja, det finns absolut ideologiska argument för att könstillhörighetslagen är dålig. Jag ska återkomma till det, fru talman. Men först och främst är det en lag som strider mot sunt förnuft – eller mot vetenskap och beprövad erfarenhet om man så vill. Den bygger på idén att kön är något man kan välja. Även om de som stöder den här lagen inte brukar vilja uttrycka det så är det precis det som står i lagen.

Man ska alltså kunna välja. I morgon kan jag välja att vara kvinna, och när jag har tröttnat på att vara kvinna kan jag välja att bli man. Om man skulle fråga folk utanför det här huset om det är en rimlig uppfattning skulle de flesta skaka på huvudet.

Fru talman! Man får naturligtvis tro på vad man vill. Jag har inga som helst problem med det. Men faktum är att det finns två kön. Faktum är också att det kön som man föds till är det kön som man dör som.

Det kan man inte göra någonting åt. Och tron att man kan byta kön är en vanföreställning.

Då kan man undra: Varför är det här ett problem? Vi lider väl av vanföreställningar lite till mans, och det är väl ens rätt att tro vad man vill? Det är, som jag var inne på, självklart ens rätt att tro på vad som helst. Och vanföreställningar är för de flesta av oss inget stort problem utan något som vi kan leva med i vardagen. För vissa individer blir dock vanföreställningar ett stort problem, och det kan till och med omöjliggöra ett bra liv. För dessa individer ska vården självklart finnas till hands och hjälpa till att skapa så god livskvalitet som möjligt. Om det innebär att man ska bekräfta vanföreställningen måste behandlande vårdpersonal bedöma. Men om vi låter vanföreställningar om verkligheten styra lagstiftning och myndighetsutövning blir det samhällsfarligt. Detta gäller naturligtvis alla vanföreställningar, inte bara den att man kan välja sitt kön.

Jag tror att de flesta av oss inser att om så kallade antivaxxare hade styrkt Folkhälsomyndigheten under pandemin skulle det ha drabbat samhället svårt. Men, och det är viktigt, fru talman, det är självklart så att antivaxxarna har rätt till sin uppfattning. Jag kommer dock alltid att argumentera emot.

Man kan inte välja sitt kön. Man kan inte välja sin ålder. Man kan inte välja sina föräldrar eller en massa andra saker. Man föds med sitt genetiska arv och sitt kön. Man föds vid den tidpunkt man föds. Sedan kan man självklart ta makten över sitt liv och påverka och förändra världen och sig själv efter bästa förmåga – absolut.

Olika människor är också mer eller mindre nöjda med sitt kön, sina föräldrar eller tidpunkten för sin födelse. Men det är en del av livet att vara mer eller mindre nöjd med sin lott. Ibland kan man behöva hjälp med det. Ofta klarar man av att hantera det på egen hand, mer eller mindre.

När vi hanterar våra mellanmänniskliga relationer är det vissa saker som vi behöver vara överens om. Ålder och kön är två exempel på det. Det är grundläggande för ett fungerande samhälle, såväl i det lilla livet som i lagstiftningen. Det är så grundläggande att det är märkligt att man ska behöva säga det här i Sveriges riksdag.

Då blir funderingen: Hur kunde vi hamna så här gallet i en fråga som, när man förklarar den för folk, de allra flesta tycker är fel?

Svaret på hur vi kunde hamna här innehåller naturligtvis många komponenter, för det är en komplicerad fråga; det ska erkännas. Men kort kan man beskriva det med några punkter.

Först och främst är det en samhällsförändring som har gått under radarn. De flesta har inte sett det hända, och har någon sett det har man tänkt: Det spelar ingen roll, för det rör ju inte mig. Låt gå! Det har tyvärr varit en undangömd fråga i den allmänna debatten. Det är därför jag är så glad, fru talman, att jag får lyfta fram den igen här. Förhoppningsvis kan det innebära någon form av förändring.

De som har drivit på den här förändringen med den nya lagen som antogs för två år sedan har haft en

medveten strategi att prata så lite som möjligt om själva könsbytet. De har försökt koppla det till hbt-personers rättigheter. Och eftersom vi, tack och lov, lever i ett land och en tid där de flesta tycker att det är viktigt med hbt-personers rättigheter har man svårt att här utan att förstå vad det innebär.

När det till slut har blivit en debatt, om än alldeles för lite debatt, har nästa led i anhängarnas strategi kommit. Då handlar det om hot och hat och skambeläggande. Man börjar ifrågasättas, och man blir kallad homofob och transfob och andra invektiv.

Det finns säkert homofober och transfober bland dem som argumenterar emot att kön är valbart. Men i den svenska debatten skulle jag ändå vilja hävda, fru talman, att det inte är där motståndarna mot konststillhörighetslagen kan hittas. Det är först och främst den svenska kvinnorörelsen som har stått för motståndet mot konststillhörighetslagen, och där är det svårt att hitta homofobi och transfobi.

Detta att blanda ihop idén att kön är något valbart med den självklara rätten att få älska vem man vill – eller klä sig som man vill eller sminka sig som man vill – har varit en ful men framgångsrik strategi. Och det verkligt sorgliga är att anhängarna har tagit hela hbt-kollektivet som gisslan i en fråga som inte handlar om hbt-personers rättigheter. Det är ännu sorgligare att de använder strategier som hot och hat och skambeläggande mot dem som de ser som sina motståndare. Det är strategier som faktiskt har använts under lång tid mot just dem som har arbetat för hbt-personers rättigheter.

Att hbt-personer tagits som gisslan drabbar nu tyvärr hbt-personer, inte bara på individnivå utan också på samhällsnivå, då de som faktiskt inte vill att hbt-personer ska ha sina självklara rättigheter använder kritiken mot kön som valbart för att trycka tillbaka hbt-personers rättigheter. Den backlash som drabbar hela kollektivet ansvarar naturligtvis i första hand de reaktionära krafter för som aldrig har velat acceptera att man får älska vem man vill. Men de som blandade ihop frågorna från början bär också ett tungt ansvar för den utvecklingen.

Detta alltså kort om konststillhörighetslagen, hur den bygger på vanföreställningar, hur det varit möjligt att den kunnat gå igenom Sveriges riksdag och dessutom hur de idéer den bygger på har fått genomslag i svensk myndighetsutövning inom i princip alla samhällsområden.

Fru talman! Att vi har en lagstiftning som grundar sig på tro och inte på vetande, som grundar sig på vanföreställning och inte på vetenskap, är naturligtvis skäl nog att upphäva den. Men det finns andra tunga argument mot den lag som vi antog här för två år sedan och som nu gäller.

Det finns nämligen en orsak till att den samlade svenska kvinnorörelsen kämpade emot och fortfarande kämpar emot denna lagstiftning och en massa orimliga företeelser i samhället som visserligen inte ingår i lagstiftningen men som grundar sig på samma

vanföreställningar och som drivs av samma grupper och personer.

Jag snubblade själv på den här frågan för ett antal år sedan, när jag i sociala medier noterade en märklig debatt. Den handlade om att man i vården – och nu kan Miljöpartiets ledamot lyssna noga – skulle undvika ordet kvinna. Det var en partikamrat till mig som röt ifrån och påpekade det orimliga i att sluta kalla kvinnor för kvinnor. Den här partikamraten drabbades då av just hot och hat på sociala medier.

Det som kvinnorörelsen såg var naturligtvis att om begreppet kvinna gröps ur, då försvåras jämställdhetsarbetet. Utan kvinnor ingen kvinnorörelse. Det är också därför som det företrädesvis är kvinnor som kämpar emot. Det är jämställdheten på alla plan i samhället som hotas. Ekonomiskt, politiskt och idrottsligt inflytande i alla former för kvinnor hotas.

För kvinnorörelsen är en samhällsanalys baserad på förståelsen av könsmaktsordningen helt central. Det är inte konstigare än att det för arbetarrörelsen är helt centralt att ha en klassanalys för att förstå hur samhället fungerar eller för den delen vara väldigt noga med arbetstagarbegreppet. Det är helt centrala begrepp för arbetarrörelsen på samma sätt som kön är ett centralt begrepp för kvinnorörelsen.

Männen kan skratta hela vägen till banken, styrelserummet eller prispallen. Det är inte manliga boxare som protesterar hos IOK när de upptäcker att de lottats mot fyra kvinnor på vägen till guldmedaljen. Det är kvinnor som upplever obehag när deras utrymmen, som till exempel omklädningsrum, inte upplevs som säkra. Det är kvinnor som känner sig hotade om de tvingas duscha med män. Det är också bara kvinnor som har hamnat i rättstvister när de ifrågasatt att detta förekommer.

Att könsmaktsordningen är biologisk är inget man kan komma runt genom att låta människor välja något som inte går att välja. Det är som sagt så självklart att det är märkligt att behöva säga det.

Den utveckling som ledde fram till det olyckliga beslut som vi fattade för två år sedan hotar både flickor och kvinnor, och det är viktigt att notera att det hotar flickor och kvinnor oberoende av deras sexuella läggning, fru talman. Alla flickor och kvinnor hotas av denna utveckling, och för att tillfredsställa i huvudsak en liten grupp män slänger man halva mänskligheten under bussen.

Det är naturligtvis också en risk att det blir mycket lättare att hävda att sexuell läggning är något man kan välja om det går att hävda att kön är någonting man kan välja. Om man kan välja kommer det alltid att finnas någon som tycker att man har gjort fel val, så för att tillfredsställa i huvudsak en liten grupp män slänger man som jag tidigare konstaterat hela hbt-kollektivet under bussen. Jag skulle säga att det är en stor risk man tar i hbt-rörelsen.

Det finns ytterligare argument för varför denna utveckling är farlig. Enligt mitt sätt att se det är det en utveckling som undergräver demokratin.

Jag hör till dem som anser att folkrörelserna är en viktig del av den svenska demokratin, men om man med små välorganiserade grupper kan ta över gamla organisationer med gott renommé och rykte och använda dem för nya syften riskerar vi tilliten till Folkrörelsesverige. Det kan gälla organisationer som RFSU, RFSL och Amnesty International, och det finns fler exempel.

Vi tittar på organisationen Amnesty International. Alla vet väl att den är på den goda sidan. Organisationen bildades för att stödja politiska fångar och arbeta för att man inte skulle fängslas för sina åsikter, men nu arbetar den för att skapa politiska fångar och fängsla dem för deras åsikter – och det är ju precis det som händer i dag med kvinnor som slåss för sina rättigheter.

Erfarenheten från vår omvärld pekar också på att den ideologi som denna olyckliga lagstiftning är ett resultat av har flera mål som man vill gå vidare med. Det handlar inte bara om att fritt välja kön, utan samma grupper har anammat den tokliberala valfrihetsideologin. De vill bland annat legalisera prostitution och surrogatmoderskap. Man ska ju veta lite vart man är på väg.

Det finns som sagt många och tunga argument mot denna olyckliga lagstiftning, både rent förnuftsmässigt och av ideologisk karaktär, och det finns mycket få och svaga argument för. Ett av de få svaga argumenten för det här olyckliga beslutet var att man skulle förbättra situationen för barn och unga med psykiska problem.

Mycket talar för att det är tvärtom. Det finns i dag inga vetenskapliga belägg för att unga med identitetsproblem och psykiska diagnoser skulle må bättre av att man bekräftar deras vanföreställningar; det finns mycket som pekar på att det är tvärtom. Det är också viktigt att komma ihåg att den vårdskandal om behandlingen av barn och unga faktiskt inträffade under den gamla lagstiftningen. Det var dock ett resultat av samma vridna verklighetsuppfattning som ledde fram till den lagstiftning som nu borde ändras.

För tydlighetens skull vill jag ändå påpeka att jag tycker att den gamla lagstiftningen, som gjorde det möjligt för vuxna att byta juridiskt kön efter noggrann utredning och ett myndighetsbeslut, var bra. Den hade en rimlig balans mellan samhällets behov av ordning och reda och en liten grupp individers speciella behov. Det här kan dock aldrig vara en valfrihetsfråga, för då går vi helt vilse, och det är det vi har gjort nu.

Att alla ska bli behandlade med respekt är viktigt, och att man ska få älska vem man vill är en självklarhet. Att man har rätt att tro att man lider av elallergi eller är född i fel kropp är en sak, men att samhället ska underordna sig den tron är en annan. När Strålsäkerhetsmyndigheten eller Socialstyrelsen inte hittar några vetenskapliga belägg för elallergi betyder det inte att man saknar respekt för de människor som anser sig lida av det. Det betyder att man tar sitt samhällsansvar.

Fru talman! Jag ska ta upp två exempel på hur galet det har blivit med den utveckling vi har haft på området självvalt kön. I samband med ett mycket uppmärksammat mord i vintras – ett fruktansvärt brott i

kategorin mäns våld mot kvinnor – uppstod en märklig diskussion om huruvida mördaren var en man eller kvinna.

Expressen ansåg sig tvungna att skriva en artikel om varför man kallade den manlige mördaren för man. Artikelns finns naturligtvis på nätet, för den som vill läsa hela, men Expressens reporter beskriver i en kort sammanfattning situationen så här:

En tidigare chef till den misstänkte mördaren säger att den misstänkte mördaren identifierade sig som kvinna. Under häktningsförhandlingen sa åklagaren ”hon” om den misstänkte, och det gjorde även domaren i rättsalen. Den misstänktes egen försvarare sa återkommande ”han” om den misstänkte gärningsmannen. Medierna var kluvna: Dagens ETC skriver på nyhetsplats ”hon” men har debattinlägg om mäns våld mot kvinnor. Dagens Nyheter undviker att nämna kön. Det gör Aftonbladet också ett tag, men sedan övergår man till ”man”. Svenska Dagbladet och Sveriges Television skriver ”man”, och i *Ekot* rättar nyhetsuppläsaren sig när hon råkat säga ”man” och ändrar till ”person”.

Expressen konstaterar att det är uppenbart att det inte finns något gemensamt språk för den här händelsen – och förstår man inte att det är ett samhällsproblem vet jag inte riktigt hur tydligt det kan uttryckas.

En profilerad debattör i dessa frågor, som debatterar för att man ska kunna välja sitt kön, är en person som heter Lukas Romson. När man läser Lukas Romsons inställning blir det lite oklart, måste jag säga. Först konstaterar Lukas att det självklara pronomenet för den här gärningsmannen, eller misstänkta gärningsmannen, är ”hon” – och det har man ju rätt att tro eller tycka. Sedan fortsätter dock Lukas så här: Ja, jag tycker nog att man kan tala om mäns våld mot kvinnor även här. Den som till rätt nyligen levte och uppfattats som man kan inte så snabbt friskriva sig från privilegier eller för den delen programmera om över 20 år av social fostran.

Det innebär i så fall att Lukas menar att män som själva identifierar sig som kvinnor behöver ett antal år innan de av det omgivande samhället kan betraktas som kvinnor och till exempel få tillgång till kvinnliga rum. Det är alltså en ”hon” som ska betraktas som en ”han”. Det är lite förvirrat, minst sagt, och det här är då från en förespråkare som tror på denna dåliga lagstiftning.

Det andra exemplet är taget från riksdagsprotokollet från den 12 mars i år – jag kunde naturligtvis ha tagit många, men jag har redan överskridit min talartid, fru talman, så jag håller mig till ett exempel. Det är statsministerns frågestund, och statsministern får med anledning av uppmärksammade fall av övergrepp inom äldreomsorgen frågan om äldre ska ha rätt att välja kön på personal.

Statsministern svarar: Herr talman! Jag är lite förvånad av den debatt som har uppstått med anledning av förslaget att man som äldre ska kunna välja biologiskt kön på den person som utför mycket intima sysslor. Allt detta är allvarligt på riktigt, och därför har vi

föreslagit en ändring som gör att man som äldre ska kunna välja vilket biologiskt kön den person ska ha som ska göra det allra mest privata åt en i ens hem. Herr talman! Jag har mycket svårt att se att detta har något att göra med frågan om att kunna anmäla ändring av juridiskt kön efter utlåtande och att det har blivit lite lättare.

Det här är ju ett uttalande av statsministern som är väldigt förvånande och som väcker många frågor. Vi har i dag en ordning där kön helt och hållet är en fråga om självidentifikation. Hur ska arbetsgivaren hantera detta, och hur ska den äldre navigera i den här situationen? Det svarar ju inte statsministern på.

Statsministern verkar dessutom inte ha förstått att lagen har ändrats, och det kan statsministern möjligen ursäktas så tillvida att lagstiftningen inte kom till som en regeringsproposition utan tyvärr efter ett så kallat utskottsinitiativ. Statsministern har nu haft möjlighet att rätta till riksdagens misstag, men han har suttit på händerna i denna fråga, för statsministern tror att det bara har blivit lite lättare. Statsministern har inte förstått vad det är för lagstiftning som riksdagen har antagit. Det kan som sagt möjligen ursäktas med att han inte var inblandad.

Det var ett olyckligt beslut när könstillhörighetslagen antogs. Jag är övertygad, fru talman, om att den kommer att upphävas. Om det inte blir denna mandatperiod så blir det så småningom. Det är just det här med att verkligheten är väldigt svår att hålla sig ifrån i längden.

Jag tror att förnuftet kommer att segra.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 22 april.)

§ 13 Säkerhetspolitik

Utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU6
Säkerhetspolitik
föredrogs.

Anf. 118 MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag ska inleda med att säga att detta betänkande behandlar säkerhetspolitiken. Det avsevärt försämrade säkerhetsläget är vad som har kommit att prägla den här mandatperioden och de senaste åren.

Först kom Rysslands anfall på Ukraina i februari för fyra år sedan. Det är ett fruktansvärt krig, som fortfarande pågår.

Sedan kom Hamas attack mot Israel med mord och gisslantagande i augusti 2023, som utlöste kriget i Gaza. Det är ett krig som har resulterat i över 70 000 döda palestinier – de flesta kvinnor och barn – en fullständig förstörelse av palestinska områden, etnisk rensning, återockupation och en totalt traumatiserad palestinsk befolkning. Gaza förvandlades till ett månlandskap och en barnkyrkogård.

Sedan kom 2025, och Trump var tillbaka i Vita huset. Vi fick se en amerikansk administration som

omedelbart inledde med att undergräva internationell rättsordning, lamslå FN, lägga sanktioner mot Internationella brottmålsdomstolen, hota allierade och kräva att både Kanada och Grönland skulle uppgå i USA, för att bara nämna något.

När väl det hade lagt sig fick vi Irankriget, som nu utöver det ofantliga mänskliga lidandet riskerar att leda hela världen in i en ny recession. I det sammanhanget passade också Israel på att anfälla Libanon.

Lägg till detta det hemska inbördeskriget i Sudan, som lett till världens värsta humanitära kris med miljontals människor, varav många barn, på svältgränsen och i akut behov av humanitär hjälp.

I det här läget är det extremt viktigt att ett land som Sverige klarar av att fortsätta att hålla en stabil och principfast linje. Att stå upp för folkrätten och internationell lag är ju, som Sveriges tyngsta folkrättsexperter påpekar i en artikel i Dagens Nyheter i dag, ingen diffus seminarieövning för ett litet eller mellanstort land som Sverige. För oss är det en existentiell nödvändighet, därför att vi vet att om folkrätten undergrävs är det de små och mellanstora länderna som drabbas värst.

Stormakterna kan alltid hävda sina intressen, men om folkrätten byts ut mot djungelns lag, där den starke bestämmer, ligger vi illa till allihop. Det är därför statsministerns svajande i den här frågan, som folkrättsexperterna kritiserar i dagens artikel, är djupt bekymmersamt.

Bekymmersamt är också vad som kan komma efter valet. Det är mindre än fem månader kvar. Jag skulle tro att väljarna nu intresserar sig alltmer för vad det kan betyda, även på det utrikespolitiska området.

För fyra år sedan var Ulf Kristersson tydlig med att Sverigedemokraterna inte skulle få något som helst inflytande över utrikespolitiken. Det upprepades gång på gång inför valet. Men det var bara ett av alla vallöften som statsministern bröt direkt efter valet. Moderaterna förhandlade omedelbart bort alla de tunga posterna i riksdagen i utrikes- och säkerhetspolitiken till Sverigedemokraterna. Det handlade om posterna som ordförande i utrikesutskottet, vice ordförande i försvarsutskottet, ordförande i OSSE-delegationen och ordförande i Europarådsdelegationen.

När Tobias Billström ringde mig efter valet gällde en av frågorna jag ställde det de sagt om att Sverigedemokraterna inte skulle ha inflytande över utrikespolitiken. Han svarade lite förläget: Ja, jo, nu blev det ju så ändå. Moderaterna bröt helt enkelt sitt löfte till väljarna från dag ett, utan att blinka. Nu har man gått ännu längre.

Inför det här valet har Kristersson slagit upp dörren på vid gavel och i praktiken lovat bort alla tunga ministerposter till Sverigedemokraterna. Vi får väl se vilka det då blir. Men det kan bli utrikesministerposten. Det kan bli försvarsministerposten. Det kan bli justitieministerposten. Det kan bli finansministerposten, som Oscar Sjöstedt gjorde anspråk på häromdagen. Det kan bli vice statsministerposten. Den enda som sägs vara skyddad är statsministern själv, för det har han sett till.

Kristersson har lyckats förhandla till sig att åtminstone kan få bli statsminister i Åkessons regering, som en sidekick – den här gången, ska väl tilläggas. Frågan är om vi kan lita ens på det. Kristersson har som sagt brutit löften förr. Röda linjer finns ju inte längre. Då väcks förstås frågan vilken utrikes- och säkerhetspolitik en sådan regering kommer att föra.

Vad är utmärkande för Sverigedemokraterna i den här politiken? Den här mandatperioden förskräcker. Till att börja med tar man oerhört lätt på säkerhetsfrågorna. Ta bara krisen runt koranbränningarna 2023. Det är säkert många som minns den. Då, sommaren 2023, var Natoprocessen i ett extremt känsligt läge. Under några mycket dramatiska månader åkte ett par provokatörer runt i landet och brände koraner i en uppenbar påverkansoperation för att störa Natoprocessen och skada Sverige. Det ledde till protester både i Sverige och utomlands. Bland annat brändes den svenska ambassaden i Irak ned.

Då, vid absolut sämsta tillfälle, gick justitieukskottets ordförande Richard Jomshof ut och sa att om det nu retade muslimerna så mycket kunde man väl bränna hundra koraner till. Det var uppenbart hotdrivande och helt omdömeslöst i ett läge då vi snarare hade behövt lugna ned situationen. Uttalandet väckte förstås uppmärksamhet i hela världen. En enig opposition krävde då att Richard Jomshof skulle avgå som ordförande i justitieukskottet. Han hade inte visat det omdöme som man behöver ha för det uppdraget. Hans uttalande skadade Sverige och utsatte också svenskar i utlandet för fara. Vi ska komma ihåg att bara någon månad senare dödades två svenskar i ett islamistiskt terrorattentat i Bryssel.

Vid det tillfället skyddade regeringspartierna och Sverigedemokraterna Jomshof, trots hans omdömeslöshet. Det var en uppvisning i handlingsförlamning och svaghet. Och det var bara ett exempel. Ser man till den stora bilden har Sverigedemokraterna en historia av att ständigt dras till auktoritära krafter och rörelser i världen. Oavsett var på jordklotet som det har dykt upp en auktoritär, högerextrem, främlingsfientlig, chauvinistisk ledare – alltid en man – har Sverigedemokraterna dragits till honom som flugor till en sockerbit.

Det började med Putin i Ryssland. Två av SD:s försvarspolitiska talespersoner, Mikael Jansson och Roger Richthoff, stod länge nära Ryssland. De spred ryska narrativ. Det ligger inte långt tillbaka i tiden. Så sent som hösten 2021, det vill säga bara några månader innan Rysslands anfall på Ukraina, var Roger Richthoff med sina ryska kontakter försvarspolitisk talesperson för SD. Det försöker man nu få oss att glömma, men internet glömmet inte.

Så sent som en vecka före Rysslands invasion av Ukraina, i februari 2022, fick Jimmie Åkesson en fråga om han kunde välja mellan USA:s president Joe Biden och Rysslands president Vladimir Putin. Det kunde han inte, trots att alla då kunde se att Putin stod i beredskap att anfälla ett demokratiskt grannland. Häpnadsväckande! Så långt Putin.

Så har vi då Orbán i Ungern. Banden mellan Orbán och Sverigedemokraterna går långt tillbaka. Richard Jomshof – igen – är känd för ett citat där han lyfter fram Orbáns Ungern som ett föredöme. Jag minns mycket väl åren som justitieminister när man var på EU-nämnden och föredrog något ärende som skulle upp på ministerrådet. Det slog aldrig fel. Varje gång man beskrev Ungern i negativa ordalag – hur de monterade ned rättsstaten, inskränkte oppositionens och civilsamhällets möjligheter att verka, tog alltmer kontroll över medierna och så vidare – begärde Sverigedemokraternas ledamot ordet för att ta Ungern i försvar. Pavel Gamov var det väl på den tiden. Han var också en av dem som sedan syltade in sig med Moskva. Nu får vi höra Sverigedemokraterna säga att de aldrig har stött Orbán.

Kring Trump och Maga har det också varit årtal av svansande. Tobias Andersson och Josef Fransson har åkt på Magakonferenser och rapporterat entusiastiskt från dem. Sverigedemokraterna har nominerat Donald J Trump till Nobels fredspris – två gånger. Den senaste gången var motiveringen: ”Ingen ärlig bedömare kan förneka den enorma insats som han har gjort för en fredligare värld.” Det sa den förre ordföranden i utrikesutskottet, Mattias Karlsson. Det uttalandet har inte åldrats väl, får man väl säga.

När JD Vance talade i München förra året, attackerade Europa och EU och valde att träffa Alternative für Deutschland, ett högerextremt och Rysslandvänligt parti, i stället för den tyska regeringen, hyllades han av Jimmie Åkesson som tyckte att talet var otroligt befriande. Därför var det kanske inte så konstigt när samma Jimmie Åkesson för en tid sedan satt i tv och sa att han skulle välkomna Trumps stöd i det kommande svenska valet.

Det där är tyvärr inget skämt, för vi vet hur Trump kan lägga sig i europeiska val. Det gjorde han i Tyskland och också i Ungern för bara någon vecka. JD Vance åkte dit för att backa upp Orbán. Det hjälpte i och för sig inte. Men när Åkesson sitter i tv och tigger om stöd av Trump kan man inte bara skämta bort det.

Samma sak upprepar sig hela tiden. Sverigedemokraterna låter sig gång på gång tjusas av dessa auktoritära rörelser. Först var det Putin och ryska nationalister. Sedan händer Ukraina, och då skyndar man sig för att ta avstånd och försöka sopa igen spåren. Sedan var det Trump och Maga, och då hände Grönland. Då får man fort som attan ta avstånd igen och försöka sopa igen spåren.

Sedan var det Orbán i Ungern, som man hänger med i årtal och beskriver som sin förebild, men så faller han. Det blir uppenbart för alla vilken skada han gjort både i Ungern och i EU. Då får man återigen ta avstånd och försöka sopa igen spåren.

Därför blev man inte överraskad när det för några veckor sedan avslöjades att Sverigedemokraternas biståndsorganisation Hepatica hade slussat svenska biståndspengar rakt in i en organisation i Brasilien som kontrolleras av expresidenten Bolsonaro, som nu är

dömd till 27 års fängelse för försök till statskupp. Det är så samröret ser ut.

Allt det här sammantaget inger enligt min uppfattning ingen större respekt. Det är inte det här som Sverige behöver när det säkerhetspolitiska läget är så svårt som det är. Då kan man inte ha en regering med tunga statsråd – utrikesminister, försvarsminister, justitieminister och vice statsminister – som så enkelt låter sig imponeras av auktoritära krafter på det sätt som Sverigedemokraterna har gjort och gör. Hur ska till exempel en SD-regering kunna hävda sig mot Trump om Trump har hjälpt SD till makten?

I det här läget, herr talman, krävs en annan integritet och stabila grundläggande värderingar. Det tror jag att väljarna har sett vid det här laget. Jag vill yrka bifall till reservation 1.

Anf. 119 RASMUS GIERTZ (SD) replik:

Herr talman! Det var mycket om Sverigedemokraterna i Morgan Johanssons anförande. Jag tror att i stort sett hela anförandet handlade om Sverigedemokraterna.

Jag kan kort bara nämna att Stefan Löfven, Morgan Johanssons egen statsminister i den regering som han själv var minister i, inte kunde välja mellan Trump och Putin, alltså en demokratiskt vald president och allierad och den ryska diktatorn.

Det var dock inte detta mitt replikskifte skulle handla om utan om faktisk säkerhetspolitik, som det här betänkandet handlar om.

I dagsläget finns bara två europeiska kärnvapenmakter. Det är Frankrike och Storbritannien. Därför är det både rimligt och välkommet att Sverige har inlett en dialog med Frankrike om ett kärnvapensamarbete. Vi vet ännu inte vad samtalen leder till, men ansvarsstagande säkerhetspolitik handlar om att vara förberedd innan läget försämras ytterligare, inte efteråt.

Just därför visar Socialdemokraterna återigen upp en säkerhetspolitisk naivitet som Europa inte längre har råd med. Morgan Johansson och Socialdemokraterna accepterar utan problem Natos kärnvapenavskräckning. Det är en avskräckning som i huvudsak bygger på amerikanska kärnvapen. Det är tydligen fullt acceptabelt, men så fort Sverige för samtal med Frankrike om Europas egen säkerhet kommer plötsligt de upprörda invändningarna.

Det här är inte en seriös säkerhetspolitik, utan det är ett politiskt kappvänderi i en av vår tids allvarligaste frågor.

Min fråga till Morgan Johansson är därför: Varför är Socialdemokraterna så bekväma med att lägga Europas yttersta säkerhet i händerna på Trumpadministrationen men så obekväma att ens diskutera en starkare europeisk pelare tillsammans med Frankrike?

Anf. 120 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Till att börja vet jag inte varifrån Rasmus Giertz har fått det där med Löfven.

Mitt anförande handlade om hur Sverigedemokraterna gång på gång låter sig tjusas och imponeras av

starka, auktoritära män. Oavsett om det är Putin, Orbán eller Trump är ni där hela tiden och svansar för dem, imponeras av dem och försöker bygga kontakter med dem. När det sedan visar sig att det går åt pipsvängen försöker ni snabbt som attan ta avstånd ifrån dem, sopa igen spåren och låtsas som att det aldrig har hänt.

Det är det här jag sätter fingret på. Om ni skulle vinna valet kan vi mycket väl få en regering med åtta tio sverigedemokrater som statsråd. De kanske får de tunga posterna som utrikesminister, försvarsminister, vice statsminister och kanske till och med statsminister; det vet vi ju inte. Det finns som sagt inga röda linjer längre.

Det är det som är min fråga: Vilken politik kommer en sådan regering att föra? Kommer den att vara undfallande mot de auktoritära krafterna? Kommer den att ställa sig på den sidan i den internationella debatten, precis på det sätt som Sverigedemokraterna har gjort under många år?

När det gäller kärnvapenfrågan är det snart tvärtom. Det är Sverigedemokraterna som är naiva. Ni har öppnat för att ta in kärnvapen i Sverige på svensk mark. Det är er nya position, som ni lanserade i den utrikespolitiska debatten.

Om vi skulle få en situation med mer och mer kärnvapen i Norden och i Sverige, vad tror vi kommer att hända med icke-spridningsavtalet, som förbjuder spridning av kärnvapen? Det undermineras. Ett tu tre har vi kanske inte nio kärnvapenstater i världen längre, utan vi har kanske 15, 20 eller 30 kärnvapenstater. Var hamnar vi då, Rasmus Giertz, i säkerhetspolitiken? Hur lång tid kommer det då att ta innan vi har ett stort kärnvapenkrig över oss?

Det är Sverigedemokraterna som är naiva i säkerhetspolitiken när ni öppnar upp för mer kärnvapen. Det är inte vi som står fast vid den position som vi har haft från början.

Anf. 121 RASMUS GIERTZ (SD) replik:

Herr talman! Som Morgan Johansson själv sa i sitt anförande: Internet glömmar aldrig. Vem som helst kan googla och få fram det citatet när Stefan Löfven inte kunde välja mellan Trump och Putin.

Dessutom har Magdalena Andersson sagt att Europa kan bomba Ryssland sönder och samman. Ryssland har en kärnvapenarsenal som är mångdubbelt större än både Frankrikes och Storbritanniens tillsammans. Att då tala om att Europa redan utan vidare kan bomba Ryssland sönder och samman är antingen djupt okunnigt eller oärligt.

Om detta är den socialdemokratiska analysen måste Socialdemokraterna också mena att Frankrike och Storbritannien redan i dag utgör en fullt tillräcklig kärnvapenavskräckning mot Ryssland. Men om de inte menar det var det bara ett stort okunnigt utspel utan täckning i verkligheten.

Det är det som gör Socialdemokraternas kritik så ihållig. Först låter de tvärsäkra om Europas säkerhet och förmåga, men så fort Sverige för samtal med Frankrike om Europas avskräckning och hur den kan

stärkas i praktiken blir de plötsligt upprörda. Det här går inte ihop i praktiken.

Anf. 122 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Rasmus Giertz svarar inte på den fråga som jag hade. Hur förhåller han sig till de starka, auktoritära ledarna som hans parti har dragits till år efter år nu för tiden? Har han ingen som helst reflektion över det hela?

Först trasslar ni in er med Putin och rysknationalistiska krafter och låter Roger Richthoff sitta kvar som försvarspolitisk talesperson ända till hösten 2021. Sedan trasslar ni in er med Orbán. År efter år odlar ni kontakter med Orbáns Ungern. Varenda gång man i olika sammanhang i riksdagen tar upp det som håller på att hända i Ungern rycker Sverigedemokraterna ut och försvarar Orbán. Nu ska vi förmå oss att tro att ni aldrig har stött Orbán; ni försöker ta avstånd från detta.

Och sedan har vi Trump ovanpå det. Ni hyllade Magarörelsen och JD Vance, och sedan hände detta med Grönland – och plötsligt får ni tänka om.

Väljarna får väl helt enkelt fundera lite över vem som står för den säkerhetspolitiska stabiliteten i Sverige. Är det vi socialdemokrater, som har haft de här linjerna sedan decennier tillbaka, bland annat folkrätten och grundläggande principer kring den? Eller är det Sverigedemokraterna, som svajar fram och tillbaka i säkerhetspolitiken?

Kärnvapenfrågan är ytterligare en fråga där ni har svajat. Ni var tidigare överens med oss andra om att vi inte ska ha kärnvapen på svensk mark, och sedan plötsligt, för bara någon månad sedan, ville ni ändra också den linjen.

Det är en farlig politik, Rasmus Giertz, att underminera icke-spridningsavtalet och öppna för att fler och fler länder skaffar kärnvapen eller låter placera ut kärnvapen i andra delar av världen. Då är risken överhängande att vi inom en inte alltför snar framtid har ett kärnvapenkrig över oss. Det är därför vi socialdemokrater är så tydliga med att vi inte ska gå den väg som Sverigedemokraterna och Rasmus Giertz nu anför.

Anf. 123 FREDRIK AHLSTEDT (M):

Herr talman! Sverige befinner sig i ett nytt säkerhetspolitiskt läge, kan man ganska lugnt konstatera. Under lång tid tog vi fred och stabilitet i Europa för givet, men den tiden är förbi; den ena krisen avlöser den andra. I dag krävs av just den anledningen en säkerhetspolitik som utgår från verkligheten och inte från förhoppningar.

För oss moderater är utgångspunkten tydlig. Vår viktigaste uppgift är att försöka skydda svenska medborgare och intressen. Det kräver styrka, ansvarstagande och ett tydligt fokus på Sveriges nationella intressen.

Herr talman! Rysslands anfallskrig mot Ukraina är ett angrepp på hela den europeiska säkerhetsordningen, som vi flera gånger har konstaterat i denna kammare. Det är också en viktig påminnelse om att det

är mycket som står på spel när det gäller Ukraina: frihet, självbestämmande och rätten att leva i fred.

Därför är det, tycker vi moderater, viktigt att understryka att vårt stöd till Ukraina ska vara långsiktigt och robust. Det handlar inte om välvilja, utan det handlar om vår egen säkerhet. Om Ryssland tillåts vinna ökar hotet mot hela Europa. Därför är det så viktigt att Sverige fortsätter att leverera militärt och civilt stöd som kan stärka Ukrainas försvarsförmåga och infrastruktur, för att pressa tillbaka den ryska aggressionen.

Herr talman! Moderaterna hade länge drivit frågan om ett svenskt Natomedlemskap. Nu är vi där. Det innebär att vi har lämnat en politik som inte tjänade oss väl och i stället valt trygghet genom gemenskap.

Men naturligtvis är medlemskapet inte slutpunkten. Det är början på en möjlighet att ta ett större ansvar. Sverige ska därför vara en aktiv medlem i Nato-samarbetet. Vi ska vara en stark allierad som investerar i försvaret och uppfyller och kanske överträffar tvåprocentmålet samt bidrar konkret till alliansens kollektiva försvarsambitioner. Trygghet kräver trovärdighet, och trovärdighet kräver styrka.

Herr talman! I det här sammanhanget vill jag också ta upp DCA-avtalet, som ibland debatteras flitigt. DCA-avtalet är ett viktigt steg för att stärka Sveriges säkerhet. Det är ett viktigt samarbete med USA, och vi välkomnar det. Avtalet förbättrar möjligheterna till militärt samarbete, ökar vår beredskap och stärker vår avskräckningsförmåga. Det är en konkret investering i Sveriges säkerhet och ett uttryck för att vi tar ansvar i en osäker tid. Ett nära samarbete med USA är avgörande för Europas och också Sveriges säkerhet.

Herr talman! Jag vill också i det här sammanhanget nämna och tydliggöra att Moderaterna står bakom målet om kärnvapennedrustning. Men vi ser också verkligheten som den är. Så länge det finns stater som Ryssland, som använder kärnvapenhot som politiskt verktyg, kan vi inte basera vår säkerhet på ensidiga åtaganden. Avskräckning är i dag en nödvändig del av säkerhetspolitiken. Sverige ska därför föra en ansvarsfull linje, där vi kombinerar stöd för nedrustning med ett starkt deltagande i Natos gemensamma säkerhetsstrategi.

Herr talman! Moderaterna ser också det nordiska och baltiska samarbetet som en hörnsten i svensk säkerhetspolitik. Den geografi vi befinner oss i gör att dessa grannar och dessa länder är en väldigt viktig del i att skapa säkerhet i Sverige och Östersjöområdet. Vi behöver fördjupa det samarbetet ytterligare, stärka vår militära närvaro och säkerställa att vi snabbt kan agera tillsammans i kris. Ett starkt närområde avskräcker och skapar stabilitet. Här är det viktigt att Sverige fortsätter att ha en ledande roll.

Moderaternas utrikes- och säkerhetspolitik utgår från en tydlig princip: Sverige ska stå stadigt på en västlig grund och vara en del i försvarsalliansen Nato. Vi ska vara en aktiv del av det transatlantiska samarbetet, försvara den regelbaserade världsordningen och tydligt stå upp mot auktoritära krafter.

Men vi ska också vara realistiska. Internationellt inflytande byggs inte genom ord utan genom styrka, trovärdighet och förmåga att bidra. Ett starkare Sverige gör oss också till en starkare röst i världen.

Moderaternas budskap är tydligt: Säkerhet kräver mer än ambitioner – det kräver handling. Vi behöver stärka försvaret, fördjupa samarbetet inom alliansen och driva en politik som sätter Sveriges säkerhet först. Det är så vi bygger trygghet, i dag och för framtiden. (Applåder)

I detta anförande instämde Gustaf Göthberg (M).

Anf. 124 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Statsminister Ulf Kristersson har ju tackat ja till Frankrikes president Emmanuel Macrons inbjudan till samtal om de franska kärnvapnen. De franska kärnvapnen är väldigt tydligt just franska och inte en del av Natos kärnvapenavskräckning eller det som kallas Nato Nuclear Planning Group.

Jag undrar helt enkelt om ledamoten Ahlstedt kan redogöra för vad samarbetet med Frankrike egentligen innebär. Vad är det Frankrike vill ha av Sverige? Är det placering av kärnvapen i Sverige? Är det pengar för de franska kärnvapnen? Eller är det provsprängningar på svenskt territorium som Frankrike vill ha?

Anf. 125 FREDRIK AHLSTEDT (M) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Jag skulle inledningsvis vilja beskriva det på det här sättet – jag berörde detta även i mitt anförande: För svensk del är medlemskapet i Nato, i alliansen, vår huvudstrategi. Natos gemensamma avskräckningsförmåga är det som Sveriges säkerhet ska baseras på. Detta gäller särskilt när det handlar om kärnvapen.

Sverige har fått en inbjudan och tackat ja till den. Det har varit förutsättningslöst. Enligt den information jag har kommer både konventionella styrkor och kärnvapen att diskuteras. Sveriges strategi är naturligtvis att fortsätta jobba med Natos hela avskräckning. Men det finns ju en viktig funktion i att fortsätta föra en dialog med Frankrike om de här sakerna. Därför är det naturligt för Sverige att tacka ja till en sådan diskussion.

Anf. 126 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Det var ett marginellt klargörande från ledamoten.

Sverige för inom ramen för Nato en kontinuerlig dialog med Frankrike, precis som alla andra stater i Nato. Man har också under många år haft ett militärt samarbete specifikt med Frankrike, E2I. Man har pratat om militära styrkor. Det kan ha varit någon övningsverksamhet. Även forskning och utveckling vet jag har berörts i det samarbetet. Det nya här är egentligen inte pratet om konventionella styrkor utan att man de facto ska diskutera de franska kärnvapnen.

Då blir ändå frågan: Vad är det man ska diskutera gällande de franska kärnvapnen, om de ändå ska vara franska och om det ändå ska vara en fransk president

som ansvarar för om de används eller inte? Ska Frankrike kunna använda kärnvapen i Sveriges namn? Är det detta man ska diskutera?

Anf. 127 FREDRIK AHLSTEDT (M) replik:

Herr talman! Precis som jag sa tidigare finns det egentligen inget annat underlag än det som vi har fått information om och haft diskussion om tidigare, det vill säga att Sverige har fått en inbjudan. Vi har tackat ja till inbjudan – vi tycker att det är en viktig signal till Frankrike. Vi är naturligtvis beredda att lyssna på och diskutera med Frankrike. Vi har inte gjort några utfästelser över huvud taget, utan vi kommer till det här mötet för att lyssna på vad Frankrike vill säga.

Anf. 128 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Det här kommer att bli ett kort replikskifte. Jag lyssnade på Fredrik Ahlstedt och hörde något som gjorde mig förvånad. Han talade om vårt medlemskap i Nato, som vi är överens om, och sa att vi till och med skulle kunna toppa 2 procent.

Herr talman! Vi har ju alla varit överens om att vi ska nå 5 procent. Det vill jag göra tydligt. Genom att begära replik på Fredrik Ahlstedt vill jag ge honom möjlighet att förtydliga sitt uttalande. Jag försökte lyssna på riksdagens utsändning för att höra om det verkligen var så han sa, och jag uppfattade att detta var det budskap som gavs. Jag tycker att det finns skäl att göra tydligt att Sverige står bakom 5 procent och ska nå 5 procent för totalförsvaret.

Anf. 129 FREDRIK AHLSTEDT (M) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Lundgren för att jag får möjlighet att förtydliga detta. Det är naturligtvis så att det är 5 procent som gäller. Mitt inlägg gällde egentligen den historiska beskrivningen – vi är på väg mot de här 5 procenten. Jag ser nu i mina papper att jag kanske var lite otydlig när jag sa det, men det är 5 procent som gäller.

Anf. 130 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Jag tackar för det svaret. Mitt syfte var just att få tydlighet om detta, som vi är överens om.

Anf. 131 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Vi debatterar svensk säkerhetspolitik i en tid då orolighetens vindar blåser allt kyligare runt omkring oss. Tre stormakter, Ryssland, USA och Kina, har alla visat att de är beredda att använda militära medel för att uppnå sina politiska mål. Detta tillsammans med att andra stater, såsom Israel och Iran, också agerar mer hotfullt mot sina grannländer visar att fred och internationell ordning nu på allvar utmanas. Jag har flera gånger benämnt denna utveckling med ett uttryck som låter som hämtat ur Star Wars: imperialisternas återkomst.

Denna debatt är ett så kallad AMT-betänkande, där vi behandlar förslag från partierna från den allmänna motionstiden och inte ett specifikt förslag från regeringen. Ändå behandlar denna debatt flera viktiga

ämnen och frågor som det är av stort värde att debattera och diskutera. Det är frågor där de ställningstaganden som skrivs av utskottet visar vart Sveriges utrikespolitik är på väg. Vänsterpartiet har i flera delar reserverat sig mot Tidöpartiernas politik, då det inte är en politik som stärker Sveriges säkerhet. För mig, som är vald av svenska folket till att vara politiker i Sveriges riksdag, är min viktigaste roll att stärka Sveriges säkerhet och hålla svenska folket i fred.

För att göra Sverige säkrare behöver nästa röd-gröna regering föra en feministisk utrikes- och säkerhetspolitik. Målet måste vara tydligt: att förebygga och förhindra att krig och konflikter över huvud taget bryter ut. Det arbetet måste man alltid börja med. Sverige bör därför i betydligt större utsträckning prioritera det förebyggande arbetet mot väpnade konflikter innan våldet eskalerar och människor far illa.

Vi vet att krig och väpnade konflikter inte drabbar alla lika. De påverkar kvinnor och män på olika sätt och i olika omfattning. En fredsprocess som får ett lyckat slut på våldet mot män innebär inte automatiskt att våldet mot kvinnor upphör. Tvärtom riskerar kvinnor att fortsätta att utsättas även när striderna har tystnat.

Kvinnor och barn är de som drabbas allra hårdast i konflikter. De utsätts för våld och övergrepp och förlorar ofta både trygghet och försörjning. Därför måste betydande resurser avsättas för deras behov av skydd och stöd, inte bara under pågående konflikter utan också efteråt – vid återuppbyggnaden och i arbetet för att upprätthålla en hållbar och rättvis fred.

En verklig och varaktig fred kan aldrig uppnås utan att kvinnors säkerhet, rättigheter och behov tas på allvar. Det är därför en feministisk utrikes- och säkerhetspolitik inte bara är nödvändig utan är avgörande.

Herr talman! För att göra Sverige säkrare borde Sverige säga upp DCA-avtalet med USA. Våra argument mot DCA-avtalet är många.

För det första är vårt motstånd principiellt. Vi vill inte ha ett avtal med USA på försvarsområdet där amerikanerna ges långtgående rättigheter och möjligheter på svensk mark och svenskt territorium.

För det andra innehåller DCA-avtalet långtgående skattefrihet både för amerikanska soldater och deras anhöriga och för alla anställda i företag som har koppling till den amerikanska militären. Sådant gillar vi inte heller i Vänsterpartiet. Människor ska betala skatt.

För det tredje är det en fråga om jurisdiktion. Vilket lands lagstiftning ska man tillämpa om ett brott begås? Här är det extra viktigt att svenska brottsoffer alltid har möjlighet att delta och följa rättegångarna, vilket blir svårare när man som i avtalet låter det vara amerikansk lagstiftning som gäller och tillåter att rättegångar sker i amerikanska militärdomstolar. Jag tror att många utan större problem kan tänka sig vilka situationer som kan uppstå. Vad talar för att Trump ska följa något slags god rättsordning? Jag vill påminna om fallet med Asap Rocky för ett antal år sedan. Trump skickade hit sin chefsförhandlare för kidnappningssituationer och gjorde allt möjligt för att pressa Sverige.

För det fjärde vill vi inte att USA får tillgång till svenska garnisoner och övningsområden. DCA-avtalet ger USA stora möjligheter att inte bara vistas på utan också bestämma över platser inne på svenska garnisoner, regementen och flottiljer. Så ska vi inte ha det. Den svenska militärens garnisoner ska det vara den svenska Försvarsmakten som bestämmer över, har kontroll över och kan spärra av när det behövs.

För det femte ger DCA-avtalet Sverige liten möjlighet att veta vad amerikanerna tar med sig och förvarar i Sverige. Det bör alltid vara Sverige som slutligen stänger dörren till ett lager och håller i nyckeln. Inte heller kontroll av amerikanska fordon och fartyg bedöms vara möjlig utan amerikanskt godkännande.

För det sjätte handlar det om kärnvapen. Vi i Vänsterpartiet hör hur både regeringen och partier utanför regeringen säger att det inte är aktuellt med kärnvapen. Men då borde vi också kunna stifta en lag mot kärnvapen så snart som möjligt. Det blir tydligt att vi behöver en lagstiftning mot kärnvapen på svenskt territorium, för nu börjar partier glida och kunna tänka sig att använda kärnvapen både i vårt namn och på vårt territorium.

DCA-avtalet är ungefär 30 sidor långt. Det har förhandlats under en mycket lång tid. Man har lagt tid på att skriva in regler om bilbesiktning, körkort och till och med frimärken. Samtidigt har man behandlat en massa skattefrågor. Men något så viktigt som frågan om kärnvapen på svensk mark har det inte skrivits någonting om. När det gäller hur allvarliga brott ska hanteras är avtalets skrivningar otydliga. De ger utrymme för olika tolkningar. Jag tycker att detta är att sila mygg och svälja kameler.

Trump har varit väldigt tydlig i olika konflikter. Han tycker att USA ska ha rätt till allt möjligt. Nu senast utsattes Spanien för tryck när landet framförde att USA inte får använda de amerikanska baserna i Spanien för att attackera Iran i Mellanöstern.

Genom DCA-avtalet ges USA tillgång till svenska militära baser och områden där amerikanska styrkor ska kunna verka med mycket begränsad svensk insyn. Det handlar i praktiken om områden där USA får ett avgörande inflytande samtidigt som lagstiftning sätts ur spel. Jag tycker att det är allvarligt, herr talman, att vi ger upp 17 svenska baser på det sättet.

Dessutom saknas det tydliga garantier mot kärnvapen. Regeringen har inte valt att skriva in ett uttryckligt förbud mot kärnvapen. Vår långa tradition av att stå upp för nedrustning och icke-spridning av kärnvapen bryts med DCA-avtalet. Därigenom ökar spänningarna i vårt närområde.

Säkerhet byggs genom diplomati, genom förtroendeskapande åtgärder och genom ett starkt internationellt arbete för fred och nedrustning. Svensk säkerhet byggs inte genom att vi ger upp kontrollen över vårt land eller genom att vi knyter oss tätare till en imperialistisk stormakt.

Med Donald Trump i Vita huset har säkerhetsläget i Europa redan försämrats ytterligare. Han är en auktoritär president som struntar i internationell rätt.

Kidnappningen av Venezuelas president, stödet till Israels folk mord i Gaza och kriget i Iran är alla exempel på tydliga överträdelse av folkrätten. De militära hoten mot Grönland innebär dessutom ett direkt hot mot Europa och EU:s medlemsländer. Kriget mot Iran är också ett exempel på hur Trumps nyckfullheter riskerar att leda till stora globala konsekvenser.

Vänsterpartiet menar att DCA-avtalet gör Sverige mindre – inte mer – säkert. Det ökar risken för att vårt land dras in i konflikter vi själva inte råder över och gör Sverige till en tydligare militär måltavla.

Vänsterpartiet protesterade mot DCA-avtalet när det skulle godkännas. Men sedan ett och ett halvt år gäller det, och det gäller i tio år. Mycket är oklart utifrån hur avtalet är skrivet, och det är ett stort hemlighetsmakeri kring dess genomförande. Jag anser att Sverige bör säga upp DCA-avtalet med USA och att Sverige ska vara ett land som värnar sin suveränitet, sin demokrati och sin roll som en röst för fred och inte bli en bricka i ett stormaktsspel.

Herr talman! Kärnvapen är ett massförstörelsevapen som, om det skulle användas, skulle kunna döda oss alla. Nedrustning och icke-spridning av kärnvapen är därför en av de allra viktigaste frågorna inom vår säkerhets- och utrikespolitik.

I dag ser vi hur kärnvapenhotet återigen växer. Stormakter rustar upp, moderniserar sina arsenaler och använder kärnvapen som politiska påtryckningsmedel. Det är en farlig utveckling, som Vänsterpartiet kraftfullt motsätter sig. Normen *mot* användning och innehav av kärnvapen måste stärkas; den ska inte urholkas.

Icke-spridningsfördraget, NPT, har spelat en avgörande roll för att begränsa spridningen av kärnvapen och minska de globala arsenalerna. Men fördraget är hotat. Kärnvapenmakterna lever inte upp till sina åtaganden om nedrustning. Det är helt oacceptabelt. NPT behöver stärkas, och pressen på kärnvapenstaterna att faktiskt rusta ned måste öka.

Om några veckor börjar avtalets översynskonferens, som sker vart femte år i enlighet med vad avtalet stipulerar. I slutet av varje konferens ska ett gemensamt slutdokument, som alla stater ställer sig bakom, tas fram. Tyvärr har världens stormakter agerat på ett sådant sätt att den senaste gången man lyckades komma överens var vid konferensen 2010. Vid konferenserna 2015 och 2021 var länderna för osams för att uppnå enighet. Ryssland och USA var de tydligaste aktörerna till att det blev så. År 2015 var det USA. År 2022 var det tydligt Ryssland. Det är alltså mer än 15 år sedan världens stater senast lyckades enas om ett slutdokument inom ramen för icke-spridningsavtalet NPT.

Sverige ska inte vara en del av den globala kärnvapenkappningens. Det ska inte råda några oklarheter om Sveriges ställningstaganden när det gäller kärnvapen. Men tyvärr är det inte längre så. Sedan två år är Sverige medlem i Nato, en militär allians vars yttersta avskräckning bygger på kärnvapen, särskilt USA:s omfattande kärnvapen.

Inför det svenska medlemskapet lyfte Vänsterpartiet frågan om Sveriges inställning till kärnvapen om och om igen. Vår skarpa kritik ledde till att de sex partier som var för Natomedlemskapet i praktiken gjorde ett handslag där man tydliggjorde att kärnvapen på svenskt territorium inte var aktuellt – i samband med att riksdagen godkände Sveriges Natomedlemskap.

Vi i Vänsterpartiet var dock väldigt tydliga med att detta handslag var långtifrån tillräckligt. Ett handslag kan ändras snabbt, och hur länge det består är alltid oklart. En betydligt bättre väg hade varit att Sverige hade infört en nationell lagstiftning som förbjöd införsel, lagring och transitering av kärnvapen på svenskt territorium i både freds- och krigstid. Det skulle göra det svårare för andra länder att sätta press på Sverige och för politiker att ändra uppfattning utan en omfattande publik politisk debatt och diskussion inför ett nytt beslut.

Det sorgliga är att vi ser detta handslag falla samman i realtid. Det måste särskilt vara det för Socialdemokraterna, som valde att gå med i Nato utan några undantag. Nu ser vi glidning efter glidning från högerparti efter högerparti. Det är otydligt och löst i kantonerna, men det är ändå en tydlig andemening om att stärka tilltron till kärnvapens avskräckande förmåga. Det talas om kärnvapen i Sveriges intresse, men det ska tydligen inte tolkas som att det är på svenskt territorium.

Vad har då regeringen och specifikt statsministern gjort? Han har tackat ja till en fransk inbjudan om kärnvapensamarbete. Det är en mycket otydlig inbjudan. Det ser man när man börjar granska vad president Macron verkligen vill. Det ska fortfarande vara franska kärnvapen under fransk kontroll, men deras användning ska ändå kunna utökas. Det ska inte vara en del av Natos Nuclear Planning Group, som Frankrike en gång i tiden lämnade just för att man ville ha egna kärnvapen. Utåt sägs det att det inte handlar om att man ska betala för franska kärnvapen. Dessa garantier ska alltså vara gratis att få av Frankrike. Men samtidigt visar det sig att kostnaderna för de franska kärnvapnen har ökat från 4,4 miljarder dollar 2018 till 6,9 miljarder dollar 2024. Det är alltså en ökning med 57 procent på bara sex år.

Om fransoserna inte vill ha betalt, vill de då ha mark för provsprängningar? Frankrike har i alla fall inte ett särskilt bra track record. På 90-talets mitt provsprängde kolonialmakten Frankrike hej vilt sex gånger på Mururoaatollen och Fangataufaatollen i Franska Polynesien, vilket ledde till en omfattande global kritik och en global bojkott av franskt vin innan Frankrike gav vika och skrev under provstoppsavtalet.

Jag kan sammanfatta vad Frankrike vill utifrån kabinettssekreterarens dragning för oss. Det finns en inbjudan till samtal. Det finns inget datum, ingen agenda och ingen klarhet om Frankrike tänker träffa varje land var för sig eller i grupp. Så ser samtalen med Frankrike ut i dag.

Herr talman! För Vänsterpartiet räcker det inte att tala varmt om nedrustning i ord. Sverige måste också

visa det i handling. Därför menar vi att Sverige omgående måste signera FN:s konvention om förbud mot kärnvapen. Förbudskonventionen är ett avgörande verktyg för att stärka den internationella normen mot kärnvapen och för att sätta press på kärnvapenstaterna.

Sverige ska vara en tydlig röst mot kärnvapen. Vi ska inte anpassa oss efter militärallianser eller försvarspolitiska hänsyn som försvagar vårt nedrustningsarbete. Vänsterpartiet står fast vid att verklig säkerhet aldrig kan byggas på hot om massförstörelse utan på fred, solidaritet och internationellt ansvar.

En kärnvapenfri värld är inte bara möjlig. Det är också nödvändig. Vänsterpartiet kommer att fortsätta kämpa för att Sverige ska vara en aktiv kraft för fred och nedrustning i hela världen.

Med det vill jag yrka bifall till reservation 5 och reservation 8.

Anf. 132 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Jag funderade över om Håkan Svenneling möjligen använde ett tal som han ska hålla på Vänsterpartiets kongress, för det var närmast det som jag uppfattade var budskapet när jag hörde Håkan Svenneling i den här debatten.

Han startade med att tala om att han ska stå upp för svenskars och Sveriges säkerhet och att det är det viktigaste. Sedan hörde jag hur han vill lämna fältet fritt i flera sammanhang för att ryska kärnvapen ska kunna hota och utpressa inte bara Sverige utan också våra grannar.

Vi känner igen Vänsterpartiet. Jag kan tänka mig att jag skulle kunna höra någonting liknande om jag skulle följa kongressen. Det blir märkligt.

Om man läser DCA-avtalet – som jag skulle tro är Håkan Svennelings kvällslitteratur, herr talman – måste man se vad som står: All verksamhet som omfattas av detta avtal ska bedrivas med full respekt för Sveriges suveränitet, lagstiftning och internationella förpliktelser, inklusive vad gäller lagring av vissa typer av vapen på svenskt territorium.

Herr talman! Detta är för mig tydligt. Det är någonting som jag utgår från att varje regering kommer att säkra, om man nu står upp för Sveriges intressen. Det perspektivet saknades helt när Håkan Svenneling försökte att måla upp alla möjliga hotfulla framtider.

Anf. 133 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Kerstin Lundgren har helt rätt. Det var inte hon som var målgruppen, utan möjligtvis hennes generationskamrater i 68-generationen. Många av dem är starka anhängare av en kärnvapenfri värld. De tycker ofta att Vänsterpartiet inte tillräckligt mycket lyfter fram kärnvapenfrågan, DCA eller vårt Natomotstånd.

Jag tänkte att jag tar tiden i kammaren och talar länge och väl om vad Vänsterpartiet faktiskt vill. På kongressen är det tyvärr bara två minuters talartid. Jag skulle inte ens vara i närheten av att hinna ta med alla de punkter som jag tar upp i mitt anförande. Men jag

ska hinna med att även tala på kongressen i morgon. Det går att följa i SVT Forum om man vill.

Det ryska kärnvapenhotet har funnits över oss länge och väl, utan att vi var medlemmar av Nato och utan vi själva slog in på kärnvapenavskräckningens väg. Sverige klarade att hålla sig ur kalla kriget och också många andra typer av typer av oroligheter som drabbade många andra länder under det kalla krigets dagar.

Nu ser vi tre stormakter som på nytt ökar temperaturen i världen både sinsemellan och också gentemot andra stater. Det är min principiella uppfattning att det hade varit bättre om Sverige inte hade varit medlem i Nato. Nu är vi det, och vi kommer att vara det för lång tid framöver.

Min uppfattning är fortfarande att vi bygger bäst svensk säkerhet genom en stark svensk konventionell förmåga – som du och Fredrik Ahlstedt konstaterade i ett tidigare replikskifte – på 5 procent omfattande 3,5 procent till det militära försvaret och 1,5 procent till det civila försvaret, det vi kallar det svenska totalförsvaret. Jag hade kunnat tänka mig någon annan siffra än 5 procent, men det är vad man har kommit överens om mellan partierna här i Sverige.

När det gäller DCA-avtalet är det inte min kvällslitteratur. Men jag inte heller att det är Donald Trumps kvällslitteratur. Det oroar mig i den tid vi lever i nu.

Anf. 134 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Då förstår jag att inlägget är någonting som kommer att refereras till, på samma sätt Håkan Svenneling alldeles nyss refererade till SVT Forum. Han kommer att referera till att man på Sveriges riksdags hemsida kan se ett anförande som var avsett för kongressen. På det sättet klarar han de två minuter-na talartid.

Det som är bekymmersamt med Håkan Svennelings och Vänsterpartiets argumentation är att när vi bygger säkerhet så bygger vi säkerhet tillsammans. Vi kommer att behöva bygga säkerhet tillsammans med Norden, med våra baltiska grannar och inom EU. Vi gör det, och vi har gjort det länge.

Länge har vår säkerhet baserats på det amerikanska kärnvapenparaplyet. Även om vi inte har talat om det har det de facto gällt. Det påverkar naturligtvis våra grannar om vi skulle säga att vi kliver av, att vi inte är intresserade av något kärnvapenparaply.

Putin analyseras inte på samma sätt som Trump analyseras. Jag tycker att man behöver göra det, herr talman. Putin har också tydligt visat det. Den personen har faktiskt hotat med att använda kärnvapen. Han har visat att man absolut inte från den ryska ledningens sida tar hänsyn till några överenskommelser som har gjorts.

Det som vi står inför, och som våra grannar så tydligt oroar sig för, är att vi inte klarar att avskräcka Putin från att göra det han har gjort med Ukraina. Då måste vi vara beredda.

DCA-avtalet handlar om beredskap för oss och för våra grannar. Det är inte bara Sverige utan också våra

grannar som Håkan Svenneling vill försvaga med sitt förslag.

Anf. 135 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag vill inte alls försvaga försvaret av våra grannar. I stället är jag för Sveriges insats i Finland, det som heter FLF Finland, och jag är för FLF Lettland. Det är jag just för att jag är orolig för Sveriges närområden och för våra grannar.

Jag delar Kerstin Lundgrens syn att vi bygger säkerhet tillsammans med andra länder. Jag är dock inte så intresserad av att bygga denna säkerhet tillsammans med Donald Trump. Det är en president som har visat sig bryta mot folkrätten om och om igen.

Jag vill verkligen med enfass säga att jag tycker det är en felaktig historieskrivning att säga att vi har varit en del av ett kärnvapenparaply. Det beslutet fattade vi när vi beslutade om det svenska Natomedlemskapet här i riksdagen för lite drygt två år sedan. Det var vi inte tidigare, men det är vi numera. Avskräckning är ett nytt fenomen i svensk säkerhetspolitik. Det fanns inte tidigare.

Det är fortfarande Trump, Macron, Starmer, Putin och ett antal andra som leder de länder som sitter med kärnvapenknappen och bestämmer om de ska använda sina länders kärnvapen. Vissa av de kärnvapnen omfattas Natos kärnvapenparaply. De länderna är en del av Natos Nuclear Planning Group.

Sverige är numera med och övar i kärnvapenövningarna. Det är ett helt nytt steg för Sverige. Vi har aldrig tidigare gjort det. Men vi gjorde det för första gången i september förra året.

Jag tycker att det är en felaktig utveckling som inte leder till en säkrare värld. Det fortsätter att driva upp tilltron till kärnvapen och leder att vi kommer allt längre bort från NPT-avtalets mål om en global nedrustning där världen lyckas avveckla kärnvapen och inte använda sig av dem. Den bilden måste vi bära med oss i framtiden för fred.

Anf. 136 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Det framkom ganska bra i det förra replikskiftet vad DCA-avtalet handlar om. Det handlar om lagring av konventionella vapen och ingenting annat. Det handlar om att vi ska vara förberedda. Om det är så att vi blir angripna ska vi kunna få hjälp utifrån och få det ganska snabbt. Man ska veta att i ett skarpt läge har dagar och veckor en enorm betydelse. Det visar inte minst kriget i Ukraina att man kan få hjälp utifrån snabbt.

Det är bara att konstatera att i vårt närområde har alla länder har DCA-avtal med USA. Finland har det, Norge har det, Danmark har det, Estland har det, Lettland har det, Litauen har det, Polen har det, Bulgarien har det, Tjeckien har det och Ungern har det. Alla länder har därför att de har sett att det är en fördel för dem, helt enkelt. Om de skulle bli angripna kan de få hjälp utifrån.

Om vi skulle gå på Håkan Svennelings linje här och Sverige skulle lämna DCA-avtalet skulle det vara en

signal till amerikanerna om: Om vi blir anfallna av rysarna är ni inte välkomna att hjälpa oss. Det är den signalen vi skulle skicka.

Är det verkligen en signal vi ska skicka i det här läget? Jag tycker inte det. Vem skulle jubla då? Det finns en person, och han sitter i Kreml. Han skulle applådera om Sverige lämnar DCA-avtalet.

Vi kan mycket väl hamna i ett läge, men vi är inte där nu. Om det blir fred i Ukraina och Ryssland får möjlighet att omdirigera sina styrkor och bygga upp dem igen kan vi få ett reellt hot mot Natos närområde och mot våra gränser.

Därför kan vi inte ta sådana kliv och sätta vårt eget land i den fara som det skulle betyda att skicka en sådan signal. Sedan är jag den första att skriva under på att Trump är ett problem. Självklart är det så. Men vi måste utgå ifrån att USA håller de åtaganden som det står för.

Jag tror att problemet snarare är tvärtom. Vi skulle riskera att inte får den hjälp som vi skulle behöva. Men DCA-avtalet är inte problemet. Det är snarare en tillgång för oss.

Anf. 137 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag ställer mig nog frågan hur det är med telegrafén över Atlanten. Morgan Johansson säger att vi måste utgå från att USA kommer att hålla vad det lovar.

Om vi skulle säga att vi inte vill ha amerikansk närvaro inom ramen för DCA-avtalet finns en risk att artikel 5 inte gäller. Men DCA-avtalet hade ingenting att göra med Nato och artikel 5. Men DCA-avtalet har ingenting med artikel 5 och Nato att göra. Det är ett fristående bilateralt avtal med USA, och inte med Nato.

Det är det som är så knöligt här; Morgan Johanssons parti och andra partier har blandat ihop det svenska Natomedlemskapet med en massa andra typer av säkerhetssamarbeten utan att reda ut vad som är vad. Man säger att man är orolig över Trump och att han bryter mot folkrätten. Men man är samtidigt orolig för att Trump kanske slutar följa det avtal som man har kommit överens om ifall vi skulle signalera att vi inte vill ha hjälp, men vi ska ändå utgå från att han håller det.

Jag tycker att det här är ett cirkelresonemang som inte håller, och det är därför jag är så kritisk till DCA-avtalet. Avtalet har kommit på plats, men det har ännu inte implementerats. Min poäng har varit – och detta har jag har fört fram i debatten sedan vi under de senaste månaderna har sett hur galna olika beslut från Trumps sida har varit – att vi inte ska låta amerikanska soldater tillträda svenskt territorium. Det vore att skydda vår säkerhet och vår befolkning från amerikanska soldater, oavsett om det handlar om våldtäkter på Stadshotellet i Kristinehamn eller om att Trump de facto hotar Grönland och Danmark. Det är därför jag tycker att vi måste byta säkerhetspolitik i förhållande till USA.

Jag vet att Morgan Johansson delvis håller med mig om detta, för han sitter också i Försvarsberedningen, som diskuterar det här just nu. Det är därför det är så otroligt viktigt att lyfta på locket, prata om detta och debattera det här i riksdagen. Vi är inte helt oöverens, men jag vet att ni är för DCA-avtalet, och jag är emot det. Där finns en viktig principiell skillnad, men jag tror att vi måste prata om Trump och vad han gör och hur vi hanterar det.

Anf. 138 MORGAN JOHANSSON (S) replik:

Herr talman! Sverige har haft ett försvarssamarbete med USA i decennier. Jag blir därför lite förvånad när Håkan Svenneling säger att vi inte ska ha amerikanska soldater på svensk mark.

Herregud – om ett par veckor startar den stora övningen Aurora, och USA förväntas delta i den! Vi får se med hur många man de kommer; de brukar faktiskt ha ganska bra uppställning. Jag tycker att det är bra. Det är bra när USA deltar i de här övningarna, för det gör att samarbetet och försvaret i ett skarpt läge, om vi verkligen skulle bli anfallna, kommer att gå så mycket lättare och smidigare.

Man kanske ibland ska skilja den amerikanska administrationen från det amerikanska försvaret. Samarbetet när det gäller militär till militär fortsätter, vad jag förstår, att fungera på ett väldigt bra sätt. Det är viktigt för Sverige, så man ska inte blanda ihop det här. Det stämmer att vi inledde förhandlingarna om DCA-avtalet innan Sverige blev medlem i Nato, och det var faktiskt den socialdemokratiska regeringen som började med detta.

Jag reagerar på den mytbildning som Håkan Svenneling tyvärr ägnar sig åt när han säger att det nu kan komma kärnvapen på svensk mark och att vi inte har kontroll över någonting. Jo, det har vi faktiskt! Vi har kontroll över det som förs in i Sverige och det som lagras här. Det finns ingen anledning för USA – och det är dessutom helt omöjligt – att i lönnedom försöka ta in kärnvapen på svensk mark. Sverige har inte heller ens rätt att ta emot det. I den delen har vi både hängslan och livrem.

Låt mig återgå till min huvudpoäng. Om vi nu skulle skicka signalen att vi inte längre vill ha hjälp av amerikanerna i ett skarpt läge är Putin i Kreml den enda som kommer att jubla. Sverige skulle dessutom sticka av i förhållande till alla andra länder i försvarssamarbetet utmed gränsen mot Ryssland och i dess närområde.

Anf. 139 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! USA:s president är också USA:s överbefälhavare. Det är en skillnad mot hur det funkar i Sverige, där ÖB och inte Ulf Kristersson är Sveriges överbefälhavare.

USA:s krig i Iran visar hur nära politiken är sin militär när det kommer till Pete Hegseth, Donald Trump och andra företrädare för Trumpadministrationen. Det går inte att göra den särskiljning som Morgan Johansson och andra debattörer gör i den svenska debatten.

När Sverige gick med i Nato gjorde Sverige det utan undantag, men Socialdemokraterna sa tydligt två saker: inga utländska baser på svenskt territorium och inga kärnvapen på svenskt territorium. Man såg till att prata ihop sig med Moderaterna och de andra partierna och fick med sig Sverigedemokraterna, alla sex partier, på att det här skulle vara fallet.

Det vi nu ser är att man sedan undertecknade DCA-avtalet, som ger den amerikanska militären tillträde till svenskt territorium på 17 platser i Sverige. Man har absolut ett avtal som kräver samtycke och en massa saker, men i praktiken tillåter man ändå utländsk militär under långa permanenta förhållanden på svensk mark.

Det andra man gjorde var handslaget om kärnvapen. Det är det handslag som vi i denna debatt ser falla samman i realtid. De högerpartier som Morgan Johansson tog i hand och som sa att vi inte skulle ha kärnvapen på svenskt territorium börjar steg för steg flytta positionen när det gäller vart man är på väg.

Längst har Sverigedemokraterna flyttat sin position, och partiet säger öppet: När det är en gråzon kan vi tänka oss att ha kärnvapen på svenskt territorium. Men vi ser också andra högerpartier signalera samma typ av budskap, det vill säga att handslaget inte gäller.

Det höll inte ens i två år, Morgan Johansson. Det är tyvärr resultatet av ditt handslag kring det svenska Natomedlemskapet. Jag tycker att du borde byta politik och i stället inse att det är dags med en lagstiftning mot kärnvapen och att vi måste hitta en ny politik när det kommer till vår relation med USA.

Anf. 140 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Herr talman! Vi debatterar i dag utrikesutskottets betänkande om säkerhetspolitik. Det handlar i grunden om Sveriges frihet och säkerhet i en allt farligare värld. Kristdemokraterna står bakom betänkandet i sin helhet.

Vi lever i ett säkerhetspolitiskt läge som är allvarligare än på mycket länge. Det är inte en tillfällig kris utan ett långsiktigt försämrat omvärldsläge. Man kan faktiskt med fog säga att vi befinner oss i ett permanent läge av kris, även om kriserna vid varje enskilt tillfälle varierar. Rysslands invasion av Ukraina har förändrat Europa i grunden.

Samtidigt ser vi hur auktoritära regimer samarbetar, hur hybridattacker ökar och hur hoten blir mer komplexa. Det handlar om cyberangrepp, sabotage och påverkan mot våra öppna samhällen. Det är mot denna bakgrund som svensk säkerhetspolitik måste formars.

Herr talman! En central slutsats i betänkandet är att Sveriges säkerhet bygger på samarbete. Vårt medlemskap i Nato är därför en nödvändig anpassning till verkligheten. Det finns de som vill gå tillbaka till en annan ordning, men den tiden finns inte längre. Sverige är i dag en del av det kollektiva försvaret, och det innebär både rättigheter och skyldigheter. Vi ska vara en trovärdig, solidarisk och kapabel allierad.

Det är också därför utskottet avvisar förslag som skapar osäkerhet kring Sveriges linje. Säkerhetspolitik kräver stabilitet och förutsägbarhet. Riksdagen ska inte

föregripa det pågående arbetet i Försvarsberedningen eller genom nyckfulla beslut rycka i den långsiktiga inriktningen. Det är en viktig princip i detta betänkande.

Stödet till Ukraina är en annan helt avgörande fråga. Det finns en bred enighet i denna kammare om det, och det är viktigt. Men stödet handlar inte bara om solidaritet; det handlar också om vår egen säkerhet. Om Ryssland lyckas med sin aggression riskerar hela den europeiska säkerhetsordningen att undermineras. Därför måste stödet vara långsiktigt, uthålligt och kraftfullt.

Jag vill också här passa på att gratulera partivännen Péter Magyar och hans parti Tisza i Ungern för deras tydliga seger i valet i söndags. Valresultatet markerar ett historiskt skifte efter många år av en utveckling där rättsstatens principer satts under press, och denna förändring skapar nya möjligheter att föra Ungern närmare det europeiska samarbetets kärna igen. Men framför allt skapar det förutsättningar för ett mer enat och långsiktigt europeiskt stöd till Ukraina.

Herr talman! Betänkandet handlar också om kärnvapen och nedrustning. Kristdemokraterna står bakom utskottets linje. Vi vill givetvis också se en värld helt utan kärnvapen. Men vi måste också förhålla oss till den verklighet som vi lever i. Avskräckning spelar en roll för att bevara fred och stabilitet, särskilt inom ramen för Nato.

Det som är avsevärt mycket värre än en värld med kärnvapen är en värld där det endast är auktoritära stater som har tillgång till kärnvapen medan demokratier står utan.

Det är också viktigt att Europa tar ett större ansvar för sin egen säkerhet. I detta sammanhang är det därför välkommet att Frankrike har tagit initiativ till att föra en dialog med allierade, däribland Sverige, om sin kärnvapendoktrin och Europas säkerhet. Det är ett uttryck för ett ökat europeiskt ansvarstagande och för behovet av fördjupade samtal inom alliansen om avskräckningens roll i vår del av världen.

Vi måste också vara tydliga i en annan fråga: Vi kan aldrig acceptera att Iran utvecklar kärnvapen. Den iranska regimen agerar destabiliserande i sin region, stöder våldsbejakande grupper och bidrar till ökad osäkerhet. Ett kärnvapenbestyckat Iran skulle kraftigt förvärra situationen och riskera att driva på en farlig spridning av kärnvapen. Därför måste det internationella samfundet stå fast vid att Irans kärnvapenambitioner ska stoppas.

Vi påminnes om detta i måndags, då jag tillsammans med några kollegor hade glädjen att bjuda in kronprins Reza Pahlavi hit till Riksdagshuset. Det iranska folket betalar fortsatt ett högt pris för sin längtan efter frihet. I över fyra decennier har Iran styrts av en teokratisk diktatur. Kvinnor förnekas sina rättigheter, och oliktänkande möts av förtryck och våld. Ändå har vi sett ett folk som gång på gång visar mod och kräver förändring. Regimen svarar med repression men saknar numera legitimitet.

Vi måste vara tydliga med att den iranska regimen i dag är den största statliga sponsorn av terrorism i

Mellanöstern genom sin finansiering och beväpning av grupper som Hamas, Hizbollah och huthirörelsen. Världen kommer att bli säkrare den dag mullornas regim faller och det iranska folket själva får forma sin framtid i frihet och demokrati.

Herr talman! Detta betänkande präglas av ansvarstagande. Det bekräftar Sveriges säkerhetspolitiska linje och värnar stabilitet i en orolig tid. Säkerhet byggs tillsammans med andra genom starka allianser och ett tydligt ansvarstagande. I en farligare värld måste Sverige vara starkt, tydligt och pålitligt.

Kristdemokraterna står bakom betänkandet, och jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 141 JACOB RISBERG (MP) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Berntsson för anförandet.

Jag hade inte tänkt ta replik, och jag lovar att inte prata om Pahlavi. Jag vill dock ta upp kärnvapenavskräckningen, som ledamoten Berntsson omfamnade. Jag skulle vilja be honom förklara hur kärnvapenavskräckningen fungerar.

Anf. 142 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten Risberg för frågan.

Det överraskar mig något att denna fråga kommer nu. Det här var ju en ganska avgörande fråga under diskussionen om Natomedlemskap. Det är en ny sak för oss i Sverige att avskräckning är en tydlig del av det som faktiskt hjälper oss att undvika att hamna i nya konflikter. Om man från demokratiers sida helt lämnar ifrån sig möjligheten att svara på ett angrepp visar man definitivt inte den styrka som man behöver visa i ett sådant läge. Det uppmuntrar dessutom alla möjliga auktoritära regimer att ta steg framåt.

Jag tycker att vi har förklarat avskräckningens dynamik ganska tydligt i det här betänkandet och framför allt i tidigare beskrivningar, inte minst i Natomedlemskapsbetänkandet.

Frågan går tillbaka till ledamoten Risberg. Hur skulle han tänka om en värld där demokratier tar ett steg tillbaka och lämnar ifrån sig det yttersta vapnet medan auktoritära regimer står kvar ensamma? Vi har bevisligen inte kunnat lita på någonting som exempelvis Ryssland har lovat vid andra tillfällen.

Anf. 143 JACOB RISBERG (MP) replik:

Herr talman! Det här var intressant. Jag tror inte att jag fick någon förklaring när det gäller hur själva kärnvapenavskräckningen fungerar, vilket var vad jag undrade.

Jag tror att vi kan vara överens om vissa saker. Jag tror att vi båda skulle vilja se en ömsesidig kärnvapennedrustning. Jag tror också att vi båda kan se att begreppet demokrati är en gråskala. En del stater blir demokratiska, medan andra går bakåt. Det senaste året har USA tagit stora kliv bakåt och kan kanske inte längre betraktas som en öppen och fri demokrati. USA är dock den stat i världen som har allra flest kärnvapen.

Jag kan förstå att det kan vara problematiskt när auktoritära stater har kärnvapen och icke-auktoritära stater inte har det. Men de här skiftningarna kan ju ske hela tiden. Nu sitter en stat som kanske inte är demokratisk på flest kärnvapen av alla.

Jag vill återgå till Mellanöstern. Oavsett om det handlar om en demokratisk stat eller inte finns det alltid hot mot staten. Oavsett om jag är en auktoritär ledare eller en demokratisk ledare måste jag försvara mitt land mot omvärlden. Vi har ju ett land i Mellanöstern som har kärnvapen, nämligen Israel. Jag ska inte på något vis försvara mullorna i Iran, men jag kan samtidigt förstå att det – just på grund av det här med kärnvapenavskräckning – kanske finns en vilja att skaffa sig kärnvapen. De känner sig väldigt hotade av Israels kärnvapen.

Jag tror att det bästa sättet att få iranierna att sluta anskaffa kärnvapen och anrika uran skulle vara att arbeta för att få Israel att nedrusta sina kärnvapen. Israel har ju inte något kärnvapenhot mot sig i dagsläget, så de skulle ensidigt kunna nedrusta sina kärnvapen.

Jag undrar om ledamoten Berntsson är villig att arbeta för att Israel ska nedrusta sina kärnvapen.

Anf. 144 MAGNUS BERNTSSON (KD) replik:

Herr talman! I den första delen av Risbergs andra fråga nämndes anledningen till att Sverige har tackat ja till Frankrikes inbjudan att vara med i diskussioner om deras framtida kärnvapendoktrin och deras sätt att utveckla den. Europa ska ta ett större ansvar för sin egen säkerhet. Risken är annars att vi endast är i händerna på en amerikansk president.

Detta är ju någonting som Miljöpartiet väldigt tydligt har sagt nej till. Jag vet att Miljöpartiet är emot Natomedlemskapet, men jag har ändå svårt att förstå varför man i detta läge inte uppskattar att Europa tar större ansvar för sin egen säkerhet.

Vad gäller Iran har det ju gjorts ett långsiktigt försök med det så kallade JCPOA-avtalet. Man har från europeisk sida – och inte minst från brittisk och fransk sida – verkligen försökt att gå vidare även efter att USA lämnat samarbetet. Fokus skulle vara på civil kärnkraft. Detta har dock lett till en enorm anrikning av uran i Iran. Anrikningen har nått nivåer som inte går att använda till någonting annat än kärnvapen. Alltså är detta inte en regim som går att lita på.

Anf. 145 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Detta betänkande samlar motioner från de senaste två allmänna motionstiderna. Det gör att debatten spretar. Men säkerhetspolitiken behöver tydlighet. Den säkerhetspolitiska analys som nu pågår i Försvarsberedningen påverkar också samtliga partiers diskussioner här i kammaren i dag. Jag ser fram emot denna analys och hoppas att man också kan hitta en samsyn i den översyn som pågår.

Det är uppenbart att säkerhetspolitiken befinner sig i en brytningstid. Orostider gäller. Om inte förr så stod det klart för alla när Ryssland gick till fullskaligt, folkrättsvidrigt angrepp på Ukraina. Som redan sagts är

Sveriges säkerhet avhängig av en hållbar fred för Ukraina. Ryssland får inte sluta som vinnare av kriget, för då skulle vår verklighet allvarligt försvåras och riskerna kraftigt förvärras.

I detta läge är det viktigt att Sverige och våra likasinnade är tydliga och inte böjer sig för någon när det gäller centrala frågor för vår världsordning. När man inte vet vem man måste hålla sig väl med riskerar man att tystna och inte vara tydlig när brutala övergrepp på folkrätten sker. Därför måste vi stå upp för världsordningens grunder, hävda de folkrättsliga reglerna krigets lagar och inte tveka när övergrepp sker, oavsett vem det är som begår dem. Detta gäller oavsett om det är Netanyahu eller Trump, som angrep Iran i strid med folkrätten, eller Iran, som bryter mot folkrätten när man angriper sina grannar i Golfstaterna – eller om det är någon annan som begår övergrepp. Vi har ju varit tydliga när det gäller folkrättsbrottet som Ryssland begår mot Ukraina.

Det har tidigare refererats till DN Debatt, och jag tycker också att det är en välskriven artikel. Det är trist och stärker inte svensk position och säkerhet om vi skapar osäkerhet om huruvida vi står upp för folkrätten, inte vet vad folkrätten egentligen står för eller säger att det kan vara ett seminarium om folkrätt. Då ger vi inte en tydlig signal till andra om var vi står. Jag är därför allvarligt bekymrad över de glidningar som nu sker.

Herr talman! Jag har noterat något jag inte var uppmärksam på när utskottets ställningstagande skrevs. Regeringen skriver i sin utrikesdeklaration: ”Vi ser allvarliga brott mot folkrätten.” Det var en viktig markering, men den saknas i betänkandet, vilket jag beklagar. Detta får ses som en ingång till den diskussion som pågår.

DCA-avtalet har redan berörts. Vi är tydliga med att vi ser DCA-avtalet som en viktig del av vår säkerhet. Det är en viktig del av Nato, och våra grannländer har samma avtal. Vi pratar själva om i vad mån vi behöver agera för att vara stöttepelare åt Finland eller andra, och vi måste vara beredda på att orostider kan övergå i krigstider. Natomedlemskapet är då helt centralt för vår och våra grannars säkerhet, och vi grannar måste arbeta tillsammans.

Det är centralt att vi har en avskräckningspolitik. Ryssland ska inte tro att vi är spelbara och kan utmanas eller hotas till att göra som Ryssland vill. Finland har känt på den modellen, och vi ska inte gå den vägen. Finland är tydligt, och vi ska också vara tydliga. Därför ska 5 procent av bnp gå till totalförsvaret. Det handlar om avskräckning och eskaleringstrappor.

Vi vet att det finns de som undergräver Nato. Putin har länge försökt säga att artikel 5 inte gäller, och vi noterar givetvis att Trump gör sitt för att ifrågasätta Nato. Det är givetvis allvarligt, och vi ska inte bidra till att ifrågasätta eller undergräva trovärdigheten.

Det är mot denna bakgrund Centerpartiet ser samtalerna om de franska kärnvapnen. Vi går med på att dessa samtal förs utan att Sverige förbinder sig till något. Vi vill inte att dessa samtal landar i något som

undergräver Natos och USA:s kärnvapenparaply eller Natos samlade hållning. Det återstår att se var dessa samtal landar.

Som tidigare har sagts står Sverige upp för kärnvapenedrustning; det är självklart. En värld utan kärnvapen är vad vi önskar. Men vi är inte där, och vi får inte vara naiva. När andra länder rustar måste även vi inse att kärnvapen tyvärr existerar och att verkligheten ju ser ut som den gör.

Centerpartiet står upp för icke-spridningsfördraget, NPT, och jag yrkar bifall till reservation 11 under punkt 5 som handlar om att höja trösklarna och om en balanserad nedrustning. Jag vet att den nya NPT-översynen kommer nu i vår. Jag har varit med på flera av dessa översyner tidigare, och en given fråga har varit Mellanöstern. Det handlar om kärnvapen, men inte bara om kärnvapen utan också om massförstörelsevapen. Det finns ju fler vapen, och det är balansfrågorna som är så oerhört viktiga att resonera om när det gäller Mellanöstern. Tyvärr har man inte lyckats nå en enad hållning på översynskonferenserna. Jag hoppas att NPT inte kommer att fastna där denna gång, men jag befarar det värsta. Vi vet ju att Iran till och med är berett att dra sig ur NPT i detta skede. Det återstår att se.

När det gäller det så kallade förbudsavtalet är vi också tydliga. Vi kan tänka oss att vara med på en översyn, och vi säger inte nej till att göra en kontroll av vad det arbetet egentligen handlar om. Men vi är också tydliga med att vi inte ska ansluta oss till eller ratificera avtalet. Men avtalet finns, och det är klart att vi tillsammans med likasinnade i Nato skulle kunna vara med och undersöka hur tongångarna går.

Anf. 146 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Att Sverige ska vara en tydlig röst löpte som en röd tråd genom Kerstin Lundgrens anförande. På slutet kom hon in på sin reservation nummer 13, där det står: ”Sverige bör dock tillsammans med likasinnade pröva om en tillfällig närvaro från tid till annan kan gynna nedrustningsarbetet via NPT.”

Herr talman! ”Bör dock” och ”tillfällig närvaro från tid till annan” är inte riktigt de tydligaste orden, i alla fall inte i min ordbok. Det är snarare bristen på tydlighet som slår en när man försöker förstå Centerpartiets nedrustningspolitik. De vill se en översyn, men de vill inte ansluta eller ratificera.

När FN:s kärnvapenkonvention fick fler än 50 undertecknande länder trädde den i kraft 2021. Efter beslut av dåvarande S-regering reste Sverige till Wien på det första statspartsmötet för konventionen 2022. Hösten 2022 meddelade den nuvarande högerregeringen att de inte skulle delta i det andra respektive det tredje mötet om konventionen.

Ska Sverige, med Centerpartiets nedrustningspolitik, åka på det fjärde statspartsmötet för FN:s kärnvapenkonvention och pröva om en tillfällig närvaro gynnar nedrustningsarbetet när det blir en konferens i december senare i år? Och om vi reser iväg på den fjärde konferensen, ska vi då från tid till annan resa till det femte statspartsmötet?

Jag var med på det första statspartsmötet. Att vara observatör innebar att Sverige satt längst bak i salen med två tjänstemän tillsammans med en handfull andra länder och observatörer, medan mer än 60 länder, under-tecknare av konventionen, satt längst fram. Det var lite som att vara ledamot här i riksdagen jämfört med att sitta som åhörare uppe på läktaren.

Herr talman! Med Centerpartiets politik kommer Sverige att vara en åhörare som står utanför riksdagens kammare och funderar på om man kan gynna nedrustningsarbetet om man från tid till annan kliver in i salen och lyssnar på vad som sägs under sin tillfälliga närvaro eller om det är bättre att stanna ute vid toaletterna.

Jag tycker att Sverige ska sitta längst fram i arbetet för global kärnvapennedrustning, genom att under-teckna FN:s kärnvapenkonvention.

Anf. 147 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Det är spännande att lyssna till Håkan Svenneling i dag, för han är verkligen på hugget. Han visar tydligt att han vill stå vid sidan av på de flesta ställen där det verkligen handlar om att bygga säkerhet. Att lämna och att inte vara med är lite av det budskap som vi har hört från Håkan Svenneling tidigare.

Det här är väldigt tydligt. Jag yrkade bifall till reservation 11, som är tydlig. Det handlar om att stå upp för och jobba via NPT, som är den enda globala nedrustningsstruktur vi har. Den är oerhört viktig för att upprätthålla IAEA och det arbete man gör där, och det hoppas jag att vi kommer att klara. Även verifikationsfrågorna är oerhört viktiga i nedrustningsarbetet, inte minst i en värld där tilltron mellan stater eroderas och kanske försvinner helt. Det finns många punkter som är oerhört viktiga.

Vi tycker att man ska höja trösklarna och försöka jobba för det här och även hantera en del av de utmaningar som NPT i sig har. Det är alldeles uppenbart att det är huvudvägen till nedrustning. Sedan finns det andra förbudsavtalet. Vi från vår sida säger att Sverige inte ska ratificera förbudsavtalet och heller inte ge någon bilden att Sverige vill vara permanent observatör eller något annat.

Däremot kan det finnas skäl att föra samtal eller lyssna in för att se att man inte använder det här som en väg att undergräva NPT. Det är en av de saker som oroar, utöver flera saker som vi var oerhört kritiska till i avtalet. Det vill vi inte se.

Det här är vårt centrala huvudmål för nedrustning, inklusive nedrustning av kärnvapen.

Anf. 148 HÅKAN SVENNELING (V) replik:

Herr talman! Jag tycker att även ledamoten Kerstin Lundgren är på hugget i kväll. Det visar inte minst den här debatten.

Något som också är tydligt är att vi är överens om att det är otroligt viktigt att stå upp för NPT. Problemet är att vi har lite olika verklighetsbild eller beskrivning av i vilket landskap NPT-arbetet bedrivs. I Kerstin Lundgrens reservationer står att vi ska bedriva det ihop med likasinnade Natoländer som också vill se

nedrustning. Då ska man ha klart för sig att de Nato-länder som vi pratar om är Storbritannien, Frankrike och USA, som har kärnvapen.

Storbritannien har meddelat att man höjer taket för sitt antal kärnvapenspetsar. Frankrike har meddelat att man bjuder in till samtal och höjer ambitionerna i det franska kärnvapenprogrammet. USA har pratat om att börja provspränga igen och bryta mot provstoppsavtalet, CTBT. Därtill har vi Ryssland och Kina, två länder som är tydliga med att de satsar på kärnvapen just nu. Dessa länder utgör P5.

I det här läget börjar man prata om att NPT är huvudvägen. Jag har blivit anklagad för att sprida lögn, desinformation och allt möjligt här. Samtidigt sprider man en bild av att det finns en motsättning mellan FN:s kärnvapenkonvention och NPT, vilket det inte gör. Forskare efter forskare har slagit fast att den motsättningen inte finns.

Det finns gott om länder, som börjar bli allt fler, som skriver under konventionen, som står upp för kärnvapennedrustning och som ser att man kan jobba med både förbudskonventionen och icke-spridningsfördraget, som två parallella vägar som hänger samman. Det är ju det som är vägen framåt för kärnvapennedrustning och för att stärka NPT: att jobba med de stater som faktiskt vill ha reell kärnvapennedrustning.

Då landar Centerpartiet i stället i att man absolut inte vill vara permanent observatör, utan man vill från tid till annan eventuellt sitta längst bak i salen och observera vad som sker på ett möte.

Anf. 149 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Herr talman! Jag noterar att Håkan Svenneling uppenbarligen sitter längst bak och bara observerar. Jag tror att det hände flera saker och fördes flera samtal under det möte som han deltog i. Så brukar det vara åtminstone på de möten som jag deltar i. Jag sitter inte tyst längst bak och bara observerar.

Det centrala är att den NPT-översyn som nu ska ske i New York inte blir en enda stor dödsmarsch för NPT-avtalet. Det hoppas jag verkligen inte, för det är det enda vi har att hålla oss till. Därför är det oerhört viktigt att vi försöker jobba för att finna varandra i en tid när tilltron är totalt borta mellan flera av staterna.

Samtidigt säger man upp en del av de avtal som vi har försökt hävda. Vi har velat ha högre trösklar. Provstoppsfrågan har betydelse och en normerande kraft. Det är oerhört viktigt att hålla fast vid det och hävda den typen av grunder som vi har. Där måste vi vara tydliga och agera tydligt för NPT, både före och efter.

Vi har haft Stockholmsinitiativet. Det tycker jag var bra, och det är viktigt att försöka hålla fast vid det och höja det steg för steg. Vi måste hitta vägar för att finna varandra, mellan kärnvapenstater. Rätten att ha kärnvapen är klar, men det är också tydligt att nedrustning ska vara målet.

Man måste försöka lösa det på ett annat sätt än med förbudsavtalet, som hade som ambition att peka på de humanitära konsekvenserna. De är oerhörda, så jag förstår den ambitionen. Men jag vill inte sätta den före

NPT och framgångar. Jag vill åtminstone hålla fast vid NPT-vägen.

Anf. 150 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Kärnvapen är inte vilka vapen som helst, utan de är ett existentiellt hot mot livet på jorden. De klassas som massförstörelsevapen eftersom deras effekter är urskillningslösa. De skiljer inte mellan soldater och barn eller mellan militärbaser och bostads-kvarter. De utplånar allt i sin väg.

I dag har nio stater kärnvapen: USA, Ryssland, Kina, Frankrike, Storbritannien, Indien, Pakistan, Israel och Nordkorea. Tillsammans innehar de över 12 000 kärnstridsspetsar. Av dessa är omkring 2 000 i högsta beredskap, riktade mot städer och redo att avfyra inom en minut. Det är inte ett abstrakt hot, utan det är en daglig realitet.

Kärnvapen har funnits sedan 1945. De har bara använts i krig två gånger, i Hiroshima och i Nagasaki, men låt oss inte luras av ordet "bara". De bombningar som då genomfördes förändrade mänsklighetens villkor för alltid, och ändå var dessa vapen med dagens mått små och primitiva.

Sprängkraft mäts i kiloton och megaton. Ett kiloton motsvarar 1 000 ton TNT. Hiroshimabomben hade en sprängkraft på cirka 15 kiloton. Den största bomb som någonsin detonerats, Tsarbomben, var flera tusen gånger kraftigare. Men kärnvapen är inte bara större bomber. De är något kvalitativt annorlunda. Deras verkan sträcker sig över tid, rum och generationer.

Herr talman! Tre huvudsakliga krafter orsakar kärnvapnens förödelse: tryckvågen, hettan och den joniserande strålningen.

Tryckvågen är en vägg av komprimerad luft, följd av vindar starkare än orkaner. Den krossar byggnader, broar, vägar och hela städer. Infrastruktur som tagit generationer att bygga försvinner på sekunder.

Hettan i detonationsögonblicket når temperaturer på flera miljoner grader, som en liten sol. Nära detonationen förångas allt organiskt liv. Människor försvinner utan ett spår.

I Hiroshima finns det som kallas kärnvapenskuggor, mörka silhuetter på trappsteg och väggar. Det är skuggorna av människor som stod där i exakt det ögonblick då de förångades. Deras kroppar finns inte längre. Bara skuggan finns kvar.

Längre bort antänds allt som kan brinna – trä, möbler, kläder, hud och hår. Eldarna förenas till eldstormar, som slukar hela stadsdelar. Detta är inte bara förstörelse. Det är förintelse.

När eldstormen stiger upp bildas det välkända svampmolnet. Det innehåller resterna av staden, av marken och av människorna.

Sedan kommer strålningen, herr talman. Den joniserande strålningen orsakar både omedelbara och långsiktiga skador. Akut strålsjuka leder till systemkollaps i kroppens mest grundläggande funktioner: blodbildning, nervsystem och matsmältning. Ögon faller ur sina hålor. Bukar spricker. Människor blöder till döds inifrån.

De som överlever den akuta fasen förblir ofta sjuka i månader eller år. Immunförsvaret är förstört. Organen är skadade. Kroppen angrips långsamt.

Sedan följer det långsamma lidandet: leukemi, sköldkörtelcancer, bröstcancer och lungcancer. Människor som verkade oskadda insjuknar årtionden senare. Strålningen stannar inte i en generation. Den lämnar spår i arvmassan. Barn föds med svåra missbildningar. Riskerna avtar inte. För överlevarna är hotet livslångt. Och skadorna är inte bara fysiska. De är psykologiska, sociala och existentiella.

Herr talman! Efter en kärnvapenexplosion finns det ingen realistisk möjlighet till någon räddningsinsats. Sjukhus förstörs eller blir obrukbara. Vägar och kommunikationer slås ut. Elen försvinner. Rent vatten saknas. Mediciner är otillgängliga.

I Hiroshima slogs 42 av 45 sjukhus ut, och 90 procent av all vårdpersonal dödades eller skadades. De flesta av offren dog utan någon smärtlindring, utan vård och utan tröst. Och de som kom senare för att hjälpa blev också sjuka.

I dag är världens sjukvårdssystem redan på gränsen. Ingen stad, inget land, är förberett på följderna av ens en "liten" kärnvapendetonation.

Herr talman! De som överlevde kallas i Japan för hibakusha. De bär inte bara på traumat av explosionen och förlusten av sina familjer. De bär också på rädslan för framtiden, för sjukdomar som kanske eller kanske inte kommer. De har dessutom utsatts för systematisk diskriminering. Många nekades arbete. Många ansågs olämpliga att gifta sig med. Barnen särbehandlades i skolan, som om strålning vore smittsamt. Det här är den verkliga kostnaden för kärnvapen, inte bara i dödstal utan i liv som aldrig blev hela.

Men, herr talman, Hiroshima och Nagasaki var inte slutet. Kärnvapnens lidande sprids i det tysta genom över 2 000 kärnvapentester världen över.

Vid Marshallöarna utförde USA 67 tester. Hela atoller blev obeboeliga. Generationer föddes med cancer och svåra missbildningar. I Franska Polynesien genomförde Frankrike över 190 provsprängningar. I Algeriet, Kazakstan, Australien och New Mexico var det samma mönster: lite information, inget samtycke, inget skydd och ingen upprättelse.

Det här är inte olyckor. Det är ett system. Det är kärnvapenkolonialism, där marginaliserade samhällen offras på grund av geopolitiska ambitioner.

Herr talman! Låt oss vara tydliga: Det här är inte historia. Det här är i dag. Domedagsklockan, som upprätthållits av Bulletin of the Atomic Scientists sedan 1947, symboliserar vår närhet till en av människan orsakad global katastrof. År 1963, under Kubakrisen, stod den på 12 minuter i midnatt. År 1984, under kalla krigets höjdpunkt, stod den på 3 minuter. Efter att kalla kriget avslutades 1991 flyttades den tillbaka till 17 minuter i midnatt. I dag, med kärnvapen i stort sett frånvarande i den offentliga debatten, står klockan på 85 sekunder i midnatt – det närmaste mänskligheten någonsin varit självförintelse.

Varför? Hänsynslösa kärnvapenhot används öppet av världsledare, klimatkrisen har en destabiliserande effekt och artificiell intelligens och automatiserade system minskar mänsklig kontroll. Tillsammans ökar dessa tre faktorer risken för ett oavsiktligt kärnvapenkrig.

Om ett larm går har USA:s president sex minuter på sig att avgöra om världen ska gå under. Sex minuter. Systemen har misstagit moln, väderballonger och fågelflockor för fientliga missiler. Vi lever inte tack vare säkerhet. Vi lever tack vare tur, och tur är ingen strategi.

Herr talman! Varför accepterar vi detta? Med all denna kunskap, varför finns kärnvapen kvar? Svaret är kärnvapenideologi, en föreställning om att hotet om massutrotning skapar trygghet. Det är en ideologi genomsyrad av föreställningar om dominans, makt och könsbaserat våld, en ideologi baserad på styrka och svaghet. Kärnvapen framställs som rationella, som ansvarsfulla, som stabiliserande.

Men inget system som bygger på hotet om total förintelse kan vara hållbart. Det här är ingen naturkatastrof. Det här är ett politiskt val, och politiska val kan göras om. Som Beatrice Fihn sa i ICAN:s Nobeltal: Den här historien kommer att sluta på ett av två sätt – antingen slutet för kärnvapen eller slutet för oss. Det är upp till oss att välja vilket slut det ska bli.

Vägen framåt är avskaffande, och avskaffande börjar med stigmatisering. Så avskaffades slaveriet. Så förbjöds kemiska och biologiska vapen. Inget land identifierar sig i dag stolt som en kemvapennation.

Herr talman! Den 7 juli 2017 röstade 122 länder, inklusive Sverige, för FN:s konvention om förbud mot kärnvapen, TPNW. Fördraget förbjuder utveckling, testning, innehav, lagring, hot om användning och användning av kärnvapen. Det skapar moralisk klarhet – ingen gräzon, inget ”men”. Antingen accepterar vi kärnvapen, eller så gör vi det inte. I dag stöds fördraget av en majoritet av världens stater, men det har ännu inte skrivits under av Sverige.

Kärnvapen är inte ett nödvändigt ont. Som Hiroshimaöverlevaren Setsuko Thurlow säger: De är det yttersta onda. Avskaffandet är inte extremt. Det är den enda vägen till en framtid där mänskligt liv kan blomstra. Och ansvaret ligger här hos oss, hos Sverige – ett Sverige som en gång var en moralisk kompass i världen och som stod upp för internationell rätt, nedrustning och mänsklig värdighet. Det arvet är inte borta, men det behöver återtas.

Herr talman! Låt oss därför så fröna till en annan framtid – modigt, öppet och utan att ge upp. Alla frön kommer inte att gro, men tillräckligt många kommer att göra det, och en dag när den sista stridsspetsen monterats ned kommer vi att veta att det började den dag då vi valde fred.

Jag står självklart bakom alla våra reservationer men yrkar enbart bifall till reservation 12. (Applåder)

Anf. 151 RASMUS GIERTZ (SD):

Herr talman! Sveriges och Europas säkerhetspolitiska läge fortsätter att försämrans på bred front. Vi ser hur Rysslands krig i Ukraina fortsätter och hur konflikten i Mellanöstern får konsekvenser långt utanför regionen. Tyvärr har läget inte förbättrats under det senaste året utan snarare kraftfullt försämrats. Detta inskräper allvaret i utformandet av svensk säkerhetspolitik och kräver en realistisk politik med tydlig målsättning att stärka den svenska och europeiska säkerheten.

I Ukraina fortsätter de ryska angreppen oförtrutet, och den ukrainska befolkningen lider under urskillningslösa bombardemang som sker dag som natt. I frontlinjen trycker Ryssland på, men vi ser också att Ukraina står emot. Allt detta möjliggörs av ett starkt stöd från väst, där det svenska stödet varit avgörande.

Herr talman! I och kring Iran har kriget nu pågått i flera veckor, och konsekvenserna är tydliga inte minst för civilbefolkningen och den iranska befolkningen, som fortsatt förtrycks av en islamistisk regim som inte skyr några medel. Konsekvenserna är också tydliga för Sverige, bland annat ekonomiskt, när energipriserna stiger.

Det värsta av allt skulle vara om Iran utvecklade kärnvapen. Då kan det inom en snar framtid finnas ett direkt kärnvapenhot mot Europas och även Sveriges säkerhet.

Herr talman! USA spelar heller inte samma roll som tidigare, och den nuvarande presidentadministrationen under Trump är inte samma allierade som tidigare. Trump har kontinuerligt kritiserat Nato och olika europeiska allierade. Detta behöver svensk säkerhetspolitik ta höjd för. Samtidigt är USA mer än den nuvarande administrationen, och Europa inklusive Sverige är fortfarande beroende av amerikanska förmågor, inte minst inom kärnvapenområdet, för att avskräcka rysk aggression mot Europa.

Herr talman! Inför dessa hot krävs en förutseende och stabil utrikespolitik som inte värjer för de svåra frågorna. Det är just det vi har sett från regeringen, som med Sverigedemokraternas stöd drivit en tydlig linje som ansvarstagande Natomedlem som tydligt stöder Ukraina och agerar i en allt farligare värld, ofta i nära samarbete med våra nordiska och baltiska kollegor.

I det här läget gäller det inte bara att möta de hot som finns i dag utan även att kunna möta framtidens hot. Vi behöver vara förutseende och inte automatiskt räkna med att USA kommer att ställa upp för Europa och Sverige på samma sätt som tidigare. Det här kräver att Europa har ökad autonomi och ökad förmåga att möta ett aggressivt Ryssland.

Herr talman! Vi i Tidöpartierna har lagt en god grund för en säkerhetspolitik som håller när det blåser och som är förutseende gällande ett fortsatt försämrat säkerhetsläge. Det är en säkerhetspolitik som är nödvändig för att upprätthålla stabiliteten i vår del av Europa, för att fortsätta stärka Nato och för att bygga starka allianser mellan västvärldens demokratier.

Med det, herr talman, yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkandet.

Anf. 152 DANIEL RIAZAT (-):

Herr talman! Jag är här i dag för att prata om den motion som jag skrivit tillsammans med Lorena Delgado Varas gällande förbud mot kärnvapen, utträde ur Nato och att Sverige ska slopa DCA-avtalet.

FN:s konvention om förbud mot kärnvapen antogs av en majoritet av FN:s medlemsländer i juli 2017. Den 22 januari i år hade 50 länder ratificerat avtalet, vilket innebar att det kunde träda i kraft. Den svenska regeringen har sedan detta hände inte valt att skriva under avtalet.

Sverige borde verka för fred och för nedrustning. I det ingår att ställa sig bakom konventionen mot kärnvapen.

Det har nu gått över 80 år sedan atombomberna föll över Hiroshima och Nagasaki i augusti 1945. Dessa fruktansvärda händelser visade världen vad kärnvapen verkligen innebär, vilket har sagts här i talarstolen tidigare. Det innebär massdöd, förstörelse och mänskligt lidande bortom en nivå som vi ens kan föreställa oss. Trots detta finns det i dag tiotusentals kärnvapen i världen. Hotet är inte borta, och hotet kommer inte endast från vissa länder – vilket borgerligheten försöker framställa det som.

Sverige brukade en gång i tiden verka för fred, nedrustning och mänskliga rättigheter, men det här har ändrats. Vi har såväl socialdemokratiska regeringar som borgerliga regeringar och rasistiska regeringar som inte längre står för fred och nedrustning. Men blir vi verkligen säkrare av att vara tysta inför kärnvapenkrig och kärnvapenhot? Svaret på detta är nej, och läget runt om i världen visar varför det inte är på det sättet.

Jag vill också prata om Sverige och varför man ska ur Nato och DCA-avtalet. Det beslut som Sverige fattade om att ingå i Nato var högst odemokratiskt och fattades på ett sätt som inte lämnade utrymme för svenska befolkningen att få tycka till om det. Samtidigt som Sverige och den svenska regeringen visste vad Nato är för krigsallians och kärnvapenmakt valde man att fatta detta beslut utan något som helst demokratiskt utrymme för folket.

Vi vet också hur mycket olika typer av lobbyister låg bakom att pressa de svenska partierna att tycka lika i de här frågorna eller att vara tysta när man inte tycker lika i de här frågorna. Trots att det fanns en stark opinion mot medlemskapet blev det ändå en historisk omsvängning, där till och med partier som sa sig vara emot Nato ena dagen visade sig vara för det den andra dagen.

Vad är då Nato? Jo, Nato har som krigsallians varit USA-imperialismens verktyg för upprustning och skapat förödelse i stora delar av världen. Natos ledare bidrar i dag i allra högsta grad till krig och krigshets som saknar motstycke runt om i världen. Vi ser det i dagens Iran, vi ser det i kidnappningen av Venezuelas president och vi ser det runt om i världen. Där det finns elände har Nato en hand med i spelet.

Sverige bör inte verka för att stärka krigsmaskineriet och kärnvapenmakten Nato och bör därför gå ur Nato omedelbart.

Herr talman! Jag tycker också att det är beklagligt att Sverige, som en gång i tiden hade en självständig röst i utrikespolitiken, numera ska överlåta sina militärbaser till just det krigsmaskineri som är USA och andra Natoländer.

Med anledning av det jag har anfört vill jag yrka bifall till min motion 2025/26:3724 gällande yrkandena 1, 3, 6 och 7.

Anf. 153 TALMANNEN:

Som vi också har framfört efter hand under kvällen motsvaras yrkande 1 av reservation 8 och yrkande 7 av reservation 5.

Jag är medveten om att just Daniel Riazats motion inte nämns av utskottet i dessa reservationer, men det är egentligen inte tillåtet att yrka på motionsyrkanden som täcks av reservationer, utan då ska man yrka på reservationerna.

Om yrkandet vidhålls och det tas upp för votering kan det vara så att jag kommer fram till att vägra ställa proposition enligt 11 kap. 7 § riksdagsordningen på de delar av yrkandet som täcks av reservationer. Det får vi om yrkandet vidhålls pröva inför voteringen, men jag vill ändå säga det redan nu.

Anf. 154 DANIEL RIAZAT (-):

Herr talman! Anledningen till att jag yrkade bifall till dem är att det inte står i själva betänkandet att min motion ingår om det yrkas bifall till exempelvis Vänsterpartiets reservation i frågan.

I samtliga andra utskott skriver man in förenklade motioner när det yrkas bifall till en likalydande motion. Därmed blir det en konstig gång när Riksdagsförvaltningen i det här fallet har gjort fel och detta inte lyfts upp på grund av det felet. Jag tänker att ni får ta det internt med utskottet.

(TALMANNEN: Vi får pröva den frågan. Det är inte Riksdagsförvaltningen utan utrikesutskottet som fattar beslut om hur man formulerar sina ställningstaganden. Det är alltså utskottet som har beslutat att inte ta med motionen, inte Riksdagsförvaltningen. Men vi noterar yrkandet och får inför voteringen pröva om det kan tas upp eller inte.)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 22 april.)

§ 14 Tillståndsprövning enligt förnybartdirektivet

Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU18
Tillståndsprövning enligt förnybartdirektivet (prop.
2025/26:118)
föredrogs.

Anf. 155 ANGELICA LUNDBERG (SD):

Herr talman! Vi debatterar i dag näringsutskottets betänkande 18 *Tillståndsprövning enligt förnybartdirektivet*. Propositionen som behandlas i betänkandet bygger på EU:s reviderade förnybartdirektiv, som handlar om att öka användningen av förnybar energi i EU i syfte att minska beroendet av rysk energi och fossila bränslen. Det är i grunden en mycket bra och legitim målsättning.

De föreslagna ändringarna innebär bland annat att länsstyrelsen ska komma in i ett tidigare skede och att deras bedömning av hur omfattande en miljökonsekvensbeskrivning behöver vara också ska få större vikt i tillståndsprövsprocessen. Dessutom föreslås en regel som gör det enklare att avgöra om en verksamhet som påverkar ett Natura 2000-område kan godkännas. Oavsett om det är vindkraftsindustri eller annan industri ska det vara enkelt att förstå vilka regler som gäller, och handläggningstiderna ska vara rimliga.

Det är positivt att de länder i EU som har en hög andel fossila bränslen eller är beroende av Putins Ryssland för sin elförsörjning också arbetar för att komma ifrån det. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Fru talman! Det här direktivet innebär en tydlig inriktning mot att underlätta tillståndsprövsprocesser, främst för förnybara energislag. EU väljer att fokusera på förnybart i stället för fossilfritt och inför ett snabbspår för förnybar energi medan planerbar fossilfri kraft inte omfattas av samma regelverk. Det gör att det blir ännu viktigare att vi i Sverige utformar balansen i vårt system så att alla kraftslag behandlas rättssäkert och förutsägbart.

På 90-talet stod vatten- och kärnkraft för elproduktionen i Sverige, vilket gav extremt stabila och låga priser. Produktionen var då, liksom nu, så gott som fossilfri. Vi hade stabil, säker och billig el – precis en sådan elproduktion som alla länder vill ha. Då började vi mixra med den. Om det berodde på okunskap eller på politiska ideologiska uppfattningar låter jag vara osagt. Men faktum är att vi har förändrat vår elproduktion i grunden.

När kärnkraften på grund av de politiska beslut som togs i början av 2000-talet började läggas ned övergick Sverige till mer och mer vindkraft. I dag står vindkraften för ungefär 20 procent av den svenska elproduktionen. Vindkraft och även solkraft är väderberoende. Om det inte blåser och om solen inte skiner produceras såklart inte någon el.

När man har en alltför stor andel väderberoende kraft i ett system blir det instabilt. Det leder till de kraftiga svängningar som svenska hushåll nu upplever och skapar en osäkerhet för företag som vill utvecklas.

EU:s förnybartdirektiv har en ambition att nå 45 procent förnybart till 2030. Trots att Sverige redan på 90-talet nådde det målet byttes stabil kärnkraft ut mot väderberoende vindkraft. I dag är Sveriges elproduktion ungefär 70 procent förnybar. Eftersom Sverige redan har en mycket hög andel fossilfri elproduktion är utmaningen för oss inte att ersätta fossil energi utan i

stället att säkerställa ett stabilt och fungerande elsystem över tid. Vi behöver inte ställa om till ett fossilfritt energisystem. Vi har redan ett.

Fru talman! Att Sverige återigen har gått för långt i sin strävan att vara bäst i klassen har inte heller den här gången gynnat oss. Det är därför positivt att utbyggnadstakten för ny vindkraft har dämpats i ett läge där elsystemets stabilitet behöver värnas och att Sverigedemokraterna tillsammans med regeringen har skapat möjligheter för ny kärnkraft.

Den första ansökan om ny kärnkraft på ny plats på över 50 år har lämnats in. Det är bra. Det är nödvändigt för att vi ska kunna återfå det stabila elsystem vi en gång hade. Det kommunala vetot är också en viktig del i den här balansen.

Fru talman! Sammanfattningsvis hade Sverige tidigare ett stabilt och i huvudsak fossilfritt elsystem byggt på vattenkraft och kärnkraft och med låga och förutsägbara priser. Genom politiska beslut har systemet förändrats i riktning mot mer väderberoende produktion och mindre planerbar kraft, vilket har ökat osäkerheten i elsystemet.

Samtidigt som det är positivt att EU förenklar tillståndsprövsprocesserna och att fler länder minskar sitt fossilberoende behöver vi för vår del säkerställa balansen i elsystemet, bland annat genom att möjliggöra för ny kärnkraft. Vi behöver ett system som kombinerar fossilfrihet med stabilitet och leveranssäkerhet. Utan det riskerar vi jobb, investeringar och Sveriges konkurrenskraft. Vi får inte upprepa historiska misstag utan måste säkerställa en ansvarsfull elproduktion för framtiden.

Anf. 156 MONICA HAIDER (S):

Fru talman! I dag debatterar vi näringsutskottets betänkande 18 *Tillståndsprövning enligt förnybartdirektivet*. Jag vill börja med att yrka bifall till reservatnummer 3.

Det är viktigt att Sverige har låga elpriser för att våra företag ska kunna vara konkurrenskraftiga men också för att hålla nere kostnaderna för hushåll. Då behöver vi alla kraftslag och att tillståndsprövsprocesserna för energiproduktionen är snabba och ändamålsenliga.

Sverige befinner sig mitt i en historisk omställning där industrin elektrifieras, transportsektorn ställer om och vårt beroende av fossila bränslen ska brytas. För att detta ska lyckas krävs en kraftfull och snabb utbyggnad av förnybar energi. Då är tillståndsprövsprocesserna helt avgörande. Vi socialdemokrater delar därför ambitionen att förenkla och förkorta tillståndsprövningen. Men vi menar att regeringens genomförande av förnybartdirektivet är otillräckligt och riskerar att skapa nya problem i stället för att lösa de problem som redan finns.

Fru talman! Först och främst handlar det om tempo och ansvar. Sverige skulle ha genomfört delar av direktivet redan 2024. I stället har vi blivit stämde av EU-kommissionen för att inte ha gjort det i tid. Det är inte bara en formell fråga, utan det skickar en signal om bristande handlingskraft och skapar osäkerhet för

företag och investerare. När industrin står redo att ställa om måste politiken leverera tydliga besked, inte förseningar.

Samtidigt ser vi hur regeringen driver flera stora förändringar parallellt. Det handlar om nya regler kopplade till förnybartdirektivet, om en ny miljöprövningsmyndighet och om omfattande förändringar i miljöprövningssystemet. Men dessa processer hänger inte ihop tillräckligt väl. Risken är att vi får ett fragmenterat system där olika regelverk överlappar varandra, skapar otydlighet och i värsta fall förlänger processerna i stället för att korta dem.

I reservation 1 betonar vi behovet av en tydligare tidsplan och en bättre samordning. Sverige behöver ett sammanhållet system, inte ett lapptäcke av reformer.

Fru talman! En annan central fråga gäller tidsfristerna. Förnybartdirektivet ger möjlighet att införa kortare och effektivare handläggningstider. Men regeringen väljer att inte fullt ut använda den möjligheten utan hänvisar till att det inte är realistiskt. Det är synd.

Långa tillståndprocesser är i dag ett av de stora hindren för investeringar i elproduktion. Om vi menar allvar med klimatomställningen måste vi våga vara mer offensiva. Sverige ska inte nöja sig med miniminivåer; vi ska vara ett föregångsland.

Fru talman! Vi lyfter i en av reservationerna också upp frågan om ändringstillstånd, vilket vi har motionerat om tidigare i enlighet med en utredning.

I dag är det ofta svårt och oförutsägbart att göra förändringar i befintlig verksamhet. Det gör att investeringar i ny teknik, effektiviseringar och klimatomställning försenas eller uteblir.

Utredningar har pekat på att detta hämmar utvecklingen och minskar viljan att investera. Därför bör ändringstillstånd vara huvudregel om en ansökan inte avser hela verksamheten, vilket också Miljöprövningsutredningen föreslår, men detta, liksom många andra tillståndsfrågor, bereds nu i Regeringskansliet.

Det ska vara enkelt att uppgradera anläggningar, att ersätta gammal teknik med ny och att öka kapaciteten där det är möjligt. Det är en nyckel för att få fart på omställningen och för att företagen ska våga uppgradera utan att hela anläggningen ska prövas.

Fru talman! Slutligen måste vi tala om att tidigare lägga ett kommunalt veto, som är ett färdigutrett förslag som vi ha lagt fram två gånger men blivit nedröstade av regeringspartierna, som fått stöd av SD. I dag stoppas många vindkraftsprojekt sent i processen. Det leder till osäkerhet, ökade kostnader och förlorade investeringar.

Vi socialdemokrater vill i stället se ett tidigare kommunalt ställningstagande. Det skulle skapa större förutsägbarhet, minska risken för sena avslag och bidra till en snabbare utbyggnad av förnybar energi, vilket också Miljöutredningen föreslår. Det handlar inte om att köra över kommunerna utan om att skapa tydliga spelregler från början.

Fru talman! Sverige behöver mer el och det snabbt, men vi behöver också ett system som fungerar i praktiken. Regeringens förslag tar vissa steg i rätt riktning,

men det räcker inte. Vi socialdemokrater vill se en mer offensiv politik med bättre samordning, kortare tidsfrister, tydligare regler och reformer som underlättar investeringar. Detta behövs för att vi ska klara klimatomställningen och för att stärka svensk industri och skapa nya jobb och därigenom klara välfärden. Sverige behöver en ny riktning.

Anf. 157 JESPER SKALBERG
KARLSSON (M):

Fru talman! Sverige behöver mer energi, högre tillväxt och fler investeringar. Då duger det inte att viktiga projekt fastnar i långa och oförutsägbara processer. Vi behöver regelverk som både värnar miljön och gör det möjligt att fatta beslut i tid. Det är just det som betänkandet handlar om.

Vi debatterar i dag förslag som genomför de delar av EU:s reviderade förnybartdirektiv som handlar om tillståndsförfaranden. Det handlar om att korta ledtider, förenkla processer och skapa bättre förutsägbarhet för den som vill investera i förnybar energi.

Moderaternas energipolitiska linje är enkel: Sverige behöver mer el, mer planerbar kraft och mer av de investeringar som stärker ett robust fossilfritt elsystem, inklusive kärnkraft.

Fru talman! Sverige ska vara ett land där det lönar sig att jobba och investera. Onödiga hinder och dubbla prövningar ska tas bort. Vi ska ha ett system där seriösa aktörer kan göra rätt från början och få besked inom rimlig tid.

Fru talman! De förändringar som nu görs i miljöbalken innebär till exempel att den som avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd för förnybar energi bör ge länsstyrelsen en möjlighet att bedöma samrådsunderlaget innan samråd med övriga aktörer inleds.

Det blir också en ny ordning genom att länsstyrelsen ska ange vilken omfattning och detaljeringsgrad som behövs för att utgöra ett tillräckligt underlag för den fortsatta miljöbedömningen. Möjligheten att kräva ytterligare kompletteringar begränsas till enbart särskilda situationer.

Vidare innebär förslagen en ökad samordning mellan miljöbalkens tillståndsprövning och prövningar enligt sektorslagstiftning. I många fall handlar det såklart om ellagen. En ny miljöbedömning ska som huvudregel inte krävas om en miljöbedömning redan har genomförts för samma verksamhet eller åtgärd.

Fru talman! För att förenkla installationen av energitekniska anläggningar föreslås också ändringar i plan- och bygglagen, till exempel att solenergiutrustning under elva kilowatt helt undantas kravet om bygglov för fasadändring. Anläggningar på över elva kilowatt ska handläggas inom tio veckor.

Verksamheter och åtgärder för förnybar energi ska presumeras – antas – utgöra ett väsentligt allmänintresse vid Natura 2000-prövning enligt 7 kap. miljöbalken. Detta förslag kommer sannolikt att underlätta tillståndprocesserna för företag som vill bedriva en verksamhet för förnybar energi, eftersom processerna

kan gå snabbare och med en större grad av förutsägbarhet.

Samtidigt ska nämnas att kravet på tidig strategisk planering är högt ställt och att juridisk rådgivning sannolikt fortsatt kommer att krävas. Man kan inte göra vad som helst hur snabbt som helst.

Fru talman! Mycket av det här är tekniskt, men i slutändan handlar det om helt vanliga människor: om barnfamiljen som redan pressas av höga levnadskostnader, om det lokala företaget som behöver trygg tillgång till el för att kunna fortsätta växa och om människor som gör rätt för sig och ska kunna lita på att samhället också ska finnas till hands för dem.

När tillståndprocesser tar lång tid drabbar det inte bara stora projekt på papperet, utan det drabbar jobb, investeringar och hushållens ekonomi. Därför är snabbare och mer förutsägbara processer också en reform för vanliga hushåll och små företag.

Fru talman! Oppositionspartierna kommer att kritisera regeringen för att det här har tagit tid. Ja, processen har tagit tid, men det beror på att detta inte är en isolerad lagändring utan en del av en större reformering av tillstånds- och miljöprövningssystemet. Det vi gör nu är att gå fram med det som är färdigt, rättssäkert och genomarbetat samtidigt som vi fortsätter det större reformarbetet med bland annat en ny miljöprövningsmyndighet.

Fru talman! Låt mig också nämna att Sverige redan är ett av Europas starkaste länder beträffande förnybar energi. Preliminära siffror för föregående år anger att Sveriges förnybara elproduktion motsvarade ungefär 90 procent av elanvändningen inom landets gränser förra året.

Samtidigt räcker det inte att bara titta på andelar. Ett starkt elsystem måste också fungera årets alla timmar, i hela landet. En stor andel väderberoende kraft ställer högre krav på balans, effekt och nätkapacitet. Därför behöver Sverige inte bara mer förnybar el utan ett starkare fossilfritt elsystem som också byggs ut med ny kärnkraft.

Fru talman! Det här betänkandet löser inte allt, men det tar Sverige i rätt riktning. Kortare och tydligare tillståndsprocesser stärker investeringarna, konkurrenskraften och möjligheten att bygga ut det energisystem som Sverige behöver. Därför är det bra att vi nu kan fatta beslut och fortsätta det stora reformarbetet framåt. (Applåder)

Anf. 158 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Vi debatterar näringsutskottets betänkande NU18, som handlar om tillståndsprövning enligt förnybartdirektivet, som många har varit inne på.

Det som ärendet handlar om är att genomföra bestämmelserna om tillståndsförfaranden i EU:s direktiv om förnybar energi. Jag vill bara beklaga det anmärkningsvärda faktum att regeringen har dragit genomförandet av EU:s förnybartdirektiv i en sådan långbänk att kommissionen har valt att stämma Sverige för att genomförandet av vissa delar i direktivet är försenat med flera år. Vi riskerar därmed att få betala vite eller

böter om vi fälls i EU-domstolen, bara för att de åtgärder som implementeringen innebär gör att förnybart blir än mer konkurrenskraftigt, vilket regeringen givetvis vet, och försvårar regeringens våta dröm om ny kärnkraft.

Det är ingen nyhet att den här regeringen motarbetar förnybar elproduktion – det hörde vi till och med från några ledamöter som tillhör regeringsunderlaget. Anledningen är givetvis att ju mer billig elproduktion som kommer in i systemet, desto sämre blir förutsättningarna för ny kärnkraft. Jag förstår givetvis också fördelarna med kärnkraft.

Det är avgörande för oss som ett land med tung exportberoende industri att vi även i fortsättningen har EU:s lägsta elpriser. Det kräver att alla konkurrenskraftiga fossilfria kraftslag släpps loss och att de tillståndsprocesser som är förknippade med energiproduktion är snabba och ändamålsenliga, eftersom utdragna och oförutsebara tillståndsprocesser är ett av de största hindren för en effektiv utbyggnad av ett fossilfritt energisystem.

Jag kan konstatera att flera omfattande förändringar av de regelverk som rör tillståndsprocesser utreds eller är under beredning, och det är bra; det pågår bra grejer. Men det finns en betydande risk för att bristen på samordning och helhetssyn leder till kortsiktiga förändringar och otydliga regelverk, vilket i sin tur riskerar att skapa stor osäkerhet och längre tillståndsprövningar. Detta skulle således paradoxalt nog kunna motverka strävan efter att förkorta ledtiderna och skapa mer effektiva prövningsprocesser.

Regeringen har vid upprepade tillfällen hävdat att den prioriterar att effektivisera och förkorta tillståndsprocesser. Steget mellan ord och handling har dock ofta varit svårbegripligt långt. Vi konstaterar exempelvis att regeringen fortfarande inte har gått vidare med Miljöprövningsutredningens förslag om att, som Socialdemokraterna var inne på, införa ändringstillstånd som huvudregel i syfte att göra det lättare för verksamheter att ändra sina tillstånd.

Visst det händer saker även under den här regeringen. Nu kanske jag går händelserna lite i förväg, men nyss kom en proposition som heter *Vindkraft i kommuner*. Det är givetvis något som går i rätt riktning. Men kommunerna, som har makten att stoppa etableringar med sitt veto, får inga ersättningar. Kravet på kommunal tillstyrkan av vindkraftsanläggningar, det som vi kallar för det kommunala vetot, har på senare år stoppat en betydande andel av de ansökningar om tillstånd som behövs för att bygga ut vindkraften i Sverige.

Detta ser vi som mycket bekymmersamt i en tid när fossilfri kraftproduktion behövs för att det ska vara möjligt att nå klimatmålen och det dröjer så länge innan eventuell ny kärnkraft kan tas i drift. För att få fart på utbyggnaden anser vi därför att det är nödvändigt att reformera det kommunala vetot, helst i kombination med en modell för ersättning till kommuner och inte bara närboende.

Det förslag som finns och som jag nämnde, *Vindkraft i kommuner*, ger inte något till kommunerna. Min farhåga är att det även fortsättningsvis kommer att finnas samma tveksamhet då kommunmedborgarna inte ser fördelarna när det endast är närboende som ersätts – något som visserligen är bra. Många av de kommuner som i dag berörs och som eventuellt kommer att beröras har redan stora bekymmer med att få pengarna att räcka till det basala som kommunerna förväntas fixa.

Därför, fru talman, yrkar jag bifall till vår gemensamma reservation 5.

Anf. 159 RICKARD NORDIN (C):

Fru talman! Vi står i dag inför en av vår tids största utmaningar: att ställa om vårt samhälle från de fossila bränslena till hållbara energi- och råvarukällor. Vårt energisystem är inte alls fossilfritt, som någon sa i talarstolen. Elsystemet är det, ja, men när det gäller energisystemet finns mycket kvar att önska. Det här handlar om Sveriges konkurrenskraft, om jobben, om industrins framtid, om vår säkerhet och om oberoende från skurkstater som Ryssland. Det handlar om att kunna verka och leva i hela landet.

Den proposition vi nu behandlar, om tillståndsprövning enligt förnybartdirektivet, handlar inte om en teknisk detalj utan om en avgörande del när det gäller hur snabbt och framgångsrikt Sverige klarar att ställa om. Vi välkomnar att regeringen nu tar steg för att korta och förenkla tillståndprocesserna. Det är bra, speciellt när det handlar om förnybar energi. Vi vet att det i dag tar alldeles för lång tid. Det är långsamt, oförutsägbart och svårt att navigera.

Men vi ska också vara ärliga: De här reformerna borde ha kommit på plats för länge sedan. Regeringen har dragit benen efter sig när det gäller genomförandet av förnybartdirektivet. Under tiden har investeringar försenats. Projekt har skjutits på framtiden. Osäkerheten har ökat för företag. Det enda man på riktigt har fokuserat på att förkorta är processerna för kärnkraft. Det är bra, men när allt annat hamnar på undantag sänder det en signal till näringslivet och investerarna om att det inte spelar någon roll. I ett läge när industrin skriker efter el och klimatomställningen är akut har Sverige inte råd att vänta.

Det är också positivt att propositionen inför tydliga tidsgränser för tillståndprocesser och att man skapar en kontaktpunkt, en one-stop shop, som ska hjälpa aktörer genom processen. Detta är inte regeringens egna idéer, utan det är krav från EU-kommissionen och EU:s regelverk.

Vi har faktiskt fått vänta alldeles för länge – så länge att EU-kommissionen har en nagel i ögat på Sverige när det gäller genomförandet av detta. Trots att man hela den här mandatperioden har pratat om att korta tillståndprocesserna är vi inne på sista halvåret innan man faktiskt börjar genomföra saker.

Man har inte heller levererat när det gäller andra centrala delar av miljöprövningssystemet. Viktiga förslag från Miljöprövningsutredningen saknas

fortfarande. Det finns mängder av färdigutredda förslag vars genomförande näringslivet skriker efter men som inte kommer till riksdagens bord. Det är reformer som skulle göra verklig skillnad, inte bara för den förnybara energin utan för hela samhällsbygget – för industrier, för nya produkter och för vår konkurrenskraft. Att plocka vissa delar ur utredningen och lämna resten därhän riskerar inte bara att skapa ett halvt fungerande system; det skapar ett helt problem.

Centerpartiet har länge drivit på för att förenkla tillståndprocesserna. Vi vet att företag i dag möter ett lapptäcke av regler, myndigheter och prövningar. Det kan till och med vara så att myndigheter överklagar varandras beslut. Den som vill bygga någonting i Sverige, oavsett om det är ett hus eller en produkt, måste navigera mellan kommuner, länsstyrelser, domstolar och statliga verk utan en tydlig väg framåt. Centerpartiet har tagit fram en lista på de 101 sämsta reglerna, som omgående borde skrotas. Flera av dem finns på miljöområdet.

Vi behöver nu samla regelförenklingen i en sammanhållen process. Där måste regeringen ta ett helhetsgrepp.

För det första handlar det om implementeringen. Att införa nya regler på papperet är en sak, att också få dem att fungera i praktiken en annan. Här måste myndigheter få rätt resurser, rätt kompetens och tydliga uppdrag. Annars riskerar den här reformen att stanna vid bara ambitioner.

För det andra handlar det om tempot. Vi befinner oss i ett läge där andra länder springer snabbare. Investeringarna i grön industri är rörliga, inte Sveriges sentimentala. De går dit där förutsättningarna är bäst. Om Sverige uppfattas som långsamt, ointresserat och oförutsägbart väljer investerarna andra länder. Det ser vi nu på område efter område. Därför är det djupt problematiskt att regeringen inte har gått vidare med de förslag som redan finns färdigutredda.

En central del i den här propositionen är att verksamheter för förnybar energi ska ses som ett väsentligt allmänintresse. Det är en viktig markering som innebär att klimat- och energinytta ska väga tungt i olika avvägningar. Det här är bra och viktigt när länsstyrelser och andra ska göra sina bedömningar. Det är också rimligt, för vi befinner oss i en situation där elektrifiering och fossilfri energi är helt avgörande för samhällsutvecklingen och definierar vilket samhälle vi ska ha. Ska vi vara en importberoende ekonomi som är beroende av fossila bränslen, eller ska vi vara en elektrostat där vi producerar vår energi själva och kan exportera produkterna till resten av världen?

Vi värnar klimatet, men vi värnar också den lokala förankringen. En del pratar om acceptans, men för mig handlar det inte om att man ska acceptera en utveckling. Man ska vilja vara en del av utvecklingen. När människor känner att beslut fattas över deras huvuden är det ett problem. Därför måste vi säkerställa att lokalsamhället får inflytande och att man behåller ett kommunalt veto för vindkraft. Människor behöver känna att de får del av någonting när besluten fattas.

Regeringens beslut om att dela ut vindkraftspengar är bra. Men de behöver lagstadgas, så att man kan lita på att de kommer år efter år och inte bara i en enskild budget som kan ändras över en natt. De förslag som snart kommer till riksdagens bord, tre år efter att vindkraftsutredningen blev klar, behöver verkställas, så att man har rätt till inlösen av en fastighet om man känner att man inte vill bo kvar när vindkraftverken tornar upp sig. Den här saktfärdigheten från regeringen skadar vårt land. Sverige kan mer.

Den gröna omställningen sker inte bara i storstäderna. Den sker i högsta grad på landsbygderna, där vinden, skogen, vattnet och marken för nya investeringar finns. Det är också där många av jobben skapas. Men då måste regelverken fungera även där. Små och medelstora företag måste kunna delta. Kommuner måste ha kapacitet att hantera processerna. Staten måste vara närvarande – inte bara med krav utan också med stöd.

Återigen får en ny myndighet som skapas sitt huvudsäte i Stockholm, trots att vi vet att det är runt om i landet som de stora investeringarna sker. Om nu huvudkontoret ska ligga i Stockholm måste det finnas lokal förankring. Annars kommer det här inte att funka. Det är helt vansinnigt med den centralisering som sker.

Avslutningsvis vill jag säga att vi stöttar den här propositionen. Den går i rätt riktning, adresserar ett verkligt problem och är nödvändig. Men den är inte tillräcklig. Regeringen måste öka tempot. Vi kommer att öka tempot efter valet, när vi är med och styr Sverige. Vi kommer att leverera de återstående delarna av miljöprövningsutredningen. Vi kommer att ta ett samlat grepp om tillståndprocesserna.

Jag yrkar därför bifall till reservation 1, för Sverige har inte råd med fler förlorade år. Den gröna omställningen måste gå snabbare. Sverige kan mer. (Applåder)

Anf. 160 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP):

Fru talman! Regeringen har under de senaste knappt fyra åren försökt göra det till sin image att det är en regering som gör saker i stället för att prata. Det har pumpats ut propositioner till höger och vänster under mandatperioden, utan särskilt mycket hänsyn till vad vare sig expertmyndigheter, forskare eller intresseorganisationer tyckt om saken. Men inom energipolitiken har det tvärtom varit väldigt mycket prat och väldigt lite verkstad. Av det som ändå har gjorts har mycket varit direkt skadligt.

I början av mandatperioden gjorde Tidöpartierna ett stort nummer av att man ändrade energimålet till att det skulle vara fossilfritt. Alla fossilfria energislag ska vara välkomna, lät det som. Men verkligheten är en annan. Det energislag vars användning ökat mest i Sverige är den fossila energin, med 14 terawattimmar i ökad årlig användning bara mellan 2022 och 2024. Det är en ökning på cirka 10 procent.

När de fyra Tidöpartierna tog över makten 2022 hade den rödgröna regeringen fått upp utbyggnadstakten för ny elproduktion till över 3 gigawatt per år. Nu

ser vi att utbyggnadstakten för ny kraft rasar. Faktum är att utbyggnadstakten för förnybar energi rasat med 75 procent under mandatperioden, något vi nyss hörde att Sverigedemokraterna är stolta över. Tidöregeringen har konstant motarbetat den förnybara energin. Den här frågan är inget undantag, vilket också konstateras i betänkandet.

EU:s förnybartdirektiv trädde i kraft i november 2023, och huvuddelen av bestämmelserna skulle ha införlivats i den nationella lagstiftningen senast den 21 maj 2025. Vissa av bestämmelserna om tillståndsförfaranden för projekt för förnybar energi skulle dock ha införlivats redan den 1 juli 2024. Dessa bestämmelser omfattar åtgärder för att förenkla och påskynda tillståndsförfarandena, både för projekt för förnybar energi och för infrastrukturprojekt som är nödvändiga för att kunna integrera den ytterligare kapaciteten i energisystemet. Bestämmelserna inbegriper bland annat tydliga tidsfrister för tillståndsförfaranden. Kort och gott skulle det bli snabbare och enklare att söka tillstånd för att bygga förnybar energiproduktion i Sverige.

Sverige skulle alltså senast den 1 juli 2024 ha införlivat ett första antal bestämmelser från direktivet i den nationella lagstiftningen för att förenkla och förkorta tillståndsförfarandena. Eftersom Sverige inte hade anmält några införlivandeåtgärder skickade kommissionen en formell underrättelse till Sverige i september 2024 och ett motiverat yttrande i februari 2025. I oktober 2025 beslutade kommissionen att väcka talan mot Sverige vid EU-domstolen för utebliven notifiering av genomförandeåtgärder. Kommissionen begärde även att det skulle riktas ekonomiska sanktioner mot Sverige för detta.

Tidöregeringen har alltså motarbetat den förnybara energin så till den milda grad att man blivit stämd av EU-kommissionen. Nu ska några av åtgärderna till slut genomföras, och det är välkommet men alldeles för sent. Sverige står därmed sämre rustat än när Tidöregeringen tillträdde för den kris som vi nu ser på grund av Irankriget. Sverige är nu mer beroende av fossila bränslen som produceras i Putins Ryssland, mullornas Iran eller diktaturfamiljens Saudiarabien än innan Ebba Busch blev energiminister och Ulf Kristersson blev statsminister. Sverige står därför svagare och sårbarare, och de som får ta smällen av regeringens inkompetens är hushållen.

Fru talman! Sedan Miljöpartiet bildades har vi kämpat för en fossilfri värld och för att främja de förnybara energislagen. Det är faktiskt förbluffande att vi fortfarande måste kämpa i politisk motvind. Men det finns konkreta reformer som går att genomföra enkelt för att gynna det förnybara. I 16 år har Miljöpartiet förespråkade att fastighetsskatten från vindkraft ska gå till kommunen där vindkraften står och att närboende ska få ta del av vinsterna från vindkraften. Vi välkomnar att en majoritet i Sveriges riksdag äntligen ställt sig bakom Miljöpartiets politik. Men det återstår att återinföra fastighetsskatten för vattenkraften och att göra

det kommunala vetot rättssäkert. Därför yrkar jag bifall till reservation 5.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 22 april.)

§ 15 Socialförsäkringsfrågor

Socialförsäkringsutskottets betänkande
2025/26:SfU18
Socialförsäkringsfrågor
föredrogs.

Anf. 161 CLARA ARANDA (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag socialförsäkringsutskottets betänkande om socialförsäkringsfrågor. Jag vill inledningsvis yrka bifall till utskottets förslag.

Jag skulle vilja börja mitt anförande med att fokusera på en väldigt viktig utgångspunkt. Det handlar om tilliten till våra trygghetssystem. Det är helt avgörande att de trygghetssystem som vi under lång tid har byggt upp och som svenska skattebetalare varje månad avsätter en betydande del av sin lön till ska gå till det som det faktiskt är tänkt: vår gemensamma välfärd. Det handlar om att den som har rätt till stöd ska få det och att systemen inte får utnyttjas. Det kan inte nog upprepas.

Politik handlar inte bara om att vilja. Det handlar också om att prioritera när det verkligen gäller, och det har Sverigedemokraterna och regeringen visat gång på gång under den här mandatperioden.

Fru talman! Vi måste tala klarspråk om bidragsbrotten. Varje krona som betalas ut felaktigt är en krona som tas från dem som verkligen behöver stödet.

Sverigedemokraterna har under den här mandatperioden varit drivande i frågor om brott och straff, och vi har varit lika angelägna om åtgärder för att motverka även den här typen av brottslighet. Vi har tydligt visat att vi inte accepterar den utbredda välfärdsbrottsligheten, en brottslighet som drabbar de mest utsatta i vårt samhälle.

Fru talman! Mellan 15 och 20 miljarder konor uppskattas betalas ut felaktigt från de statliga välfärdssystemen varje år. Ungefär hälften av dessa utbetalningar bedöms bero på misstänkta bidragsbrott. Vi pratar alltså om skattebetalarnas pengar, som riskerar att hamna i kriminellas fickor och som därtill kan bidra till att stärka den organiserade brottsligheten. Det är oacceptabelt. Därför är det angeläget att lyfta det faktum att Sverigedemokraterna och regeringen nu går fram med förslag om en administrativ sanktionsavgift och en bidragsspärr i socialförsäkringen.

Med fler verktyg som dessa får samhället bättre förutsättningar att förhindra välfärdsbrottslighet samtidigt som vi stärker legitimiteten i våra gemensamma trygghetssystem. Men det handlar också om att det ska bli rätt från början. Därför har vi även ökat kontrollen för att fler beslut om utbetalningar från Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten ska vara korrekta.

Både Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har fått i uppdrag att motverka att enskilda blir återbetalningsskyldiga. De båda myndigheterna arbetar samtidigt med att stärka sin förmåga att återkräva de felaktiga utbetalningar som genomförts.

När det gäller frågan om återkrav menar Sverigedemokraterna att det ska ske när det är motiverat och att det ska ske på ett rättssäkert sätt. Den principen kommer vi alltid att stå fast vid.

Sammanfattningsvis ska det vara lätt att göra rätt, och det ska kännas för den som försöker skada och utnyttja vår gemensamma välfärd.

Fru talman! I Sverige ska den som lever med funktionsnedsättning kunna känna frihet, trygghet och delaktighet. Att leva med konstant ångest för att man inte vet om pengarna kommer att räcka hela månaden är inte värdigt. Samhället ska ge ett fullgott skydd till den som behöver det. Därför är det väldigt glädjande att Sverigedemokraterna tillsammans med regeringen nu bland annat är överens om att ge Försäkringskassan i uppdrag att årligen lämna förslag på nivån för timschablonen i fråga om assistansersättningen. Det skapar en ökad förutsägbarhet och en stärkt trygghet, vilket våra partier menar är en grundförutsättning för ett värdigt liv.

Vi kan konstatera att Sverige i dag styrs i en tydlig riktning, där vi tillsammans med regeringen driver igenom insatser som leder fram till ett sammanhållet, kunskapsbaserat och långsiktigt arbete för att göra vårt land bra igen.

Steg för steg stärker vi tilliten till våra trygghetssystem. Vi värnar utsatta grupper och har inga problem med att sätta tydliga gränser där behov finns.

Det är ett nödvändigt och viktigt arbete som har påbörjats, och efter den här mandatperioden kan vi konstatera att vi äntligen är på rätt väg.

Anf. 162 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP)
replik:

Fru talman! I går träffade jag och kulturutskottets ordförande Mats Berglund organisationen Klys, som arbetar för att stärka Sveriges kulturskapares villkor i samhället. En av de frågor som de lyfte med oss handlade om kulturarbetarnas inkludering i socialförsäkringarna, vilket vi har debatterat många gånger i den här kammaren.

Dagens system för sjukpenninggrundande inkomst är anpassat för ett arbetsliv med fasta anställningar hos en arbetsgivare. Men inom kulturområdet är en majoritet av de yrkesverksamma egenföretagare eller så kallade kombinatörer med flera arbetsgivare, korta anställningar och ett eget företag parallellt. För många av dem är stipendier en lika viktig del av inkomsten som löner. Konsekvensen av detta blir att många av dem inte har någon SGI och att de därmed blir väldigt utsatta ifall de blir sjuka eller vill ta ut föräldraledighet.

När Amanda Lind var kulturminister tillsattes en utredning som skulle komma med förslag på lösningar på detta. Den utredningen presenterade sina förslag i juni 2023. Inför valet 2022 kampanjade

Sverigedemokraterna väldigt hårt om att de ville stärka kulturarbetarnas villkor. De gjorde många uttalanden i medier och var aktiva i Facebookgrupper med tusentals medlemmar där de pratade om att de ville se till att kulturskaparna skulle inkluderas i trygghetsystemen på ett rättvist sätt. Men under den här mandatperioden har absolut ingenting hänt på den fronten trots att utredningen som sagt varit färdig i nästan tre års tid och trots att Tidöpartierna haft en egen majoritet att genomföra allt de har velat göra.

Jag skulle vilja höra från Clara Aranda varför Sverigedemokraterna inte har hållit sina löften till Sveriges kulturarbetare och varför kulturarbetarna ska lita på dem den här gången.

Anf. 163 CLARA ARANDA (SD) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten för frågan!

Sverigedemokraterna anser fortsatt att vi behöver utreda frågan om SGI, alltså beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten. Vår bedömning i dagsläget är dock att det aktuella slutbetänkandet inte utgör ett tillräckligt underlag, för det är ganska omfattande förändringar i lagstiftningen som man har presenterat. Det här slutbetänkandet bereds inom Regeringskansliet, och vi följer arbetet noga. Vi har vissa synpunkter. Det här är en fråga som vi helt enkelt får återkomma till när det är dags.

Anf. 164 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP) replik:

Fru talman! Det har gått tre år sedan utredningen presenterades. Jag vet inte om jag är naiv eller inte, men jag kan tycka att en regering bör kunna bereda en fråga något snabbare än tre år. Det kommer antagligen att bli mer än tre år, med tanke på att Sverigedemokraterna tydligen vill utreda frågan vidare. Jag får väl hoppas att de inte behöver göra det för att de kommer att förlora valet.

Fru talman! Jag vill egentligen höra mer från Clara Aranda vad som är problemet med förslagen. Varför går det inte att gå vidare med de här förslagen, som är ordentligt utredda och som Klys vill se genomföras? Kulturarbetarna är väldigt nöjda med förslagen i alla fall. Vad är det som Sverigedemokraterna ser brister i utredningen? Vad är det som inte går att genomföra?

Jag önskar lite mer tydlighet gentemot de kulturarbetare som lider i dag för att de inte har en SGI som fungerar. De kan inte få ut föräldrapenning i nivå med sin inkomst. Om de blir sjuka drabbas de för att de inte har en SGI som det går att leva på. Varför ska de fortsätta vänta? Vad är det egentligen som är problemet? Det önskar jag, fru talman, att Clara Aranda kan förtydliga något.

Anf. 165 CLARA ARANDA (SD) replik:

Fru talman! Sverigedemokraterna har genomfört väldigt mycket bra den här mandatperioden. Det är väldigt svårt att hinna med precis allt.

Jag håller med om att det har gått ett antal år. Vi kommer helt klart att följa upp frågan, eftersom den är

viktig för oss. Samtidigt har också Miljöpartiet haft möjligheten att påverka i den här frågan. Varför har det inte gjort det när det har suttit med och styrt? Det ställer jag mig väldigt frågande till.

Ledamoten vill ha svar på varför vi inte kan gå vidare med de specifika förslagen just nu direkt på studs. Faktum är att det finns oklarheter i förslagen som presenteras. De blir rent tekniskt väldigt svåra att genomföra eftersom de är så komplicerade och omfattande.

Vi vill göra detta på ett bra sätt. Vi ser därför behov av att vi fördjupar utredningsarbetet med de förslag som vi tycker att man ska gå vidare med. Vi har ett förslag i slutbetänkandet om att SGI ska kunna fastställas till det högsta av historisk inkomst eller aktuell inkomst.

Det är ett förslag som vi tycker är intressant. Men i övrigt kan jag inte direkt ge något besked om det. Vi får helt enkelt återkomma i frågan.

Anf. 166 JESSICA RODÉN (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 26, som handlar om att avskaffa karensavdraget.

Man skulle kunna säga att den här debatten är ett bokslut. Den är ett bokslut över vad regeringen och Sverigedemokraterna har åstadkommit under mandatperioden. Eller kanske snarare: Ett bokslut över vad man inte har gjort.

Fru talman! Vi hörde nyss ledamoten från Sverigedemokraterna i talarstolen. Det är ett parti som före valet hade ett högt tonläge om sjukförsäkringen och som talar om att stärka tryggheten. Men nu, efter nästan en hel mandatperiod med inflytande, ser vi vad det var värt. Tryggheten har inte stärkts. I stället har ojämlikheten ökat. Det väcker såklart en enkel fråga: Vad är Sverigedemokraternas löften egentligen värda?

Fru talman! Det finns en tydlig skillnad mellan den politik som regeringen och Sverigedemokraterna står för och den vi socialdemokrater står för. Det handlar om synen på trygghet och i grunden om synen på människor, om vi som land tror på solidaritet och jämlikhet eller om vi lämnar människor att klara sig själva.

Fru talman! För mig som socialdemokrat är det viktigt att säga att sjukförsäkringen inte bara är en teknisk konstruktion. Den ska inte användas som ett verktyg för att pressa ned sjuktalen. Människor blir inte friska av att göras fattiga. Nej, sjukförsäkringen är ett löfte. Den är ett löfte om att den som blir sjuk ska få trygghet och en chans att komma tillbaka.

Vi socialdemokrater står upp för det löftet. För oss handlar arbetslinjen inte om att pressa människor utan om att ge människor förutsättningar att kunna arbeta, att gå från arbetslöshet till arbete och från sjukdom till återhämtning. Men framför allt handlar det om att ge människor förutsättningar till ett friskt arbetsliv. Det är så vi bygger ett starkt samhälle.

Låt oss titta på verkligheten. Försäkringskassan visar att de långa sjukskrivningarna i högre grad handlar om psykisk ohälsa. Arbetet är ofta en bidragande orsak. Det handlar om stress, höga krav och för lite

återhämtning. Det är kvinnor som drabbas hårdast. Det är kvinnor som har jobbat tills de inte orkar längre.

Fru talman! Det här händer inte i ett vakuum. När välfärden går på knäna ökar sjukskrivningarna. När undersköterskan springer mellan för många brukare, när schemat inte håller och när återhämtningen uteblir blir människor sjuka. Vi ser ett arbetsliv som pressar människor från alla håll.

Det är därför det förebyggande arbetet är så avgörande. Det handlar om att arbetsmiljön fungerar, att människor får stöd i tid och att det finns tillräckligt med kollegor. För det är alltid bättre att förebygga ohälsa än att reparera den i efterhand.

Fru talman! Det börjar faktiskt tidigare än så. Hur du klarar skolan påverkar hur du mår som vuxen. Den som inte får rätt stöd i tid får en svagare ställning på arbetsmarknaden och en ökad risk för ohälsa längre fram i livet, så även skolan är en del av sjukförsäkringspolitiken.

Fru talman! Vi socialdemokrater menar att sjukförsäkringen är en spegel av hur samhället fungerar i stort. När arbetsmarknadspolitiken fungerar kan människor få stöd tillbaka till arbete. När arbetsmiljön är rimlig orkar människor jobba ett helt yrkesliv. När välfärden har resurser finns det kollegor nog så att ingen behöver gå sönder på jobbet.

Hur har mandatperioden varit? Det är ett ganska dystert bokslut. När hushållen kämpade som mest med höga matpriser, ökade räntor och oro valde regeringen och Sverigedemokraterna att stå fast vid sin linje. Det var skattesänkningar som prioriterades framför stöd till barnfamiljerna, framför välfärden och framför skolan.

Mitt i den värsta inflationen var Sverige det enda landet i Norden som inte höjde barnbidraget. Det är ett politiskt val. Det är ett val bort från jämlikheten. Det mönstret ser vi på område efter område.

Sverige riskerar till exempel att missa sina klimatmål. Klimatpolitiska rådet har varit tydligt i sin kritik mot regeringens politik. Men i stället för att ta ansvar saknas både riktning och långsiktighet.

Fru talman! Det här hänger ihop. Ett samhälle som inte klarar av att ta ansvar för framtiden har också svårare att ta ansvar för människor här och nu.

Arbetslösheten är hög. Fler barn växer upp i familjer där pengarna inte räcker till det mest grundläggande, och välfärdens medarbetare går på knäna.

Allt det här spiller över. Det landar till slut här, hos sjukförsäkringen, på människors hälsa och på deras möjlighet att arbeta. När samhället inte håller ihop är det människor som faller igenom. Men det behöver det inte vara så, fru talman.

I det här betänkandet säger regeringen och Sverigedemokraterna nej till flera förslag som skulle kunna förbättra sjukförsäkringen. Karensavdraget är kvar, och människor tvingas fortfarande gå till jobbet sjuka för att ekonomin inte håller annars.

Vi vet vilka som betalar priset. Det är undersköterskan och polisen, busschauffören och sotaren och hästskötaren och byggnadsarbetaren. Det är alla de yrkesgrupper som inte kan jobba hemifrån. Där tar vi

socialdemokrater ansvar. Människor ska inte behöva välja mellan hälsa och ekonomi.

Det gäller också den som skadas av sitt arbete. Arbetskadeförsäkringen är omodern. Den fångar inte dagens arbetsliv. Alldeles för få får den ersättning som de har rätt till.

Vi socialdemokrater står fast vid att den som sliter ut sin kropp i jobbet ska kunna lita på att samhället finns där. Det är solidaritet i praktiken.

Lika viktigt är att rehabiliteringen fungerar. Den som blir sjuk eller skadad ska inte lämnas ensam att hitta tillbaka. Det är ett gemensamt ansvar.

Det gäller också hur vi ser på arbete i dag. Fler har otrygga anställningar, flera inkomster och olika uppdrag, men systemet hänger inte ihop.

Den sjukpenninggrundande inkomsten går inte att fastställa på ett rimligt sätt. Människor riskerar att stå utan skydd trots att de har arbetat och betalat in. Det urholkar tilliten.

Fru talman! Vill man se konsekvenserna fullt ut ska man också se hur personer med funktionsnedsättning fastnar i fattigdom för att ersättningarna helt enkelt är för låga. De blir helt beroende av sina anhöriga. Det är inte värdigt ett land som Sverige. Jämlikhet handlar om rätten till ett självständigt liv.

Fru talman! Det här är inte en naturlag. Det är politiska val. Vi ser också hur regeringen agerar. Den tidigare socialdemokratiska regeringen tillsatte till exempel en utredning för att se över sjuk- och aktivitetsersättningen för att förbättra levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning. Den utredningen lade regeringen och Sverigedemokraterna ned, för detta är inte deras prioritering.

Vi hör också gång på gång hur regeringen talar om människor i våra trygghetssystem med en ton som misstänkliggör, som om det skulle handla om brist på vilja. Men verkligheten ser annorlunda ut. Det handlar om människor som har blivit sjuka, människor med funktionsnedsättning, människor som har skadat sig på sitt arbete och människor som står långt från arbetsmarknaden och som behöver stöd för att komma tillbaka.

Vi måste våga säga som det är: Det är inte människorna som är problemet, utan det är bristen på rätt politik. Det är inte människorna som har misslyckats, utan det är samhället som inte har gett dem rätt förutsättningar.

Vårt uppdrag är inte att peka finger utan att ta ansvar. Vi ska ge människor en verklig chans att gå från arbetslöshet till arbete och från sjukdom till återhämtning.

Fru talman! Vi socialdemokrater vill gå i en annan riktning. Vi vill bygga ett samhälle som håller ihop och ett samhälle där trygghet inte bara är ett ord utan något som man känner. Om livet går sönder ska man veta att samhället finns där.

Det är därför vi vill ta bort karensavdraget och stärka sjukförsäkringen. Vi vill att samma arbetsmarknadsbegrepp ska gälla i både sjukpenning och sjukersättning. Vi vill modernisera arbetskadeförsäkringen,

uppdatera SGI så att fler omfattas och skapa riktiga vägar tillbaka till arbete. Vi vill utveckla Finsam så att fler människor får samordnat stöd och inte bollas runt mellan olika system.

I ett starkt samhälle som bygger på solidaritet och jämlikhet ska ingen behöva vara rädd för att bli sjuk eller för att falla.

Fru talman! Ett samhälle mäts inte i hur det går för de starkaste utan i hur vi behandlar dem som behöver oss allra mest. Vi socialdemokrater är beredda att ta ansvar för att bygga just ett sådant samhälle. (Applåder)

Anf. 167 CAROLINE HÖGSTRÖM (M):

Fru talman! Denna mandatperiod går mot sitt slut, men mycket arbete kvarstår. Det är en mandatperiod som har präglats av en osäker omvärld men med en stabil regering med starkt stöd här i Sveriges riksdag.

Det har inneburit att vi har påbörjat den nödvändiga kursändringen i en rad viktiga frågor. Den moderatledda regeringens fokus är att lösa de samhällsproblem som Sverige och svenskarna möter.

Vi inledde med att ta kampen mot inflationen. Vi har lagt fram återhållsamma budgetar men med starkt fokus på att stötta familjer. Resultatet talar sitt tydliga språk. När Socialdemokraterna lämnade ifrån sig makten var inflationen 10 procent. Priserna skenade, och svenskarna blev fattigare. I dag är inflationen runt 2 procent, och vi ser ekonomin sakta vända.

Till följd av den moderatledda regeringens åtgärder får en vanlig barnfamilj behålla 5 000 kronor mer i månaden i år jämfört med 2022. Vi har sänkt skatten på arbete och pension, för det är rättvist att det ska löna sig mer att arbeta och att ha arbetat. Dessutom har vi stöttat familjer ekonomiskt genom att göra det billigare att leva, genom sänkt skatt på mat, drivmedel och el.

Nu när bränslepriserna återigen sticker iväg till följd av det osäkra omvärldsläget sätter regeringen in insatser direkt. Visste ni att dieselpriiset hade varit 10 kronor högre per liter med Socialdemokraternas och vänsterpartiernas politik? Tänk på det nästa gång ni tankar! Det här gör skillnad på riktigt.

Den 1 april sänkte vi matmomsen. Dessa åtgärder underlättar givetvis också för dem som på grund av sjukdom inte kan arbeta och därför lever med tuffare marginaler.

Fru talman! Ansträngning ska alltid löna sig, och vi vet att det är många som av olika anledningar behöver samhällets stöd. Den som anstränger sig för att komma tillbaka till arbete ska mötas av samhällets breda stöd. Så har det inte alltid varit, utan många har upplevt hinder på vägen tillbaka. Det är därför vi redan den 1 mars ändrade lagen och återigen tillät arbetsprövning med bibehållen sjukpenning. Ansträngning ska löna sig.

Vi ser också människors förmåga. När tidigare, socialdemokratiska regeringar gömde och glömde människor i sjukförsäkringen är vi måna om att få människor tillbaka till arbete. Vi ser deras förmåga och potential, och vi vill att så många som möjligt ska få vara en del av gemenskapen på en arbetsplats. Det ställer i

vissa fall nya krav på vårt gemensamma samhälle, till exempel med anpassningar av arbetsplatser.

Det är därför vi har gett Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen i uppdrag att ta till vara arbetsförmågan hos bland andra långtidssjukskrivna. Vi ger inte upp om människor. Vi har också tidigare gett Försäkringskassan i uppdrag att följa upp arbetsgivares plan för återgång i arbete och stärka samordningen av rehabiliteringsinsatser.

Fru talman! I betänkandet hanterar vi motioner som rör socialförsäkringsfrågor. Det här är inte några små, nätta frågor. Det är frågor med många bottnar där det sällan finns en enkel lösning. Många av de problem vi ser inom sjukförsäkringen löser sig inte nödvändigtvis genom en enskild förändring i socialförsäkringsbalansen. Här ser vi snarare symtom på vad som ibland är bredare samhällsproblem.

Jag tänker särskilt på kvinnorna – på barnskötaren Miriam, sjuksyrran Anna och tvåbarnsmamman Josefin. Kvinnor löper dubbelt så hög risk som män att bli sjukskrivna på grund av stressrelaterad ohälsa. Kvinnor är överrepresenterade. Det här är inga nya siffror, utan vi kan gå tillbaka 20 år i tiden och ändå se de tydliga skillnaderna. Särskilt drabbade är kvinnor som jobbar i offentlig sektor med en offentlig arbetsgivare.

Fru talman! Innan jag blev riksdagsledamot jobbade jag som forskollärare. Jag har sett och mött min beskärda del av fantastiska pedagoger som drabbats av sjukdom. Det fanns olika anledningar. Det var såklart inte helt ovanligt att det berodde på en tuff arbetsmiljö och arbetssituation. Men ibland var det livet som kom emellan, och sjukskrivningen var inte alltid det bästa, för det var då man tappade fotfästet. Här vilar ett tungt ansvar på kommuner och regioner i egenskap av offentliga arbetsgivare att ta denna fråga på stort allvar, för så här ska det givetvis inte vara.

Därför är jag stolt över den prioritering som regeringen gör där vi bland annat ger skarpa uppdrag och riktade medel till berörda parter kopplat till kvinnors hälsa och vård. Det handlar också om psykisk hälsa och vården för den som drabbas av psykisk ohälsa.

Det gäller också att vi faktiskt nu börjar prata mer om det orimliga livspussel som många kvinnor möter. Det drabbar väldigt många. Det är visserligen en privat sak, men vi behöver prata om den så att fler får upp ögonen för hur livet kan te sig och vad som faktiskt kan hända.

Samtidigt, fru talman, kan vi konstatera att historiska svängningar i just sjukfrånvaron visar att endast regelförändringar inte räcker. En stabil och långsiktig nivå kräver att vi också åtgärdar de underliggande problemen: bristande arbetsmiljö i välfärdssektorn och otillräcklig primärvård för psykisk ohälsa. Vi behöver ett sjukförsäkringssystem som konsekvent premierar rehabilitering framför passivitet.

För ett tag sedan mötte jag en läkare som beskrev vilken otrolig resa dennas vårdcentral gjort i arbetet med att motverka onödiga sjukskrivningar. Vi ska veta i den här kammaren att sjukskrivning inte alltid är det bästa, framför allt inte en passiv sjukskrivning.

Sjukförsäkringen ska ge en ekonomisk trygghet för den som behöver den. Det ska finnas fungerande incitament tillbaka till arbete, och arbetsgivare behöver också stöttning i hur de bäst kan ta till vara arbetsförmågan hos sina anställda. Här pågår mycket gott arbete. Försäkringskassan, Sveriges Kommuner och Regioner, Arbetsmiljöverket och Arbetsförmedlingen har alla fått skarpa uppdrag när det gäller hur vi kan förbättra situationen, särskilt kopplat till psykisk hälsa och vägen tillbaka till arbete.

Fru talman! En annan del av detta betänkande berör återkrav och bidragsbrottslighet. Varje år uppskattas 15–20 miljarder kronor betalas ut felaktigt från våra välfärdssystem. Ungefär hälften beräknas gå till kriminella. Det är orimligt att skattebetalarna finansierar de kriminellas bilar, droger och vapen. Därför har den moderatledda regeringen sedan dag ett arbetat intensivt för att stoppa bidragsbrotten.

I veckan tog vi ännu ett steg och tillsatte en utredning för att se över möjligheten att helt stoppa bidrag till gängkriminella och personer som har begått grova brott. Redan nu under våren kommer skarpa reformer för att ge kännbara konsekvenser för den som medvetet fuskar med vårt sociala skyddsnät. Det blir en tydlig och konkret sanktionstrappa. För den som notoriskt fuskar och skor sig på vårt gemensamma kommer det att finnas en bidragsspärr. Det är vi moderater som, tillsammans med våra samarbetspartier, på allvar tar kampen mot bidragsbrottsligheten.

Fru talman! Jag vill också prata lite om karensen. Vi har tidigare debatterat förslaget om slopad karens i denna kammare, framför allt den obefintliga finansieringen från Socialdemokraterna.

Vi måste tala klartext. En obefintlig finansiering innebär inte att förslaget inte kostar pengar. Frågan är bara vem som ska betala. Det kommer att vara vanliga arbetare och företagare som får bära det tunga oket här. Vårdbiträdet kommer att få betala i form av färre vikarier och kollegor. Företag kommer att riskera att behöva säga upp personal.

Slopad karens bedöms kosta samhället miljardbe-
lopp. Antalet miljarder varierar, men det handlar likväl om miljarder. Ofta har man inte tagit höjd för den beteendeförändring som tillkommer.

Fru talman! Det är här det knyter sig lite särskilt i magen. Det som stora delar av oppositionen gör är inte bara populistiskt. Man spelar på människors känslor och vaggar in stora delar av svenska folket i falsk trygghet. Faktum kvarstår: Någon kommer att behöva betala för slopad karens.

Avslutningsvis: Den som är sjuk eller har en bestående nedsättning av arbetsförmågan som gör att personen inte längre kan arbeta och därmed är i behov av samhällets stöd ska kunna lita på att hjälpen, ersättningen, vården och rehabiliteringen finns där. Den ska kunna lita på att det finns en tydlig väg tillbaka. Sjukförsäkringen ska ge ekonomisk trygghet utan att ha inläsande effekter. Ingen förtjänar att gömmas och glömmas i statistiken och bli kvarlämnad i ett långvarigt utanförskap.

Jag vill yrka bifall till utskottets förslag till beslut.
(Applåder)

Anf. 168 JESSICA RODÉN (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är lite anmärkningsvärt att ledamoten Högström ondgör sig över hur ett borttagande av karensavdraget skulle falla på undersköterskans axlar. Regeringens och Sverigedemokraternas politik tynger redan undersköterskan och alla andra välfärdsarbetare ganska rejält; de får betala när regeringen och Sverigedemokraterna ger skattesänkningar till höginkomsttagare. Det kan vi dock tjafsa om en annan dag.

Sjukförsäkringen handlar ju om någonting ganska enkelt: Den som blir sjuk ska få möjlighet att komma tillbaka i arbete. Tidigare prövades människor efter ett halvår mot så kallade normalt förekommande arbeten. Det var arbeten som oftast inte fanns i verkligheten men som ändå användes för att dra in sjukpenningen. Konsekvenserna blev allvarliga – människor kastades ut ur sjukförsäkringen och in i arbetslöshet och ekonomisk otrygghet.

Som jag sa tidigare: Människor blir inte friska av att göras fattiga. Det var därför den socialdemokratiska regeringen införde det här undantaget. Om det fanns goda skäl att tro att personen skulle kunna återvända till sitt arbete skulle den få en verklig chans att göra det. Då kunde prövningen mot hela arbetsmarknaden skjutas upp. Vi vet att detta fungerar, för det har Riksrevisionens rapport visat.

Nu ser vi dock att antalet avslag ökar igen. Min fråga till ledamoten Högström är därför: Varför vill Moderaterna begränsa ett verktyg som faktiskt hjälper människor tillbaka till arbete? Ledamoten Högström pratade dessutom i sitt anförande just om att hjälpa människor tillbaka till arbete.

Anf. 169 CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Det har inte skett någon förändring gällande det undantaget. Vi kan samtidigt konstatera att undantaget snarare har blivit regel, och det är faktiskt problematiskt. Vi har tillsatt en utredning som tittar på detta. Även Inspektionen för socialförsäkringen har gjort en del utvärderingar och utredningar när det gäller den här frågan.

Självklart ska den som är sjuk få hjälp tillbaka, och är man sjuk ska man ha ett skyddsnät som täcker upp. Det vi har problem med i vissa fall är att vi har en grupp människor som faktiskt har arbetsförmåga men som i dag kanske inte hittar sin plats på arbetsmarknaden. Försäkringskassan kan bedöma att en person har arbetsförmåga. Personen kan sedan komma till Arbetsförmedlingen, bedömas som icke anställbar och hamna i limbo.

Detta är ett jättestort samhällsproblem, men vi löser det inte genom att putta dessa personer tillbaka till socialförsäkringen. Vi löser det i stället genom att hitta verktyg för att människor ska få komma tillbaka till arbete och arbetsgemenskap och få rutiner i sitt liv. Det finns fantastiska exempel på goda verksamheter,

exempelvis samordningsförbunden, som handgripligen hjälper människor tillbaka till arbete. Jag tror att vi måste titta på sådana initiativ i stället för att gömma och glömma människor i statistiken och säga: Vi släpper dem i socialförsäkringen fastän de faktiskt kan komma i arbete och har arbetsförmåga.

Jag tror att vi i större utsträckning ska se det friska hos människor. Jag tror att vi kan komma mycket längre då.

Anf. 170 JESSICA RODÉN (S) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret.

Jag är glad att ledamoten Högström nämnde just Finsam, och jag hoppas att vi under den korta tid som är kvar av mandatperioden kan få se att regeringen och Sverigedemokraterna vill göra stora satsningar på denna fantastiska verksamhet.

Jag skulle vilja prata lite om arbetsskadeförsäkringen. Om man skadar sig på sitt arbete eller blir sjuk av det borde man, tycker jag, kunna lita på att försäkringen fungerar. Det gör den dock inte i dag. Arbetskadeförsäkringen är omodern; den är utformad för ett arbetsliv som inte längre finns. I dag handlar ju arbetslivet i allt större utsträckning om stress, hög belastning och psykisk ohälsa, vilket ledamoten Högström nämnde i sitt anförande.

Det finns ett färdigt betänkande. Jag och andra ledamöter har regelbundet frågat den ansvariga ministern i interpellationer, men vi får inga svar. Ledamoten Högström kanske vet något som inte statsrådet vet. När kommer regeringen att genomföra de förslag som utredningen har lagt fram?

Anf. 171 CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Ledamoten Högström vet inte mer än vad statsrådet Tenje gör, ska väl tilläggas i sammanhanget.

Utredningens förslag bereds i Regeringskansliet, men jag kan passa på att problematisera lite kring den här frågan. Jag håller med ledamoten Rodén om att det finns utmaningar och problem med hur dagens arbetsskadeförsäkring fungerar. Precis som ledamoten sa: Lagstiftningen är gammal, och vi har ett nytt arbetsliv.

Vissa remissinstanser problematiserade utredningen och menade att detta kanske skapar nya problem. Jag tror att vi behöver ta i beaktande att det inte alltid bara är att rakt av genomföra förslagen från en utredning. Det är inte nödvändigtvis så att det bara blir bättre. Inspektionen för socialförsäkringen framhöll ju att detta var ett oerhört stort häv som inte hade önskvärda effekter utan snarare skapade nya problem. Därför behöver man vara lite försiktig.

I de här debatterna lyfter jag ofta fram att socialförsäkringen är en fantastisk lagstiftning och ett fantastiskt skyddsnät, men det finns också utmaningar med den. Om vi gör det alltför öppet för tolkning kan det ta en riktning som bidrar till att skapa nya inläsnings effekter och till att människor inte kommer tillbaka till arbete. Vi behöver hela tiden vara ganska varsamma.

Den konservativa ådran i Moderaterna får ganska stort utrymme i just de här frågorna. Vi behöver jobba metodiskt och försiktigt för att inte skapa nya problem och för att inte behöva stå här i kammaren ett år senare och undra varför det blev så här. Vi behöver ta det ganska varsamt här, skulle jag vilja säga.

Anf. 172 MAJ KARLSSON (V):

Fru talman! Man ska kunna känna sig trygg med att trygghetssystemen finns där när livet vänder – när man blir sjuk, skadas eller inte längre klarar av att arbeta. Det är själva grundidén i vår gemensamma välfärd, men tyvärr ser verkligheten alltför ofta annorlunda ut.

Vi har hört otaliga berättelser om människor som trots att deras läkare bedömt dem som för sjuka för att arbeta ändå förlorat sin sjukpenning från Försäkringskassan. Motiveringen är ofta att de anses kunna ta ett på arbetsmarknaden normalt förekommande arbete. Men vad betyder egentligen det för den som knappt klarar vardagen? Vad är det för arbete man förväntas kunna ta när kroppen eller psyket säger ifrån? Det här är inte bara en administrativ fråga; det handlar om människors liv, hälsa och trygghet.

Fru talman! Situationen förbättrades dock något när Vänsterpartiets mandat blev avgörande i förhandlingar med Socialdemokraterna. Då genomfördes viktiga förändringar i sjukförsäkringen som innebar att fler människor faktiskt kunde få behålla sin sjukpenning efter dag 180. Det var ett steg i rätt riktning, ett steg mot en mer mänsklig sjukförsäkring.

Men dessa förbättringar tycks ha stört regeringen och Sverigedemokraterna. De valde att tillsätta en utredning för att utvärdera de nya reglerna. Vad blev då slutsatsen? Jo, att reglerna borde slopas, alltså de regler som gör att människor får en rimlig chans att bli friska och faktiskt återgå till arbete. Det säger en hel del om vilken riktning man vill ta.

Fru talman! Regeringen ska möjligen ha en liten klapp på axeln för att man inte har gått vidare med utredningens förslag. Men samtidigt valde man i samma veva att lägga ned en annan utredning, en utredning som skulle ha tittat på hur sjukförsäkringen kan förbättras ytterligare.

Detta är talande, för samtidigt som problemen är uppenbara saknas viljan att ta itu med dem på allvar. Det finns nämligen mycket som behöver förbättras. Huvudmålet för sjukförsäkringen måste vara tydligt: Människor ska bli friska. De ska återfå sin arbetsförmåga och kunna återgå till arbete eller om det behövs få stöd att hitta ett nytt arbete.

Sjukförsäkringen ska inte vara ett verktyg för att pressa ned statistiken eller uppnå politiskt satta siffror. Den så kallade sifferpolitiken har fått styra alldeles för länge. I stället måste vi sätta människan i centrum. Under tiden man är sjuk ska man kunna känna ekonomisk trygghet. Att vara sjuk ska inte innebära att man samtidigt tvingas oroa sig för sin försörjning, sin hyra eller sin framtid.

Fru talman! Jag ska också säga några ord om karensavdraget. Karensavdraget innebär i praktiken en

stor ekonomisk smäll, särskilt för dem som arbetar i klassiska arbetaryrken. Det gäller inte minst dem som är extra utsatta för smitta eller som arbetar i yrken där det är avgörande att inte smitta andra, som i förskolan eller i vården. Det här är människor som varje dag får samhället att fungera men som samtidigt straffas ekonomiskt när de gör det ansvarstagande valet att stanna hemma vid sjukdom.

Sverige sticker dessutom ut i Norden. Vi har ett system med dubbel självrisk: både karensavdrag och en sjukersättning som inte täcker hela inkomsten. Inget annat nordiskt land har valt den vägen. Ändå får vi höra varningar om den så kallade måndagssjukan om karensavdraget skulle tas bort. Det är anmärkningsvärt att denna sjukdom tycks vara unik för Sverige. I våra grannländer där karensavdrag saknas verkar den inte existera.

För många LO-arbetare innebär ett karensavdrag att lönen minskar med omkring 1 000 kronor under en enda månad. Det är pengar som många helt enkelt inte har råd att förlora. Konsekvensen blir att människor går till jobbet trots att de är sjuka. De riskerar att smitta kollegor, brukare eller barn, och de riskerar dessutom att förvärra sin egen sjukdom.

Detta är varken rimligt eller ansvarsfullt eller värdigt ett välfärdsland. Därför är det hög tid att Sverige i likhet med de andra nordiska länderna avskaffar karensavdraget.

Fru talman! Vi behöver en sjukförsäkring som sätter människan först, en sjukförsäkring som ger trygghet, inte oro, och en sjukförsäkring som hjälper människor tillbaka till hälsa och arbete, inte pressar dem ut ur systemet. Det är inte bara en fråga om politik; det är en fråga om vilket samhälle vi vill ha. Vill vi ha ett som ger trygghet eller ett som ger utsatthet?

För Vänsterpartiet är svaret solklart. Vi vill ha ett Sverige som håller ihop i vått och torrt.

Jag yrkar bifall till reservation 20.

Anf. 173 ANDERS W JONSSON (C):

Fru talman! Debatten har fokuserat på sjukförsäkringen, och det beror ju på att vi där har riktigt stora utmaningar. Här i riksdagen har vi beslutat om tre mål för en välfungerande sjukförsäkring: Det ska inte vara stora regionala skillnader, det ska inte vara stora skillnader mellan könen och sjuktalen får såklart variera med epidemier och annat men inte av andra anledningar. På alla dessa tre områden fungerar det inte. Detta är djupt olyckligt, inte minst för de människor som drabbas.

Jag reagerade lite när jag hörde från talarstolen att sjukförsäkringen är något som ska göra folk friska. Men vi vet inte om det är så att bara man får vara sjukskrivnen blir man frisk. I förra veckans nummer av Läkartidningen hade man gjort en ganska stor genomgång av detta eftersom det finns en hel del forskning på vad en sjukskrivning innebär för den sjuka.

Arbetslivsinstitutet har gjort en stor enkätundersökning där 800 långtidssjukskrivna patienter har fått svara på frågor om självupplevda positiva och negativa

konsekvenser av sjukskrivning. De negativa konsekvenserna övervägde tydligt.

Riksrevisionen tittade på detta 2016. 5 000 patienter som fick nej till sjukskrivning av Försäkringskassan randomiserades till två grupper när de överklagade. Beroende på när de var födda fick vissa sedan sjukskrivningen beviljad. Denna studie kunde inte finna belägg för att de som nekats sjukskrivning fått några negativa utfall av det. Tvärtom hade de som nekats sjukskrivning ökad sannolikhet att vara i arbete tre år senare, bättre inkomstutveckling och minskad sannolikhet att senare leva på sjukersättning.

Totalt lyckades man få till 36 studier som uppfyllde kriterierna, och 34 av dem visade övervägande negativa konsekvenser av sjukskrivning.

Detta betyder inte att man inte ska vara sjukskrivnen därför att man mår dåligt av det. Men det är inte så enkelt som att man om man blir sjuk eller drabbas av en skada blir bättre bara man får vara sjukskrivnen tillräckligt länge.

Det här är ett område där vi har stora behov av reformer, och då är det beklagligt att så lite har hänt under de senaste fyra åren. Vad har Tidöregeringen egentligen gjort? Man har gjort ett antal saker för att bekämpa bidragsbrott, vilket är bra och riktigt. Att människor inte ska ägna sig åt kriminalitet i välfärdsystemen håller alla med om.

Men därutöver har inget hänt. Jo, man har tagit bort högkostnadsskyddet för sjuklönekostnader, vilket har drabbat små och medelstora företag stenhårt. Det har dessutom, vilket är ännu värre, drabbat enskilda människor. Vad gör småföretagare när de inte får täckning för sjuklönekostnader? Jo, de tvingas nagelfara varenda nyanställning för att kolla att det inte är en människa som har ökad benägenhet för sjukskrivning eller har en funktionsnedsättning. Det här slår stenhårt även mot dessa. Detta har Tidöregeringen lyckats åstadkomma – de slår mot de svagaste och ger sig dessutom på småföretagen.

Det är ett problem för småföretagare, inte minst inom de fria yrkena, att trygghetssystemet inte fungerar. Det finns dock utredningsförslag. Sverigedemokraternas ledamot fick frågor om det men hade inga svar på varför man över huvud taget inte har lyft detta under mandatperioden. Vi har stora utmaningar på detta område men en regering som i stort varit passiv.

Fru talman! Jag höjde på ögonbrynen när jag hörde Sverigedemokraternas ledamot ta upp frågan om timschablonen i assistansersättningen. Den debatten har framför allt förts i socialutskottet. Timschablonen i assistansersättningen har regeringen med Sverigedemokraternas stöd hållit tillbaka stenhårt, vilket har drabbat dem som är beroende av assistans. Riksdagen gjorde ett tillkännagivande för två år sedan om att detta borde indexuppräknas i förhållande till löneavtalet, vilket är det enda rimliga. Ingenting har hänt förutom att vi i höstas fick se en rekordlåg uppräknings.

Sedan får man höra från Sverigedemokraternas ledamot här att nu har man löst det. Det som hände i samband med vårändringsbudgeten var att regeringen

sa att det inte skulle bli någon indexering, vilket riksdagen hade krävt, och heller inte någon höjning.

Man har kommit undan här genom att säga att Försäkringskassan fortsättningsvis, när den lämnar in sitt äskande till regeringen, ska göra en beräkning av hur kostnaderna har ökat. Därmed skjuter man det hela på framtiden i ytterligare två år, då Försäkringskassan redan har lämnat in sitt äskande för kommande år. Den här regeringen har en bakläxa att göra, inte minst när det gäller hur man har grundlurats människor som är assistansberoende.

Fru talman! Jag blir orolig när jag hör oppositionen, framför allt Socialdemokraterna och Vänsterpartiet, som hela tiden lyfter upp att den stora fråga som vi måste göra något åt nu är att ta bort karensavdraget. Jag vill vara tydlig och säga att Centerpartiet inte kommer att medverka till att karensavdraget avskaffas.

Det var Centerpartiet och socialförsäkringsminister Karin Söder som införde karensdagarna under tidigt 80-tal. Det hade effekten att det stabiliserade sjuktalen i Sverige. Socialdemokraterna gick även då till val på att det skulle avskaffas, vilket man gjorde när man återtog makten. Jag tror att det var 1987 som det försvann. Effekten blev omedelbar: Vi fick snabbt ökande sjuktal i Sverige. Det var först i början av 90-talet, i samband med krisen då, som karensdagarna återinfördes och man återigen fick ned sjuktalen på en rimlig nivå.

Orsaken till att det är mycket dålig politik att ta bort karensavdraget är att man för över stora kostnader på företagen, vilket är negativt. Samtidigt får man återigen det som Tidöregeringen har ställt till med, nämligen att företagen och alla som nyanställer tvingas naggelfara människor och göra absolut allt de kan för att inte anställa personer med ökad risk att bli sjukskrivna, därför att den kostnaden, oavsett om det är 2 eller 40 miljarder, drabbar företagens budget, inte statens budget.

Det blir också väldigt tydligt när man tittar på be- teendeförändringar att ett avskaffande av karensavdraget skulle innebära att korttidsfrånvaron och även fusket i systemet ökar. Det är inte en politik som Centerpartiet kommer att stödja.

Däremot finns det andra saker som man borde titta på när det gäller sjukförsäkringen. Jag tänker på det som ibland har kallats sorgpeng. Alla drabbas vi någon gång i livet av sorg, och en del drabbas av mycket svår sorg när till exempel ett barn eller en nära anhörig går bort. Där har vi i Sverige det systemet att något som är en del av livet, nämligen att drabbas av svår sorg, då man självklart inte kan arbeta utan måste få vara hemma under en tid, klassificeras som sjukdom.

Det är ingen sjukdom att drabbas av svår sorg. Det här borde plockas bort från sjukförsäkringssystemet. Det kan kallas för sorgpeng eller något annat, men om man drabbas av katastrofen att en nära anhörig dör ska man inte behöva gå till sin distriktsläkare och säga att man har blivit sjuk. Det har man inte, utan man har

drabbats av svår sorg, den värsta katastrof som man kan drabbas av under ett liv.

Ytterligare en sak som det har tittats på gång på gång är sjuk- och aktivitetsersättningen. Vi skulle vilja se en förändring för de människor som helt uppenbart aldrig någonsin kommer att kunna försörja sig eller ha ett eget arbete. Man borde se till att de har en tryggad inkomst, men inte via sjuk- och aktivitetsersättningen utan genom någon form av samhällslön.

Fru talman! Jag yrkar bifall till vår reservation nummer 2.

Anf. 174 MALTE TÄNGMARK ROOS (MP):

Fru talman! Hemma i min bostadsrättsförening i Malmö bor en fantastiskt trevlig kvinna i övre 40-års- åldern. År 2022, när hon var drygt 20 år gammal och studerade till lärare, insjuknade hon i MS och förlorade en stor del av sin rörelseförmåga. Hon bedömdes oförmögen att arbeta. De första åren, innan hon fyllde 30, fick hon aktivitetsersättning och därefter sjukersättning.

För dem som arbetat tidigare baseras sjuk- och aktivitetsersättningen på deras tidigare lön. För dem som inte har arbetat innan de förlorade arbetsförmågan, som exempelvis min granne som var student, finns en garantinivå. I år ligger garantinivån på mellan 12 235 kronor och 13 715 kronor per månad före skatt, beroende på mottagarens ålder och hur länge man bott i Sverige.

Eftersom min granne var student och aldrig hade haft ett jobb innan hon blev sjuk har hon i över 20 års tid fått ersättning på garantinivå, alltså mindre än 10 000 kronor i månaden efter skatt. Eftersom hon heller aldrig kommer att kunna arbeta kommer hon att få ersättning på garantinivå under resten av sitt så kallade arbetsliv, tills hon uppnår riktåldern för pension. Då kommer hon att få garantipension och förmodligen få utnyttja andra delar av grundtryggheten i pensionssystemet.

Min granne är inte ensam. Var tredje mottagare av sjuk- eller aktivitetsersättning i Sverige får det på garantinivå. Det innebär att fler än 73 000 svenskar i dag får ut mindre än 10 000 kronor efter skatt från den ersättning som är tänkt att ersätta deras lön resten av arbetslivet. En del av dem har partner som arbetar och tjänar tillräckligt för att försörja dem båda. Många andra har det värre. Det finns de som är ensamstående och de vars partner också är sjuka eller har för låg lön.

Varje år är det drygt 4 000 svenskar med sjuk- eller aktivitetsersättning som tvingas söka försörjningsstöd från kommunerna för att nå upp till nivån för en skälig levnadsstandard. Det är en nivå och en ersättning som inte är till för att man ska leva på den långsiktigt utan för att man ska klara sig tillfälligt i en kris.

Även bland dem som inte har rätt till försörjningsstöd är det många med sjuk- eller aktivitetsersättning som är fast i en situation där ersättningen inte täcker grundläggande behov och där varje krona måste balanseras mot hyra, medicin och mat.

Fru talman! Det är för människor som min granne som jag verkar. Det är för dessa människor vi måste utforma vårt trygghetssystem. Det är inte värdigt ett av världens rikaste länder att tusentals kroniskt sjuka eller funktionsnedsatta svenskar får en ersättning som knappt går att leva på. Sverige förtjänar bättre än så.

Jag tror att de allra flesta svenskar, om de fick frågan, skulle hålla med om att de som är för sjuka för att arbeta inte ska behöva arbeta och att de som har en diagnos eller en funktionsnedsättning som gör att de inte kan arbeta inte ska tvingas att göra det ändå. Det ska helt enkelt gå att leva i trygghet och värdighet och med en god levnadsstandard även om ens hälsa begränsar en i övrigt.

Ska det bli verklighet krävs det politiska partier med idéer och ambitioner. Miljöpartiets ambition med socialförsäkringarna är tydlig: Vi vill se ett heltäckande trygghetssystem för arbetslöshet och sjukförsäkring som sköts av en och samma myndighet och som omfattar alla – helt enkelt ett system där ingen utförsäkras eller faller mellan myndighetsstolar för att handläggarna inte kan enas om hur sjuk man är eller vems ansvar man är.

Med ett sådant system, ett system för äkta arbetslivstrygghet, skulle många av bristerna i dagens socialförsäkringar försvinna för gott. Men, fru talman, det krävs också politisk handlingskraft för att genomföra viktiga reformer här och nu, och det är tydligt att den nuvarande regeringen helt saknar det.

Under den föregående mandatperioden, när Miljöpartiet satt med i regeringen, tillsatte vi en lång rad utredningar av hur socialförsäkringarna kan förbättras. Alla dessa utredningar och deras förslag har Tidöregeringen totalt ignorerat eller till och med lagt ned.

Det gäller förslag som att införa en preventionersättning, att inkludera kulturarbetare, gigarbetare och frilansare fullt ut i socialförsäkringarna, att vidga rätten till sjuk- och aktivitetsersättning, att ge studenter rätt till deltidssjukskrivning och att införa steglösa nivåer i sjukförsäkringarna. Detta är förslag som är fullt utredda och klara och som Tidöregeringen har valt att inte genomföra. Vi i Miljöpartiet kommer däremot att verka för att genomföra dem så snart som möjligt efter att vi har vunnit valet.

Fru talman! En miljöpartistisk regering kommer självklart också att avskaffa karensavdraget. För oss är saken självklar: Vi ska ha ett trygghetssystem som är rättvist för alla och där det går att leva tryggt och gott i Sverige oavsett om man är sjuk eller frisk, oavsett om man jobbar heltid eller deltid och oavsett om man är fast anställd, kulturarbetare, student eller gigjobbare. Med Miljöpartiet i regering kan det också bli så.

Jag yrkar bifall till reservation 3.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 22 april.)

§ 16 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2025/26:231 Sveriges anslutning till den utvidgade partiella överenskommelsen för den särskilda tribunalen för aggressionsbrottet mot Ukraina

2025/26:232 Sveriges tillträde till konventionen om inrättande av en internationell skadeståndskommision för Ukraina

2025/26:242 Ett tydligt regelverk för aktivt skogsbruk

2025/26:244 Nya krav på interoperabilitet vid datadelning inom den offentliga förvaltningen

2025/26:246 Skärpta regler för unga lagöverträdare

§ 17 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 15 april

2025/26:432 Statligt säkerställande av investeringar i vårdbyggnader

av Robert Olesen (S)

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

2025/26:433 En bred skatteöversyn

av Ida Ekeröth Clausson (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2025/26:434 Bostadsbyggandet i Stockholmsregionen

av Leif Nysmed (S)

till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlsson (KD)

§ 18 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 15 april

2025/26:706 Ny myndighet för miljöprövning

av Gunilla Carlsson (S)

till arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister Johan Britz (L)

2025/26:707 Svenska lärosätens samarbete med kinesiska universitet med kopplingar till Kinas militär

av Björn Söder (SD)

till gymnasie-, högskole- och forskningsminister Lotta Edholm (L)

2025/26:708 Avancerad AI och risker för det finansiella systemet

av Annika Strandhäll (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2025/26:709 Den ekonomiska politikens fördelningseffekter

av Niklas Karlsson (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

§ 19 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 15 april

2025/26:666 Generaldirektörer under brottsutredning

av *Markus Wiechel* (SD)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:684 Återvändande av syrier

av *Markus Wiechel* (SD)

till migrationsminister Johan Forssell (M)

2025/26:688 Likvärdig möjlighet att söka regeringens elbilspremie

av *Malin Östh* (V)

till arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister Johan Britz (L)

2025/26:693 Lobbyregister

av *Markus Wiechel* (SD)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2025/26:686 Myndighetschefen för Uppsala universitet

av *Björn Söder* (SD)

till gymnasie-, högskole- och forskningsminister Lotta Edholm (L)

2025/26:687 De nationella kvalitetsregistrens funktion, finansiering och betydelse för en jämlik vård

av *Lena Hallengren* (S)

till sjukvårdsminister Elisabet Lann (KD)

2025/26:689 Miljötillstånd

av *Björn Söder* (SD)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

2025/26:694 Offentliga förtroendeuppdrag

av *Markus Wiechel* (SD)

till gymnasie-, högskole- och forskningsminister Lotta Edholm (L)

2025/26:692 Beredskapspolis

av *Björn Söder* (SD)

till försvarsminister Pål Jonson (M)

§ 20 Kammaren åtskildes kl. 21.40.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.53,

av talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.13,

av förste vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 110 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 118 (delvis),

av talmannen därefter till och med § 14 anf. 155 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Avsägelse	1
§ 3 Anmälan om efterträdare	1
§ 4 Anmälan om subsidiaritetsprövningar	1
§ 5 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 6 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 7 Hälso- och sjukvårdens organisation	2
Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU16.....	2
Anf. 1 CHRISTIAN CARLSSON (KD).....	2
Anf. 2 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	3
Anf. 3 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	3
Anf. 4 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	3
Anf. 5 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	4
Anf. 6 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	4
Anf. 7 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	4
Anf. 8 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	4
Anf. 9 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	5
Anf. 10 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S).....	5
Anf. 11 JESSICA STEGRUD (SD).....	6
Anf. 12 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	8
Anf. 13 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	8
Anf. 14 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	8
Anf. 15 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	8
Anf. 16 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	9
Anf. 17 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	9
Anf. 18 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S) replik.....	9
Anf. 19 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	10
Anf. 20 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	10
Anf. 21 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	10
Anf. 22 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	10
Anf. 23 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	11
Anf. 24 NILS SEYE LARSEN (MP) replik.....	11
Anf. 25 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	11
Anf. 26 NILS SEYE LARSEN (MP) replik.....	11
Anf. 27 JESSICA STEGRUD (SD) replik.....	12
Anf. 28 KARIN RÅGSJÖ (V).....	12
Anf. 29 THOMAS RAGNARSSON (M).....	13
Anf. 30 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	14
Anf. 31 THOMAS RAGNARSSON (M) replik.....	14
Anf. 32 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	15
Anf. 33 THOMAS RAGNARSSON (M) replik.....	15
Anf. 34 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	15
Anf. 35 THOMAS RAGNARSSON (M) replik.....	15
Anf. 36 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	16
Anf. 37 THOMAS RAGNARSSON (M) replik.....	16
(forts. § 9).....	16
Ajournering	16
Återupptaget sammanträde	16
§ 8 Statsministerns frågestund	16
<i>Krys vd som ledamot i effektivitetsdelegationen</i>	16
Anf. 38 LENA HALLENGREN (S).....	16
Anf. 39 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	17
Anf. 40 LENA HALLENGREN (S).....	17
Anf. 41 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	17
<i>Arbetslinjen och ett ekonomiskt skyddsnät</i>	17
Anf. 42 LINDA LINDBERG (SD).....	17
Anf. 43 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	18

Anf. 44 LINDA LINDBERG (SD).....	18
Anf. 45 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	18
<i>Frikoppling av gaspriser från svenska elpriser</i>	18
Anf. 46 NOOSHI DADGOSTAR (V).....	18
Anf. 47 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	19
Anf. 48 NOOSHI DADGOSTAR (V).....	19
Anf. 49 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	19
<i>Målet för svensk livsmedelsproduktion</i>	19
Anf. 50 DANIEL BÄCKSTRÖM (C)	19
Anf. 51 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	20
Anf. 52 DANIEL BÄCKSTRÖM (C)	20
Anf. 53 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	20
<i>Regeringens klimatpolitik</i>	20
Anf. 54 AMANDA LIND (MP)	20
Anf. 55 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	21
Anf. 56 AMANDA LIND (MP)	21
Anf. 57 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	21
<i>Budgetmedel till IVF-behandling</i>	21
Anf. 58 NORIA MANOUCHI (M).....	21
Anf. 59 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	21
<i>Den småskaliga vattenkraften</i>	22
Anf. 60 MAGNUS JACOBSSON (KD).....	22
Anf. 61 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	22
<i>Ungas psykiska ohälsa</i>	22
Anf. 62 LINA NORDQUIST (L).....	22
Anf. 63 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	22
<i>Regeringens syn på ätstörningsvården i Region Stockholm</i>	22
Anf. 64 MATTIAS VEPSÄ (S).....	22
Anf. 65 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	22
<i>Socialdemokraternas uttalanden om Tidöpartierna</i>	23
Anf. 66 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD).....	23
Anf. 67 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	23
<i>Skatt på prostitution</i>	23
Anf. 68 GUDRUN NORDBORG (V)	23
Anf. 69 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	23
<i>Arbetslösheten</i>	23
Anf. 70 MARTIN ÅDAHL (C).....	23
Anf. 71 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	24
<i>Tonårsutvisningar</i>	24
Anf. 72 ANNIKA HIRVONEN (MP)	24
Anf. 73 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	24
<i>Problematisk skolfrånvaro</i>	24
Anf. 74 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M).....	24
Anf. 75 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	24
<i>Ökad statlig styrning av sjukvården</i>	25
Anf. 76 LILI ANDRÉ (KD).....	25
Anf. 77 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	25
<i>Arbetarkvinnor och regeringens ekonomiska politik</i>	25
Anf. 78 MATILDA ERNKRANS (S).....	25
Anf. 79 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	25
<i>Åtgärder mot arbetslösheten</i>	25
Anf. 80 MAGNUS PERSSON (SD).....	25
Anf. 81 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	25
<i>Livsvillkoren för funktionsnedsatta</i>	26
Anf. 82 NADJA AWAD (V)	26
Anf. 83 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	26
<i>Migrationslagstiftningen och utvisade tonåringar</i>	26
Anf. 84 NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	26
Anf. 85 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	26

§ 9 (forts. från § 7) Hälsa- och sjukvårdens organisation (forts.	
SoU16)	27
Anf. 86 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	27
(forts. § 11)	27
Ajournering	27
Återupptaget sammanträde	28
§ 10 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 15 april	28
TU14 Yrkestrafik och taxi	28
TU15 Järnvägs- och kollektivtrafikfrågor.....	28
JuU15 Kriminalvårdsfrågor	29
§ 11 (forts. från § 9) Hälsa- och sjukvårdens organisation (forts.	
SoU16)	30
Anf. 87 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	30
Anf. 88 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	30
Anf. 89 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	30
Anf. 90 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik	30
Anf. 91 LINA NORDQUIST (L).....	31
Anf. 92 NILS SEYE LARSEN (MP).....	32
(Beslut skulle fattas den 22 april.)	33
§ 12 Prioriteringar inom hälsa- och sjukvården	33
Socialutskottets betänkande 2025/26:SoU17.....	33
Anf. 93 NORIA MANOUCHI (M).....	33
Anf. 94 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	34
Anf. 95 NORIA MANOUCHI (M) replik	34
Anf. 96 KARIN RÅGSJÖ (V) replik.....	34
Anf. 97 NORIA MANOUCHI (M) replik	35
Anf. 98 CHRISTIAN CARLSSON (KD).....	35
Anf. 99 KARIN SUNDIN (S) replik	36
Anf. 100 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	37
Anf. 101 KARIN SUNDIN (S) replik	37
Anf. 102 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	37
Anf. 103 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	37
Anf. 104 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	38
Anf. 105 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C) replik.....	38
Anf. 106 CHRISTIAN CARLSSON (KD) replik.....	38
Anf. 107 LINA NORDQUIST (L).....	39
Anf. 108 KARIN SUNDIN (S).....	40
Anf. 109 LINA NORDQUIST (L) replik	41
Anf. 110 KARIN SUNDIN (S) replik	41
Anf. 111 LINA NORDQUIST (L) replik	41
Anf. 112 KARIN SUNDIN (S) replik	42
Anf. 113 LEONID YURKOVSKIY (SD)	42
Anf. 114 KARIN RÅGSJÖ (V).....	43
Anf. 115 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C)	44
Anf. 116 NILS SEYE LARSEN (MP).....	45
Anf. 117 PATRIK BJÖRCK (S).....	46
(Beslut skulle fattas den 22 april.)	49
§ 13 Säkerhetspolitik	49
Utrikesutskottets betänkande 2025/26:UU6	49
Anf. 118 MORGAN JOHANSSON (S)	49
Anf. 119 RASMUS GIERTZ (SD) replik.....	51
Anf. 120 MORGAN JOHANSSON (S) replik	51
Anf. 121 RASMUS GIERTZ (SD) replik.....	52
Anf. 122 MORGAN JOHANSSON (S) replik	52
Anf. 123 FREDRIK AHLSTEDT (M)	52
Anf. 124 HÅKAN SVENNELING (V) replik.....	53
Anf. 125 FREDRIK AHLSTEDT (M) replik	53
Anf. 126 HÅKAN SVENNELING (V) replik.....	53
Anf. 127 FREDRIK AHLSTEDT (M) replik	54
Anf. 128 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	54

Anf. 129	FREDRIK AHLSTEDT (M) replik	54
Anf. 130	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	54
Anf. 131	HÅKAN SVENNELING (V)	54
Anf. 132	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	56
Anf. 133	HÅKAN SVENNELING (V) replik	56
Anf. 134	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	57
Anf. 135	HÅKAN SVENNELING (V) replik	57
Anf. 136	MORGAN JOHANSSON (S) replik	57
Anf. 137	HÅKAN SVENNELING (V) replik	58
Anf. 138	MORGAN JOHANSSON (S) replik	58
Anf. 139	HÅKAN SVENNELING (V) replik	58
Anf. 140	MAGNUS BERNTSSON (KD)	59
Anf. 141	JACOB RISBERG (MP) replik	60
Anf. 142	MAGNUS BERNTSSON (KD) replik	60
Anf. 143	JACOB RISBERG (MP) replik	60
Anf. 144	MAGNUS BERNTSSON (KD) replik	60
Anf. 145	KERSTIN LUNDGREN (C)	60
Anf. 146	HÅKAN SVENNELING (V) replik	61
Anf. 147	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	62
Anf. 148	HÅKAN SVENNELING (V) replik	62
Anf. 149	KERSTIN LUNDGREN (C) replik	62
Anf. 150	JACOB RISBERG (MP)	63
Anf. 151	RASMUS GIERTZ (SD)	64
Anf. 152	DANIEL RIAZAT (-)	65
Anf. 153	TALMANNEN	65
Anf. 154	DANIEL RIAZAT (-)	65
	(Beslut skulle fattas den 22 april.)	65
§ 14	Tillståndsprövning enligt förnybartdirektivet	65
	Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU18	65
Anf. 155	ANGELICA LUNDBERG (SD)	66
Anf. 156	MONICA HAIDER (S)	66
Anf. 157	JESPER SKALBERG KARLSSON (M)	67
Anf. 158	BIRGER LAHTI (V)	68
Anf. 159	RICKARD NORDIN (C)	69
Anf. 160	MALTE TÄNGMARK ROOS (MP)	70
	(Beslut skulle fattas den 22 april.)	71
§ 15	Socialförsäkringsfrågor	71
	Socialförsäkringsutskottets betänkande 2025/26:SfU18	71
Anf. 161	CLARA ARANDA (SD)	71
Anf. 162	MALTE TÄNGMARK ROOS (MP) replik	71
Anf. 163	CLARA ARANDA (SD) replik	72
Anf. 164	MALTE TÄNGMARK ROOS (MP) replik	72
Anf. 165	CLARA ARANDA (SD) replik	72
Anf. 166	JESSICA RODÉN (S)	72
Anf. 167	CAROLINE HÖGSTRÖM (M)	74
Anf. 168	JESSICA RODÉN (S) replik	75
Anf. 169	CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik	75
Anf. 170	JESSICA RODÉN (S) replik	76
Anf. 171	CAROLINE HÖGSTRÖM (M) replik	76
Anf. 172	MAJ KARLSSON (V)	76
Anf. 173	ANDERS W JONSSON (C)	77
Anf. 174	MALTE TÄNGMARK ROOS (MP)	78
	(Beslut skulle fattas den 22 april.)	79
§ 16	Bordläggning	79
§ 17	Anmälan om interpellationer	79
§ 18	Anmälan om frågor för skriftliga svar	79
§ 19	Anmälan om skriftliga svar på frågor	80
§ 20	Kammaren åtskildes kl. 21.40.	80